

T.C.

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**CEMAL SÜREYA'NIN ŞİİRLERİNİN DİL
SAPMALARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Öznur GÜLEÇ DÜĞENCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARDAHAN-2014

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**CEMAL SÜREYA'NIN ŞİİRLERİNİN DİL SAPMALARI
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Öznur GÜLEÇ DÜĞENCI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

ARDAHAN-2014

ONAY

Öznur GÜLEÇ, tarafından hazırlanan Cemal SÜREYA'nın Şiirlerinin Dil Sapmaları Açısından İncelenmesi adlı bu çalışma 08.12.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Danışman

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr. Mitat DURMUŞ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. 08.12.2014

Yrd. Doç. Dr. Levent KÜÇÜK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum. Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Ardahan Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

✗ Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Öznur GÜLEÇ DÜĞENCI

08.12.2014

ÖNSÖZ

II. Yeni Şiir Hareketi Türk şiiri için bir dönemeç sayılmaktadır. Değişen şiir anlayışıyla birlikte şiir dili de değişmiştir. Bu değişim bu hareketin içinde önemli yer tutan Cemal Süreya'nın şiirlerinde de görülmüştür, bu yeni şiirin özelliklerini şiirinde barındıran Cemal Süreya Türk Şiiri için önemli bir şairdir. Hazırladığımız bu çalışmamızda II. Yeni şiir hareketinin öncü şairlerinden biri olan Cemal Süreya'nın şiirlerindeki dil sapmalarını tespit ettikten sonra bu sapmaların şairin şiirine ne şekilde etki ettiği, şiirde başvurulan sapmalarla şiirde ifade edilmek istenenin aynı doğrultuda olup olmadığı ve sapmaların şiirde meydana getirdiği değişiklikleri incelemeye çalıştık. Bu tezde analizi yapılan şiirler Cemal Süreya'nın tüm şiirlerinin toplandığı Sevda Sözleri adlı eserinden alınmıştır.

Cemal Süreya'nın şiirinde, şairin, yaşam defterinde bazen sayfalarca bazen de sadece birkaç satır yer tutan insanları, yaşadığı bunalmaları, sorguladığı değerleri ve yaşamından sunduğu kesitleri görebilmekteyiz. Şairin sahip olduğu genel kültürü, farklı milletlerin dili, edebiyatı ve kültürüne ne derece vakıf olduğunu, sadece kendi ülkesinin siyasi ve sosyal olayları hakkında değil, diğer ülkelerin siyasi ve sosyal olayları hakkında da bilgi sahibi olduğunu şiirlerinde görmek mümkündür.

İkinci Yeni şiirinin öncü şairlerinden biri olan Cemal Süreya bu şiir hareketinin ilkelerinden anlam kapalılığını, anlam belirsizliğini, imgeli şiiri, çağrışıma dayalı söylemi, hikayeyi, olayı şiirden atmayı, dizeci şiirden uzaklaşmayı, ustan uzaklaşmayı dil deformasyonunu şiirinde barındıran bir şairdir. İkinci Yeni Şiiri kalıptan biçime geçişin şiiridir, bu şiir hareketinde biçim öncelenmiştir. Bu şiir anlayışında biçim ön plandadır içerik ise geri plana atılmaktadır. Anlatmak amaç değildir, şairler okuyucuya şiiri duyurmak, hissettirmek istegindedirler. Şiiri somut unsurlardan arındırarak soyut bir dünya kuran bu şiir hareketinde anlamda yüzeysellik dışlanır ve şiirde anlam derinliği benimsenir. Şiirde anlam kalıpları kırılmaya çalışılmıştır, sözcükler eski anlam yüklerinden kurtulmuşlardır. Yeni anlam yüklenen sözcüklere yeni çağrışım alanları açılmıştır ve yaşama yeniden gözlerini açan sözcükler farklı bağlamlarda kullanılmaya başlamıştır. Sözcükler sözlüklerde hapsedildiği anlam kuyularından kurtulmuş böylece sözcüklere özgürlükleri geri kazandırılmıştır. Bu özgürlük şiirde yapılan birbirinden farklı dil sapmaları ile sağlanmıştır. Sapmalar şiirde şair tarafından okuyucuya verilmek,

duyurulmak isteneni ifade etmede, söylemi etkili, vurgulu kılmada, okuyucuyu şaşırtacak yeni söylemler geliştirmede şiire yapılan düzensiz müdahalelerdir.

Tezimiz kuramsal temeller, şiir ve şiir dili, Cemal Süreya'nın hayatı ve edebi kişiliği, Cemal Süreya'nın şiiri ve şiir dili, Cemal Süreya'nın şiir dilinde sapmalar olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Şairin şiirlerinde tespit ettiğimiz dil sapmalarını da teze ek olarak verdik.

Sapmaların birbirinden farklı ve özgün kullanımlarını şiirinde barındırması nedeniyle bu çalışmada Cemal Süreya'nın şiirinde bulunan dil sapmaları inceledik. Cemal Süreya'nın şiirindeki dil sapmaları şairin şiirinde görülen sapmalarından yola çıkılarak sınıflandırılmıştır. Sapmalar, anlamsal sapmalar, sözcüksel sapmalar, dilbilgisel sapmalar, sessel sapmalar, kesimsel sapmalar, tarihsel dönem sapmaları şeklinde sınıflandırılmıştır. Dilbilgisel sapmalar da biçimsel sapmalar, sözdizimsel sapmalar ve yazımsal sapmalar olarak yazımsal sapmalar da dize başında küçük harf kullanma, özel adların küçük harfle yazılması, cins adların büyük harfle yazılması, birleşik yazılması gereken sözcüklerin ayrı yazılması, ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılması, dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması, sözcüklerin asıl yazımından sapılması ve noktalama sapmaları şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar altında şairin şiirindeki sapmaların şairin şiirine etkisi ve şiiriyle sapmaların ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır.

Cemal Süreya'nın ve şairin şiiri üzerinden İkinci Yeni şiirinin şiir anlayışını ve şairin şiir dilini, şiirinde bulunan öz yaşam izlerini, sahip olduğu genel kültürünü ortaya koymasından bu çalışmamızın bu alanda yapılan diğer çalışmalar gibi faydalı olacağını umuyorum.

Kendilerine olan gönül borcumun bir teşekkürle ödenemeyeceğinin farkında olarak; Tez konumu belirleme ve tezimi hazırlama sürecimde ufuk açıcı ve yol gösterici üsluplarıyla zihnimde bir ışık yakan, yoğun işlerinin arasında bana değerli vakitlerini ayıran, üzerimde büyük emekleri bulunan danışmanım sayın Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ'a, tezimin sistemli bir yapıya kavuşmasında kıymetli zamanlarından fedakarlık yaparak büyük bir anlayışla değerlendirmelerde bulunan hocam Prof. Dr. Gürkan DOĞAN'a, aklımda oluşan soru işaretlerini giderirken yardımlarını ve bilgisini benden esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Mitat DURMUŞ'a, tez özetimin İngilizceye

tercümesinde yardımcı olan değerli arkadaşım Öğr. Gör. Zennure ELGÜN GÜNDÜZ'e teşekkürü bir borç bilirim. Tezimin jüri üyeleri olan hocam Prof. Dr. Ceval KAYA ve hocam Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK'a tezimi incelemek için ayırdıkları zamandan ve emeklerinden dolayı çok teşekkür ederim. Sabırla ve anlayışla benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili ailem Kıymet GÜLEÇ(annem), Cemal GÜLEÇ (babam), Özlem GÜLEÇ (ablam), Dilek GÜLEÇ (kardeşim) ve eşim Serkan DÜĞENCİ'ye her zaman yanımda oldukları için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR	xi
ŞEMA VE TABLOLAR	xii
GİRİŞ	1
1. Kuramsal Temeller.....	4
1. 1. Şiir Dilinde Sapma Kavramı	4
1. 2. Sapmanın Tipolojisi	13
1. 2. 1. Anlamsal Sapma.....	13
1. 2. 2. Sözcüksel Sapma.....	18
1.2. 3. Dilbilgisel Sapma	19
1.2. 3. 1. Biçimsel Sapma.....	20
1.2. 3. 2. Sözdizimsel Sapma	20
1.2. 3. 3. Yazımsal Sapma.....	22
1.2. 3. 3. 1. Dize Başında Küçük Harf Kullanma.....	23
1.2. 3. 3. 2. Özel Adların Küçük Harfle Başlatılarak Yazılması.....	23
1.2. 3. 3. 3. Cins Adların Büyük Harfle Başlatılarak Yazılması.....	24
1. 2. 3. 3. 4. Birleşik Yazılması Gereken Sözcüklerin Ayrı Yazılması.....	25
1. 2. 3. 3. 5. Ayrı Yazılması Gereken Sözcüklerin Birleşik Yazılması.....	25
1.2. 3. 3. 6. Dizelerin Yazımsal Düzene Aykırı Yazılması.....	26
1.2. 3. 3. 7. Sözcüklerin Asıl Yazımından Sapılması.....	27
1.2. 3. 3. 8. Noktalama Sapmaları	28
1. 2. 4. Sessel Sapmalar.....	29
1.2. 5. Kesimsel Sapmalar.....	30

1.2. 6. Tarihsel Dönem Sapmaları.....	31
2. Şiir ve Şiir Dili	32
2. 1. İkinci Yeni Şiiri.....	36
3. Cemal Süreya'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği	43
3. 1. Hayatı	43
2.1. 1. Eğitimi-İş Hayatı	48
3.1. 2. Yazı Hayatı.....	49
4.2. Eserleri	51
3. 3. Cemal Süreya'nın Edebi Görüşleri	55
3. 3. 1. Şiir Nedir?	55
3. 3. 2. Şair Kimdir?	57
3. 3. 3. Şiir Dili Nasıl Olmalıdır?	58
2.3. 4. Cemal Süreya'nın Gözünden İkinci Yeni Şiiri	60
4. Cemal Süreya'nın Şiiri ve Şiir Dili	64
4. 1. Cemal Süreya'nın Şiiri	64
3.2. Cemal Süreya'nın Şiir Dili.....	67
5. Cemal Süreya'nın Şiir Dilinde Sapmalar	72
5. 1. Anlamsal Sapmalar	76
5. 2. Sözcüksel Sapmalar	83
4.3. Dilbilgisel Sapmalar.....	95
5.3. 1. Biçimsel Sapmalar	96
3. 3. 2. Sözdizimsel Sapmalar	103
6.3. 3. Yazımsal Sapmalar.....	107
5. 3. 3. 1. Dize Başında Küçük Harf Kullanma.....	108
5. 3. 3. 2. Özel Adların Küçük Harfle Yazılması.....	109
5.3. 3. 3. Cins Adların Büyük Harfle Yazılması	111
5. 3. 3. 4. Birleşik Yazılması Gereken Sözcüklerin Ayrı Yazılması.....	112

5. 3. 3. 5. Ayrı Yazılması Gereken Sözcüklerin Birleşik Yazılması.....	113
6.3. 3. 6. Dizelerin Yazımsal Düzene Aykırı Yazılması.....	115
5. 3. 3. 7. Sözcüklerin Asıl Yazımından Sapılması.....	118
5. 3. 3. 8. Noktalama İşaretleri Sapmaları.....	120
5. 4. Sessel Sapmalar.....	124
5. 5. Kesimsel Sapmalar.....	127
5. 6. Tarihsel Dönem Sapmaları.....	128
SONUÇ.....	129
KAYNAKÇA.....	132
EK: 1	
CEMAL SÜREYA’NIN BÜTÜN ŞİİRLERİNDE TESPİT EDİLEN DİL SAPMALARI	137
ÖZGEÇMİŞ	236

ÖZET

İkinci Yeni şiir hareketi Türk şiiri için bir dönemeç sayılmaktadır. Bu şiir dönemecinde değişen şiir anlayışıyla birlikte şiir dilinin yapısı da değişmiştir. Dilde biçim, imge, anlam derinliği öncelenmiş, içerik, anlamda yüzeysellik ve şiirde usa dayanma geri plana atılmıştır. Şiir anlayışındaki bu yenilik dilde yapılan sapmalar ile sağlanmıştır.

Bu çalışmada sapmaların birbirinden farklı ve özgün kullanımlarını şiirinde barındırması nedeniyle Cemal Süreya'nın şiirinde bulunan dil sapmaları incelenmiştir. Cemal Süreya'nın şiirindeki dil sapmaları şairin şiirinde görülen sapmalar esas alınarak sınıflandırılmıştır. Sapmalar, anlamsal sapmalar, sözcüksel sapmalar, dilbilgisel sapmalar, sessel sapmalar, kesimsel sapmalar, tarihsel dönem sapmaları şeklinde sınıflandırılmıştır. Dilbilgisel sapmalar da biçimsel sapmalar, sözdizimsel sapmalar ve yazımsal sapmalar olarak yazımsal sapmalar da dize başında küçük harf kullanma, özel adların küçük harfle yazılması, cins adların büyük harfle yazılması, birleşik yazılması gereken sözcüklerin ayrı yazılması, ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılması, dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması, sözcüklerin asıl yazımından sapılması ve noktalama sapmaları şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tez, kuramsal temeller, şiir ve şiir dili, Cemal Süreya'nın hayatı ve edebi kişiliği, Cemal Süreya'nın şiiri ve şiir dili, Cemal Süreya'nın şiir dilinde sapmalar olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Süreya'nın şiirlerinde tespit edilen dil sapmaları da teze ek olarak verilmiştir.

Hazırladığımız bu çalışmada Süreya'nın şiirlerinde başvurduğu sapmaların şairin şiirinde meydana getirdiği etki ve şiirdeki söylemler için sapmalarla nasıl bir alt yapı hazırlandığı incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Şiir dili, sapma, deformasyon, dilbilim.

ABSTRACT

Second New Movement in poetry is accepted as a turning point for Turkish poetry. At that turning point, structure of the poetic language has also changed in addition to the changing poetic understanding. Style, imagination and semantic depth in language have been given prominence; content, semantic superficiality and making use of reason in poetry have been pushed into background. This innovation in poetic language has been realized through the deviations in language.

In this study, linguistic deviations have been analyzed in Cemal Süreya's poems as his poems involve deviations that are different from each other and are used in a distinctive way. Linguistic deviations found in Cemal Süreya's poems have been classified by taking the deviations in his poems as a basis. Deviations have been classified as semantic deviations, lexical deviations, grammatical deviations, phonological deviations, partial deviations, historical period deviations. Grammatical deviations have been classified as stylistic deviations, syntactic deviations and orthographical deviations; orthographical deviations have been classified as using lower-case letters at the beginning of lines, using lower-case letters for the proper names, using upper-case letters for the common nouns, writing the compound nouns separately or the vice versa, writing the lines in a way that is against the textual order, deviating from the original orthography of the words and punctuation deviations.

This thesis consists of five parts as theoretical bases, poetry and poetic language, Cemal Süreya's life and his literary personality, Cemal Süreya's poetry and his poetic language, deviations in Cemal Süreya's poetic language. Linguistic deviations found in Cemal Süreya's poems have been given as an attachment to the thesis.

In this study, the effects of the deviations used in Süreya's poems on his poems and what kind of a basis for the discourses in these poems have been prepared through the deviations have been analysed.

Key Words: Poetic language, deviation, deformation, linguistics.

KISALTMALAR

A.g.e.: adı geçen eser

Bkz.: bakınız

.Ü.: ukurova niversitesi

ev.: Çeviren

Derl.: derleyen

Dr.:Doktor

Gaü.: Girne Amerikan Üniversitesi

Haz.: Hazırlayan

İstk.: istatistik

J.: Journal

Prof.: Profesör

s.: sayfa

S.: sayı

Sci.: Science

Soc.: Social

Sosy.: sosyoloji

TDK: Türk Dil Kurumu

Yay.: yayınları

YKY: Yapı Kredi Yayınları

Yrd. Doç.: Yardımcı Doçent

ŞEMA VE TABLOLAR

Şema-1: Dizisel İlişki - Dizimsel İlişki Tablosu

Şema-2: Alışılmış Bağdaştırmalar Tablosu

Şema-3: Alışılmamış Bağdaştırmalar Tablosu

Şema-4: Düzyazı ve Şiirdeki Anlamsal Farklılık

GİRİŞ

Bu çalışmamızda Cemal Süreya'nın şiirlerindeki dil sapmalarını tespit etmek ve onların şairin şiirine etkisini göstermek amaçlanmıştır. Şiir dilini oluştururken, kullanılagelen şiir dili anlayışının dışına çıkmış ve özgün bir şiir diline sahip olan Süreya'nın şiirlerinde farklı dil kullanımlarına rastlamak mümkündür.

Şiir dili, fonetik ve semantik düzeylerde günlük dilden ayrılır. Şiir, doğal dilin sözcüklerini, dilbilgisini kullanır ama ortak dilin veya ortak kullanımın dışına çıkar, yani ortak dili aşar.

Bir metne/düzyazıya anlam, yazar tarafından verilirken şiir, okurunun anlamlandırmasıyla anlamını bulur kendi anlamını okuyucuya üretir. Bu nedenle düzyazıda gösteren-gösterilen ilişkisi açık iken şiirde gösteren için birden fazla gösterilen olabilir. Şiirde veya dizede anlam katmanlıdır, dizeler, farklı ve yeni yorumlara açıktır.

Her sözcüğün kendi başına bir değeri, anlam alanı vardır ama bir sözcük bir başka sözcükle yan yana gelince sözcükler birbiriyle reaksiyona girer ve ortaya yepyeni bir değer ve farklı anlam alanı çıkar. Sözcüklerin başka sözcüklerle bağdaştırılmasıyla oluşan yeni sözcük grubunun çağrışım alanı değişir ve genişler.

Modern şiir dilinde fonolojik, morfolojik, semantik açılardan yapılan sapmalarla şiir dili deformasyona uğramıştır ve böylelikle yeni bir şiir dili inşa edilmiştir.

İkinci Yeni şiirinden önce şiirde anlam açıklığı vardı ve şiirde kullanılan sözcüklerin oturmuş/bilinen anlamlarının dışına pek fazla çıkmıyordu. Şiirin anlamı şiirle birlikte veriliyor sözcüklerin anlam dünyası geri plana atılıyordu.

Dil, algıları dışı vurmada bir araç olduğu üzere, algıların değişmesi, dilin de değişmesi anlamına gelir. Yeni söylemler yeni biçimlerle ifade edilir, yeni şeyler söylemek isteyen İkinci Yeni şairleri de bu nedenle biçimde yeniliğe gitmiştir.

İkinci Yeni Hareketi'ndeki dil deformasyonu, yeni ifade ve ifade tarzı arayışının sonucudur. İkinci Yeni şairleri şiirde sadelikten, yüzeysel anlamdan uzaklaşarak

duyguya ve çağrışıma yaslanmayı tercih etmişlerdir. Bu hareketin içinde olan şairler, şiire bağımsızlığını kazandırma ve ona öz metodunu buldurma çabası içindedirler. Şiir dili bağımsızlığını kazanırsa ortaya çıkacak yeni sözcüklerle şairlere yeni ufuklar açılacak ve yeni sözcükler yeni çağrışım değerlerini de dile kazandıracaktır. Bu da dilin sözvarlığının genişlemesi ve dilin zenginleşmesi demektir.

Şairlerin, şiirlerinde başvurdukları dil sapmalarını tespit eden ve inceleyen bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar şunlardır:

Makaleler

- Umut BALCI, Şiir Dilinde Sapma Ve Alışılmamış Bağdaştırmaların Çevirisi, JASSS, Volume 5 Issue 2, p. 43-53, April 2012;
- Mehmet H. Doğan “Şiirimizde Sapmalar Saptırmalar Üzerine” Kitap-lık Dergisi, S. 37 (Yaz 1999), s. 250-255.
- Erdoğan Kul, Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama, NWSA-Humanities, Cilt: 3, Sayı: 3, Yaz 2008, s. 373-389.
- Erhan Altan “Somut Şiirde Deformasyonun İşlevi”, Hece (Dosya: Edebiyatta Klişeye Karşı Deformasyonun İşlevi - 1), S. 131, s. 130-133, (2007).
- A. Eda Gündoğdu, Cemal Süreya'nın Şiirinde Sapmalar, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, 2010, Sayfa 263 – 275.
- Turgut Karabey, Divan Şiirinde Sapmalar, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 32, 2007, s.15-38.
- Abdullah Harmancı, Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Sapmalar, Turkish Studies, Spring 2013, p. 909-918.
- Derya Yaylı, Haydar Ergülen'in “40 ve Bir...”inde Sapmalar, Dilbilim Dergisi, 2006.

“Bildiriler

- Resul Özavşar, Sezai Karakoç’un Şiir Dilinde Sapmalar, Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyumu, Dicle Üniversitesi, 2012.
- M. GÜL, Zeki Ömer Defne’nin Şiir Dilinde Sapmalar, Çankırı Kültürü Sempozyumu I,19-20 Eylül 2003.
- İlkay Yatağan, Perihan Mağden’in Köşe Yazılarında Sapmalar, I. Dil, Yazın, Değişbilim Sempozyumu, Denizli, 2001.
- Hulusi Geçgel, İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar, IV. Dil, Yazın ve Değişbilim Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2004.

Yüksek Lisans Tezleri

- Fulya Ger, Perihan Mağden’in “İki genç Kızın Romanı”nın Dil Sapmaları Bağlamında Biçembilimsel Çözümlemesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Yılmaz Irmak, Karacaoğlan’ın Şiirlerinde Anlam Sapmaları, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Yahya Kemal Beyatlı’nın Kendi Gök Kubbemiz ve Eski Şiirin Rüzgarıyla Adlı Şiir Kitaplarındaki Şiirlerin Dil Sapmaları Açısından İncelenmesi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Doktora Tezleri

- Şaban Çobanoğlu, İlhan Berk’in Şiir Dilinde Sapmalar ve Deformasyon, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora tezi, 2012.
- Modern Ölçümlü Türkçe’den Sapmalar Radyo ve Televizyon Dili, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1998.

1. Kuramsal Temeller

1. 1. Şiir Dilinde Sapma Kavramı

Sapma, “bir ölçü aletinde hareketli parçanın belirli bir konuma göre gösterdiği farklılık, (istk.) iki değer arasında artı veya eksi olabilen fark, (sosy.) Bir toplumca kabul edilmiş olan kültür modeline göre normal sayılan kişisel çeşitlenmeleri aşan toplum karşısı veya toplum dışı davranış tipi”¹, “kabul edilmiş normdan veya oturmuş bir düzenden ayrılan eylem”², sapmak işi³, sapmak da “önceden belirlenmiş, tespit edilmiş görüş, düşünüş, amaç veya davranıştan ayrılmak, yön değiştirmek, doğruluktan ayrılmak”⁴, anlamlarına gelir.

Sapma, “genel olarak yön değiştirme anlamına gelmektedir. Herhangi bir referans noktasına göre belli bir açıyla seyreden bir cismin seyir açısı değiştiğinde, o cisim sapmış olur.”⁵ Bu kavram üzerine yapılan tanımlamalardan yola çıkarsak kabul edilmiş bir durumdan, düzenden ayrılma, yön değiştirme hareketi sapma olarak değerlendirilebilir.

Sapma sözcüğü dilbilgisel bir terim olarak İngilizce’de deviation⁶, Fransızca’da écart⁷, Almanca’da abbiegung⁸ sözcüklerine karşılık gelmektedir.

¹ Ötüken Türkçe Sözlük,

http://www.otukensozluk.com/AnaSayfa.aspx?e=pBt8NQCjsvUvs4KeATgMrCAZSQNZ5mJJDI1aC8pqJSU_x7F_, 28.08.2013.

² Oxford Dictionaries, <http://oxforddictionaries.com/definition/english/deviation?q=deviation>, 28.08.2013.

³ TDK, Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.521dc0e5e9d227.79382655

⁴ TDK, Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.521dc0f47bc221.87028663, 28.08.2013,

Dil Derneği,

<http://www.dildernegei.org.tr/TR/Sozluk.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFEC9E8A7FA3AA308F&Sozcuk=sapmak&Secim=1>, 28.08.2013,

Sözlük.net, <http://www.sozluk.net/index.php?word=sapmak&sozluk=turkce>, 28.08.2013,

Türkçe Sözlük, <http://www.turkcesozluk.org/browse/47562-sapmak/> 28.08.2013.

⁵ Wikipedia, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sapma>, 28.08.2013.

⁶ <http://www.zargan.com/sozluk.asp?sozcuk=sapma>, 02.09.2013.

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'nde, sapma dilbilgisi açısından ele alındığında “bazı kelimelerin kurallara göre almaları gereken biçimlerden uzaklaşması durumu”⁹ olarak tanımlanır. Berke Vardar ise bu kavramı “bir dilin konuşan bireylerin uydukları kuralların dışına çıkan her türlü kullanımı”¹⁰ şeklinde tanımlarken kimi araştırmacıların sapma olgusunu bir biçim¹¹ olgusu olarak değerlendirdiklerinden bahsetmektedir.

Sapma hem şiir dilinde hem de metin dilinde kendini gösterebilir. Sapma, şair ve yazarların dil kullanımıyla ilgili bir kavram olduğuna göre önce dilin ne olduğuna ve şiir dilinde sapmanın nasıl meydana getirildiğine bakalım.

Dil, insanlarla ve çevremizle iletişim kurmak için sözlü ve/veya yazılı olarak kullandığımız, “doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünülünü aktarma dizgesidir.”¹² İnsan dışı canlıların iletişimine ait diller de belli bir dizgeye sahiptir, ama bu dizge insanoğlunun dilindeki dizgenin yanında daha sığ ve yetersizdir.

Dizge yönüyle dil, “anlam aktaran, bildirişim sağlayan, çeşitli katmanlardan oluşan, kendine özgü işleyiş kuralları bulunan, dış etkenlerin son çözümlemedeki belirleyiciliğine karşın, kimi açılardan özerkliği de olan ve az sayıda öğeyle çok sayıda anlam ileten, son derece tutumlu bir düzenektir.”¹³

Şiir dilinin hammaddesini doğal dil oluşturur, şair ise bu doğal dile farklı düzeylerde müdahalede bulunarak şiirsel dili oluşturur, şiirsel dile veya şiir diline yapılan düzensiz müdahaleler de sapmaları meydana getirir. “Sapma, gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni sözcük ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimini içerir. Sanatçı bu eğilimle dile yeni bir güç kazandırmayı, göstergeleri ses ve

⁷ <http://www.sozluk.net/index.php?word=sapma&sozluk=fransizca>, 02.09.2013.

⁸ <http://www.almancaozluk.net/index.php?q=sapma>, 02.09.2013.

⁹ TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.521dc0e5e9d227.79382655, 28.08.2013.

¹⁰ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul, 2002, s.164.

¹¹ Biçem, bir bireyin, dilsel gereç ve olanakları kendine özgü ölçütlerle seçip kullanması sonucu söyleme kattığı kişisel nitelikli özelliklerin tümü. Bkz. Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, s.40.

¹² Doğan Aksan, *Anlambilim*, Engin Yay., Ankara, 2009, s.13.

¹³ Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Multilingual Yay., İstanbul, 2001, s.18-19.

anlam açısında daha etkili kılmayı, okuyanın/dinleyeninin zihninde yeni tasarımlar ve duygu değerleri oluşturmayı amaçlar.”¹⁴

Sapmalar dilbilgisi kurallarına uymaz, çünkü dilbilgisi bir dil için tanımlanmış/belirlenmiş kurallar bütünüdür, “bir dilde sözdizimine uygun cümlelerin yapılmasını sağlayan araçtır.”¹⁵ Sapma yapmak demek bir dildeki kuralların dışına çıkmak, kuralları değiştirmek onlarla oynamak, onlara çeşitli şekillerde müdahale etmek demektir. Dolayısıyla sapmalar meydana getirilirken sözcüklerin yazımıyla, dizenin sözdizimiyle, noktalama işaretlerinin konulmamasıyla, sözcüklerdeki seslerle oynanılabilir.

Sapmalar bir nevi sözcüklerin yeniden doğuşu, yeni bir kimlik kazanmasıdır. Şair, şiiri için bir yenilik arayışı içine girerse bu arayışın yolu mutlaka dilde yenilikten geçer. Şairler dilde yenilik yaparken zaten doğal dilden sapma olan şiir dilinde, şiir dili geleneğinden sapmalar yaparak yeni bir dil meydana getirirler. Şiir dilinde, zaten var olan sözcükleri öldürüp sonra yeni kimlikleriyle yeniden diriltirler. Bu olay, şiirde sözcüklerin reenkarnasyonu gibidir. Octavio Paz bu konu üzerine “Şiirsel yaratış dile saldırı ile başlar. Sözcükler önce tahrip edilir. Şair onları alışılmış bağlantılarından kopartıp alır; konuşma dilinin şekilsiz dünyasından ayrılan sözcükler sanki yeni doğmuşçasına, biricik hale gelirler. İkinci aşama sözcüklerin geri dönüşüdür.”¹⁶ der.

Şiir dilinde, şiirde mevcut olan denge kaybedilmeden, şiirin büyüğü bozulmadan sapmalara başvurulur. “Şiirdeki bu denge anlayışı temelde sesler ve kelimeler üzerine inşa edilir.”¹⁷ Şiirde yeni sözcüklerin inşa edilmesi şiirdeki sözcüklerin tahrip edilmesi değil, sözcüklerin yeniden şekillendirilmesi demektir.

Sapmalar, bir dilin zenginliğini ortaya koyar. Bir dilde sapma yapabilmek için dilin ve olanaklarının buna elverişli olması gerekmektedir. “Bir dilde yeni imajların doğması, dilin gerçekleşebilecek imkânlarını yoklamanın mahsulüdür. Aynı şekilde, türün zenginleşmesi de gerçekleşebilecek olanın aranmasıyla ilgilidir.”¹⁸

¹⁴ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yay., Ankara, 1999, s.166.

¹⁵ Özdemir İnce, *Yazınsal Söylem Üzerine*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2002, s.21.

¹⁶ Octavio Paz, *Yay ve Lir I. Şiir Nedir?* (Çev. Ömer Saruhanlıoğlu), Era Yay., İstanbul, 1995, s.38.

¹⁷ Ramazan Korkmaz, *İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*, Akçağ Yay., Ankara, 2002, s.310.

¹⁸ Şerif Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Akçağ Yay., Ankara, 2002, s.85.

Sapmaların meydana getirilmesindeki amaç, dile yeni kullanımlar kazandırmak ve dilin anlatım olanaklarını zenginleştirmektir. İlk anda şaşırtıcı, anlamlandırılması zor olsa da, bu yenilikler zaman içinde değerini vereceğimiz, kabulleneceğimiz yaratımlardır. Uyumsuz oluşum/oluşturumlar, dilin coğrafyasını genişleten bu kullanımlar yepyeni düşünce ve duygu imgeleri yaratmamızı sağlar. Şairlerin/yazarların “hitap edilen kişide istenen etkiyi sağlayabilmek için, vurgulayarak ve nüfuz edici bir şekilde konuşma”¹⁹, yazma çabası da sapmaların oluşmasına zemin hazırlar.

Jean Cohen’in de dediği gibi “Düz anlatım genelde kullanılan dil olduğuna göre onu bir ölçüt olarak, şiiri de bu ölçütten bir sapma olarak düşünebiliriz”.²⁰ Şiir, dilden sapmadır, şiir içinde de kendine özgü dil sapmaları vardır. “Spitzer’in ortaya koyduğu ölçüt ve ölçütten sapma ilkesini Jean Cohen dizeli şiir sanatına uygular. Ona göre şiir, toplumun dil kullanım biçiminden belli bir güzelduyusal biçim yaratacak ölçüde yapılan sapmalar sonucunda elde edilir.”²¹ “Dil kendi öğelerini birer yapı gereci olarak şiire verir. Bunu hem “biçim” hem de “anlam” düzleminde yapar.”²² Bazen anlamı vurgulamak için şiirin biçiminde bazen de biçimi vurgulamak için şiirin anlamında sapmalara başvurulur.

Dilin genel kullanım kurallarını ele alan ve düzgüleyen dilbilgisine kuralcı dilbilgisi²³ denir. Kuralcı dilbilgisi “sorunları yanlış-doğru karşıtlığı içinde ele alan”²⁴ geleneksel dilbilgisidir. Dilbilgisel kurallar, “dilbilgici tarafından ve çoğulcu kullanımın zorlamasıyla benimsetilmiş buyurgan bir ilkedir.”²⁵ Dilbilgisel kurallar “belirli bir çağdaki belirli bir topluma uygulanır. Çağdan çağa, topludan topluma değişir.”²⁶ Bu kurallar her toplum için gereklidir ama bu gereklilik toplumsal yasalar ve zaman ile sınırlılık ve değişiklik gösterebilir. Kuralcı dilbilgisi, sapmaları, dilde yapılmış hatalar olarak kabul eder. Jespersen “en doğru, en rahatça söylenip, en rahatça anlaşılandır.”²⁷ der. Bizim doğru dilden anladığımız şey, kabul edilen/kabul gören, alışılmış, kullanılagelen dildir. Jespersen’a göre “doğru dilden anlaşılan çoğunluğun istediği

¹⁹ Walter Porzig, *Dil Denen Mucize II* (çev. Vural Ülkü), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.:631, Ankara, 1986, s.109.

²⁰ Mehmet Yalçın, *Şiirin Ortak Paydası I, Şiir Bilime Giriş*, İkaros Yay., İstanbul, 2010, s.28.

²¹ Yalçın, *a.g.e.*, s.28.

²² Yalçın, *a.g.e.*, s.33.

²³ Mustafa Durak (derl. ve çev.), *Terimden Anlama Dilbilim Yazıları*, Multilingual Yay., İstanbul, 2005, s.35

²⁴ Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, s.140.

²⁵ Durak, *a.g.e.*, s.41.

²⁶ Durak, *a.g.e.*, s.41.

²⁷ Durak, *a.g.e.*, s.35.

dildir.”²⁸ “Dil yanlışlarından da bu normdan – sözcük ve biçimlerin iç değerinden sapmaları anlıyoruz.”²⁹ Jespersen’in doğru dil tanımından dolayı sapmaları dil yanlışları olarak görmesi de olağandır.

Çoğulcu kullanımın kabulüyle benimsenmiş/benimsetilmiş kurallar dil bilgileri ve şairler tarafından daha anlaşılır olmak için, sözcüklerin heyecan uyandırıcı yeni kullanımlarını dile kazandırmak suretiyle, kalıcı ve özgün olmak için ve söylemek istediğini daha farklı ve yeni şekilde söyleyebilmek için aşılmıştır. Bu aşma da sapma şeklinde kendini göstermiştir.

Her yeni, farklı dil sapması başta doğal dile aykırı gibi görünse de zamanla kullanılagelmiş dil bağdaştırmalarını yıkarak/değiştirerek yazın dilinde kabul görmüş ve kendine yer edinmiştir. Böylece yeni dil bağdaştırmaları muhatabında normalleşmiş ve kabul edilmiştir. Sapma, konuşanın “o zamana kadarki kullanımından bilerek ayrılacağı gibi, ...hatta o farkına varmadan ağzından çıkıyor da olabilir.”³⁰

J.J.Rousseau da diğer şairler gibi kendi için önemli olanın üslubu hakkında ne düşünüleceğinin olmadığını, okuyucu/dinleyici tarafından anlaşılır olmak olduğunu ifade eder. J.J.Rousseau “...her keresinde on tane sözdizimsel yanlış yardımıyla kendimi daha güçlü ya da daha açıkça ifade edebilirim, hiç denge aramam.”³¹ sözleriyle yazarların/şairlerin sapmalara başvurma ve onları yapıtlarında kullanma nedenlerinden birini ifade etmektedir.

Şairler/yazarlar yanlış yapmak için yanlış yapmaz, yanlış şair/yazar tarafından bazen bilinçli bazen de bilinçsiz olarak yapılır. Amaç yapılan bu yanlışlarla, dolayısıyla sapmalarla bir işlevi yerine getirmektir. Bally bu konu için “söylemek bile fazla, doğru olmayanlar dizgesel olarak incelenmelidir. Onların öyle olma nedenleri vardır. Bazen zorunluluklar, bazen de heyecansal ifade gereklerini karşılar.”³² der. Bally’nin ifadelerinden anladığımız şair ve yazarların yeni ifade gereksinimlerini karşılamak için sapmalara başvurduğudur.

---

²⁸ Durak, a.g.e., s.35.

²⁹ Durak, a.g.e., s.35.

³⁰ Porzig, a.g.e., s.109.

³¹ Durak, a.g.e., s.36.

³² Durak, a.g.e., s.36-37.

Levin ve Leech, sapmaları şiir dilini günlük dilden ayıran baş etkenlerden biri olarak kabul eder.³³ Günlük dilde de sapmalar yapılabilir fakat şiir dilinde yapılan sapmalara kıyasla günlük dilde yapılan sapmalar daha azdır. Şiir dilinde daha çeşitli sapma örnekleri verebilmek mümkündür.

Doğan Aksan, şiir dili bir bütün olarak ele alındığında şiir dilinin ayrı birtakım kurallarının ve dilbilgisinin olduğunu söylemenin mümkün olmadığını ifade eder. Bu nedenle de Aksan'a göre sapmalar, şiir dili bütünü içerisinde büyük bir yer tutmaz, kullanılan sözcükler yine genel dilin sözcüğüdür.³⁴

Sapmaların yazımsal değişimlerden³⁵ temel farkı uzlaşım alanlarının olmayışıdır. Değişimeler belirli kurallar çerçevesinde yapılırken sapmalar belli kurallara bağlı değildir. Sapmalar, ifade edene, ifade edilmek istenene göre değişiklik gösterebilirler. Eğretilme, "...aralarında eşdeğerlilik ilişkisi kurulan anlamlı öğelerden birini öbürü yerine ve karşılaştırma yapılmasını sağlayan sözcükleri (örn. *gibi*) kaldırarak kullanma sonucu oluşan değişimcedir."³⁶ Alışılmamış bağdaştırmaların, aralarında benzerlik veya yakınlık ilişkisi bulunmayan sözcüklerle oluşturulmasından dolayı veya uzak çağrışımlı sözcüklerden oluşan bir bağdaştırma kurulmasından dolayı anlamsal sapmalar eğretilmeyle karıştırılmıştır. Önceleme, "sözdizimde, daha sonra gelmesi gereken öğeye daha önce yer verme; sesbilgisinde, bir ses oluşturulurken daha sonra gelecek bir sesin kimi özelliklerini almasıdır."³⁷ Öncelemeler yazın dilinde yinelemelere, devrikleşmelere, sapmalara yol açabilmektedir. Sözdizimsel öncelemeler dizelerde devrikleşmeye sebep olduğu için sözdizimsel sapmalarla, görsel öncelemeler de dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması yönüyle yazımsal sapmalarla aynı sayılabilir.

Doğan Günay, sapmaları sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak yapılan değişiklik, dilde olmayan yeni sözcükler

³³ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.166.

³⁴ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.180.

³⁵ Bir sözcüğün ya da söz öbeğinin gerçek anlamı dışında, anlatımda bir anlam inceliği elde etme, söyleyişi daha etkili, daha çarpıcı kılma amacıyla gerçek anlamın dışında kullanılması değişimcedir, <http://www.dildernegi.org.tr/TR/Sozluk.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EFEC9E8A7FA3AA308F&Sozcuk=de%C4%9Fi%C5%9Fmece%20%20&Detay=1&ANAH=13573>, 29.05.13., Yazımsal değişimeler ise bu amaçla ortaya konan, eğretilme, aktarmalar gibi söz sanatlarıdır.

³⁶ Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, s.89-90.

³⁷ Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, s.153.

kullanmak, farklı anlatım biçimleri denemek ve dile yeni anlatım olanakları kazandırmak olarak niteler.³⁸ Günay sapmaları dokuz başlıkta ele alır.

- Sese dayalı sapmalar (fr. écart phonologique)
- Sözdizimsel sapmalar (fr. écart syntaxique)
- Biçimbirimsel sapmalar (fr. écart morphologique)
- Sözcüksel sapmalar (fr. écart lexical)
- Anlamsal sapmalar (fr. écart sémantique)
- Yerel dil kullanımına dayalı sapmalar (fr. écart de dialecte)
- Tarihsel sapmalar (fr. écart historique)
- Yazı ile ilgili sapmalar (fr. écart graphologique)
- Zamansal sapmalar (fr. écart temporel)

Osman Toklu, sapmaları anlam, ses, sözcük ve sözdizimi düzleminde şiir dilini oluşturan önemli bir etken olarak görür.³⁹ Toklu, sapmaları dört başlıkta ele alır.

- Alışılmamış bağdaştırmalar
- Sözcüksel sapmalar
- Sözdizimsel sapmalar
- Sessel sapmalar

Özdemir İnce, sapmaları “dilbilgisi kurallarına uymayan cümle ya da birimler”⁴⁰ olarak tanımlar. İnce, sapmaları sekiz başlıkta inceler.

- Sessel sapmalar (Phonological deviation)
- Yazıya ilişkin sapmalar (Graphological deviation)

³⁸ Doğan Günay, *Metin Bilgisi*, Multilingual Yay., İstanbul, 2007, s.294.

³⁹ Osman Toklu, *Şiir Dili ve Çevirisi*, Akçağ Yay., Ankara, 2003, s.19.

⁴⁰ İnce, a.g.e., s.23.

- Sözdizimsel sapmalar (Syntactic deviation)
- Sözcüksel sapma(Lexical deviation)
- Anlamsal sapma (Semantic deviation)
- Şivesel sapma (Dialectical deviation)
- Tonlama sapması (Deviation of register)
- Tarihsel dönem sapması (Deviation of historical period)

Ünsal Özünlü, sapmaları incelemek için Leech'in ayırdığı beş türe üç tür daha ilave eder ve sekiz başlıkta sapmaları ele alır.

- Yazımsal sapmalar
- Sesbilimsel sapmalar
- Sözcüksel sapmalar
- Dilbilgisel sapmalar
- Anlamsal sapmalar
- Lehçesel sapmalar
- Kesimsel sapmalar
- Tarihsel dönem sapmaları

Doğan Aksan, sapmaları “gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni sözcük ve anlatım biçimlerini kullanma”⁴¹ olarak tanımlar. Aksan sapmaları beş başlıkta ele alır.

- Sözcüksel sapmalar
- Biçimbilimsel sapmalar

---

⁴¹ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.166.

-Anlambilimsel sapmalar

-Sessel sapmalar

-Öteki sapmalar (sözdizimsel sapmalar, yazımsal sapmalar)

Biz sapmaları altı ana başlık altında inceledik. Başlıklarımızı oluştururken Doğan Günay, Özdemir İnce, Ünsal Özünlü, Doğan Aksan ve Osman Toklu'nun başlıkları incelenmiş sonrasında Ünsal Özünlü ve Doğan Aksan'ın başlıkları geliştirilmiştir. Bu başlıkları geliştirmesi kaynaklarda verilen bilgilere göre Cemal Süreya'nın şiirleri doğrultusunda yapılmıştır. Sapmalar ile ilgili başlıklar incelenen şiirlere göre artırılabilir ya da azaltılabilir gibi değiştirilebilir de.

-Anlamsal sapmalar

-Sözcüksel sapmalar

-Dilbilgisel sapmalar

-Biçimsel sapmalar

-Sözdizimsel sapmalar

-Yazımsal sapmalar

-Dize başında küçük harf kullanma

-Özel adların küçük harfle yazılması

-Cins adların büyük harfle yazılması

-Birleşik yazılması gereken sözcüklerin ayrı yazılması

-Ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılması

-Dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması

-Sözcüklerin asıl yazımından sapılması

-Noktalama sapmaları

-Sessel sapmalar

-Kesimsel sapmalar

-Tarihsel dönem sapmaları

1. 2. Sapmanın Tipolojisi

1. 2. 1. Anlamsal Sapma

Doğan Aksan anlambilimi, tümce anlambilimi ve sözcük anlambilimi diye ikiye ayırır. Şiir dilindeki anlamsal sapmaları sözcük anlambilimi yardımıyla inceleyebiliriz. Sözcük anlambilimi, “dilde birer “gösterge” niteliğiyle yer alan, insanın dünya bilgisine dayalı birtakım belirleyicileri bulunan sözcüklerin belli bir bağlam ve belli bir konu içinde ilettikleri kavramdır.”⁴²

Anlambilimin ilk temelleri XIX. yüzyılda atılmıştır.⁴³ Tamba-Mecz anlambilimin tarihçesini, sözcüklerin tarihi, dildeki anlamların gelişmesi, anlambilime özgü yasaların konması gibi konularla uğraşılan Gelişmeci Dönem (1883-1931), sözcüklerin tarihi ve sözvarlığının kuruluşu gibi konuların ele alındığı Karma Dönem (1931-1963) ve sözcük anlambiliminden tümce anlambilimine geçişin ağırlık kazandığı Dilsel Modeller dönemi (1963’ten bu yana) olarak üçe ayırmaktadır.⁴⁴

Doğan Aksan, Lerat’ın “anlambilim sözcüklerin, tümcelerin ve sözcüklerin anlamının incelenmesidir.” şeklindeki tanımına katılmaktadır.⁴⁵

Metin türlerinin kuruluşunda dizim ve dizge adlı iki türlü seçim eksenine vardır. “Dizim, tümce içerisinde farklı işlevlerdeki fakat aynı anlam alanının içerisinde olan sözcüklerin oluşturduğu yapı; dizge ise dizim içerisindeki ögenin/ögelere alabileceği anlambilimsel değerler bütünüdür.”⁴⁶ “Her dizge için dizimsel birimler bir kez belirlendikten sonra, sıra bunların dizim boyunca birleşim ve düzenlenişlerini yöneten

⁴² Aksan, *Anlambilim*, s.48.

⁴³ Aksan, *Anlambilim*, s.17.

⁴⁴ Aksan, *Anlambilim*, s.19.

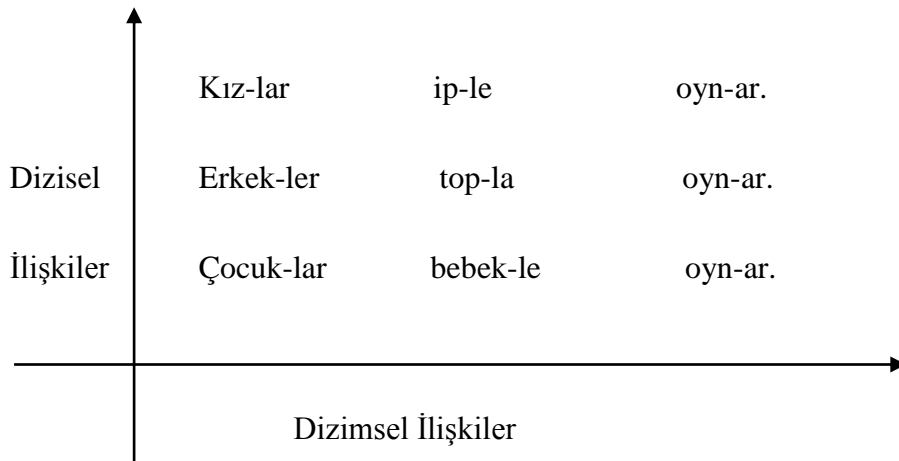
⁴⁵ Aksan, *Anlambilim*, s.20.

⁴⁶ A.Eda Gündoğdu, *Cemal Süreya’nın Şiirinde Sapmalar*, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2, 2010, s.263-275.

kuralları bulmaya gelir.”⁴⁷ Bu kurallar metnin düzenleyicisi tarafından belirlenir. Dizge aşamasında sözcük seçimi daha önce mevcut olmayan bir biçimde yapılmışsa/tasarlanmışsa bu tip yapılar alışılmamış bağdaştırma olarak kabul edilir. Alışılmamış bağdaştırmalar, anlamsal sapmaları meydana getiren bir unsurdur. Anlamsal sapmalarda, alışılmamış bağdaştırmalarla sözcüklere bir yandan yeni çağrışım alanları oluşturulurken bir yandan da sözcüklerin uzak çağrışımlarından da yararlanır.

Birden fazla göstergenin birleştirilmesi ve bağdaştırılmasıyla oluşan tamlamalar, sözceler, kalıplaşmış deyimler ve atasözleri, kalıp ifadeler alışılmış bağdaştırmalar ile gerçekleşir.

Alışılmış bağdaştırmalar gündelik dilde en çok kullanılan bağdaştırma şeklidir, çünkü sağlıklı bir iletişimin sağlanabilmesi için tarafların birbirini anlayabilmesi gerekir. İletişimin oluşabilmesi ve devamlılığı için tarafların söylemlerinin karşısındaki zihninde bir resim oluşturabilmesi, bir yankı bulabilmesi gerekir. İletişimde bulunan tarafların birbirlerini kolaylıkla/rahatlıkla anlayabilmesi iletişimin sürerliliğini sağlar. Bu sürekliliği sağlayabilmek için iletişim kodları karşımızdaki zihnini yormayacak ve zihnini en az çabayla iletişim için harekete geçirecek surette olmalıdır. Bu da alışılmış bağdaştırmalar yoluyla yapılabilmektedir. “ündelik dil kullanımında dizisel ilişki/seçme/eşdeğerlilik ekseninden seçilen sözcükler dizimsel ilişki/birleştirme düzleminde bir araya getirilir.”⁴⁸

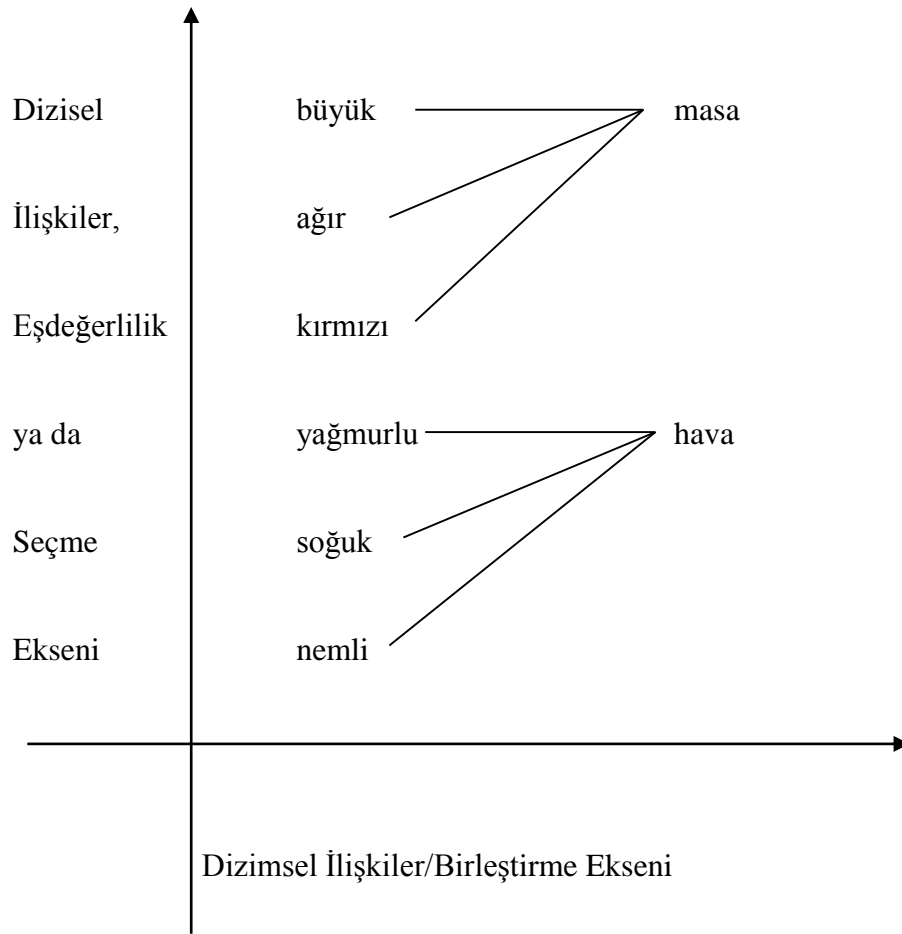

Şema-1: Dizisel İlişki - Dizimsel İlişki Tablosu

⁴⁷ Roland Barthes, *Göstergibilimsel Seriüven*, (çev.Mehmet Rifat-Sema Rifat), YKY, İstanbul, 2009, s.69.

⁴⁸ Toklu, *Şiir Dili ve Çevirisi*, s.20.

Gündelik dil kullanımında alışılmış bağdaştırma oluştururken seçme ve birleştirmelerin nasıl yapılacağı şöyle bir şemayla gösterilebilir.

Şema-2: Alışılmış Bağdaştırmalar Tablosu

Alışılmamış bağdaştırmalar, birden fazla kavramı birbiriyle bağdaştırırken eşdeğerlilik ya da seçme ekseninin birleştirme eksenine geçirilmesiyle oluşturulur. Günlük dilde kullanılan birbiriyle benzerlik, anlamsal yakınlık ilişkisi bulunmayan sözcüklerin göndergesel anlamı yardımıyla bir tamlama yapılması, sözcüklerin göndergesel anlamlarından ziyade akla ilk gelmeyen anlamlarının kullanıldığı bir bağdaştırma kurulmasıdır. Birbiriyle anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerle yeni bir bağdaştırma yaparak onların oluşturduğu bu yeni tamlama vasıtasıyla yeni anlamlar ve imaj dünyası elde edilir.

Alışılmamış bağdaştırmalar, gündelik dilden sapmaları, bireysel olmaları ve ilk kez oluşturuluyor olmaları yönüyle alışılmış bağdaştırmalardan ayrılırlar. Osman Toklu alışılmamış bağdaştırmaların belirgin özelliklerini yedi maddeyle ifade eder.⁴⁹

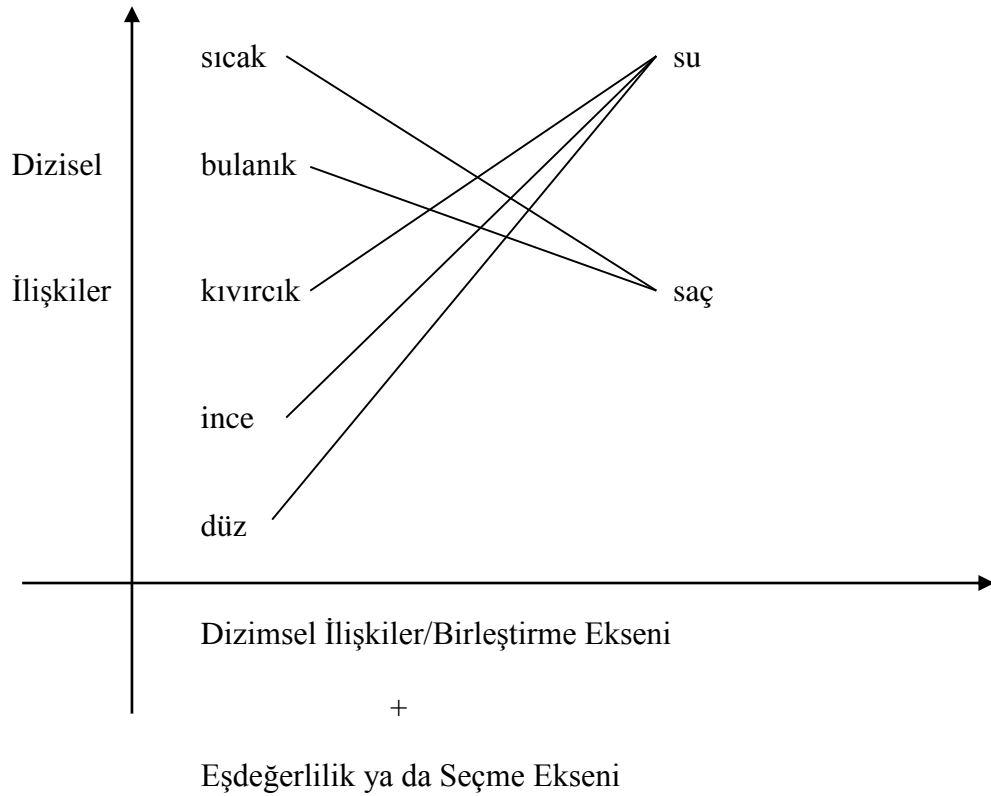
- ✓ Alışılmamış bağdaştırmalar birden fazla sözcükten oluşan, tamlamadan tümce ve sözce boyutuna ulaşabilen ve ölçünlü dilin kurallarından sapan yapılardır.
- ✓ Alışılmamış bağdaştırmalar genellikle değişmece, özellikle de eğretileme yoluyla türetilmiştir.
- ✓ Alışılmamış bağdaştırmalarda sözcüklerin temel anlamlarından çok, yan anlamlarından, çağrışım güçlerinden, uzak çağrışımlarından, duygu değerlerinden faydalanılarak, sözcüğe şair tarafından yüklenen değişik anlamlarla simgesel bir anlatım yaratarak okuyucunun etkilemesi, onda değişik imge ve tasarımların uyandırılması amaçlanır.
- ✓ Dilde kalıp olarak bulunan deyim ve atasözü gibi yapıların farklı çağrışımlar yaratmak için bozulması da alışılmamış bağdaştırma oluşturulmada sıklıkla başvurulan bir yoldur.
- ✓ Alışılmamış bağdaştırmalar şiir metninin tutarlılığını (Koharenz) bozmaz, tam tersi tutarlılığın oluşumuna katkıda bulunur.
- ✓ Alışılmamış bağdaştırmalar, dilde ilk kez oluşturulmaları, şair/yazara özgü olmaları ve estetik bir değer taşımaları ile öne çıkar.
- ✓ Alışılmamış bağdaştırmalar da, aliterasyon, uyak gibi sessel özellikler taşıyabilir.

Jakobson, “alışılmamış bağdaştırmaların eşdeğerlilik ilkesinin seçme ekseninden birleştirme eksenine aktarılmasıyla oluşturulduğunu”⁵⁰ ifade eder. Örneğin eşdeğerlilik seçme ekseninde bulunan sıcak, bulanık gibi sıfatlar birleştirme ekseninden su sözcüğü ile bağdaştırıldığında sıcak su veya bulanık su; eşdeğerlilik seçme ekseninde bulunan kıvrıkcık, ince, düz gibi sıfatlar birleştirme ekseninden saç sözcüğü ile bağdaştırıldığında kıvrıkcık saç, ince saç veya düz saç gibi alışılmış bağdaştırma oluşturulabilir. Sıcak saç,

⁴⁹ Osman Toklu, *Alışılmamış Bağdaştırmaların Anlam Yapısı*, II. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, 9-10 Mayıs 2002.

⁵⁰ Toklu, *Şiir Dili ve Çevirisi*, s.20.

bulanık saç veya kıvırcık su, ince su, düz su gibi bir alışılmamış bağdaştırma yapısı oluşturulmasında eşdeğerlilik ekseninin birleştirme eksenine aktarılmasını şemada şöyle gösterebiliriz.

Şema-3: Alışılmamış Bağdaştırmalar Tablosu

Braak ise alışılmamış bağdaştırmaları söz sanatları başlığının altında eğretileme⁵¹ başlığı çerçevesinde ele alır. Gündelik dile yerleşmiş kalıp tamlamaları “ölü eğretilmeler”, yazarlar tarafından oluşturulan özgün bağdaştırmaları ise “alışılmamış eğretileme” olarak isimlendirir.⁵²

Farklı sözcük tasarımlarının beraberinde getirdikleri duygu değerleri alışılmamış bağdaştırmaların etki gücünü oluşturmaya katkıda bulunur.

⁵¹ Eğretileme, iki nesne ya da kavram arasındaki benzerlik ilişkisine, benzer anlam özelliklerine dayanarak birinin adını ötekine aktarma. Bkz. Osman Toklu, *Şiir Dili ve Çevirisi*, s.54.

⁵² Toklu, *Şiir Dili ve Çevirisi*, s.20.

Ne kadar uydurma
 Ne kolay öpüşüyorlar yıllar süren intiharla
 (Özel, Bir Devrimcinin Armonikası)⁵³

Haramiler Durağı'ndan Beyoğlanlıları öne alır
 Ve delip geçer yedi kenti saatlerin en köründe
 Halk kipiyle voyvooo! Ölüm!- Ölüm! tramvayları
 Ardınca siz *vişneçürüğü şiirlerimi* bırakmıştır
 (Ayhan, Vişneçürüğü Şiirler)⁵⁴

1. 2. 2. Sözcüksel Sapma

Sözcüksel sapmalar, sözcüklerden ses veya seslerin atılmasıyla, sözcüklere yeni ses veya eklerin getirilmesiyle, farklı sözcüklerin birleştirilmesiyle oluşturulur. Bu sapma çeşidinde şairler ele aldıkları köklere/gövdelere alışılan ekleri değil, okuyanda/dinleyende nasıl bir etki uyandırmak istiyorsa, uyandırmak istediği duyguya/düşünceye hizmet edecek, zihin için yeni, farklı sözcük tasarımları oluşturacak ses veya ekleri getirirler.

Genel-geçer kullanımları olan sözcüklerin bilinçli bir şekilde değiştirilmesinde amaç, sözcükleri neoloji⁵⁵ yoluyla şiirdeki anlamsal ve anlatımsal yükü taşıyabilecek hale getirmeye çalışmaktır.

Sözcüksel sapmaların işlev kazanması türenti⁵⁶ sözcüklerin anlam düzeyine bağlıdır. Eğer türenti sözcüklerin anlam düzeyi şiirdeki anlam yükünü taşıyabilmeye uygunsa yapılan sözcüksel sapma işlevseldir.

Kullanıma giren yeni sözcük ve kavramlar, şaire özgü ürünlerdir, bu nedenle bu türenti sözcüklerin dilbilgisel bir tutarlılığı olmayabilir.

⁵³ İsmet Özel, *Erbain Kırk Yılın Şiirleri*, Şule Yay., İstanbul, 2008, s.78.

⁵⁴ Ece Ayhan, *Bütün Yort Savul'lar!*, YKY, İstanbul 2010, s.139.

⁵⁵ <http://www.expresscevap.com/neoloji-ne-demektir-39510.html>, 15.01.13, 16.18.

⁵⁶ <http://www.sozce.com/nedir/318943-turenti>, 15.01.13, 16.20.

Durmadan *aşklanyorum* ama hep böyle

Karanfiller gibi taze omzum, dizlerim, ayaklarım.

(Cansever, *Aşkın Radyoaktivitesi*)⁵⁷

Dirim kısa ölüm uzundur cehennette herhal abiler

(Ayhan, *Mor Külhani*)⁵⁸

1. 2. 3. Dilbilgisel Sapma

Şairlerin, ortak dilde mevcut olan sözcük tamlamalarında ve kalıplaşmış ifadelerde bilinçli olarak değişikliğe gitmeleri, sözcüklere gereksiz morfem getirmeleri, yeni ve farklı şeyler söylemek için sözdizimini yer yer değiştirmeleri ve devrikleştirmeleri, dizelerin yazımını bazen küçük harf yerine büyük harf kullanarak bazen büyük harf yerine küçük harf kullanarak bazen ayrı yazılması gereken sözcükleri birleşik yazarak bazen birleşik yazılması gereken sözcükleri ayrı yazarak bazen de dizelerin yazımında fazla boşluk kullanarak söylemek istedikleri yönde değiştirmeleri, dizelerde anlam değişikliğine sebep olabileceği halde noktalama işaretlerini kullanmamaları ya da gereksiz yere noktalama işaretlerini kullanmaları şeklinde şiirlerde görülen sapma şekillerini dilbilgisi kurallarına aykırı olduğu düşüncesiyle dilbilgisel sapma türü olarak aldık. Bu başlığı da kendi içinde biçimsel sapmalar, sözdizimsel sapmalar, yazımsal sapmalar ve noktalama sapmaları diye alt başlıklara böldük.

⁵⁷ Edip Cansever, *Sonrası Kalır I Bütün Şiirleri*, YKY, İstanbul, 2011, s.97.

⁵⁸ Ayhan, *a.g.e.*, s.124.

1. 2. 3. 1. Biçimsel Sapma

Şairler, ortak dilin belli, kalıplaşmış eylem çekimlerinde, sözcelerin başka sözcelerle yer yer iç içe geçirilmesinde, sözcüklere yer yer gereksiz ek getiriminde, yer yer sözcüklerin dizide işlevlerine uygun olarak kullanılmasında, morfemlerin birbiriyle fonetik uyuma girmesinde beklenmeyen kullanımlardan yararlanmaktadırlar. Bu beklenmedik kullanımlar da dizide kendini biçimsel sapma olarak gösterir.

Niçin bir şey *beklemeyorsun*,
Yarınlardan...
Niçin *ağlayorsun*, neden *ağlamayorsun*,
Yaşanmışlardan.

(Asaf, Alfa)⁵⁹

Söyledimdi o zaman:
'biz hangi dizenin sürgünüüz'
dedimdi
dilimizi ateşe dokundurmadan
(Yavuz, şiir ve Zaman)⁶⁰

1. 2. 3. 2. Sözdizimsel Sapma

Türkiye Türkçesinin sözdizimi; Özne, Nesne, Yer Tamlayıcısı, Zarf ve Yüklem şeklindedir. Cümlelerin ana unsuru olarak yüklem kabul edilmekte, kurallı bir cümlede yüklem cümle sonunda olması gerektiği, yüklem işlevinin diğer cümle unsurlarıyla tamamlandığı ifade edilmektedir. Bu sözdizimi her cümlede görülememektedir. Devrik cümlelerin anlatım/ ifade açısından daha vurgulayıcı olması sebebiyle, az sözle çok şey anlatmak ve anlatılmak istenenini daha vurgulu olarak anlatmak için şiir türünde

⁵⁹ Özdemir Asaf, *Sen Sen Sen*, Adam Yay., İstanbul, 2002, s.21.

⁶⁰ Hilmi Yavuz, *Büyü'sün, Yaz!*, YKY, İstanbul, 2010, s.190.

genellikle devrik cümleler tercih edilmektedir. Şair, sözdizimsel sapmaları meydana getirirken bunu belli bir amaç doğrultusunda yapar: Bazen şiirde anlatımı ön plana çıkarmak, anlamı örtmek için bazen de farklı temaları şiirde daha özgün ve etkileyici şekilde ifade etmek için. Şair şiirini meydana getirirken oluşturduğu bu yeni sözdizim ile özgün anlatımlara ulaşmayı hedefler.

Şiir dilinde kullanılan sözdizimi günlük dilde kullanılan sözdiziminden çok daha karmaşıktır. Jakobson'un da dediği gibi "şiirsel dilin incelenmesinde önemli olan, şairin ne söylediği değil nasıl söylediğidir."⁶¹ Yani şairin ifade etmek istediğini ne şekilde söylediği söylenilenin anlam yönlerini değiştirebileceği gibi ifadenin anlamsal vurgusunu artırabilir de.

İkinci Yeni Şiir hareketinde dil, Garip akımında olduğu gibi bir anlatım aracı olarak görülmemiş, daha ziyade şiirin konusu olarak görülmüştür. Bu harekette sözdizimi deformasyonları şiirde anlamı örtmek, gizlemek için kasıtlı olarak yapılmıştır. "Ece Ayhan'ın 'yerleşik sözdizimi ile yazılamayacak her şeyi yeni sözdiziminden yararlanarak dile getirmek' düşüncesi, İkinci yeni'nin zor anlaşılır şiir dilinin hareket noktasını da ortaya koymaktadır."⁶²

Leonard Bloomfield'in Dağılımcılık ya da Bitişik Kurucular Yöntemi "dilnin öğelerini sessel biçimler düzleminde ele alır ve bitişiklik ilkesine göre söz zinciri üstündeki dağılım ve konumlarını belirler. Değişik sözceler elde etmek demek, aynı sözdizimsel yerlerde eşdeğerli öğelerin, yani dizisel öğelerin değiştirilmesi demektir."⁶³ Şairler de yeni dizisel öğeler elde etmek için, şiirlerinde sözdizim üzerinde değişikliklere gitmişlerdir. Dağılımcılık ya da Bitişik Kurucular Yöntemi "anlam olgusunu incelemeyi dışlar. Bu nedenle anti-mantalist olarak anılır."⁶⁴ İkinci Yeni Şiir Hareketinde de anlam ikinci planda tutulmuştur, anlam metinlerde gizil olarak verilmiş, anlatım ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu da farklı çevrelerce anlamda kapalılık olarak yorumlanmıştır. Anlam kapalılığı ya da anlamın geri planda kalması sapmalar sayesinde sağlanmıştır. Şiirde anlamın hemen göze çarpmamasında sözdizime dayalı

⁶¹ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.82.

⁶² Hulusi Geçgel, *İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar*, Uluslararası IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 17-19 Haziran 2004, s.5.

⁶³ Yalçın, a.g.e., s.105.

⁶⁴ Yalçın, a.g.e., s.105.

sapmalar önemli bir etkidir. Dizede alışılan sözdiziminin olmaması anlam kalıplarının zihinde oturmuş belli tasarımlarının da olmaması anlamına gelmektedir.

Sözdizimsel sapmalar bazen tek dizenin bazen de birden fazla dizenin bir aradaki sözdizimsel değişikliğini ve farklılığını kapsar.

Açıkça bir tenhalığı savunuyor şimdi
Koyulsam gidivermeye; gözlerindeki...

(Cansever, Dolgun)⁶⁵

Hiç dönmemek ölüm gecesinden bu sahile,
Bitmez bir özleyiştir, ölümden beter bile.

(Beyatlı, Eylül Sonu)⁶⁶

1. 2. 3. 3. Yazımsal Sapma

İkinci Yeni Şiir hareketinde şiirin geleneksel özelliğinin dışına çıkılarak yer yer dize başında küçük harf kullanılmış, özel isimler bazen küçük harfle yazılmış, cins isimler bazen büyük harfle yazılmış, bazen ya ayrı yazılması gereken sözcükler birleşik yazılmış ya da birleşik yazılması gereken sözcükler ayrı yazılmıştır.

Şiir, biçim açısından oluşturulma itibariyle belirli sınırlandırmalara tabi olmaması yönünden metinlerden ayrılır. Şairler, şiirin biçimsel şeklinin anlamı da etkileyeceğinin farkına varmış ve şiirde verilmek istenen anlama göre şiirler şekillendirilmiştir.

Yazımsal Sapmalar, “dizeler içindeki sözcüklerin arasındaki olağandışı boşluklar ve bazen de dizeler arasındaki olağan olmayan sıralamalar”⁶⁷, dize başında küçük harf kullanma, özel adların küçük harfle yazılması, cins adların büyük harfle

⁶⁵ Cansever, *a.g.e.*, s.114.

⁶⁶ Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbbemiz*, YKY, İstanbul, 2002, s.41.

⁶⁷ Özünlü, *a.g.e.*, s.142-143.

yazılması, birleşik yazılması gereken sözcüklerin ayrı yazılması, ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılması, dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması gibi alt bölümlere ayrılabilir.

1. 2. 3. 3. 1. Dize Başında Küçük Harf Kullanma

Şairler, bazen tümceyi bölmek amacıyla bazı dizeleri küçük harfle başlatmışlardır bazen dizelerini yazım kurallarına göre şekillendirmemek, belli kurallarla dizeleri ve manalarını sınırlandırmamak bazen de kendilerince değişik mesajlar vermek amaçlarıyla dize başında küçük harf kullanmışlardır. Şairler dize başında sürekli olarak küçük harf kullanmamışlardır, bu da şairlerin, dize başında küçük harf kullanma gibi kendilerince bir üslup/kural belirlemediklerini göstermektedir.

Malatya'nın Kahta kasabasından ve Kahta'nın

Uzun, silik, uzunsilik, uzun

Bir davalı mezrasından.

(Uyar, Malatyalı Abdo İçin Bir Konuşma)⁶⁸

1. 2. 3. 3. 2. Özel Adların Küçük Harfle Başlatılarak Yazılması

Özel isim “bir kişiye, benzerlerinden farklı özellik taşıyan varlığa veya topluluğa verilen ada”⁶⁹ denir. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan yazım kılavuzuna göre bir sözcüğün büyük harfle başlatılması için o sözcüğün özel isim olması gerekir. Şairler bazen özel adların ilk harfini küçük yazarlar. Şairlerin böyle yapmalarının değişik sebepleri olabilir. Bu sebepler, yazım kurallarının dışına çıkma arzusu ve özgün bir yazım şekli benimsemeleri olabileceği gibi şiirlerinde kullandıkları özel adların onlar

⁶⁸ Turgut Uyar, *Büyük Saat Bütün Şiirleri*, YKY, İstanbul, 2009, s.307.

⁶⁹TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara, 2005, s.1555.

için herhangi bir “özel”lik hissettirmemesi ve bunu dizelerinde bu şekilde vurgulamak istemeleri olabilir.

Açın pencereleri açın
akdeniz’de sabah oluyor
küçük harfli *musa*
hep böyle gökyüzünde

(Ayhan, Akdeniz Pencereleri)⁷⁰

1. 2. 3. 3. 3. Cins Adların Büyük Harfle Başlatılarak Yazılması

Türk Dil Kurumu’nun belirlediği yazım kurallarına göre cins isimlerin ilk harfi küçük yazılır. Bazı şairlerin veya yazarların özel isim olmadığı halde bazı isimlerin ilk harflerini büyük harfle yazdıkları görülmektedir. Bunun şairden şaire, yazardan yazara değişen birçok nedeni olabilir. Büyük harfle başlatılan cins isme şair/yazar tarafından özel anlamlar yüklenmiş olduğundan olabileceği gibi bu isme vurgu yapmak için sözcüğün küçük harfle başlatılması gerekirken büyük harfle başlatılmış olabilir. Şairler şiirlerini yazarken kullandıkları dilin belli bir kalıba sokulmaya çalışılmasından rahatsızlık duydukları için de şiir dilinin kalıplarını yıkmak adına kural dışı kullanıma gitmiş olabilirler.

yaz günü! hep sende aradım *Zaman*’ı

hiç bitmedindi, ‘dindi’ diyenler olsa da...

(Yavuz, Yazlar ve Zaman)⁷¹

Vakit *Nisan* ortasında bir akşam

Mehtap ettiğinden bîhaber

(Uyar, Sevda Üstüne)⁷²

⁷⁰ Ayhan, *a.g.e.*, s.44.

⁷¹ Yavuz, *a.g.e.*, s.198.

1. 2. 3. 3. 4. Birleşik Yazılması Gereken Sözcüklerin Ayrı Yazılması

Yazım kılavuzunda sözcüklerin birleşik yazımıyla ve hangi hallerde birleşik yazılması gerektiğiyle ilgili verilen bilgilere bakıldığında sözcüklerde ses değişimi veya benzetme yoluyla anlam değişimi söz konusu olduğu zaman birleşik yazım kuralının uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Şairler/yazarlar, sözcüklerin kabul edilmiş, halk arasında oturmuş, alışılmış yazımlarını değiştirerek kalıpları yıkmak isterler. Şairler/yazarlar bunun için de sözcüklerin yazımında değişikliğe giderler. Şair veya yazarlar, dizede vermek istedikleri anlama ve çağrışımlara göre sözcüğün yazımıyla oynayabildikleri gibi, sözcüğü göndergesel anlamı dışında kullanabilmek için de sözcüklerin yazımında değişikliğe gidebilirler. Bu değişiklik birleşik yazılan bazı sözcüklerin ayrı yazılması şeklinde de görülebilir.

Şiirin vakti yoktur.

-Hoşça kal, hoş çakal, hoşça kal!

(Berk, Şairin Kanı)⁷³

1. 2. 3. 3. 5. Ayrı Yazılması Gereken Sözcüklerin Birleşik Yazılması

Türk Dil Kurumu'nun belirlediği kurallara göre iki sözcüğün birleşik yazılabilmesi için sözcüklerin her ikisinde veya sadece birinde ya ses değişikliği ya da benzetme yoluyla anlam değişikliği olması gerekmektedir. Böyle bir durum söz konusu olmadığı halde bazen dilbilgisi kurallarına göre ayrı yazılması gereken sözcüklerin şairler/yazarlar tarafından birleşik yazımına dizelerde/cümlelerde yer verildiği görülmektedir. Bu durumun kurallara aykırı olmasına karşın şairlerin şiir evreninde ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılmasına çokça rastlanır. Böyle davranan şair ve yazarlar yazımla ilgili kalıpları yıkarak özgün kullanımları dile kazandırmak istemiş olabilirler.

⁷² Uyar, a.g.e., s.107.

⁷³ İlhan Berk, *Akşama Doğru Toplu Şiirler III*, YKY, İstanbul, 2007, s.139.

binüçyüzöndü ve sen

ibrahim talu

ağıtlardan bir kış

solgun ve mücerret

(Yavuz, doğu 1310 II)⁷⁴

Çakıltası

seni

su

sanıyor

(Berk, Su Günleri, III)⁷⁵

1. 2. 3. 3. 6. Dizelerin Yazımsal Düzene Aykırı Yazılması

Şiirde bir dize düzeni vardır, bu her mısranın alt alta yazılması aynı hizada yazılması vb. şekilde bir dize düzeni meydana gelmektedir. Şairler okuyucuyu şaşırtmak için dizelerin yazımında alışılmış düzenin dışına çıkmaktadırlar. “Şiir, diğer yazın türlerine oranla daha az yer kapladığından, şair, okuyucunun dikkatini ilk andan çekmek zorundadır.”⁷⁶ Şairler, okuyucunun dikkatini çekebilmek için şiirlerinde dil ötesi ya da dil dışı görsel öğelere başvurur, böylece bir tür görsel şiir ortaya çıkarır. “Şiirin biçimi önem kazanır ve biçim, şiirin anlamına katkıda bulunur.”⁷⁷ Anlamalı bir bütün yaratmak isteyen şair şiirin biçimine de bir anlam verir ve şiirin biçimiyle şiirdeki anlamı destekler. Biçimi değiştirmenin şiirin anlamına da katkıda bulunacağını Barthes şu sözleriyle izah etmiştir: “Eserin özelliği sakladığı anlamlarda değil, bu anlamlara verilmiş biçimlerde.”⁷⁸ Şiirde anlam ve biçim birbirini tamamlamaktadır.

⁷⁴ Hilmi Yavuz, *Büyü'sün, Yaz! (Toplu Şiirler)*, YKY, İstanbul, 2012, s.109.

⁷⁵ Berk, *a.g.e.*, s.265.

⁷⁶ Özünlü, *a.g.e.*, s.93.

⁷⁷ Özünlü, *a.g.e.*, s.94.

⁷⁸ İnce, *a.g.e.*, s.70.

ve aşkların usulca geçtiği

bir vadi miyim?..belki...

şimdi bir çığ koptu

k

o

p

a

c

a

k

benden güle doğru-öyle ki

yazın çığlığı kuytularda, *âh*

ve!

Acı değil bu, ünlem...

(Yavuz, ünlem)⁷⁹

Habeş Beylerbeyi

Allah'la Oturup Kalkmak

x

İpek Satıcısı

(Berk, Akşama Doğru)⁸⁰

1. 2. 3. 3. 7. Sözcüklerin Asıl Yazımından Sapılması

Şairler/yazarlar, sözcüklerin asıl yazımını bazen farklı nedenlerle değiştirebilirler. Bu değişiklik şairin veya yazarın dizede/cümlede sözcüğü nasıl görmek veya göstermek istediğiyle ilgilidir. Şair dizede sözcüğü seslettiği şekilde kullanmak

---

⁷⁹ Yavuz, *a.g.e.*, s.156.

⁸⁰ Berk, *a.g.e.*, s.150.

istemiş olabileceği gibi sözcüğün yazımına alternatif yazımları da okuyucusuyla/dinleyicisiyle paylaşmak istemiş olabilir. Sözcükleri okumadan önce bakarız ve zihnimizdeki sözcük yazımıyla aynı resme sahip sözcükleri direk algı dünyamıza göndeririz. Gözümüzle algıladığımız sözcüğün, zihnimizde bir de yazımsal resmi mevcuttur bu resme, sözcüğün karşıladığı nesne veya duygu resmi de ilintilidir. Şair ve yazarlar zihinde kodlanmış resmin dışına çıkabilmek için ilk önce sözcüğün zihindeki resmini yani dış görüntüsünü değiştirme çabasına girmişlerdir. Bu sayede şairler ve yazarlar, sözcüklere ritim, ahenk ve şekil olarak bir farklılık kazandırmaktadır.

Bilmeyorum ne vardı saçlarında..
 Rüzgâr mı delice eserdî,
 Gözlerim mi öyle görürdü yoksa..
 Saçlarının her *haali* hoşuma giderdi.
 (Asaf, Saçları)⁸¹

Lağamcının hamam rüyasıdır,
 Rüyaların en güzeli.
 Uzanır yatar göbek taşına;
 Tellaklar gelip dizilir yanbaşına.
 Biri su döker,
 Biri sabunlar;
 Elinde kese sıra bekler biri.
 Yeni müşteriler girerken içeri,
Lağamcı,
 Pamuklar gibi çıkar dışarı.
 (Veli, Altındağ)⁸²

1. 2. 3. 3. 8. Noktalama Sapmaları

Noktalama işaretleri dilbilgisi kuralıdır ve kullanılan dilin herkes tarafından aynı şekilde ve doğru anlaşılabilmesi için düzenler. Yazı dilindeki vurgu ve tonlama,

⁸¹ Asaf, *a.g.e.*, s.13.

⁸² Orhan Veli, *Bütün Şiirleri*, YKY, İstanbul, 2006, s.109.

cümle yapısındaki duraklamalar bu işaretlerle belirlenir. Bu işaretler bir metindeki anlama belirlilik kazandırır. Zihindeki fikirlerin bir metin haline getirilmesinde, yazıya aktarılmasında noktalama işaretleri anlama netlik ve teklik kazandıran bir sistem oluşturur. “Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere”⁸³noktalama işaretleri kullanılır. Noktalama işaretleri, şairler ve yazarlar tarafından bazen göz ardı edilir bazen de söylemek istediklerini daha vurgulu söyleyebilmek için dilbilgisi kurallarına uymayan şekillerde kullanılır.

Bir deneyli geçmişi aldın geldin yeniyi güzel boyadın

Ben bilirim sen de bil ilk aydınlık senindir

(Uyar, Çokluk Senindir)⁸⁴

1. 2. 4. Sessel Sapmalar

Şairlerin şiirlerinde kullandıkları sözcüklerde söyleyeceklerini ifade etmek istedikleri yönde ses değişimi yapmaları, yöresel sözcükleri şiirlerinde kullanıp bu sözcüklerdeki ses farklılığından yararlanarak şiirlerinde özgün bir üslup, farklı beklenmeyen bir ifade tarzı oluşturmaları sapmanın bu çeşidini oluşturur. Sessel sapmalar oluşturulurken şair ve yazarlar ölçünlü dil⁸⁵den saparlar.

Ünsal Özünlü bu sapma çeşidini lehçesel sapmalar başlığı altında incelemiştir fakat Özünlü'nün bu sapma türü için verdiği örnekler lehçeden ziyade ağızsız sapma özelliği göstermektedir. Bu nedenle biz sese ait sapma türünü lehçesel sapma başlığı yerine sessel sapma başlığı altında incelemeyi uygun gördük.

Bir kısmı maskeli,

Bir kısmı maskesiz,

İslav güzelleri,

⁸³ TDK, *Yazım Kılavuzu*, TDK Yay., Ankara, 2005, s.32.

⁸⁴ Uyar, *a.g.e.*, s.394.

⁸⁵ Ölçünlü dil, çeşitli yerel ya da toplumsal değişkenliklerin dışında kalan ve dilsel bir topluluğun ortak paydası olarak görülen dil. Bkz. Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, s.153.

Cermen güzelleri,
Hepsinden ince Anglo-Sakson güzelleri.

(Beyatlı, Karnaval ve Dönüş)⁸⁶

Urumelihisarı'na oturmuşum;
Oturmuş da bir türkü tutturmuşum:

(Veli, İstanbul Türküsü)⁸⁷

1. 2. 5. Kesimsel Sapmalar

Toplumun çeşitli kesimlerine veya bu kesimlerin mesleklerine özgü sözcüklerin şiirde kullanılması kesimsel sapmaları meydana getirir. Şiir dilinde farklı kesime ait bir dil kullanılması beklenmediği için okuyucu/dinleyici kesimsel sapma ile şaşırtılmaktadır.

bir kent, ayaklanmış, yürüyor sana doğru;
onbinlerce yalnızlık...eprimiş, ama kesif;
aynalar aynalardan ürker olmuşken, soru
şu: 'ben neden biraz tuhaf, benden daha *obsessif*
bir aynaya epeydir adamışım kendimi?'

(Yavuz, göçmüş bir kent için sonnet)⁸⁸

---

⁸⁶ Beyatlı, *a.g.e.*, s.45.

⁸⁷ Veli, *a.g.e.*, s.74.

⁸⁸ Yavuz, *a.g.e.*, s.259.

1. 2. 6. Tarihsel Dönem Sapmaları

Günlük doğal dilde kullanılmayan tarihin belli bir dönemine özgü sözcüklerin, tarihsel olayların, tarihi kişilerin şiir dilinde kullanılmasıyla ortaya çıkmış olan sapma türü tarihsel dönem sapması olarak isimlendirilir. Bazen Türkçenin tarihi dönemlerinde kullanılan bazı sözcükler şiirin içine serpiştirilir, bazen tarih sayfasında kendine yer edinmiş bir şahsiyet şair vasıtasıyla şiirde kendini gösterebilir. Özdemir İnce, tarihsel dönem sapmasının başarılı olabilmesi için, sapmaların derin yapıda tutarlı bağlaşıklarının bulunması gerektiğini söyler.⁸⁹ Şiirde kullanılan bu sapma türü bir açar söz özelliği gösterebilmeli ve şiirin tamamıyla uyumlu halde bulunabilmelidir. Şiirde kullanılan sözcükler, kişiler veya olaylar tarihsel bağlamıyla birlikte güncelleşmeli ve bu güncelleşmeyi şiirin bütünlüğü içinde verebilmelidir. İnce, eğer böyle yapılmazsa şiiri süslemekten, sözcük fetişizminden ileri gidilemeyeceğini ifade eder.⁹⁰

“Şöyle bir on beş sene öteden”

Ya nihavent, ya hicaz

Ya *sûz-i dilâra* faslı Selim'den.

(Cansever, Gece Faslı II)⁹¹

Hanidir *görklü* dünya dünyalar *içre* doğan?

(Özel, Amentü)⁹²

---

⁸⁹ İnce, *a.g.e.*, s.26.

⁹⁰ İnce, *a.g.e.*, s.26.

⁹¹ Cansever, *a.g.e.*, s.33.

⁹² Özel, *a.g.e.*, s.183.

2. Şiir ve Şiir Dili

Şiir, dilin doğuşuyla beraber ortaya çıkmış bir yazın türüdür. Dildeki anlam, ses ve ritim öğelerinden yararlanarak bir duygu, düşünce ya da olayı, yoğun ve sıra dışı anlatma sanatı olarak tanımlanabilir.

Orhan Veli Kanık “Şiir, bütün hususiyeti edâsında olan bir söz sanatıdır.”⁹³, Cahit Sıtkı Tarancı “Şiir kelimelerle güzel şekiller kurmak sanatıdır, başka bir şey değildir.”⁹⁴, Yahya Kemal “Şiir kalbden geçen bir hadisenin lisan halinde tecelli edişi; hissin birden bire lisan oluşu ve lisan halinde kalışıdır”⁹⁵, Cahit Külebi “Şiir, insanın kendi anadili çalgısında söylenen bir türküdür.”⁹⁶ der.

Doğan Aksan, “Şiir gerek içerik, öz, gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür.”⁹⁷

Valéry şiir için “İfade edilebilir olmayanın sözcüklerin sonlu işlevleri içerisinde ifade edilmesidir.”⁹⁸, Octavio Paz, “Şiir bilgidir, kurtuluştur, güç ve terk ediştir. Dünyayı değiştirebilecek güçte bir eylemdir şiir, doğası gereği devrimcidir: ruhun eğitilmesi ve içsel özgürlüğün yolu.”⁹⁹ der. Paz’ın şiir tanımı şöyle devam eder. “Şiir ayırır, birleştirir. Yolculuğa davet, yuvaya geri dönüştür. Esin, soluk alma, beden eğitilmesi... Sihir, büyü efsun. Yücelik, kabulleniş, bilinç-dışının yoğunlaşması... Deneyim, hissediş, duygu, sezgi, yönlendirilmemiş düşünce.”¹⁰⁰ Paz şiiri tanımlarken bir yandan da onun insan, yaşam üzerine etkisinden bahseder.

Özdemir İnce, “Şiir, düzyazının sözdiziminin bozulmasıyla ortaya çıkar; yani, satır sonuna kadar çizgisel olarak yazılan bir cümlenin, görsel ve sessel bir ritim

⁹³ Metin N. Koç, *Cemal Süreya'nın Düzyazılarında Şiir İle İlgili Görüşleri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2006, s.30.

⁹⁴ Koç, a.g.e., s.30.

⁹⁵ Koç, a.g.e., s.29.

⁹⁶ Koç, a.g.e., s.30.

⁹⁷ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.8.

⁹⁸ Doğan Özlem, *Hermeneutik ve Şiir*, Notos Yay., İstanbul, 2011, s.38.

⁹⁹ Paz, a.g.e., s.9.

¹⁰⁰ Paz, a.g.e., s.9.

yaratma amacıyla uygun yerlerinden bölünerek alt alta düşey olarak yazılmasından.”¹⁰¹ demektedir. İnce, bir düzyazının/tümcenin şekil olarak değiştirilmesinin anlamsal olarak da değişikliğe sebep olacağını ifade etmekte ve şiirin görselliğe ve işitselliğe önem verdiğini de vurgulamaktadır.

Cemal Süreya, toplu yazılarının bulunduğu Güvercin Curnatası adlı eserinde Pasternak ve Brodski'nin şiir hakkındaki görüşlerine yer verirken şiir üzerine kendi fikrini söylemeyi de ihmal etmiyor.

“Pasternak’a göre şiir, kişinin ayağının altındaki otlar, çiçekçiklerdir, onu koparmak, eline almak için biraz eğilmek yeter. Brodski öyle düşünmüyor. Ona göre şiir göklerle bir iletişim olanağıdır. Meleklerle iletişim kurarsınız. Bu iki tanımın ardındaki somut gerçeği düşündüm. .... Sanırım, Pasternak şiirin her yerde ve küçük şeylerde olduğunu söylüyor; Brodski ise yeteneği öne getiriyor. İkisi de bir yerde doğru, ama birbiriyle karıştırılmaması koşuluyla. Şiir ne biliyor musun? Bir an. Ve bütün bir tarih tadı, insan girişimi, mutluluk çelişkisi...”¹⁰²

Şiir malzemesini toplumdan, toplumun geçmişinden, isteklerinden, hayallerinden, dilinden alır. “Şiir, toplumun yaşayan dili, onun efsaneleri, düşleri ve derin arzuları yani dilin en güçlü ve en gizli eğilimleri tarafından beslenir.”¹⁰³ Şair bu beslenmeyle şiirine doğru gider ve şiirine ulaşır.

Paz, şairin bilinçli olarak veya rastlantısal olarak şiirsel eylemleri şekillendirerek okuyucu/dinleyicilere ulaştıran bir aracı olduğunu, bir elçilik görevi yaptığını ifade etmektedir. “Şair -etken veya edilgen, uyanık veya uyku halinde- şiirsel akımı yönlendirerek onu dönüştüren bir aracı olduğunda ise karşımıza çıkan bütünüyle farklı bir şeydir: Bir yapıt.”¹⁰⁴ Şair, şiirsel eylemi dönüştürerek bize bir yapıt, şiir halinde ulaştırır/sunar.

Şair, bir aracı bir elçidir, ona ilham olanı veya aklının ürettiği ürünü okuyucusuna/dinleyicisine sunan kişidir. Şair, “...bilinmez karşısına geçip ona bakmaya cesaret eden insandır.”¹⁰⁵ Şair, bu bilinmezliği başkalarına anlatmaya çalışır ve bunun için de elinde mevcut olan dili en güzel şekilde geliştirmeye çalışır ve ifade

¹⁰¹ İnce, a.g.e., s.20.

¹⁰² Cemal Süreya, *Güvercin Curnatası* (haz. Nursel Duruel), YKY, İstanbul, 2012, s.201.

¹⁰³ Paz, a.g.e., s.40.

¹⁰⁴ Paz, a.g.e., s.11.

¹⁰⁵ İnce, a.g.e., s.19.

etmek istediğini söyleyebilmek için dili amacına hizmet ettirir. Şairin amacı “...anamlı bir bütün, bir bütünlük içinde anlam yaratmaktır.”¹⁰⁶

Filozoflar dili çözümler ve dilin varlık hazinesini ortaya çıkarırlar ama şairler mevcut dili istedikleri yönde, istediklerini ifade etmek için değiştirir, dönüştürürler. “Şair dönüştürür, yeniden yaratır, dili durulaştırır ve sonunda onu paylaşır.”¹⁰⁷ Şair kendine özgü bir dil bulmaya, oluşturmaya çalışırken ortak dilden faydalanır ve kendine göre onun biçimiyle oynar. Her şair bireysel dilini oluştururken “biçimi değiştirilen veya sırları ortaya saçılan ortak dilin kendisidir.”¹⁰⁸

“Dil, belli bir amaca uygun anlatım araçlarının oluşturduğu bir dizgedir.”¹⁰⁹

Mallarme'nin “şiir kelimeler dinidir.”¹¹⁰ sözünün, İkinci Yeni Şiirinin, şiir dili konusundaki görüşleriyle aynı doğrultuda olduğu söylenebilir. Şiirin büyülü gücü duygularımızı uyararak bize açtığı yeni kapılar aracılığıyla farklı duyguları tatma, farklı duyguları bir arada yaşama veya aynı duyguları farklı bir şekilde yaşama lezzetini bize sunar. İkinci Yeni şairleri alışlagelen/kullanılagelen şiir dilinin kalıplarını kırarak, şiirin gücünü sözcüklerin alışılmamış kullanımıyla artırmak istemişlerdir. Şairlerimiz, şiirin sözcüklerle yazıldığı düşüncesini yazdıkları şiirlerle bize sunmuşlardır.

Paz da Mallarme ve Süreya gibi şiirin sözcüklerle yazıldığını söyler. “Şiir sözcüklerden oluşur, renk ve ses belirsiz olsa da gizli anlamla yüklüdürler.”¹¹¹ Her sözcüğün bir rengi, bir sesi vardır ama sözcük/sözcüklerin yanına gelecek sözcük ile rengi de sesi de değişebilir ve bu yeni bağdaştırmalar ile sözcük yeni anlamlar kazanabilir.

Şiir dili doğal dile/dilin kendi doğasına diğer yazın türlerinin dilinden daha yakındır. Konuşma dili de doğal dile yakın olduğundan şiir dili konuşma diline daha eğilimlidir/yakındır. Dolayısıyla şiir dili dilin özgür kimliğine ulaşma yolundadır denilebilir “Konuşulan dil, şiire düzyazıdan daha yakındır, daha az tasarlama

¹⁰⁶ İnce, a.g.e., s.20.

¹⁰⁷ Paz, a.g.e., s.47.

¹⁰⁸ Paz, a.g.e., s.46.

¹⁰⁹ İnce, a.g.e., s.72.

¹¹⁰ Milli Eğitim Dergisi, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/157/takci.htm, 18.03.2013.

¹¹¹ Paz, a.g.e., s.16.

gerektirir.”¹¹² Düzyazıda sözcükler mümkün anlamlarından genelde bir tanesi ile anlamlandırılırlar yani belirli tasarlanan bir dil ve belli anlama mahkumiyet söz konusudur ama şiirde sözcüklerin anlam hazinesinin kapıları açılır, sözcük tek anlama mahkum edilmez. “Dil, günlük konuşmanın ve düzyazının kendisine zorla yüklediği kimlikten şiir yoluyla kurtularak o ilk oluş ve özgünlüğüne geri döner.”¹¹³

Şairler konuşma dil parçalarına şiirlerinde sık sık yer verirler, şiir dilinde konuşma dilinden yola çıkılabilir fakat direk ve sadece konuşma diline yer vermek bir takım sözceyi şiir haline getirmez. “Konuşma, şiirin özü ve yaşam kaynağıdır fakat şiirin kendisi değildir.”¹¹⁴ Belki bu manada şiirin konuşma dilinden farkı da konuşma dil parçalarının şiirsel bir ifade içinde söylenmesidir. Şiir dili kendi başına bir dildir. “Şiir dilin kendisini aşma çabasıdır oysa şiirsel ifade konuşma ile aynı düzlemde yer alır ve dudakların arasından süzülen, sözcüklerin kendi aralarındaki oynaşmanın sonucudur.”¹¹⁵

Konuşma dilinin şiir diline girmesinin ve şairler tarafından bu kadar tercih edilmesinin nedenlerinden biri de “sözlü dilin sunduğu kısaltmalar, eksilteler, söylemeden kastetmeler”¹¹⁶ ile sözün karşı tarafın algı dünyasına hızlı ulaşmasını ve en az zamanda anlaşılabilmesini sağlamaktır. İnsanlar iletişimde sözün aktarılabilme ve anlaşılabilme hızını artırabilmek için bazen sözcük bazen de ek kullanımında tasarrufa giderler. Sözlü dilde mevcut olan tasarruf şairler tarafından şiir vasıtasıyla yazın diline de aktarılmıştır.

Şiir dili, fonetik ve semantik düzeylerde gündelik dilden/konuşma dilinden ayrılır. Şiir, doğal dilin sözcüklerini dilbilgisini kullanır ama ortak dilin/dilbilgisinin veya ortak kullanımın dışına çıkar, yani ortak dili aşar. Bir metne/düzyazıya anlam, yazar tarafından verilirken şiir, okurunun anlamlandırmasıyla anlamını bulur kendi anlamını okuyucuya üretir. Şiir olmayan metin okuru metin dışına gönderir. Örneğin, “Su sıfır derecede donar”¹¹⁷ gibi bir tümcenin anlamı metnin dışındadır, yani “...okurun bu anlamların oluşmasına herhangi bir somut katkısı yoktur.”¹¹⁸ Düzyazıda

---

¹¹² Paz, a.g.e., s.20.

¹¹³ Paz, a.g.e., s.20.

¹¹⁴ Paz, a.g.e., s.34.

¹¹⁵ Paz, a.g.e., s.34.

¹¹⁶ Durak, a.g.e., s.45.

¹¹⁷ İnce, a.g.e., s.30.

¹¹⁸ İnce, a.g.e., s.30.

gösteren-gösterilen ilişkisi açıktır. Şiirde ise gösteren için birden fazla gösterilen olabilir.

Modern şiir dilinde ise normal dil sınırlarının alt üst edildiği ve oturmuş şiir dili anlayışından sapıldığı görülür ve genel olarak kabul edilen dil anlayışına karşı çıkıldığı da görülebilir. Sözcük veya dizelerde anlam katmanlıdır, dizeler farklı ve yeni yorumlara açıktır. Günlük dilde mevcut olmayan imge ve yeni sözcük bağdaştırmaları ile dizeler çağrışıma açık hale getirilmiştir. Modern şiir dilinde fonolojik, morfolojik, semantik açılardan yapılan sapmalarla şiir dili deformasyona uğramıştır ve böylelikle yeni bir şiir dili inşa edilmiştir. İmla kuralları ve noktalama işaretleri bazen kullanılmaz bazen de ifade edilmek istenen duygu ve düşünce yönünde kabul edilen kuralların dışında kullanılır. Modern şiir dili şairin bilgi birikimine ve hayat tecrübesine dayandığı için özgündür. Şiirde alışılmadık görsel tasarımlar ile şiir sanatı tablolaştırılmıştır ya da resim sanatı dizelerde hayat bulmuştur denilebilir. Modern şiirde şiir ve resim sanatları birbirine yaklaşmıştır/yakınlaştırılmıştır.

Her sözcüğün kendi başına bir ışıltısı, bir değeri vardır ama bir sözcük bir başka sözcükle yan yana gelince sözcükler birbiriyle reaksiyona girer ve ortaya yepyeni bir ışıltı ve farklı bir değer çıkar. Bu yepyeni bağdaştırmalar sözcüklerin gücünü artırır, bu yeni gücüyle sözcükler bir hayal dünyasına girebilirlerse bir algı dünyasında varlığını gösterebilirlerse ışığını kalıcı kılabilirler. Sözcükler “bir an için parlar ve ardından yitip giderler. Sözcükler hayal ve düşü alemine adımlarını atar atmaz alev alarak yanmaya başlarlar.”¹¹⁹ Bu şekilde sözcüklerin hem kimyaları hem de fiziki halleri değişir. Yani bu yanma sözcüklerin yeniden doğuşu anlamına gelir.

2. 1. İkinci Yeni Şiiri

İkinci Yeni şiiri, Türk şiir geleneğini sarsan ve bu geleneğin şiir anlayışında bir kırılma noktası oluşturan bir şiir hareketidir. Bu şiir hareketi, kainata bakışı, kainatın algılanışı ve düşünme biçimini, alışlagelen dil mantığı ve şiir biçimini değiştirerek yıkma özelliğiyle karşımıza çıkar. “İkinci Yeni, Türk şiirinin değişmesinde ve

---

¹¹⁹ Paz, a.g.e., s.34.

modernleşmesindeki -daha doğrusu modernizmin duyularla sınırlı gerçeklik anlayışına tepki anlamında- en önemli kırılma noktalarından biridir.”¹²⁰

“İkinci Yeni ismini, Muzaffer Erdost 1956 yılındaki “Pazar Postası” dergisinde ilk kez kullanır.”¹²¹

İkinci Yeni şiir hareketi, Garip hareketinde şiir dilinin her türlü sanattan arındırılarak nesirdeki gibi, tek anlama dayalı olarak kullanılmasına, sözcüğün anlam yönünü ön plana çıkarırken sözcüğün kendisinin arka plana atılmasına tepki olarak doğmuştur.

Dil, “bireyin bilincini oluşturan, benliğini biçimlendiren temeldir; bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan,”¹²² dış dünyayı, evreni duyuşal ve duygusal olarak algılama ve bu algıları bir çeşit dışa vurma aracıdır. Dil, algıları dışa vurmada bir araç olduğu üzere, algıların değişmesi, dilin de değişmesi anlamına gelir. “Dil yalnız başına değişmez, içinde yer aldığı kültürün bütününe devinimine ayak uydurur.”¹²³ Dönemin şiir arayışı, İkinci Yeni şiir hareketiyle şiirde “kalıp”tan “biçim”e geçişi oturtmuştur.

Dil, oluştuktan/oluşturulduktan sonra onun başını sonunu bilebilmek için, o dili kullanıma elverişli hale getirebilmek için birtakım kurallar gerekir. Çünkü söylenenin belirli bir sistemde aktarılabilmesi iletişimin oluşmasında gereklidir/önemlidir. “Dilin üretilebilmesi için önce, işaretlerin ve seslerin anlamı oluşturup aktaracak bir biçimde bir araya gelmeleri gerekir.”¹²⁴ Bir dilin ilk evrelerinde dilin, varlığını koruyabilmesi ve sürdürebilmesi için gerekli olan dilbilgisi kuralları, zamanla dil değiştikçe, söylenmek istenen değiştikçe var olan dil ve dilbilgisi kuralları bu değişimi karşılayamayacak hale gelince ihtiyaçlar doğrultusunda aşılabilir/değiştirilebilir. Dil hareket halindedir ama “dilbilgisi dili, sanki durağan bir şeymiş gibi, sözcüklerin bileşimi, sözcükleri de dilin en basit birimi olarak görür.”¹²⁵ Zaten hareket halinde olan dili şair daha da hareket ettirir, sözcükleri dans ettirmeye başlar ve şair bu dansa yeni figürler oluşturmak ister.

¹²⁰ Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, Hece Yay., Ankara, 2010, s.199-200.

¹²¹ Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2009, s.284.

¹²² Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, s. 12.

¹²³ Macit Gökberk, *Değişen Dünya Değişen Dil*, YKY, İstanbul, 2004, s.74.

¹²⁴ Paz, a.g.e., s.52.

¹²⁵ Paz, a.g.e., s.51.

“Gök kubbe altında yeni ve söylenmemiş hiçbir söz yoktur.”¹²⁶ O zaman yeni şeyler söylemek lazımdır. Yeni şeyler yeni biçimlerle ifade edilir, dolayısıyla yeni şeyler söylemek isteyen İkinci Yeni şairlerinin de biçimde yeniliğe gitmesi kaçınılmazdır.

İkinci Yeni şiir dilinin en belirgin özellikleri, “çözülmesi güç imgelerin kurulması, neredeyse ansiklopedik bilgi isteyen özel bir söz varlığına yer verilmesi ve sözdizimi deformasyonlarına gidilmesi”dir.¹²⁷

İkinci Yeni şiirinde alışlagelen söylemlerin, anlam kalıplarının dışına çıkılmıştır. Kalıpları yıkmak bir yenilik olduğu için bir önceki dönem şairleri ve şiirle ilgilenenler bu “yeni”yi kabullenmekte zorlanmışlar, İkinci Yeni şairleri de kendilerini ifade zorlanmışlardır. “...her yapıtın zorluğu onun ilk oluşunda yatar. Alışlagelmiş kimliklerinden uzaklaşmış ve günlük konuşma ve söylemin bilinen sıralamasına uymayan bir düzenle bir araya getirilen sözcükler her zaman rahatsız edicidirler. Bütün yaratışlar belirsizlik kokar.”¹²⁸ Bu belirsizlik de şairleri/şiir çevrelerini ürkütür ve şairler/şiir çevreleri bu “yeni”ye karşı olduklarında onun zayıf, yanlış, eksik yanlarını ararlar. İkinci Yeni’deki anlam kapalılığı, sözcüklerin/yüzey yapının ön plana çıkarılması da “belirsiz yeni”ye karşı durulurken hareketin öne çıkan özelliklerindedir.

İkinci Yeni şiirinden önce şiirde anlam açıklığı vardı ve şiirde kullanılan sözcüklerin oturmuş/bilinen anlamlarının dışına pek fazla çıkılmıyordu. Şiirin anlamı şiirle birlikte veriliyor sözcüklerin anlam dünyası geri plana atılıyordu. “Şiir olmayan metin, yazarının metne yüklediği bilginin anlamını ve onun bildirisini dile getirir”¹²⁹ ama şiir de anlamını dile getirince anlam açısından şiirin metinle pek de farkı kalmıyor. Jean Cohen, düzyazı ile şiir arasındaki anlamsal farklılığı şöyle bir çizelgeyle gösteriyor.¹³⁰

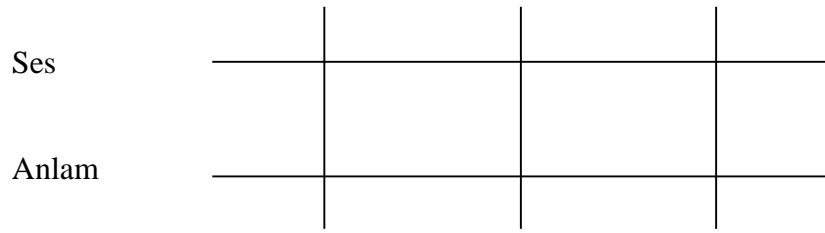
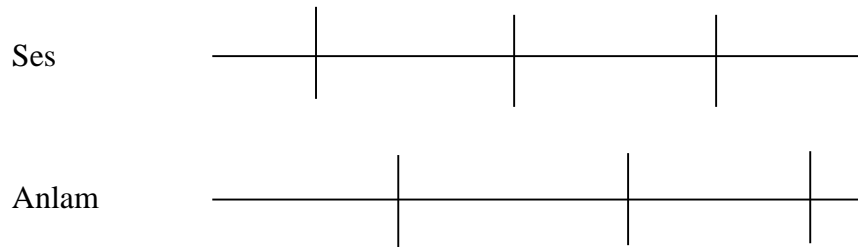
¹²⁶ http://www.ruhunyolculugu.com/kendini_bilmek_ogretisi-t9261.0.html;wap2=, 12.04.2013, 16.20.

¹²⁷ Hulusi Geçgel, *İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar*, s.3.

¹²⁸ Paz, a.g.e., s.44.

¹²⁹ İnce, a.g.e., s.17.

¹³⁰ İnce, a.g.e., s.32.

Düzyazı:**Şiir:**

Şema-4: Düzyazı ve Şiirdeki Anlamsal Farklılık

Çizelgede ses kavramını yüzey yapı, anlam kavramını da anlamlandırma olarak alabiliriz. Düzyazıda ses ve anlam çizgisel iken şiirde anlam çizgisel değil dolaylıdır. İkinci Yeni hareketi şairlerince karşı çıkılan da şiirin düzyazı gibi anlamının belirli olması yüzey yapı ile anlamlandırmanın aynı doğrultuda olmasıdır. İkinci Yeni şiirinde “... Şiire yeni bir evren yorumu, yeni bir bakış örgütlenme olanağını derin yapıdaki semantik olgular sağlıyor.”¹³¹ İkinci Yeni şairleri anlamı arka plana atarken anlamdan tümünden vazgeçmemiş okurun şiiri anlamlandırmasına olanak sağlamış ve bunun için semantik ipuçlarını da okurun hizmetine sunmuştur.

Alfonso Reyes şaire “Ve bir gün sözcükler bir araya gelip, hep birlikte sana karşı başkaldıracaklar...”¹³² der. Belki de baskı altında olan dil, kalıplarını kırmak için İkinci Yeni hareketini beklemiştir. Dil her zaman hareket halindedir ama şiirde kullanılan

¹³¹ İnce, a.g.e., s.33.

¹³² Paz, a.g.e., s.54.

dil kalıplaşmıştır ve belki de anlamından sıkılan sözcükler anlam duvarlarını aşmak için bu “yeni” hareketi beklemişlerdir. “Dil, şiir sayesinde özgün durumunu geri kazanır”¹³³, şairin amacı da dili özgün doğasına geri kavuşturmaktır. Sözcük “eğer şiirsel eylemle özgün doğasına geri dönerse, yani aynı anda birden fazla anlam taşıma olanağını yeniden kazanırsa, şiir, dilin en temel niteliğine, anlama, karşı düşecektir.”¹³⁴ İkinci Yeni şairlerinin şiirlerinin “anlamsız şiir” diye adlandırılmasının altında yatan en önemli nedenlerden biri sözcüklerin kabul görmüş, oturmuş anlamlarından sıyrılmasıdır. Dolayısıyla bu yeni şiir hareketinin şiirlerinin okunması, anlamlandırılması daha fazla çaba gerektirecek ve şiirlerin anlamı kişiden kişiye değişecektir.

“Sözcükler kesin anlamlarından uzaklaşır”¹³⁵ ve bilinen değerlerini yitirirler. “Zayıflayarak incelen, salt değiş-tokuş aracına dönüşen sözcüktür. İlişki kurulabilmesi pahasına sözcük taşıdığı tüm değerleri yitirir.”¹³⁶ Bu aslında sözcüğün yeniden doğuşudur, sözcük taşıdığı tüm değerleri yitirirken bir yandan da yeni değerler kazanır ve bu yeni değerlerle kendini dile sunar.

İlhan Berk’in “sözcükler anlamdan sıkılır”¹³⁷ tümcesi İkinci Yeni şairlerinin sözcükte anlam hakkındaki düşüncelerini göstermektedir. İkinci Yeni şairleri de Berk gibi düşünmektedirler ve sözcüklere yeni anlam arayışı veya sözcüklerin anlam alanını genişletme çabası içine girmeleri de bu fikirlerinin dışı vurumudur. İlhan Berk dili/dilin imkanlarını zorlayarak şiir dilinin geliştirilebileceğini söylemekte, şiirin de yeni bir dil istediğini düşünmektedir. “Dili ite ite, yadsıya yadsıya yazmalıdır. Böylece dille –her seferinde- yenilgiye uğraya uğraya yeni bir dille buluşulur. Her şiir ister bunu. Her seferinde de bu buluşmadan doğar şiir.”¹³⁸

Divan şiirinde, şiir yapısı vezin ve kafiye için bozulmakta/değiştirilmektedir, İkinci Yeni şiirinde ise yeni söylemler için şiir yapısıyla oynanmaktadır.

İkinci Yeni Şiiri sürrealizm akımından etkilenmiştir. Sürrealizm, “aklın hiçbir denetlemesi, hiçbir ahlaksal ve estetik tasa olmadan düşüncenin kendini ortaya

---

¹³³ Paz, a.g.e., s.49.

¹³⁴ Paz, a.g.e., s.49.

¹³⁵ Paz, a.g.e., s.48.

¹³⁶ Paz, a.g.e., s.48.

¹³⁷ İnce, a.g.e., s.42.

¹³⁸ İnce, a.g.e., s.15.

koymasıdır.”¹³⁹ Sürrealizmin oluşumunda da dadaizmin etkisinden bahsetmek mümkündür. Dadaizm, “geleneksel kültür ve sanatı, toplumu yadsıyan, dil ve estetik kuralları tanımayan, saçmalığı, rastlantıyı ve sezgiyi kullanarak asıl gerçeği bulmayı”¹⁴⁰ amaçlar.”...Çıkış noktası dadaizm olan sürrealizm de şiire has her türlü kuralı boşlaması ve aklın kontrolünden uzak otomat bir yazı düzenlemesiyle İkinci Yeni’ye kaynaklık eder.”¹⁴¹

İkinci Yeni Şiirinde sürrealist unsurlara rastlanmıştır. Sürrealizm, İkinci Yeni hareketinde, her türlü tasadan arınmış düşünceyle, istekle şiir yazmada, şairlerin kendine özel bir şiir dili oluşturmaları şeklinde kendini göstermiştir. “İkinci Yeni’yi başlatan ve ona sonradan katılan şairler gerçeküstücülüğü bilmiyorlardı. Yine de bu şairlerin ürünlerinde gerçeküstü öğelere sık sık rastlanmıştır.”¹⁴²

Cemal Süreya, İkinci Yeni şiirinin sürrealizm akımının etkisiyle bilinçaltı bir durum kazandığını ifade eder. “Fransız sürrealistlerinin herkesçe bilinen şu sözleri bir bakıma benim söylemek istediğimi de açıklayacak sanıyorum: Şiir edebiyata karşıttır. ...Akılcı olan diğer edebiyat dalları karşısında şiire akıl dışı, hatta akla karşı, bilinç altılı bir durum kazandırmak, amaçları buydu. Ama ne olursa olsun bu lâfta ben büyük bir doğru payı buluyorum. Bugün böyle bir şiirin ilk iyi örneklerini görüyoruz.”¹⁴³

İkinci Yeni şiir hareketinin en önemli temsilcilerinden Ece Ayhan, “doğal dili neredeyse alt üst ederek oluşturdukları İkinci Yeni şiirini, ‘yorulan bir şiirin ayak değiştirmesi’ olarak nitelendirir.”¹⁴⁴

İkinci Yeni şiiri “atonal şiir” olarak nitelenir. Yani “alışılmadık, ton dışı şiir” olarak tanımlanabilir. “Ece Ayhan, “yeni bir istif ve işleyen bir dilbilgisi” isteğinden hareketle İkinci Yeni şiirinde görülen kelime ve sözdizimi deformasyonlarını ve dilde bulunmayan yeni kelime ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimlerini müzik türünde ortaya çıkan “12 Ton Müziği” tekniğinin etkisine bağlamaktadır.”¹⁴⁵

¹³⁹ Atilla Özkırımlı, *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yay., İstanbul, 1991, s.72.

¹⁴⁰ Özkırımlı, a.g.e., s.43.

¹⁴¹ Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, s.285.

¹⁴² Cemal Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazılar I*, YKY, İstanbul, 2012, s.412.

¹⁴³ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.17.

¹⁴⁴ Geçgel, *İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar*, s.3.

¹⁴⁵ Hulusi Geçgel, *Ece Ayhan’ın Şiirinde Sinema Ve Müzik Sanatının Etkisi*, *Hayal*, Sayı: 16, Ocak-Şubat-Mart 2006.

“Atonal kelime anlamı olarak, sesi/notası olmayan anlamındadır... Bilindiği üzere yapıtlar, özellikle batı müziğinde, sesler ve notalar yardımıyla “gam” (yedi ana notadan seçilen bir notayla başlayıp sırayla devam etmek) adı verilen kalıplar içerisinde ifade edilirdi... Batıda esas olan kilise müziği... Doğuda müzik teknik bilgi yığını olarak görülmez, kurumsallaştırılmazdı; çünkü müzik felsefe, duygu ve düşünceydi. Bu etkileşimler sayesinde, kilise müziğinin kurumsal yapısı artık bestecilere yetmez oldu. Besteciler müziği kalıplara uydurmak istemediler... Müzik kural dışlaşmaya başlamıştı artık... Yapıtlar içerisinde tek bir notanın baskın olduğu dönem sona ermiştir... Atonal yapıda ise 12 ayrı notadan oluşan dizi boyunca hiçbir notanın yinelenmemesi, yani dizideki notalar bitmeden aynı notanın yinelenemeyeceği ortaya çıkmıştı... Müziğin içerisindeki uyumu artırmak için dizi ters çevrilip tersten çalınabilir ya da farklı notalardan başlayarak farklı kombinasyonlarla çalınabilir.¹⁴⁶

Atonal müzik, alışılan müziğin dışında gelişen bir müziktir. Halk tarafından veya müzik dinleyenler tarafından alışılan müziğin tınısı kulağa yabancı gelmez. Müziğin ritmi tanındığı için müziğin başlangıcından sonu çıkarılabilir. Notaların, ritmin nereye, nasıl ulaşacağı tahmin edilebilir. Müziğin ritminin nerede artacağı nerede azalacağı hissedilir. Atonal müzik ise alışılan tonun dışında bir müzik ritmi demektir. Kulağımıza gelen bir müziğin bilinenden ve beklenenden farklı tınılardan çalması, notaların tahmin edilmeyen şekilde birden değişmesi, müziğin oluşumunun alışık olmadığımız bir tarzda devam etmesidir. Yabancı olduğumuz bir müzik beklemediğimiz tarzda geliştiği için bize anlamsız gibi gelebilir. Atonal müziğin kendi farklılığı içinde özgün bir düzeni ve kuralları vardır. İkinci Yeni hareketinde, dilin anlamsız gibi görülmesine şiirde dilin beklenmedik şekilde kullanılması, cümlenin sözdiziminin devrik yapıdan ziyade biçimsel olarak değiştirilmesi, sözcüklere göndergesel anlamı yerine uzak anlamlarının yüklenmesi veya farklı çağrışımlar meydana getirecek imgesel tamlamaların kullanılması yol açmıştır.

---

¹⁴⁶ Pelin Sayın, *Müziğin Tonu*, http://www.elyadal.org/pivolka/12/PiVOLKA_12_05.pdf, 02.04.2013, 15.31.

3. Cemal Süreya'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği

3. 1. Hayatı

1931 yılında Erzincan'da doğan Cemal Süreya'nın asıl adı Cemalettin Seber'dir. Cemal Süreya'nın doğum günü belli değildir, kendine farklı doğum günleri belirler. "Bir ara '10 Ağustos' der, biriyle yan yana kutlasın diye. Sonra '4 Mart'a çevirir, o da başkasıyla beraber olsun diye."¹⁴⁷

Cemal Süreya'nın ailesi hakkında bilinenler, iki kuşaktan öteye geçememiştir. Büyükbabası Kamer Bey, büyükannesi Hatice Hanım'dır. Cemal Süreya, büyükbabasını hiç görmemiştir.

1900'lerin ilk on yılında Kamer Bey'le Hatice Hanım'ın dört çocukları olur: Fatma, Memo, Hüseyin ve Hasan.

"Erzincan'ın hatırı sayılır varlıklı aileleri arasındalar."¹⁴⁸ Süreya'nın ailesi, ataerkil bir aile düzenine sahiptir. Kamer Bey öldüğünde, yerini büyük oğlu Memo alır. Memo ayrıca ailenin okumuş tek ferdidir.¹⁴⁹ "Baba tarafından varlıklı olan Hatice Hanım, kocasının ölümünden sonra mallarını satıp oğullarına sermaye yapar. Memo ve Hüseyin nakliyeciliğe başlarlar."¹⁵⁰

"Hüseyin, yakışıklı bir adam."¹⁵¹ "Gülbeyaz, Erzincan'ın en yeşil köyü Karatuş'tan. Nüfus kaydındaki adı Güllü. Kara kaşlı kara gözlü bir Zaza kızı."¹⁵² Hüseyin, Karatuş'tan bir geçişinde aşık olur Gülbeyaz'a. Gülbeyaz da Hüseyin'e aşık olur. Bir sabah, ağabeyi Memo'yla birlikte kaçırlar kızı.¹⁵³ "Önce Cemalettin doğar. Ardından sırasıyla Kemal, Perihan ve Ayten."¹⁵⁴ Kemal bir yaşında iken ölür.

Cemal Süreya'nın anne tarafı Zaza baba tarafı da Kürt olmasına rağmen evde Türkçe konuşulmaktadır. Bu nedenle Cemal Süreya Kürtçe bilmemektedir ve bu durum

¹⁴⁷ Feyza Perinçek - Nursel Duruel, *Cemal Süreya "Şairin Hayatı Şiire Dahil"*, Kaynak Yay., İstanbul, 1995, s.11.

¹⁴⁸ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.12.

¹⁴⁹ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.12.

¹⁵⁰ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.13.

¹⁵¹ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.13.

¹⁵² Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.13.

¹⁵³ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.13.

¹⁵⁴ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.13.

ilerleyen zamanlarda onu üzmektedir. Son yıllarında “insanın anadilini bilmemesi ne kadar kötü” diyerek, eşi Birsen Hanım’ın desteğiyle Kürtçe Öğrenmeye karar verir. Alfabe bulunur, dersler başlamak üzereyken 12 Eylül askeri darbesi gelir. Ortadan kaldırılan kitaplarla birlikte Süreya’nın elinde bulunan alfabe de yok olur.¹⁵⁵ Cemal Süreya bunun üzerine Kısa Türkiye Tarihi IV şiirini yazar.

O yıllarda ülkemizde

Çeşitli hükümlerle

Yetmiş iki dilden

İkisi yasaklanmıştı:

İkincisi Türkçe.¹⁵⁶

Kültürleri gereği Cemal Süreya ailenin soyadını sürdürecektir ilk erkek çocuk olduğu için aile içinde ayrı bir yeri vardır. “Kız kardeşleri, hatta amca çocukları doğduğunda, adlarını o verir.”¹⁵⁷

Cemal Süreya, hastalıklı, zayıf bir çocuk olduğu ve zaman zaman da havale geçirdiği için annesi onun üzerine titremektedir. Yemek yemediği zamanlar ona yemek yedirebilmek için Gülbeyaz Hanım, Kerem ile Aslı hikayesini okumaya başlar. Cemal Süreya bazen ağzını açar sütünü içer bazen de annesini kandırır ağzını açmaz ve dayak yer.

“1925 Şeyh Sait isyanıyla başlayan Kürt ayaklanmaları dönemi, 1938 Dersim hareketiyle son bulur. Harekatı Korgeneral Abdullah Alpdoğan yönetir. Şeyh Sait ayaklanmasından sonra çıkarılan Yasak Bölgeler Kanunu’yla Kürtlerin yaşadığı yerler çeşitli derecelerde yasak bölgelere ayrılmıştır. 1934’te çıkarılan bir kanunla da, Türkiye üç bölgeye ayrılır. Kürtlerin yoğunlukta olduğu yerlere, içerden ve dışarıdan getirilen Türk göçmenler; Türklerin yaşadığı ikinci bölgeye

¹⁵⁵ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.14.

¹⁵⁶ Cemal Süreya, *Sevda Sözleri (Bütün Şiirleri)*, YKY Yay., İstanbul, 2011, s.222.

¹⁵⁷ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.14.

de sürgünler yerleştirilir. Üçüncü bölge ise ayaklanmaların merkezidir. Buralar tamamen boşaltılır, iskan ve ikamet yasaklanır.

Bu yasaya dayanarak 500 bin kişi, köyünden toprağından alınarak, o ikinci bölgeye sürülür. Sürgünler, Orta ve Batı Anadolu'ya, dağınık bir biçimde yerleştirilir. Cemal Süreya'nın ailesi de, bu 500 bin kişinin arasındadır. Yerleşme planında onlara Bilecik ili gösterilir. Zorunlu ikamet süresi 20 yıl. Daha sonra çıkarılan aflarla kısılır bu süre.”¹⁵⁸

Aile, sahip olduğu o dönem için kamyon gibi maddi açıdan değerli eşyaları bahçelerindeki kör kuyuya saklarlar, bir kısmını da acele ile satarlar. Bir miktar altını da gizlice yanlarına alırlar. İki jandarmayla yük trenine bindirilen aile Bilecik istasyonunda indirilir. Burada Bilecik halkı onları çok sıcak karşılar. “İlk kez gördükleri bu insanlar akrabadan ileri olur onlar için. Horlamamış, itip kakmamışlar, tam tersine bağrılarına basmışlardır.”¹⁵⁹

Sürgünün altıncı yılında, annesi yirmi üç yaşında ölür. Cemal Süreya, annesini hayalen hatırlar. “Üvey annelerle, yatılı okullarla, yalnızlıkla yoksullukla geçen çocukluğuna kök salar annesi. Anılarıyla büyür ve her anıyı içinde büyütür. Giderek derinleşir acısı; hayatına, şiirine siner.”¹⁶⁰ Cemal Süreya, sevdiği her kadında annesini arar. “Sevdiği her kadın öbür yarısıyla annesi olur.”¹⁶¹ Cemal Süreya'nın bu arayışı şiirinin dizelerine şöyle dökülür:

Annem çok küçükken öldü
beni öp, sonra doğur beni. ¹⁶²

Eşinin ölümüyle hayat zorlaşınca kendi gidemese de oğlunun büyük kentte eğitim almasını isteyen Hüseyin Bey, oğlu Cemalettin'i İstanbul'a halasının yanına gönderir. Cemalettin “Fırzağa'daki Beyoğlu 37. İlkoulu”¹⁶³na kaydedilir.

“Hüseyin Bey, Cemalettin'den sonra bir yıl bekler, sorun çıkmayınca, annesiyle iki kızını da gönderir İstanbul'a. Üçüncü yıl da kendisi gider. Arnavutköy'de çalışmaya

¹⁵⁸ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.16-17.

¹⁵⁹ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.19.

¹⁶⁰ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.21.

¹⁶¹ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.21.

¹⁶² Süreya, Sevda Sözleri, s.84.

¹⁶³ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.21.

başlar.”¹⁶⁴ İstanbul’da iken bir akşam eve polis gelir böylece Cemal Süreya ve ailesine tekrar Bilecik yolu görünür. Cemal Süreya üçüncü sınıfın ikinci yarısını Bilecik Birinci İlkokulu’nda okur. Burada Altan ile tanışır ve ilk dergiyi birlikte çıkarırlar. “Altan’la aynı kıza âşık olurlar. ‘Kuğular’ şarkısını söyleyen Şadan’a hayran hayran bakarlar ama 102 Hikmet’e âşıklar. Cemalettin ayrıca öğretmeni Afife Erinç’e âşık. Bir de helvacının kızı Hatice Helvacı var; ona da ‘tutkun’ sayılır.”¹⁶⁵

Üvey anne Esmâ'nın evden kaçışından sonra Cemal Süreya'nın babası bir kez daha evlenir. Bu seferki üvey anne Refika Hanım, Cemal Süreya'nın tabiriyle “melek gibi bir kadın”dır. Orta ikinci sınıfta Söğüt'ten Bilecik'e o yıl gelen Seniha'ya âşık olan Cemal Süreya, bu aşkı üniversitedeyken Seniha'ya aşk mektupları yazarak devam ettirir. Fakat üniversitede beğendiği başka kızlara da mektuplar yazar. Üniversite yıllarında oldukça içe kapanık, çekingen bir yapıya sahip olan Cemal Süreya, yüzlerini görmediği insanlarla yazışmaya başlar ve sevdiği her kadına her gün yazar.

Cemal Süreya, 1952 yılında Seniha ile nişanlanır, ailesi kendisini Memo amcasının kızlarından biriyle evlendirmek istediği için nişanlandığını ailesinden gizler. 1953 yılında onaylarını almak için Bursa'ya ailesinin yanına giden Süreya, durumu önce üvey annesi Refika Hanım'a açar, daha sonra babasına açar. Hüseyin Bey, nişanlanıp birbirlerini daha iyi tanımalarını söyler, ancak oğlunun kendisinden habersiz nişanlandığını öğrenince sinirlenen Hüseyin Bey bu evliliğe onay vermez. Cemal Süreya çok üzülür ve “Sizin Hiç babanız Öldü mü?” şiirini yazar. 23 Kasım 1953'te Seniha ile nikahları kıyılır, Cemal Süreya ailesine haber vermez. Nikahtan sonra Seniha Bilecik'te kalır, Cemal Süreya Ankara'ya döner. Süreya, 1954'te Mülkiye'den mezun olur ve Eskişehir Vergi Dairesi'nde işe başlar. 7 Kasım 1954'te Söğüt'te düğünleri yapılır. Cemal Süreya ve Seniha'nın evlilikleri bekledikleri gibi gitmez. Cemal Süreya Haziran 1957'de bir trafik kazasında babasını kaybeder. 1959 Temmuz'unda askere gider. Askerliğini yaparken bir yandan da fark derslerini vererek Hukuk diploması alır.

Cemal Süreya'nın R. Tomris ile arkadaşlığı 1964'te Süreya'nın İstanbul'a tayin olmasıyla başlar ve Kazancı Yokuşu'nda tuttıkları evde birlikte yaşamaya başlarlar. 1966 yılının sonu 1967 yılının başında ayrılırlar ve R. Tomris, Turgut Uyar ile evlenir.

¹⁶⁴ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.26.

¹⁶⁵ Perinçek,-Duruel, a.g.e., s.33.

Zuhal Tekkanat ile tanışan Süreya'nın Seniha'dan boşanması yedi yıl sürer ve 1967 Ağustos'unda Zuhal Tekkanat ile evlenirler. 1969'un 23 Kasımında evliliğinden Memo Emrah Seber dünyaya gelir.

Maliye Tetkik Kurulu üyesi olarak Ankara'ya atanan Süreya, eşiyle çocuğunu görmek için sık sık İstanbul'a gider. Kalp hastası olan Zuhal Tekkanat, Temmuz 1972'de ameliyat olur. Süreya izin alır, Zuhal Hanımın başından ayrılmaz. Başında durduğu her gün eşine mektuplar yazar. Daha sonra bu mektuplar kitap haline getirilir ve *Onüç Günün Mektupları* adıyla yayımlanır. Hastane sonrası bir süre iyi giden bu birliktelik de gün geçtikçe bozulur ve her gün birbirlerinden biraz daha uzaklaşırlar.

Bir süredir Zuhal ile ayrı yaşayan Cemal Süreya, Güngör Demiray'la tanışmıştır. Zuhal hanımdan boşanan Süreya, 1975 yılında Güngör Demiray'la evlenir. Başta evlilikleri iyi gitmektedir, Güngör Hanım Memo'yu benimser. Güngör Hanım tutarlı bir aile ortamı istemektedir ve Cemal Süreya da aradığı/özlediği aile ortamını bulmuştur, ama bir süre sonra evlilikteki coşku yitirilir. Arkadaş çevresini Ankara'da bırakan Güngör Hanım için Cemal Süreya'nın kıskançlıkları bunaltıcı olur. Bu sırada İstanbul Darphane ve Damga Matbaası Müdürlüğü'ne atanan şairin tüm birlikteliklerinde olduğu gibi bu ilişkisinde de gün geçtikçe araya mesafeler girer ve 1975 sonlarında Güngör Hanımdan da ayrılır, fakat dostlukları ölünceye kadar sürer.

Zuhal Tekkanat ile yeniden birleşen Süreya'nın çabaları dört yıl sürer ve yeniden ayrılırlar. 50'sine yaklaşan Cemal Süreya "Bayan en nihayet" ile yani Birsen Sağnak ile tanışır. Eşi vefat etmiş olan Birsen hanım, dört çocuğuyla yalnız yaşamaktadır. Daha sonra Süreya ile birlikte yaşamaya başlarlar. Süreya, Birsen Hanımla Kadıköy'deki evlerinde düzenli bir hayat yaşamaktadırlar. Sigara ve kahve alışkanlığını bırakan Süreya, alkolden uzaklaşamaz. Düzenli hayatlarını bozan şey oğlu Memo'dur. Memo, aşırı şişman, asosyal, uyumsuz bir gençtir. Taşkınılıklarıyla ailede huzur bırakmaz. Memo'nun davranışları taciz ve şiddet boyutuna varır. Süreya stres altındadır ve bu işkenceli günler yaklaşık bir ay sürer. 9 Ocak 1990'da girdiği alkol komasından çıkamaz.

2. 1. 1. Eğitimi-İş Hayatı

Cemal Süreya, ilkokula Firuzağa'daki Beyoğlu 37. İlkoulu'nda başlar. Üçüncü sınıfın ikinci yarısını Bilecik Birinci İlkokulu'nda okur. İlkokul üçüncü sınıfta ve sonrasında arkadaşı Altan ile birlikte dergi çıkarırlar. Ortaokulu da Bilecik'te okur. 1947-48 eğitim-öğretim yılında Haydarpaşa Lisesi'ne girer. Liseden mezun oluşu sonrası Mülkiye'nin -o yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesi olmuş- Maliye bölümüne kaydını yaptırır. 1954 yılının Haziran ayında Mülkiye'den mezun olur ve 25 Kasımında Eskişehir Vergi Dairesinde stajyer olarak işe başlar. 1955'te Maliye Müfettiş Muavini olarak İstanbul'a atanır. İlkokulda başladığı dergicilik serüveni bir kez daha nükseder bir dönem fakültede çıkan Kazgan adlı dergiyi yönetir daha sonra büyük bir tutkuyla 1960 Ağustos'unda Papirüs'ü çıkarır. Dergi, teknik açıdan beğenilmediğinden kapanır, 8 ay sonra 1961 yılının Mayıs ayında yeniden çıkmaya başlar. Dergiyi ancak üç sayı çıkarabilir. 1961 Kasım'ında bir görev nedeniyle Paris'e gönderilir. 1964'te İstanbul'a tayin olur. 1965 yılının 31 Temmuz'unda görevinden istifa eder. Geçimini yazı yazarak ve çevirileriyle kazanır. Süreya, Papirüs Dergisini tekrar çıkarmaya başlar. Bu dergi 1966 Haziran'ından 1970 Mayıs'ına kadar düzenli olarak çıkar. Papirüs kapanınca oldukça sıkıntılı günler geçiren Süreya, 1972'de tekrar Maliye Tetkik Kurulu üyesi olarak Ankara'ya atanır. 1975 yılında İstanbul Darphane ve Damga Matbaası Müdürlüğü'ne atanır. 1978 yılında *Papirüs*'ü bir kez daha çıkarmak için hazırlıklara başlar. Ancak iki sayı çıkarabilir, ilki 1980'in bahar sayısıdır. İkinci sayı 1981 Mart'ında çıkar.

3. 1. 2. Yazı Hayatı

Cemal Süreya'nın yazı hayatı ilk olarak ilkokulda başlar. İlkokul üçüncü sınıfta ve sonrasında arkadaşı Altan ile birlikte dergi çıkarırlar. İlkokulda başladığı dergicilik serüveni bir kez daha nükseder bir dönem fakültede çıkan Kazgan adlı dergiyi yönetir daha sonra büyük bir tutkuyla 1960 Ağustos'unda Papirüs'ü çıkarır. Dergi kapanır ve 8 ay sonra 1961 yılının Mayıs ayında yeniden çıkmaya başlar ancak dergi üç sayı çıkar. Süreya, Papirüs Dergisini 1966 Haziran'ından 1970 Mayıs'ına kadar düzenli olarak tekrar çıkarır. 1978 yılında *Papirüs*'ü bir kez daha çıkarmak için hazırlıklara başlar. Ancak iki sayı çıkarabilir, ilki 1980'in bahar sayısıdır. İkinci sayı 1981 Mart'ında çıkar.

1958 yılının Şubat'ında ilk şiir kitabı "*Üvercinka*", Yeditepe yayınları arasından çıkar. Bu kitap ardından sayısız tartışma ve eleştiri getirir. 1959 yılında Arif Damar'ın İstanbul Bulutu'yla birlikte Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazanır.

İkinci kitabı olan *Göçebe* 1965 yılında "de yayınevi" tarafından basılır. İlk kitabıyla ikincisi arasında 7 yıl geçmiştir, okuyucunun karşısına 17 şiirinin yer aldığı ince bir kitapla çıkması büyük hayal kırıklığı yaratır. *Göçebe* 1966 yılında Türk Dil Kurumu şiir ödülünü alır.

Üçüncü şiir kitabı "*Beni Öp Sonra Doğur Beni*", 1973'te, 12 Mart sonrası ortamda yayımlanır. Bu kitabındaki şiirler 1965-71 yılları arasında yazdığı şiirleridir ve önekilere göre daha toplumsal bir yapıya sahiptir.

1984 yılında Can yayınları, Cemal Süreya'nın o zamana kadar çıkardığı şiir kitaplarının toplu basımını yapar: *Sevda Sözleri*. Bu toplu şiirlerin içine *Uçurumda Açan* da katılacaktır. Çünkü o, şiir kitaplarını ayrı ayrı bir ruhu olduğunu ve toplu şiirlerde bu ruhun kaybolduğuna inanmaktadır.

O güne kadar yazdığı şiirlerin doğal bir uzantısı olan "*Sıcak Nal*" 31 Mart 1988'de, yeni bir deney olan "*Güz Bitiği*" bir gün sonra 1 Nisan 1988'de çıkar. Bu iki kitapta Enis Batur'un yönettiği Dönemli Yayıncılık tarafından peş peşe yayımlanır. Bu iki esere 1988 yılında Necatigil Şiir Ödülü verilir.

Şairin bütün şiirlerinin bir arada basıldığı son kitabı *Sevda Sözleri-Bütün Şiirleri* ' dir.

Aldığı Ödüller:

1959'da *Üvercinka*, Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazanır.

1966'da *Göçebe*, Türk Dil Kurumu Ödülü'nü kazanır.

1988'de *Sıcak Nal* ve *Güz Bitigi*, Behçet Necatigil Şiir Ödülünü kazanır.

4. 2. Eserleri

3. 2. 1. Şiir Kitapları

Süreya, Cemal (1958) **Üvercinka** Yeditepe Yay., İstanbul

_____,____ (1966) **Üvercinka**, De Yay., (2. Basım), İstanbul

_____,____ (1983) **Üvercinka**, Üç Çiçek Yay., (3. Basım), İstanbul

_____,____ (1984) **Üvercinka**, Cem Yay., (4. Basım), İstanbul

_____,____ (1989) **Üvercinka**, Cem Yay., (5. Basım) İstanbul

_____,____ (1965) **Göçebe**, De Yay., İstanbul

_____,____ (1973) **Beni Öp Sonra Doğur Beni**, E Yay., İstanbul

_____,____ (1988) **Sıcak Nal**, Dönemli Yay., İstanbul

_____,____ (1988) **Güz Bitigi**, Dönemli Yay., İstanbul

_____,____ (1984) **Uçurumda Açan**, Can Yay., (Sevda Sözleri, Tüm Şiirleri),
İstanbul

_____,____ (1995) **Sevda Sözleri**, Yapı Kredi Yay., İstanbul

3. 2. 2. Antolojiler

Süreya, Cemal (1967) **100 Aşk Şiiri**, Gerçek Yay., İstanbul

_____,____ (1966) **Mülkiyeli Şairler Antolojisi**, Ekin Basımevi, İstanbul

3. 2. 3. Deneme-Eleştiri

Süreya, Cemal (1976) **Şapkam Dolu Çiçekle**, Yön Yay., İstanbul.

_____,____ (1982) **Günübirlilik**, Adam Yay., İstanbul.

_____,____ (1992) **Uzat Saçlarını Frigya** (Günübirlilik Yenibasım), Yön Yay.,
İstanbul.

_____,____ (1991) **99 Yüz/İzdüşümler-Söz Senaryoları**, Kaynak Yay., İstanbul.

- _____,_____ (1992) **Folklor Şiire Düşman**, Can Yay., İstanbul.
- _____,_____ (1992) **Aydınlık Yazıları/Paçal**, Kaynak Yay., İstanbul.
- _____,_____ (1992) **Oluşumda Cemal Süreya**, Kaynak Yay., İstanbul.
- _____,_____ (1992) **Papirüs'ten Başyazılar**, Cem Yay., İstanbul.
- _____,_____ (2000) **Toplu Yazılar I** (Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar), Yapı Kredi Yay., İstanbul.
- _____,_____ (2005) **Toplu Yazılar II**, Yapı Kredi Yay., İstanbul.

3. 2. 4. Mektup

- Süreya, Cemal (1990) **On üç Günün Mektupları**, Cem Yay., İstanbul.
- _____,_____ (2000) **On üç Günün Mektupları**, Yapı Kredi Yay., İstanbul.

3. 2. 5. Günce

- Süreya, Cemal (1991) **999 Gün/Üstü Kalsın**, Broy Yay., İstanbul.
- _____,_____ (1996) **Günler**(Yenibasım), Yapı Kredi Yay., İstanbul.

3. 2. 6. Çocuk Kitabı

- Süreya, Cemal (1993) **Aritmetik İyi Kuşlar Pekişi**, Broy Yay., İstanbul.
- _____,_____ (1996) **Aritmetik İyi Kuşlar Pekişi**, Yapı Kredi Yay., İstanbul.

3. 2. 7. Söyleşi

- Süreya, Cemal (1997), **Güvercin Curnatası** (haz. Nursel Duruel), Yapı Kredi Yay., İstanbul.

3. 2. 8. Çevirileri

- Apollinaire (1965) **Bir aşk Kırgınının Şarkısı** (Tomris Uyar ile Birlikte), De Yay., İstanbul.
- Asturias, Miguel Angel (1967) **Yeşil Papa**, Vem Yay., İstanbul.
- Balzac (1971) **Vadideki Zambak**, Altın Kitaplar Yay., İstanbul.
- Balzac (1974) **Goriot Baba**, Altın Kitaplar Yay., İstanbul.
- Bayet, A. (1970) **Dine Karşı Düşüncenin Tarihi**, Varlık Yay., İstanbul.
- Beauvoir, S. de (1966) **Günümüz Sağcı Fikirleri**, Dönem Yay., İstanbul.
- _____, ____ (1966) **Sade'ı Yakmalı mı?**, Fahir Onger Yay., İstanbul.
- Bouthoul (1995) **Sosyoloji Tarihi**, İletişim Yay. (2. baskı), İstanbul.
- Bravo, D. (1969) **Milli Kurtuluş Cephesi**, Ant Yay., İstanbul.
- _____, ____ (1976) **Venezuela Makiliklerinde Douglas Bravo Konuşuyor**, Ant Yay., İstanbul.
- Brizon, P. (1977) **Emeğin ve Emekçilerin Tarihi**, Onur Yay., Ankara.
- Cosmos, J. (1968) **Palto** (N. Gogol'un eserinden oyunlaştırılmıştır), Varlık Yay., İstanbul.
- Dinh-Thi, N. (1968) **Gök Cephesi**, Cem Yay., İstanbul.
- Exupery, A. de S. (1965) **Küçük Prens**, (Tomris Uyar ile Birlikte), Bilgi Yay., Ankara.
- Flaubert, G. (1971) **Gönül ki Yetişmekte**, Altın Kitaplar Yay., İstanbul.
- Fontbrune, J. C. de (1982) **Yarını Bilen Adam Nostradamus** (Birsen Sağnak İmzasıyla), Milliyet Yay., İstanbul.
- Gregoire, F. (1971) **Büyük Ahlak Doktrinleri**, Varlık Yay., İstanbul.
- Hernadi, G. (1968) **32 Saat Özgürlük**, Habora Yay., İstanbul.
- İonescu, İ. (1964) **Gelinlik Kız**, De Yay., İstanbul.
- Lamorisse, A. (1980) **Kırmızı Balon**, Cem Yay. (3. baskı), İstanbul.
- Lenin, V. I. (1969) **Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması**, Sol Yay., Ankara.

Macchiocchi, M. A. (1977) **Faşizmin Analizi**, Payel Yay., İstanbul.

Marceu, F. (1991) **Bir Tanem**, Gendaş (2. baskı), İstanbul.

Peyrefitte, A. (1975) **Çin Uyanınca**,(Güngör Demiray ile Birlikte) E Yay., İstanbul.

Pozner, V. (1967) **Amerika Birleşmemiş Devletleri**, Gerçek Yay., İstanbul.

Sade, M. de (1967) **Aşkın Suçları**, Fahir Onger Yay., İstanbul.

Zola, E. (1974) **Meyhane**, Altın Kitaplar Yay., İstanbul.

Dr. Crawley, L. Q.–Dr. Malfetti, J. L.-Dr. Stewart, E. I.-Dr. Dias, N. V. (1976)
Mutluluk Getiren Seks, Seçme Kitaplar Yay., İstanbul.

3. 2. 9. Şiir Çevirileri

Süreya, Cemal (1995) **Yürek ki Paramparça**, Yapı Kredi Yay., İstanbul

3. 3. Cemal Süreya'nın Edebi Görüşleri

3. 3. 1. Şiir Nedir?

Cemal Süreya, şiirin cesaret işi olduğunu ve gerektiği zaman şairin şiiriyle düzene karşı çıkabileceğini ifade eder. “Şiir bir karşı çıkma sanatıdır.”¹⁶⁶ Şiirde şair, söylemek istediği her şeyi söyleyebilmeli, hakkında konuşulmayı konuşabilmeli, dönemin cesur kişisi/yol/ufuk açıcısı dolayısıyla ileri geleni/aydını şair olabilir. “Şiir, her şeyi söyleyebilmek sanatıydı, her şeyi açabilmek sanatıydı.”¹⁶⁷ “...şiir, diyalektik anların toplamı değil, dilde içten bir değişimin (métamorphose) meydana gelmesidir.”¹⁶⁸

Şiir yazmak için belli bir bilgi birikimine sahip olunması gerekir. Süreya, “Şiir hayatın köpüğüdür. Çağın, hayatın, bütün bilgilerin... Şiir için hayat deneyimi gerek, düşünce, iletişim gerek, her şeye uzanmak gerek.”¹⁶⁹ sözleriyle şiir yazmak isteyen kişinin her konuda bilgi sahibi olabilmesi gerektiğini, hayatla iletişim içerisinde olabilmesi gerektiğini, hayattan kopuk olan birisinden çağları aşacak bir şiir yazmasının beklenemeyeceğini ifade eder. Tarih ve güncel hayatın bilgisine sahip olabilen birisi bu bilgilerin üzerine inşa eder şiirini. Şiir, şairinin tüm bilgisini ortaya koymaz ama şairin ifade ettiği şeyleri özümlediğini gösterir.

Şiirin hüznün duygusundan beslendiğini ve bu duygunun bedenden şiir ile atılabileceğini düşünen şaire göre mutluluk insana şiir yazdırmaz. “Bence şiir ve aşk; bunların ikisi de gayrı-meşrudur. Meşru duruma gelince ikisi de biter. Mutluluğun şiiri yazılamaz. Masallarda bile sevgililer birleşince masallar biter. Şiir, temizler ve arıtır. Kendisi de biraz kirlidir. Son derece temiz duygularla şiir yazarlar bence bir temizlik işlemi yapıyorlardır o kadar. Şiir duygularla değil sözcüklerle yazılır.”¹⁷⁰ Şiir, mutsuzluğun vücuttan dışarı atımını sağlayan bir arıttıcı, bir arındırıcı gibidir. Her arıttıcı gibi şiir de şairinin zihnini, dünyasını arındırırken kendisinde toplar sıkıntıyı, mutsuzluğu. Dolayısıyla şairin şiirlerinde mutsuzluğa yönelik imgeler görmek de

¹⁶⁶Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.207.

¹⁶⁷ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.72.

¹⁶⁸ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.314.

¹⁶⁹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.219-220.

¹⁷⁰ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.112.

mümkündür. Şiirini sözcüklerle yazan şair, mutsuzluk duygusunu direk olarak dizelerinde dile getirmez, hissettirir.

Süreya'ya göre şiir, topluma yol/ufuk açıcı olmalıdır ve şiir toplumun aynası gibidir. “Şiir bir öncüdür; ama daha doğrusu bir yansı.”¹⁷¹ Ama bu ayna sadece bir duruma bir noktaya yönelmiş değil, tek kare içinde geçmişin insanlarıyla geleceğin insanlarını buluşturabilecek güce de sahiptir. “Şiir bir toplumdaki ökeliliğin en uç, en arı görünümüdür. ...Tarih, insan değişimlerinin ayıklayıcı bir öyküsüye, şiir de bileşik bir anlatımıdır.”¹⁷²

Şiir sanatı üzerine çok düşünen bir şair, “Şiir üstüne kafa yormaktan ben şiirin nasıl olması gerektiğini anlamıyorum. Bir sanat üstüne kafa yormak, o sanatın ulaştığı son ucu eski, yeni bütün serüvenlerin zenginliği içinde algılamak, tartışmak demektir.”¹⁷³ diyerek şiir ile uğraşan kişilerin ilk önce bu sanatı iyice tanıması gerektiğini, şiirin geçmişini, geleceğini iyi bilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Şiirde gerçek bir sanatsal yaratışın sağlam bir geçmiş ve bu geçmişin bilgisine sahip olmakla olabileceğini savunan Süreya bu düşüncesini şöyle dile getirir: “Bütün sanatlarda olduğu gibi şiirde de her gerçek yaratışın diriliği, tutarlığı sağlam bir geleneğin varlığına bağlıdır.”¹⁷⁴ Sanatta meydana gelebilecek bir yeniliğin ayaklarının yere sağlam basabilmesi için önceden oluşturulan sağlam bir zemine/yere sahip olması gerekmektedir. Sanatçı bir yaratı oluşturduğu zaman ayağının altındaki zeminin kaymaması gerekmektedir yoksa meydana getirilen yaratının diriliği/kalıcılığının mümkün olabilmesi zordur. Zemin sağlam olursa sanatçının bir yenilik yapabilmesi olağandır, bir yerden daha yüksek bir yere sıçrayabilmek için bulunulan zeminin sağlam olabilmesi ve o zemine sağlam basılabilmesi gerekmektedir. “Sanatta alışılmışın ötesine sıçrayabilmek için, o alışılmışın oldukça kıvamlı bir durumda olması gerekir.”¹⁷⁵

Şiir, hayatın nabzını tutmalıdır. “Hayatın güncelliğidir, hayatın gazetesidir şiir”¹⁷⁶ Nasıl bir gazete hayattan gün gün bilgi, haber veriyorsa şair de şiirleriyle hayattan bilgiler vermeli, hayattan kopuk olmamalıdır. Şiir halktan uzak olmamalı, şiir

¹⁷¹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.228.

¹⁷² Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.295.

¹⁷³ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.73-74.

¹⁷⁴ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.312.

¹⁷⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.312.

¹⁷⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.173.

dili halkın anlayabileceği şekilde olmalıdır. “Aslında şiir, dil içinde bir dildir ama kuşdili değildir.”¹⁷⁷ Eğer şiir dili halkın anlamayacağı şekilde olursa şiir de anlaşılabilir, bu da şiirin hayattan kopuk olduğuna işaret eder.

3. 3. 2. Şair Kimdir?

Cemal Süreya şairi, “gerçeği, olduğu gibi, hatta olduğundan daha gerçek, daha tam, daha güzel, daha çirkin, daha coşturucu, daha yalın, daha karışık, daha aydınlık gösteren adam”¹⁷⁸ olarak tanımlar.

Şair, şiirin, zamanın, toplumun ve kendinin dışına çıkabilmeli ve aşabilmelidir. “Şair, şiir yazan kimse demek değil; onun ötesinde bir varlık. Şair, bir tavidir ve şiirin de üstünde bir yerdedir. Rimbaud’un dediği gibi başkalarıdır da o. Hem en çok kendi, hem başkaları. Bunun için her şiirde, en bireysel şiirde bile, şiir düşüncesi ve toplum düşüncesi yan yana, kimi zaman da iç içe bulunur.”¹⁷⁹

Şairi ikiye ayıran Süreya, bu türleri şöyle isimlendirir: “Büyük şair” ve “cins şair.” “Büyük şair galiba, büyük kitlelerin duygularını veya onların isteklerini yansıtmış, büyük temalara yönelmiş kişidir. Cins şairler ise hayatı, dünyayı daha çok kendi imbiclerinden geçirmişlerdir.”¹⁸⁰

Gerçek şair, eserlerini sadece kendi döneminde yaşatan değil, kendinden sonraki dönemlere eserlerini taşıyabilen eserleriyle varlığını sürdürebilen kişidir. Süreya da, kalıcı olmayı büyük şair olmakla eş tutmuştur. “Büyük sanatçı sadece kendi çağına değil, kendinden sonraki çağlara da tazeliğini yitirmemiş değerler taşıyan adamdır.”¹⁸¹

Herkese, her şeye rağmen akıp yolunu bulabilecek bir su gibi olan gerçek şair, gittiği yoldan çevrilemez. Şairlik vasfı taşımayan kişi de ne yaparsa yapsın şiir dünyasından eninde sonunda silinmeye mahkum kişidir. “Gerçek bir şairin yolunu hiçbir şey kesemez. Soluksuz bir şairi de hiçbir dış etken en ön sıraya getiremez.”¹⁸²

¹⁷⁷ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.193.

¹⁷⁸ Koç, a.g.e., s.43.

¹⁷⁹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.121.

¹⁸⁰ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.203.

¹⁸¹ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle*, Toplu Yazıları I, s.78.

¹⁸² Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle*, Toplu Yazıları I, s.364.

Şairin ilk şiirinin, ilk dizesinin onun şairliğinin habercisi olacağını savunan Süreya, herhangi bir şairin şairliği için “Bir kumaş ilk metresinden bellidir.”¹⁸³ der. Şair zamanla gelişme gösterebilir, şiirini bir üst basamağa taşıyabilir ama şiirinde değişme gösteremez. Bu konu için Süreya, şu ifadeleri kullanır: “Bir şair ilk dizesinde kendini ortaya koyar, sonradan ancak gelişebilir, ama sözgelimi dönüştürmez.”¹⁸⁴

3. 3. 3. Şiir Dili Nasıl Olmalıdır?

Özgün bir şiir diline sahip olunması gerektiğini düşünen Süreya’ya göre, “Her sanatçı kendisine sağlam bir dil kurmak zorundadır.”¹⁸⁵ Şair, şiirde aşkın duyguların coşkun bir dille anlatılması gerektiğini savunur. “Şiir dil işidir. Dilde yangınlar yaratmak sanatı. Hiç değilse bu tanımı bir dıştanım olarak düşünmeyen kimse şiir yazamaz. Hani dil işidir de, yangınlar için söylüyorum bunu.”¹⁸⁶ Bir Arap atasözü “mana şairin karnındadır” der, şair kendi içinde bir ateş yakar veya şairin içinde bir kıvılcım tutuşur, ateş olur. Şair, ifade etmek istediği duygularını, düşüncelerini söyleyebilmek için doğru sözcükleri seçemezse söylemek istediği, nihayetinde karnında kalır. Şair eğer dile vakıf değilse şiir de yazamaz, şiir dile vakıfiyeti gerektirir. Gerektiğinde içindeki ateşi ifade etmek için şair, sözcükleri birbirleriyle tutuşturur.

Şiirde anlamı oturmuş sözcüklerden yana olmayan şair, sözcüklerin anlamını şiirde yeniden bulması ve kurması taraftarıdır. “Halk deyimlerinde yerleşmiş, birbirine bağlanmış kelimeler arasında yeni bir yük, yeni bir bağıntı kurmak söz konusu olamaz. Nasıl olsun ki bu kelimeler zaten kıpırdamaz bir şekilde birbirine bağlanmış, alacakları yükleri zaten önceden almışlardır.”¹⁸⁷

Yazılan/söylenen şiirlerde sözdizimi oturmuş cümlelerin, anlamı ezberlenmiş/donmuş bağdaştırmaların, kalıp/çağırışma kapalı sözlerin kullanılmasına karşı çıkan şair, bunu kolaycılık olarak görmekte ve yeni şairlerin hazır konmaya çalışma niyetinde olduğunu düşünmektedir. Yeni bir şiir söyleyen ama yeni/farklı bir şeyler söylemeyen kişilerin kendilerine aldatıcı bir yol bulduklarından yakınmaktadır. Şiirsellik, algı dünyasına önceden başkaları tarafından oturturulmuş kalıp ifadelerle

¹⁸³ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.75.

¹⁸⁴ Koç, a.g.e., s.47.

¹⁸⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.52.

¹⁸⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.123.

¹⁸⁷ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.192-193

sağlanmakta şiirsel “devşirmecilik” yapılmaktadır. Süreya, “*Bir bölük turna aktı da gökten*” dizesi için “Güzeldir bu dize; çünkü daha önce güzelliklerini içimize indirdiğimiz bir sürü dil anısıyla, görüntüsüyle halk şiirinde tutkun olduğumuz bir sürü söz bağlaşmasıyla doludur.”¹⁸⁸ Şair, yeni sözlerle de aynı şeylerin farklı şekilde ifade edilebileceğini veya yeni sözlerle yeni şeylerin de ifade edilebileceğini söylemek istemektedir. Şair, yeni şairlerin mevcut olan şiir dilinin üzerine şiirlerini inşa etmek yerine halk şiirinin dilini oluşturmak/geliştirmek için ozanların çaba sarfettiği gibi yeni şairlerin de kendi veya döneminin şiir dilini oluşturmak için çaba sarfetmesi gerektiğini düşünür. “Halk şairi o dizeyi kurarken kendi yaşadığı dili kullanmıştı. Hatta kullandığı dilin en özenli, en titiz bir dil olmasına çalışmıştı. Hatta o dile bir şeyler katmıştı.”¹⁸⁹ Şair yapılması gerekenin başka şairlere öykünmek değil, onların yaptığını yapmaya çalışmak, kendilerine bir yol çizip o yolda yürümeye çalışmak olduğunu düşünmektedir.¹⁹⁰ Başka şairlere özenmek ama öykünmemek gerektiği vurgulanır.

Bazı şairlerin önceden, geleceğin şiir dili hakkında doğru sezinlemelere sahip olduğunu düşünen Süreya, bu düşüncesini bir yazısında şöyle ifade etmiştir: “Yahya Kemal konuşulan dilin şiirine yönelmişti. Nâzım Hikmet otuz yıl önceden bugünkü Türkçenin alacağı biçimi sezinlemişti.”¹⁹¹

Mevcut bir şiir dilinin olabilmesi için gelenekte şiir dilinin oturtulmuş olması gerekir. Eğer sağlam bir şiir dili yoksa önce şiir sanatı için sağlam bir şiir dili oluşturulmalıdır. Şiirin, söylemek istenileni söyleyebilmesi için bir şiir dili olanaklarının mevcut olabilmesi gerekmektedir. Süreya Papirüs’teki bir yazısında “...şiir diyalektik anların toplamı değil, dilde içten bir değişimin meydana gelmesidir. Böyle bir değişim tutarlı, oturmuş, zengin bir çağrışım ağına sahip, kavramın bitişiğine kelimenin tatlı parabolünü çekmiş bir şiir dilinin varlığına bağlıdır.”¹⁹² der. Yapraklar dergisi’nde ise bu yazı şöyle devam eder: “Gelenek kuruldukça, dil ve şiir değerleri oturdukça, söz konusu değişimin daha nitelikli verimlere yol açacağı ortadadır.”¹⁹³

Süreya, şairlerin şiirleri için kullandığı veya oluşturduğu dilde özgür olmalarını istemektedir. Şiir dilinde özgürlük demek, şiir/şiir dili için sözdizimini, sözcük

¹⁸⁸ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.315.

¹⁸⁹ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.316.

¹⁹⁰ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.316.

¹⁹¹ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.84.

¹⁹² Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.314

¹⁹³ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.314.

türetimini, bağdaştırmaları bozmak ama yeniden inşa etmek üzere bozmak demektir. “Dilde özgürlük diyoruz, evet sapına kadar özgürlük. Hatta dili harmanlayacak, bozacak kadar. Ama, dili iyi bilmeyen, kelimelerin şiirsel şeceresini yaşamayan biri, dilde özgür olamaz. Dili bozarken dili yapmayan şair dili bozuyor da değildir.”¹⁹⁴ Şiir dilini bozmak yok etmek değil, şiir dilini geri dönüşümle tekrar kullanabilmektir. Sözcükleri iyi tanımayan birisi sözcükleri bozmaz sadece yok eder. Alışılmamış bağdaştırma kurmak için herhangi iki sözcüğü yan yana getirmek yeterli değildir, şiirin kalan kısmı da bu bağdaştırmayı destekler nitelikte olmalıdır, yoksa bağdaştırma havada kalacaktır. Bu nedenle birbiriyle ilgisiz sözcüklerin bir araya getirilmesiyle yazılan/söylenen şeyin şiir olamayacağı da aşıkardır.

Şair veya yazar için, söylemek istediklerini söylemede dil bir araçtır, dil vasıtasıyla duygu ve düşüncelerini ifade ederler. Süreya, dilin şiir için hem bir araç hem de bir ortam olduğunu söylemekte ve dilin “şiirin, bir yerde, gövdesi gibi”¹⁹⁵ olduğunu söylemektedir. “Kuşun kanatlarıyla uçması gibi”¹⁹⁶ şiir de bir yerde “dilini kendisi oluyor.”¹⁹⁷

2. 3. 4. Cemal Süreya'nın Gözünden İkinci Yeni Şiiri

Cemal Süreya, İkinci Yeni Şiirini “Yeni şiir davranışı şiirimizin dildeki geçici, frictionnel bir kısım tıkanıklıkları, bunalımları arasında kendine bulduğu bir yoldur, çıkış kapısıdır, penceredir... yeni şiir dilin daha derin, daha gizli olanaklarını bulup çıkarma yolunda...”¹⁹⁸ diye tanımlar.

İkinci Yeni için Süreya'nın bir başka tanımı da şudur: “Bence İkinci Yeni şu: Gün geldi, 1950’li yıllarda, özellikle de 1953-1957 yılları arasında birtakım genç şairler önce birbirlerinden bağımsız, sonra da dergi sayfalarında karşılıklı etkileşerek başka bir düzende şiir söylemeye başladılar. O sırada şiirimiz akıllı, hatta ‘akılcı’ bir şiirdi. Bu

¹⁹⁴ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.293.

¹⁹⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.352.

¹⁹⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.352.

¹⁹⁷ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.352.

¹⁹⁸ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.224-225.

son şairlerle irrasyonel bir öge geldi şiirimize. Hikâye ögesi dışlandı. Ses soyutlamalarına gidildi ve bir 'iç ses' aramaya başlandı Türk şiirinde. Aslında şiirin alanı genişlemeliydi, yeni alanlar bulunmalıydı şiire ve şiir, her şeyi söyleyebilme, ifade edebilme sanatı olmalıydı. İkinci Yeni'nin sanırım, başlangıçtaki özlemi, daha doğrusu olması gereken özlemi bu noktadaydı."¹⁹⁹

Süreya'nın şiirde kullandığı kelimelerin uzak anlamlarının yaptığı çağrışımlar, evrenin gerçeğinden bağımsız, kopuk birer görüntü değildir. "İç ekonomisinde ne kadar değişiklik meydana gelirse gelsin, kelimeler eninde sonunda kavramlara bitecektir. Her ne kadar dil, şiir için bir araç değil, bir ortamsa da ortam-dil ile araç-dil arasında bir iç içelik, bir yakınlık vardır. Bu bakımdan görüntünün, uzaktan ya da yakından, dış gerçekle bir akrabalığı oluyor."²⁰⁰

İkinci Yeni Şiiri, belli görüşe sahip şairlerin bir araya gelip oluşturduğu veya oluşturmaya çalıştığı bir akım değildir. "II. Yeni bir akım olarak doğmadı. Bir programı, ortak bir bildirisi olmadı. Şairlerin çoğu birbirini tanımıyordu bile. Yazışmıyorlardı da. Sözelimi ben Edip Cansever'le 1956'da Turgut Uyar'la, çok daha sonra tanıştım. İlhan Berk'le çok çok daha sonra. Sanırım metinlerin tanışması oldu. Bugünden geriye alırsak, bir akım oluşmamış diyemeyiz. Ama işte öyle bir akım."²⁰¹

Bu şiir hareketinin içinde akan, yolunu oluşturan şairler tarafından daha sınırlar çizilmemişken, İkinci Yeni Şiiri kendi yolunu daha tam çizmemişken bu akıma dahil olmak isteyen veya kendini bu hareketin içinde gören kişiler, ikinci sınıf şairler tarafından bu şiir hareketi tanımlanıyor/tanımlanmaya çalışılıyor. "İkinci Yeni'yle ilgilenen yazarlar bu hareketi anlatırken o ortak özellikleri şemalarına döken ikinci sınıf şairlerden birtakım kurallar çıkarmayı daha kolay gördüler. Bu durum, şiirimizi dikkatle izleyen kimselerin İkinci Yeni'nin ortaklaşa ve kişiliklerini ayırmamış bir şiir olduğunu sanmalarına yol açmıştır."²⁰²

Bir şiir hareketinin sınırlarının ilan edilmesinin çatısının belirlenmesinin şairlerin veya şiir meraklılarının bu sınırlarla, kuramlarla uğraşırken şiirden

¹⁹⁹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.190.

²⁰⁰ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.291.

²⁰¹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.99.

²⁰² Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.147-148.

uzaklaşabileceğini düşünen şair, böyle bir durumun asıl şiir hareketine zarar vereceğini düşünüyordu.

Sadece estetik güzelliğe sahip, insana haz duygusunu hissettiren şeylerin değil, her şeyin şiirin konusu olabileceğini düşünen şair Orhan Veli'nin şiirini de bu düşüncesine örnek olarak verir. “Orhan Veli, şiiri fil dişi kuleden kaçırmış, deniz kıyılarına, ağaç altlarına, dış mahallelere götürmüştür. Sadece aşk, yüce şeyler, güzel şeyler değil şiirin konusu. Her şey.”²⁰³

İkinci Yeni şairleri olarak büyük bir şiir oluşturduklarını ifade etmekte olan Süreya, bu şiirin dilini kurduklarını söyler ve kendilerinden sonraki neslin işinin kendilerinden daha kolay olacağını ifade eder. Üstlendikleri vazife nedeniyle yaptıklarının ilerde daha iyi anlaşılacağını eserlerinin değerinin de fark edileceğini düşünür. “Büyük ve tutarlı bir şiirin harcını kardık biz, o kadar. Önemli bir malzeme yığdık. Aramızdan bu harcı, bu malzemeyi bir duvar yapmada kullananlar olur belki. Ancak, asıl yapı ilerde, birkaç kuşak sonraki şairlerde. Onların şiir yazmak tek işleri olacak. Bir de dili kurmak için uğraşmayacaklar.”²⁰⁴

Şiir dilini değiştirerek yeni sözcüklerin doğmasına vesile olduklarını söyleyen şair, bu şekilde yeni şairlere yol açtıklarını da ifade etmektedir. “...Hece şiirinin tıkanıp, Garip akımının devinime geçtiği ilk günlerde şiir dilimizde kafiyeler tıkanmıştı aslında... Kafiyeler sınırlanmıştı. Çağrışımlar da tıkanmıştı.” Şair, yeni sözcüklerin yeni çağrışım alanlarını beraberinde getirmesinin geçmişte şiir dilinde var olan kafiye sorununun çözümüne katkı sağlayabileceğini düşünmektedir. “...Yeni çağrışım değerleri ortaya çıkmıştır. Hatta kafiyeyle şiir yazılıydı şimdi, yeni kafiyeler ortaya çıkabilirdi.”²⁰⁵

Şiir dilini yenilemek için, eskiden yazılmış şiirlerinde şairlerin sözcük değişimine gitmesine olumsuz bakmakta olan Süreya, bunun şiirin doğal yapısını bozacağını ifade etmektedir. “Bir şiiri yeniden yazmak başka, onun bazı sözcüklerini dil kaygısıyla değiştirmek başka... Şiiri bir yapaylığa götürür.”²⁰⁶

²⁰³ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.282.

²⁰⁴ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.314.

²⁰⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.353.

²⁰⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.367.

İkinci Yeni şairlerinin Batı şiirini taklit ettiği suçlamasını kabul etmeyen şair, Batı şiirine karşı bir koşullanma olduğunun düşünmektedir. Türkçeye yapılan çevirilerle Batı şiiriyle Türk şiiri arasında ilişkinin daha da geliştiğini ama bunun bir öykünme değil dünya şiirini tanıma çabası olduğunu söyleyen şair, Türk şiirinin öykünmeye ihtiyacı olmadığını doğurgan bir şiir olduğunu ve Türk şiirinin büyük birikimiyle günümüz şiirinin çıkmazdan kurtulduğunu düşünür. “Üretici bir şiirdir bizim şiirimiz... Batı şiiri, elbet zengin verimleriyle bizim için ayrı bir ilgi ve yararlanma kaynağı olarak kalacaktır... Öykünmeyle ilgisi yok... Önemli olan, üretici bilince ulaşmak, eşit koşullarda silahlanmak.”²⁰⁷ Kendi birikimimizi değerlendirebilmeyi öğrenebilmek için Batı şiirinden faydalanılmıştır.

---

²⁰⁷ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.45.

4. Cemal Süreya'nın Şiiri ve Şiir Dili

4. 1. Cemal Süreya'nın Şiiri

Cemal Süreya'ya göre insan kendi yüzünü göremeyeceği için kendi yüzünü tanımlayamaz; kendi sesini duyamayacağı için de kendi sesini tanımlayamaz.²⁰⁸ Şair aynı şekilde bir şairin şiirini de tanımlayamayacağını düşünür, ancak Cemal Süreya için durum biraz farklıdır, şiirle ve başkalarının sanatlarıyla çok fazla uğraştığı için şair kendi şiirini tanımlayabileceğini ifade eder. “Ben Batı edebiyatı değerleriyle de beslendim, Doğu edebiyatı değerleriyle de. Şiirim sanıyorum bu iki edebiyat değerlerinin uzlaşması, bütünlemesi değil, bende çelişkiye uğramasıdır.”²⁰⁹ Doğu ve batı kültürünü/edebiyatını iyi bilen ve iki edebiyatın çelişmesini içinde taşıyan Cemal Süreya, kendi şiirini “Güneşten yırtılmış caz ve kavalardan akan gökyüzü.”²¹⁰ diye tanımlar.

Kendi şiirini “erotizm” ile tanımlayan Süreya, şiirinin bir çok şeyi barındırdığını ifade eder. Onun şiirinde mitolojiden, uygarlık sorunlarından izler görmek mümkündür. “Erotik bir şiirdir benimki... Sanırım en belirgin özelliği budur. Dipte tarih içinde uygarlık ve varolma sorunu tartışılır. Mitler, günlük hayatın küçük olaylarına dağılarak somutlaşır. Nişancı bir şairim ben. Ayrıca şiirlerimde Türkiye'nin en iyi portre ressamıyım. Yarattığım her imgenin hem çağdaş duyarlılığı kavramasını hem de şiirimizin en eski örnekleriyle çağrışım bağı kurmasını özlerim. Şiirin kurulu düzene karşı olduğu inancındayım. Çok şeyi konuşma dilinden çıkarırım. İlk sıralarda daha biçimciydim... Şimdilerde insani özün peşindeyim. Ama baştan beri toplumsal bir ağıntı vardır yapıtlarımda.”²¹¹ Şairin şiirlerinde Anadolu insanın çehrelerine rastlamak mümkündür. Bu simalar bir şiirde “babası ölen bir adam”, bir şiirde “annesini kaybeden bir çocuk” başka bir şiirde “dolmuşu binen bir yolcu” dur.

Süreya, şiirin gelecek nesillere söyleyeceği bir şeylerin olması gerektiğini düşünür. Şaire göre önemli olan eserin ortaya çıktığı ortam değil,

²⁰⁸ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.195.

²⁰⁹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.195.

²¹⁰ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.195.

²¹¹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.46

söylediği/söyleyebileceği bir şeyin olup olmamasıdır. “...şairlerin hangi koşulda yazıldığı değil, şu anda bir şey ifade edip etmediği önemli.”²¹²

Şiirin yazıldığı dönemde kalmamasını, geleceğe taşınabilmesini isteyen şair şairleriyle kalıcı olabilmeyi ister. Şair büyük yapıtların eskiyebileceğini, zaman ile birlikte varlığını devam ettirebileceklerini ifade eder. “...Eskimemek değil, eskiyebilmek de önemli. Asıl büyük yapıtlar, eskiyebilmiş yapıtlardır.”²¹³ Eskimek sözcüğünün olumsuz anlam taşımaya karşın Süreya bu sözcüğü şiirin, kendisiyle ilgilenecekleri etkileyiciliğiyle, sanatsal büyüklüğüyle, kazandığı değer ve beğenilerle karşılamaya hazır olduğu manasında kullanmış olabilir. Şair “eskimek” sözcüğünün tanımını yapar ve olumladığı eskimek sözcüğünün “değerli olan/daha da değerlenen” manasına geldiğini ifade eder. Üzerinden zaman geçmesine rağmen zamanın yok edici ve değersizleştirici gücüne dayanabilen şiir eskir ama yok olmaz varlığını sanatsal değeri ve büyüklüğüyle devam ettirebilir. Eskiyen yapıt okuruyla/dinleyeniyle iletişim bağları kopmuş yapıttır, yani şiiri/sanat eserini okuduğunuz zaman şiirden/sanat eserinden ne alabileceğiniz ne de ona verebileceğiniz bir şeyler vardır. Bazı yapıtlar da eskir ama bir mücevher gibi değerini/ışıldısını kaybetmez, kendisine ulaşanlara/dokunanlara kapısı her daim açıktır. Şaire göre büyük yapıt eskiyebilen ama bunun yanında değerini de muhafaza edebilen yapıttır. Bir eskime daha vardır ki, o da sanat eseri eskir ve zamanın derinliklerinde kaybolur gider. Bu şekilde eskiyen yapıt köhne bir ev gibidir, gelenleri ağırlayamaz ve cazibesi olmadığı için çok fazla geleni de olmaz. “Eskime, şiirsel iletişim içinde geçerliliğini yitirme demek. Ama iki türlü eskime var. Yapıt eskir; antik değer kazanır; dónsa da bir ışıltısı vardır. Bir de, yapıt eskir ve yok olur.”²¹⁴

Şiirin bir estetik tadı olması gerektiğini düşünen Süreya’ya göre şiir okuyanlara bir şey verebilmelidir. “Estetik tad, duyulabilir bir nesne karşısında kişinin kendinden aldığı tattır. Burada iki durum söz konusu galiba. Bir kere duyulabilir bir nesne, yani yapıt olacak. İkinci olarak bu nesneyle ilgilenen kimselerin, konumuz şiir olduğuna göre okurların, bu nesneden kendilerine bir pay çıkarabilmeleri gerekecek.”²¹⁵ Okurun şiirden estetik bir tat alabilmesi için şiirin okurla iletişime açık olabilmesi, şiirin okur tarafından duyulabilir bir cezbisinin olması gerekir.

²¹² Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.86.

²¹³ Koç, *a.g.e.*, s.33.

²¹⁴ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.115.

²¹⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I.*, s.311.

Şair, okurun şiirden kendine pay çıkarabilmesi için, dile, şiire, sanata vakıf olması gerektiğini, bu vakıfiyete sahip okuyucunun da şiirden haz alacağını düşünür. “Okur dilin iç konumları yönünden toptan bir hazırlığa sahip olmalı, dilin, şiirin, sanatın geleneklerini iyice yaşamış bulunmalıdır ki o yapıyla gelen değişik ögeyi benimseyebilsin, ondan kendine bir pay çıkarabilsin.”²¹⁶

Türkçenin yapısı üzere dilimizde kafiyeli şiir yazma olanağının az olduğunu düşünen şair, şiirde kafiyeden vazgeçilmesini kaçınılmaz bir son olarak görür. “...bizim şiir devrimlerimizin birçok ana öğesini yine kendi şiirimizden çıkarmak mümkündür. Sözgelimi şiirimizde kafiyenin bırakılması dilimizde kafiye imkânı bulunmamasındandır biraz da. Osmanlıcadan Türkçeye geçtikten sonra, bir süre taze kafiyelerle iş idare edildi. Sonra sonra, bir kafiye yoksulluğuna düşüldü. Dilimizin yapısı gereği (önek yoktur dilimizde) kafiye yapmanın olanakları sınırlıdır. Onlar kullanıldıktan sonra bir bunalım başladı. Birçok şairin hep Yahya Kemal’in kafiyeleriyle yazmasının nedeni budur. Bu yüzden kafiyesiz şiire geçiş bir zorunun karşılığı olmuştur. Ya da bir zorakiliğin bozulması.”²¹⁷ Şair, kafiyeden sıyrılan şiir nedeniyle şairlerin de rahat bir nefes aldığını, şiirin bir bunalımdan çıktığını ifade etmektedir.

“Üvercinka” İkinci Yeni hareketinin sembolü haline gelmiş bir sözcüktür. Cemal Süreya, Asım Bezirci’ye “Üvercinka” sözcüğünü şöyle açıklıyor: “Üvercinka anılması güvercinle karışık bir ad. Bir kadın adı. Barışa, aşka, dayatmaya dönük bir kavram: Kitaba ad olarak seçmeme gelince bunun iki nedeni var. Birisi belli: günümüz şiiri ve bu arada benim şiirim kelimeyi zorlayan bir şiir. O adla şiirimi özetlemiş ya da bir parça belirtmiş oluyorum. Şiirimden ufak, ama anlamlı bir kesit vermiş oluyorum galiba. İşin ikinci nedeni son derce özel, salt günlük yaşamama ilişkin bir şey.”²¹⁸

Şairin, şiirlerinde hayatından izler görmek mümkündür. Kürt olmasına rağmen Kürtçe bilmeyen şair, Kürtçe kitapların 12 Eylül ile birlikte yasaklanmasıyla anadilini öğrenememekten duyduğu üzüntüyü şiirlerinde dile getirir, annesini küçük yaşta kaybettiği için anne özlemini dizelerinde dile getirir. Babasının evlenmek istediği kızı kabul etmemesi, evliliğine karşı çıkması üzerine üzüntüsünü dizelere dökmüştür. Hayatı boyunca sevdiği kadınlara şiirler yazmıştır onları farklı farklı isimlendirmiştir,

²¹⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları 1*, s.312.

²¹⁷ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları 1*, s.82.

²¹⁸ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.19.

şairlerinde sevdiği kadınlardan bahsetmiştir. Şairin dizelerinde resim sanatına ilgisini, okuduğu kitapların izlerini görebiliriz. "...şiiri anlayabilmenin ip-uçları tarih bilgisinden çok o şairin biyografisinde yatar."²¹⁹ Şairin yaşadığı dönemi sosyal veya siyasal olarak bilmek şairin şiirlerini anlayabilmek için yeterli değildir, dönem hakkında bilgi sahibi olmak bize şairin şiirlerine ait renkleri, sesleri verebilir, şiirin nasıl ve niçin yazıldığını ortaya koyar ama şiirin ne olduğunu tam olarak bize ifade edemez. Nursel Duruel ve Feyza Perinçek'in Cemal Süreya'nın hayatını yazdıkları kitabın adının "Şairin Hayatı Şiire Dahil" olması da bu düşüncemizle örtüşmektedir. Bizce şairin biyografisini okumak şairin şiirlerindeki söylemlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

3. 2. Cemal Süreya'nın Şiir Dili

Şiir dilini gündelik hayattan/konuşma dilinden uzaklaştırmayan Cemal Süreya'nın şiir dilindeki sözcük seçimi de günlük hayattandır. Konuşma dilindeki etkileyciliği şiirlerine aksettiren şair, okuyucuya samimi bir dille yaklaşmış ve bu samimi şiir diliyle de kalıcılığı sağlamıştır.

Bugün hava güzel diye bağırdı

Bugün hava güzel dedi adam

Kadın hemen onayladı: Bugün hava güzel

İki adam tavla oynuyordu.

-Bugün hava güzel dedi çocuk

Ablası hemen onayladı onu

(Bugün Hava Güzel, s. 327)²²⁰

Şiirde etkileyciliği arttırırken konuşma dil parçalarını şiire aynen aksettirmemiş olan Süreya, zaman zaman bu dil parçalarından yararlanmışır. Şairin bu tavrı şiir dilini daha da güçlü kılmıştır.

²¹⁹ Paz, a.g.e., s.13.

²²⁰ Süreya, *Sevda Sözleri*, s.327.

Sizin hiç babanız öldü mü?

Benim bir kere öldü kör oldum

Yıkadılar aldılar götürdüler

Babamdan ummazdım bunu kör oldum

(Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)²²¹

“Şiirin bu bölümünde, günlük konuşma diline özgü bir soru kalıbı kullanılmıştır. (Siz hiç Uludağ’a gittiniz mi? ya da Siz hiç dış çektirdiniz mi? gibi). Ancak bu soru tümcesi şiirde, yaşam boyunca bir kez başa gelebilecek bir olay, bir büyük üzüntü için kullanılmıştır. Günlük konuşma dili kalıplarından biriyle okuyan/dinleyen önce bir şaşırtılmakta, arkasından gelen

“Benim bir kere öldü kör oldum”

dizesiyle olayın korkunçluğu “kör olmak”la belirtilip pekiştirilmektedir.”²²²

Sözcük türetmede şairin tekrara düşmemesi, onun sözcük dağarcığının zenginliğine işaret etmektedir. Cemal Süreya da sözcük türetmede ve üretmede özgün ve başarılı bir şairdir ve şiirlerinde/dizelerinde, oluşturulmuş sözcüklerin tekrarlandığı görülmemektedir.

Adnan Binyazar örtüştürmen

Fusun Akatlı konuşurman

Atilla Özkırmımlı dalaştırman

Murat Belge yakıştırman

Enis Batur ileştirmen

İlhan Berk eleştirmen

(Adı İlhan Berk Olan Şiir, s. 190)²²³

²²¹ Süreya, *Sevda Sözleri*, s.26.

²²² Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.55.

²²³ Süreya, *Sevda Sözleri*, s.190.

Sözcükler Süreya tarafından her zaman göndergesel anlam²²⁴ıyla kullanılmamış göndergesel anlamı dışında da kullanmıştır. Şair, bazen sözcüklerin akla ilk gelmeyen anlamlarını, farklı çağrışımlarını bazen de sözcüklere kendi yüklediği anlamları kullanmaktadır. Böylece şair okuyucunun algı dünyasına yeni bağdaştırmalar, yeni tasarımlar göndererek okuyucuyu şaşırtmış ve bu algı şaşırtması da şiirin etkisini arttırmıştır.

Şiirde anlam kapalılığını göz önüne alan şair, yeni sözcüklerle okuyucusunun karşısına çıkar. Cemal Süreya'nın şiirinde şiirin anlamsal çeşitliliği sözcüğü zorlar, Şiir, muhatabıyla buluştuğunda muhatabına tanıdık sözcüklerle tanınmadık anlamlarla gelir. "Kelimeler bizde de yontuluyor artık. Kelimeler bizde de yerlerinden yarı yarıya koparılıyor, anlamlarından ufak tefek saptırılıyor, yeni yükler yükleniyor kelimelere. Böylece bir kavramın değişik görüntü ya da izlenimleri elde edilerek yeni imajlara, yeni mısralara varılmak isteniyor."²²⁵

Şiirin sözcüklerle yazıldığına dikkat çeken şair, sözcük seçimine, sözcükler arasındaki uyuma, ahenkli kullanıma özen göstermektedir. Gösterilen bu özenle yeni anlam bağıntıları oluşturan şair, şiirin imaj dünyasıyla okuyucu da/dinleyici de haz duygusu uyandıran özgün bir şiir diline sahiptir.

Bazı şairlerin şiir dili diye sadece şairlerin veya kendilerinin anlayacağı toplumdan bağımsız bir dil oluşturma çabasına Süreya karşı çıkmaktadır. "Gerçekten çok kez ortak dilin dışında birtakım kişisel diller yaratmaya çalışmıştı bazı arkadaşlar. Bu arada hiçbir nesnel karşılık hazırlanmadan, şiiri o kişisel dillerle anadilden koparmaya çalışanlar oldu. Yanlıştı bu."²²⁶ Süreya, şiir dili ve konuşma dili arasında oluşabilecek sarsıntının nasıl üstesinden gelinebileceğinin de ipuçlarını veriyor. Bir şairin konuşma diline iyice yaklaşmasıyla sarsıntıyı en az zararla atlatabileceğini²²⁷ konuşma dilinin şiirin mayası²²⁸ olduğunu ifade eder.

Şiir dilinin konuşma dilinden veya dil parçalarından beslenebilmesinin gerekli olduğunu söyleyen şaire göre şiir dili konuşma dilinden ayrık olmamalı ayırılmaya da

²²⁴Göstergelerin ilk önce dile getirdikleri, çeşitli aktarmalar ve yan anlamlar dışında kalan kavramdır. Bkz. Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.78.

²²⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.194.

²²⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.316.

²²⁷ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.293.

²²⁸ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.293.

çalışılmamalıdır. “Şiir konuşma dilinden uzaklaşmamalıdır diyorum. Konuşma dili, düzyazının, düşünce dilinin tuhaf bir argosudur. Şiirle düzyazı arasında bir bırakışma bölgesi desek yeri. Bu bakımdan şiirin de düzyazının da özelliklerini taşır. Şiir, çemberini oradan geçirirken nesnellikler edinir. Düzyazı, kendinden bir şey koparıp verirken oradan verir. Şiirin ilk ve vazgeçilmez mayasıdır konuşma dili.”²²⁹

Süreya, oluşturulabilecek yeni bir şiir dilinin kullanılan dilden doğurulduğu takdirde etkileyici olabileceğini savunur. “Özel dil, ancak dilin içinde yaratılabilirse bir değer taşıyabilir, şiirsel duyarlılığı iletebilir, vurucu olabilir.”²³⁰

Dil oluşturmaya yeni bir dil bulmaya çalışırken oluşan dil deformasyonu karşısında Süreya, “...Paradoks düşkünü, daha kaprisli, simetriye pek önem vermeyen ya da simetriyi belirsiz bir noktadan alıp götüren bir şiir karşındayız.”²³¹ der.

Şiirde kullanılan dilin artık verimsizleştiğinden yakınan Süreya, dilin bu şekilde kısırlaşmaya doğru gidebileceğini düşünmektedir. “Şiirde de azalan verimler kanunu var. Dil bir açıdan işlendikçe o alanda elde edilen verimler bir noktadan sonra azalmaya başlıyor. Bu, bir bunalıma yol açıyor. Bunalımlar da yeni şiir alanları, yeni açılar bulunmasıyla sona erer hep. Şiirimizde şimdi yeni bir eğilim başladı. Bir iki yıldır dilin daha iç, daha derin imkânlarıyla baş başayız.”²³²

Şairler üslubunu biçimle sağlar, özgünlüklerini biçimle oluşturur. Süreya, “...şiir, özellikle, bir biçim sanatıdır.”²³³sözleriyle biçimin kendisi için ne anlama geldiğini de söylemektedir. Dolayısıyla Süreya’nın özgünlüğünün sırrını şiirinin biçiminde aramak gerekir. Süreya’nın şiirindeki özgün biçim de şairin üslubunu ve dil anlayışını ortaya koymaktadır.

Bizim ülkemizde/edebiyatımızda, şiir bir bakıma felsefenin yerini tutmuş gibidir, İkinci Yeni’den önce şiirler kendisini düşünceyle değil duyguyla dışarı vurmaktadır. Şair, şiirlerin duygudan ziyade düşünceyle yazılması gerektiğini düşünür. Kendini şairin dünyasından düşünceyle dışarı atan şiirler, sözcükler tarafından şekillendirilebilir. Ona göre, “şiir kelimeyle yazılır.”, elbette ki biz de şiirin sözcüklerle

²²⁹ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.46.

²³⁰ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.315-316.

²³¹ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.202.

²³² Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.194.

²³³ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.211.

kurulduğunu/oluşturulduğunu düşünmekteyiz. Ancak şairin demek istediği, sözcüğü ve sözcüğün imkanlarını zorlayan bir şiir anlayışıdır ve bu anlayışın çağdaş şiirde kurguyla oluşturulduğu/oluşturulacağıdır. Şiirlerinde “mısraları kuran” şair, dizelerinde dile yaslanır. Şairin mısralarını kurması onun şiirlerinin sadece kurgudan ibaret olduğu anlamına gelmez. Ama şaire göre kurgulamak demek rastgele sözcükleri yan yana dizmek yani “montaj”lamak değildir. Süreya’nın şiirindeki kurgu, birbiriyle ilişki içinde olan sözcüklerin dizede sıralanması ya da birbiriyle hiçbir bağıntısı olmayan sözcüklerin bir arada kullanılmaya çalışılması da değildir. Onun şiirinde sözcükler arasında bazen uzak anlamları vasıtasıyla bazen çağrışımları vasıtasıyla bir “altın bağlantı” vardır.

5. Cemal Süreya'nın Şiir Dilinde Sapmalar

Biz bu bölümde daha önce Kuramsal Temeller'de açıkladığımız şiir dilinde meydana gelen sapmaların Cemal Süreya'nın şiirlerindeki örneklerini tespit edeceğiz ve tespit edilen bu sapmaları inceleyeceğiz.

İkinci Yeni Şiiri'nin mantıksızlık ve varolan sanatsal düzenlerin reddedilmesini esas alan dadaizmden etkilendiği ve bu nedenle alışılmış şiir geleneğinden sapmalara gidildiği düşünülmektedir. Dadaizm, “geleneksel kültür ve sanatı, toplumu yadsıyan, dil ve estetik kuralları tanımayan, saçmalığı, rastlantıyı ve sezgiyi kullanarak asıl gerçeği bulmayı”²³⁴ amaçlar. Asıl gerçeği sezgi ve rastlantısallık yoluyla bulmayı amaçlayan ve geleneksel algıya karşı olan dadaistler kamuoyunu şaşkınlığa düşürmek ve sarsmak istiyorlardı. İkinci Yeni şairlerinin şiirlerinde kullandıkları dil ile alışılan şiir düzenini sarsma ve okuyucuyu/dinleyiciyi şaşırtma istekleri yönünden Dadaistlerle birbirlerine benzedikleri söylenebilir.

İkinci Yeni şairlerine yönelik anlamsız şiir suçlamasının altında şairlerin “gerçeği algılama anlayışı”ndaki farklılıklar yatmaktadır. Bu farklılık da kendini dildeki sapmalar şeklinde göstermiştir. “İkinci Yeni şiirindeki sapmalar, değişimler, sözcüğün en küçük birimi olan sestem başlayıp, alışılmamış sözcüklerin türetilmesine ve söz diziminin bozulmasına değin varır.”²³⁵

Şairlerin sözcük deformasyonuna gitmesini sadece kendine has bir dilbilgisi oluşturma çabası olarak görmemek gerekir, şiirin konusunda yenilik yaparken şiir dilinde yeniliğin de beraberinde gelmesi kaçınılmazdır.

Karşılaşılan birbirlerinden farklı ve orijinal sapmalar, şairlerin şiirlerinde sapmalara başvururken dilin olanaklarını sonuna kadar kullandıklarını ve yeni sapmalar meydana getirmek için arayış içinde olduklarını gözler önüne sermektedir.

Cemal Süreya, “Folklor Şiire Düşman” adlı yazısında “Çağdaş şiir geldi kelimeye dayandı.”²³⁶ demektedir. Şiir ikinci yeniye kadar anlam eksenli olarak

²³⁴ Özkırmı, *a.g.e.*, s.43.

²³⁵ Karaca, *a.g.e.*, s.205.

²³⁶ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.192.

yazılıyor/söyleniyordu. İkinci Yeni ile birlikte şiir yazımında sözcükler ön planda tutulmaya anlam arka plana atılmaya başlandı.

Şiirin sözcüklerle yazıldığını düşünen şair sözcüklere, onların şiirine katacağı yeniliğe önem vermiştir, bu nedenle de şiirlerinde dil kullanımında titiz davranmıştır. Süreya'nın şiir dilinde aşırılığa kaçma görülmemiştir. Şiirlerinde dil kullanımında Süreya'nın ne denli titiz davrandığını, "Kelimeler canlıdır. Soluk alır, kaat oynar, şarap içer, hürlük olsun isterler. Onlarla çok oynayabiliriz, ezip bükebiliriz, ama kendi doğalarına aykırı düşecek gibi daha fazla kullanırsak, sık boğaz edersek onları öldürebiliriz de"²³⁷ sözleriyle daha da iyi anlayabiliriz. Sözcüklerin canlılığına inanan şair, onlarla oynayarak şiirinde birçok sapma meydana getirmiştir.

Sapmalara başvururken, yeni sapmalar meydana getirirken şairin alışılmamış bağdaştırmalardan çokça yararlandığını görebiliriz. Alışılmamış bağdaştırmalarla birlikte okuyucunun algı dünyasına birçok yeni imge göndermiş, dizelerini imgeyle zenginleştirmiştir. Şair imge ile birlikte dizelerden zihinlere yeni ve farklı kapılar açmış, belli sayıda sözcükle, normalde ifade edebileceğinden daha fazla şeyi ifade etmiştir. Süreya'ya göre, böylece "imgeci şiir dizeyi daha çok besliyor, ona ayrıca bir iç ekonomi sağlıyor. Çok küçük de olsa, ona bir bağımsızlık tanıyor. Çünkü imgeci şiirde, şiirsel yük, kendi özel yapısını oluştururken dizeleri de kurmuş oluyor."²³⁸ Kalıplardan, alışlagelmiş kullanımları tekrardan hoşlanmayan Süreya için şiirde imge, dizenin ve hatta şiirin bağımsızlığına kapı açmaktadır. Çünkü her imge kendi imaj dünyasını beraberinde getirir, şiirin dizeleri içerisinde kendi özel dizesini oluşturur.

Şairlerin ortak dilden beslenip kendi özgün dillerini oluşturmaları gerektiğini düşünen şair, şairlerin, özgün bir dil oluşturma çabasıyla, esinlenen/yola çıkılan sözcüklerden aşırı kopmalarının, kimsenin anlamadığı bir söylem oluşturmalarının sapma olabileceğini ama bunun şiirsel bir üslup oluşturma olarak görülmemesi gerektiğini düşünmektedir. Süreya özgün bir dil oluşturma isteğinde olan şairlerin "hiçbir nesnel karşılık hazırlamadan, şiiri o kişisel dillerle anadilden koparmaya çalıştıklarını"²³⁹ ve bunun da yanlış olduğunu ifade etmektedir.

²³⁷ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.22.

²³⁸ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.40.

²³⁹ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.316.

Sapma oluşturma niyetiyle bir sözcükten yola çıkılarak yeni sözcükler türetilbilir ama aynı sözcükten yola çıkılarak sürekli artan bir şekilde sözcük türetmek Süreya'ya göre de şiiri/dizeleri şiirsellikten uzaklaştırır. Çünkü amaç sözcük türetmek değil yeni şeyler söyleyebilmek için yeni ifade tarzları bulabilmek, meydana getirebilmektir.

Sapmalar şiirdeki dil oyunlarıdır, sapmalar oyun oynamak için değil, bu dil oyunlarının şiirde nasıl eritilebildiğinin, şiire nasıl bir tat kattığının gösterilmesi için tercih edilmelidir. Yani şiirde sapma yapmak amaç değil, araç olmalıdır. Çünkü “şiir dil içinde ikinci bir dildir, ama kuşdili de değildir.”²⁴⁰ Bir dil meydana getirirken anlaşılır olmamak niyetinde olmamak gerekir. Amaçlar karıştırılırsa “bu kez dilin alt bölgesinde devinirken baykuşun erkeğine ‘ağamkuş’ diyenler çok zaman kaybedeceklerdir. ‘Bayankuş’ hiç değilse dilin dışına da olsa bir sıçramaydı. Bir spodu hiç değilse. ‘Ağamkuş’ ise şiirsel planda hiçbir şey değildir.”²⁴¹ Ancak ortak dilden yaratılabilen özel dil bir değer taşıyabilir, böylece şiirsel duyarlılığı hissettirebilir/verebilir, böyle bir üslup da vurucu olabilir.

Şiir dilinde sapmalara sık sık başvuran Süreya, İkinci Yeni şairleri gibi aşırılığa gitmemiştir. Sapmalarda aşırılığa kaçılmasından duyduğu rahatsızlığı da “...Paradoks düşkünü, daha kaprisli, simetriye pek önem vermeyen ya da simetriyi belirsiz bir noktadan alıp götüren bir şiir karşısındayız.”²⁴² sözleriyle ifade etmiştir. Sapma yapılırken şiirin bütünlüğü, düzeni bozulmamalı, yeni sözcükler ve imgeler şiiri zorlamamalı ve çıkmaza sokmamalıdır.

Şiirin dizelerini meydana getiren sözcükler şairin hayatından çıkar, şiir şairin yaşantısıyla bağıntılıdır. Şair düşündüğü, zihninde yaşayan veya yaşayabilecek sözcüklerle yazar şiirini. Yani “şair yaşadığı kelimelerle kurar şiirini.”²⁴³ Şairin kendi hayatında yer almayacak sözcüklere şiirinde yer vermesini Süreya yapaylık ve tutarsızlık olarak görmektedir. Çünkü yaşanmamış sözcükler şairinin zihninde bir yere tutunmamış sözcükler demektir. Süreya'ya göre bir yere tutunmamış sözcüklerle yazılan şiir organik değil mekaniktir.²⁴⁴

²⁴⁰ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.316.

²⁴¹ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.316-317.

²⁴² Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.202.

²⁴³ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.268.

²⁴⁴ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.269.

Süreya sapmaları meydana getirirken sözcüklerin yeni çağrışım alanlarından ve benzetmelerden yararlanmışır. Şiirdeki bu çağrışımlar birbirinden kopuk değildir. Süreya bazı şairlerin, benzetme yaparken sözcüklerin çağrışımlarından faydalandığı zaman sorumsuz bir üslup kullanmalarından rahatsızlık duyar. Çünkü şiirde oluşturulmak istenen benzetmeler, farklı çağrışımlar şiire bir bütünlük sağlamalıdır, yoksa birbirinden bağımsız benzetme ve çağrışımlar “yapıtın organik bir bütün haline gelmesini”²⁴⁵ engelleyecektir.

Şair *Aslan Heykelleri* adlı şiirinde sapmalara başvurma sebebini şu dizelerle açıklıyor:

Yeni sözler buldum bir nice seni görmeyeli
Daha geniş bir gökyüzünde soluk aldırarak şiire

Yukarıdaki dizelerde bize göre şair, sözcüklerin daha rahat kanat çırpabilmesi için, onları özgürlüğüne kavuşturmak için, sözcüklerin anlam zincirlerini kırmaya çalıştığını ifade ediyor.

Sözcükler gömlek değiştirir

Şairin *Taşırın Damla* adlı şiirinden alınan dize şairin sözcüklerde değişiklik yaptığını söylemektedir. Ama dizede bunu sanki şair kendisi yapmamış da sözcükler kendileri bu değişikliği yapmış gibi bir ifade vardır. “Anlamlarından sıkılan sözcükler” gömlek değiştirirler, eski gömleklerini geçmişte bırakırlar. Şiirinde de aynı mana için farklı sözcükler türettiğini ya da sözcüklerin görüntüsüyle, biçimiyle oynayarak sözcüklerde bir değişime gittiğini ifade etmektedir.

Şiirlerinde her türlü sapmaya yer veren şair, Asım Bezirci’ye verdiği röportajında “... başka bir türlü ele alış olmasa o şiirde ne bulurduk ki.”²⁴⁶ sözleriyle hem sapmaları şiirinde ne için kullandığını hem de sapmanın şiire ne kattığını özetlemiştir.

²⁴⁵ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.124.

²⁴⁶ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.21.

“Büyük şairler profesyonellerden daha iyi dilbilimcilerdi: Sözcükler gösterdiklerini göstermezler ve söylediklerini söylemenin başka hiçbir yolu da yoktur; yorumlar onların göstermelerini ıskalar.”²⁴⁷

5. 1. Anlamsal Sapmalar

Cemal Süreya'nın şiirlerinde en çok görülen sapma türü anlamsal sapmadır. Anlamsal sapmalar şiirde kendisini dizede meydana gelen anlamsal sapmalar veya alışılmamış bağdaştırmalar ile yapılan anlamsal sapmalar olarak gösterebilir. Anlamsal sapmalar doğrudan anlama dayalı dil sapmalarıdır. Diğer sapma türleri gibi şekilde meydana gelen bir değişiklik yoktur ama yapılan sapmalarla dizeye veya söz öbeğine anlamsal derinlik katılır. Bu anlamsal derinlik anlam kapalılığı ve belirsizliği ile sağlanır. Anlamsal sapmanın Cemal Süreya'nın şiirlerine kattığı derinliği örnekleriyle inceleyelim.

Şair dizelerinde yer verdiği imgelerle şiirini özgürleştiriyor ona bağımsızlığını yeniden kazandırıyor.

Üçgenler adlı şiirinde şair, hem bir deymi değiştirerek hem de geometri ilmine ait bir kavrama şiirinde yer vererek anlamsal derinliğin meydana gelmesini sağlamıştır.

Bir de dik açısı var ama ne dik açı

En ufak tepeleri o yaratmış sanırsınız

(Üçgenler, s. 22)

Yukarıdaki dizelerde geçen “en ufak tepeleri yaratmak” söz öbeği bir deyimden yola çıkılarak söylenmiştir. Bu deyim aslında “küçük dağları ben yarattım”²⁴⁸şeklindedir. Şair, kendisiyle böhürlenen kişi için bu deyimden aslında bulunan “küçük” ve “dağ” sözcüklerini kullanmayı bile fazla bulmuş, bahsedilen kişinin

²⁴⁷ Tzveton Todorov, Kapsamlamalar, (çev. Fırat Caner), Gaü J. Soc. & Appl. Sci. 4(7), 48-58, 2008.

²⁴⁸ TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri&kategori=atalst&kelime1=da%C4%9F&sayfa1=40&hng1=tam, 06.05.2013, 14.21.

o kadar da bir meziyete sahip olmadığını ifade etmek için deyimdeki “küçük” sözcüğünün yerine anlam olarak daha azı olan “ufak” sözcüğünü “dağ” sözcüğü yerine de dağdan daha küçük toprak birikintisi anlamına gelen “tepe” sözcüğünü seçmiştir. Şair, “en” derecelendirme zarfıyla sıfat tamlamasını betimleyerek söylenmek isteneni/söylemek istediğini daha vurgulu olarak ifade etmiştir.

Şiirde bahsedilen kişinin kendini beğenmesini ifade etmek için şair “dik aç” sözcük tamlamasına başvurmuştur. Dizede geçen “dik aç” sözcük grubu kişinin burnunun dik olmasına yani havada olmasına çağrışım yapmakta ve kendisinden sonraki dizede geçen deyim anlamıyla da örtüşmektedir. Şair “dik aç” ve “en ufak tepeleri yaratmak” söz öbekleriyle yaptığı sapmalarla şiirde bütünlüğü sağlamıştır.

Bir başka şiirinde şair, hem alışılmamış bağdaştırmalara hem de dizede anlamsal sapmalara başvurmuştur. Aşağıdaki şiire baktığımızda şairin şiirinin anlamsal sapma yönünden ne kadar zengin olduğunu görmekteyiz.

Büyük bir ihtimalle ölmüştük
Şehir kan kıyametti ayaklarımızda
Gökyüzünü katlayıp bir köşeye koymuştuk
Yıldızlar kaldırımlara dökülmüştü bütün
Hamza bütün parmaklarını ortaya dökmüştü
Yirmi yıldır cebinde biriktirdiği parmaklarını

(Hamza, s. 27)

“kan kıyamet”, “gökyüzünü katlamak”, “yıldızların kaldırımlara dökülmesi”, söz öbeklerinin hepsi birer alışılmamış bağdaştırmadır. “Gökyüzünü katlayıp bir köşeye koymak”, “bütün parmaklarını ortaya dökmek”, “parmaklarını cebinde biriktirmek” sözceleriyle de dizede anlamsal sapma meydana getirilmiştir. “Kan kıyamet” bağdaştırması “kızıl kıyamet”²⁴⁹ bağdaştırmasının değiştirilmiş veya özgünleştirilmiş halidir. Şair bu şiirinde ifade etmek istediğinin zihindeki eski tasarımlara takılmadan şiirin okuyucusunun veya dinleyicisinin algısına ulaşabilmesi için “kızıl kıyamet” alışılmış bağdaştırması yerine “kan kıyamet” alışılmamış bağdaştırmasına dizelerinde

²⁴⁹ TDK Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53c830157832d9.12986811, 17.07.14.

yer vermiştir. Kanın rengi de kızıl veya kırmızı olduğundan iki bağdaştırma da benzer şeyi ifade etmektedir ama oluşturulan yeni bağdaştırma okuyanı biraz duraklatır ve bu dizede farklı bir şeyin anlatılmaya çalışıldığını göstererek zihni yeni bir tasarım serüvenine hazırlar.

“Gökyüzünü katlamak” bağdaştırmasına baktığımızda gökyüzü bir nesne olmadığı için katlanılmasının mümkün olmadığını görürüz. Bir şeyin katlanılabilmesi için elle tutulur olması gerekir. Örneğin bir kağıt veya bir örtü elle tutulabilen bir nesnedir ve katlanılabılır. Şair gökyüzünü katlayıp bir köşeye koymaktan bahsetmektedir. Dolayısıyla bu bağdaştırma, alışılmamış bir bağdaştırmadır.

Şair, Hamza adlı şiirinde kıyametten bahsetmektedir. Bu şiirdeki “gökyüzünü katlamak” bağdaştırmasında kıyamet kopacağı zaman gökyüzünün dürülmesinin²⁵⁰, “yıldızların kaldırımlara dökülmesi” bağdaştırmasında da yine kıyamet kopacağı zaman yıldızların söndürülüp dökülmesinin²⁵¹ izlerini görmek mümkündür. Bu dizeler aynı zamanda şairin İslami ilme vakıf olduğunu göstermektedir.

Şair yukarıdaki şiirinde oluşturduğu alışılmamış bağdaştırmalar ile dizelerde anlamsal sapmalar meydana getirmiştir. Şair kıyamet esnasında meydana gelecek olayları yaşıyor gibi anlatmış, bu anlatım için şiirde alışılmamış bağdaştırmaların gücünden yararlanmışır. Şairin her dizede ayrı ve birbirinden farklı bağdaştırmalara başvurduğunu görüyoruz. Şair, şiirinde yeni bir şeyler söyleyeceğinin sinyallerini bu alışılmamış bağdaştırmalar ile veriyor ve okuyucusunu yeni söylemlere hazırlıyor.

Süreya'nın, şiirlerinde anlamsal sapmanın gücü her dizede kendini yoğun olarak hissettirmektedir. Anlamsal sapmaların şiire verdiği derinlik, anlamın kişiden kişiye değişmesine ve farklı bakış açılarıyla dizelerin ayrı bir mana kazanmasına neden olmaktadır. Şairin “Kanto” adlı şiirinde kullanılan sapmalarla birden fazla mana çıkarılabilmektedir.

²⁵⁰ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l Furkan Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali*, Server İletişim, 6. Baskı, İstanbul, 2008, (Tekvir, 11) s.609.

²⁵¹ Hasan Tahsin Feyizli, *a.g.e.*, (Tekvir, 2) s.609.

Sen belki de bir resimsin ne haber
 Kırmızı bir Beykoz'un yanında duruyorsun
 Yapan bir de ağaç yapmış yanına
 Dallarına konsun diye kelimelerin

(Kanto, s. 19)

Sevgilisinin bir resim kadar güzel olduğunu düşünen şair, belki de senin resim olduğundan kendinin bile haberi yoktur diyerek ifade ediyor sevdiği kadının bir tablo kadar güzel olduğu düşüncesini. Sevgilisini bir fotoğraf değil resim olarak tanımlıyor. Çünkü fotoğraf yaşanan anı ölümsüzleştirir ama resim yaşanan bir anı değiştirebilir ve kusursuzlaştırabilir.

“Sen belki de bir resimsin ne haber
 Kırmızı bir Beykoz'un yanında duruyorsun”

Yukarıdaki dizeler birlikte ve ayrı ayrı ele alındığında farklı manalara gelebilmektedir. “Kırmızı bir Beykoz” ifadesini İstanbul'un bir ilçesine akşam güneşinin kızılığının vurması ya da ilçenin sırtlarında bulunan ormanlara sonbaharda sararan, kızaran yapraklarla oluşturduğu kızılımsı görüntü olarak da anlayabiliriz. Fakat bu dizeyi üst dizeyle birlikte okuduğumuz zaman bir resmin yanında duran kırmızı bir vazodan da bahsedildiğini düşünebiliriz. Şair, Beykoz sözcüğünü özel isimlerin yazım kurallarına uygun olarak yazmıştır ve bu da dizede anlam belirsizliğine yol açmıştır.

“Yapan bir de ağaç yapmış yanına
 Dallarına konsun diye kelimelerin”

Devam eden dizelerde sevgilisinin yanındaki bir ağaçtan bahseden şair, resmi yapan kişinin, sevgilisinin yanına dallarını sözcüklerle doldurması için bu ağacı çizdiğini söylüyor. Sonbahardan dolayı Beykoz'daki ağaçların yapraklarının döküldüğü ve bu ağacın dallarında yaprak olmadığı izlenimini veren şair, sevgilisinin kendi kadar sözlerinin de güzel olduğunu söylerken bir yandan da bu mutluluk verici, sevgi dolu, barışçıl, hafif sözlerin ağaçların dallarına konan kuşlar kadar güzel olduğunu ifade etmiştir. Şair dizelerinde başvurduğu anlamsal sapmalarla bize güzel bir kadın ve güzel bir manzara resmi sunmaktadır. Ama bu resim anlamsal sapmalar ile bir hareket bir

canlılık kazanmıştır. Son dizede yer alan sapma, gözümüzde bir resimden daha fazlasının canlanmasını sağlamaktadır.

Şair dizelerinde gözlemlerine yer verirken de sapsmalara başvurur. Bulunduğu ortamda şarkı söyleyen kişiyi tasvir etmesinde de etkili sapma kullanımlarına denk gelmekteyiz.

İngilizde bol gelimli bir bay şarkı söylüyor
Elbet söyleyecek yok bir de söylemesin mi
Gözleri yüzünün تنها bir köşesine çekilmiş
Üstelik şarkının hakkını iyi veriyor

(İngiliz, s. 20)

Şair, bu dizelerin içinde bulunduğu şiirde zengin bir İngiliz'in şarkı söylerken gözlerinin nasıl küçüldüğünden, gözlerinin yüzünde belli belirsiz bulunduğu bahsediyor. Şair, belki şarkı söyleyenin yüz şekline dolay böyle bir izlenim almış olabilir, belki de şarkı söyleyen kişinin, sesiyle karşısındakileri kendine odaklarken gözlerinin yüzünde nasıl da geri planda kaldığı izlenimine de varmış olabilir. Göz yüzde belli bir yerde duran bir organ olmasına rağmen şair tarafından “tenha bir köşeye çekilmek” söz grubuyla nitelendirilmiş ve bu sayede oluşturulan sapma ile okuyucunun zihninde gözlerle ilgili alışılmış resmin dışına çıkmıştır. Bu yeni tasarım karşı tarafın zihnine yepyeni bir fotoğraf karesi sunmuş ve zihni ezberlediği fotoğraf karesinin dışında düşünmeye sevk etmiştir. “Tenha bir köşeye çekilmek” söz grubu bize yorgun, üzgün ve yalnız kalmak isteyen birinin her şeyden uzaklaşmasını, münzevi bir hayat yaşamak isteyen birinin dünyadan elini, ayağını çekmesini ifade etmektedir. Süreya, “Gözlerin yüzde تنها bir köşeye çekilmesi” sözüyle gözlerin gördüklerinden yorulması, kimseyi görmemesi ya da görmek istememesi ve bu nedenle kendiyi baş başa kalma ihtiyacını ifade etmiş olabilir.

Dizelerde geçen İngiliz sözcüğüne bulunma hal eki olan –dA morfemi getirilmiştir, bu ekin kullanılmasından hareketle İngiliz sözcüğüyle bir kişinin mensup olduğu millet kastedilmiyor da olabilir, onun yerine adı İngiliz olan bir mekandan da bahsediliyor olabilir.

Anlamsal yönden uyum olmadığı halde şairin bir deyimini başka bir sözcükle birleştirdiğini görmekteyiz. Bu sıra dışı birleşim ile dizede bir sapma meydana getirilmiş ve bu sapma ile de anlam kapalılığı sağlanmıştır.

Şairin bazı dizelerindeki anlamsal derinliği açıklamak oldukça zordur. İkinci Yeni şiirinin en belirgin özelliklerinden biri olan şiirde anlam kapalılığı şairin şiirlerinde çokça karşımıza çıkmaktadır.

Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun
Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez
Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor
Bütün kara parçalarında

Afrika dahil.

(Üvercinka, s. 38)

Toplu taşıma araçlarından biri olan tramvay bir duraktan başka bir durağa yolcu taşımak amacıyla kullanılır. Şair yukarıdaki dizelerde sevdiği kadınla birlikte bindiği tramvayın dünyaya gittiğini söyler. Şairin ifade ettiği dünya bu şiirde bir durak adı veya mekan bildiren bir kavram değildir. Şair için bu yolculuk yeni bir dünyaya ya da geleceklere aralanan bir kapıdır. Belki de birlikte geçirecekleri bir hayat yolculuğunun başlangıç noktasıdır Laleli. Çünkü, Laleli şaire göre dünya dışıdır ve şairin şiirdeki kadınla yaşadıkları maddeüstü bir boyuttadır. Tramvay ise maddeüstü boyut ile maddesel boyutun maverasında taşıyıcıdır.

Bir sonraki dizede sevdiği kadının yüreğini ellemesinden bahseden şair, bu dokunuşla sevginin bütün bir dünyada yeniden uyanmasına ve dünyanın her yerine yayılmasına kapı açtığını söylemektedir. Bu dokunuş o kadar etkilidir ki “ötekileştirmenin ve yok sayılmanın” dünyadaki kıtasal karşılığı olan Afrika’da bile etkilidir.

Şair bu şiirinde “Laleli”, “dünya”, “tramvay” gibi somut sözcükleri kullanarak soyut bir manaya ulaşmıştır. Devam eden dizelerde “yürek” ve “sevişmek” gibi soyut kavramları da kullanarak gerçekliği ve gerçeküstüculüğü aynı düzlemde birleştirmek

isteyen şair, anlamsal sapmalar yapmıştır. Bu anlamsal sapmalar ile dizedeki anlam kapalılığı sağlanmış, belirsiz, soyut ifadelerle de anlamsal derinlik hedeflenmiştir.

Sevgilim bilemem sesimi duyuyor musun
Bir gökkuşağıyla doldurmak istiyorum içini.

(Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)

Gökkuşağı, yağmurdan sonra güneşin ışığının yere düşerken kırılmasıyla gökyüzünde oluşan bir yansımadır ve yedi renklidir. Renklilik mutluluğu, sevinci, umudu simgeler. Şair sevgilisinin mutsuz olduğunu düşündüğünden veya daha da mutlu olmasını istediğinden olsa gerek sevgilisinin içini gökkuşağıyla yani mutluluk ve umutla doldurmak istiyor. Gökkuşağı yağmurdan sonra yağmurun bitmesiyle görünür belki de sevgilisinin gözyaşlarının bitmesini isteyen şair sonrasında mutlu olabileceği umudunu vermek için sevdiği kadına böyle seslenmiş de olabilir. Burada gökkuşağına şair tarafından mutluluk, umut gibi manalar belki de bizim dizelerde fark edemediğimiz daha farklı manalar da yüklenmiş olabilir.

Güneşten gelen ışığın yere düşerken kırılması sonucu meydana gelen doğa olayına şair tarafından derin manalar yüklenmek suretiyle şiirde anlamsal sapma meydana getirilmiştir. Sevgilisini mutlu etmek isteyen şair “Bir gökkuşağıyla doldurmak istiyorum içini.” yerine “sevgilim senin mutlu olmanı istiyorum” dese ydi şiirde aynı anlamsal derinlik oluşmazdı. Dizelerin dolayısıyla da şiirin etkileyciliği yapılan anlamsal sapma ile daha artırılmış ve dizenin duygu değeri de sapmalar sayesinde daha da yükselmiştir.

Süreya'nın düşünce dünyasını yaptığı sapmalar ile dizelerinde görmek mümkündür. Şiirdeki sapma ile hem İkinci Yeni hareketinin dili hakkındaki düşüncelerinin dizelere yansımaları hem de bir deyim alışımlı dışında kullanılmasını görmekteyiz.

Son kış son sıcak aşın anısı
Sözcükler gömlek değiştirir
Son sıcak lafın anısı

(Taşiran Damla, s. 173)

“Gömlek değiştirmek” deyimi aslında sürüngen canlılar için kullanılır. Bu deyim mecazen “huy ve düşünce değiştirmek”²⁵² anlamına gelir. Düşüncenin değişmesi, devamında davranışın da değişmesi demektir. “Kış, sıcak aşın anısı” ifadelerinin son sıfatıyla nitelendirilmesi bir şeylerin bitimini göstermektedir. Bu bitişin ardından herhalde ya yeni bir başlangıç ya da eskiye dönüş olacaktır. Kullanılan sözcüklerin şekil değiştirecek başka sözcüklere benzeyecek olması veya artık kendine benzemeyecek olması şairin hayatında olumlu ve güzel bir şeylerin bitimi olarak düşünülebilir. Hayatımızda önemli bir yere sahip olan kişi için kullanılacak sözcükler özel, sıcak ve samimi olur. Bizim için özel olan kişilerle ilişkimizde bir son söz konusu olduğu zaman o kişinin bizdeki yeri değiştiği için yaşananlar anılarda kalır ve anılarla ilgili söylemlerden sıcaklık ve özel ifadeler kalkar.

Bir kişinin gönlümüzdeki, hayatımızdaki konumu değişince o kişiyle ilgili söylemlerin de değişeceğini dizede ustalıklı oluşturulan anlamsal sapma ile görmektediriz.

5. 2. Sözcüksel Sapmalar

Sözcüksel sapmalara sıklıkla başvuran şairin, sözcük türetirken tek bir türetme yolu izlemediğini görmektediriz. Bazen sözcüğe anlamsal olarak uymayan morfepleri sözcüğe ekleyerek bazen sözcüğe anlam olarak uyan ama dilde kullanıma girmemiş sözcükler türeterek bazen sözcüklere ses ekleyip çıkararak yeni sözcükler türettiğini dile yeni kullanımlar kazandırdığını görmektediriz. Şairin sözcük türetiminde bu kadar başarılı olması onun özgünlüğünü sağlamaktadır. Şairin bir sapma türünde bile tekrara düşmediğini görmektediriz. Sapma yapmak için veya dikkat çekmek için sapma yapmayan şair, sapmaları şiirin, dizenin anlamsal yükünü taşıyabilecek şekilde kullanmıştır. Süreya'nın şiirlerinde sapmaların dile bir saldırı düzenlediği ve şiiri ele geçirdiği izlenimine varmak oldukça güçtür.

Şairin ilk şiir kitabına adını da veren şiiri “Üvercinka”, İkinci Yeni hareketinin sembolü haline gelmiştir. Kalıbı reddedip biçimi öncelemenin “kelimeyi zorlamanın” en güzel ve en çarpıcı örneğidir bu yeni sözcük. Bu sözcük aynı zamanda şairin düşünce

²⁵² TDK, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53f5d6d45ff398.50752501, 21.08.14.

yapısını da ortaya koymaktadır. Bir atasözümüz “dervişin fikri ne ise zikri de odur.”²⁵³der. “Üvercinka” sözcüğü de şairin dil hakkındaki görüşünü özetleyen bir örnektir, kendi deyimiyle “ufak, ama anlamlı bir kesit”tir.

Üvercinka

(Üvercinka, s. 38)

“Türkçe *güvercin* sözcüğüne dayanan bu ad Slav kadın adlarına gelen -ka küçültme ekiyle genişletilmiş, böylece *güvercin* tasarımıyla birlikte Slav kadınlarını anımsatan tasarımları da yansıtır olmuştur.”²⁵⁴

Süreya, bir dergiye verdiği röportajında “üvercinka” sözcüğü için, “*güvercinin* barışı ve sevgiyi simgelediğini, ilk harfinin kaldırıldığında *üvercin*, kadın adlarının bazı yörelerde aldığı “ka” takısıyla *üvercinka* halini aldığını belirtiyor.”²⁵⁵ Şair başka bir röportajında da bu sözcüğü şöyle açıklamaktadır: “Üvercinka anılması *güvercinle* karışık bir ad. Bir kadın adı. Barışa, aşka, dayatmaya dönük bir kavram.”²⁵⁶

Doğan Aksan da “üvercinka” sözcüğünü Cemal Süreya ile aynı doğrultuda açıklamıştır. Bizce de “üvercinka” sözcüğü, *güvercin* sözcüğünün ilk harfinin düşürülmesi ve ardından Slav kadın isimlerine eklenen –ka ekinin bu sözcüğe eklenmesiyle oluşturulmuştur. Yeni anlamlar peşinde olan şairin morfemin eklendiği sözcüğün manasını tam karşılamadığı halde manaya uymayan bir morfem kullanımına gittiğini, yeni sözcük türetirken alışılmamış ek kullanarak yeni sözcük türettiğini şiirlerinde görmekteyiz. Peki şair “üvercinka” sözcüğünü türetirken neden böyle bir yol izlemiş de diğer türenti sözcüklerde olduğu gibi örneksime yoluna gitmemiştir. Şairin bu sözcüğe inceden verdiği bir mana olmalı ki, şair bu sözcüğün anlamına dair açıklama da yapmıştır. Bizim bu türenti sözcük üzerindeki görüşümüz şöyledir: *Güvercin* barışı, sevecenliği, özgürlüğü, umudu simgelemektedir. Sözcüklerin fonetiğinin, sözcüklerin anlamıyla doğru orantılı olduğunu düşünmekteyiz. Örneğin sert ünsüz sesler zorluğu, sağlamlığı, gücü çağrıştırırken; yumuşak ünsüz seslerin rahatlığı, kolaylığı, inceliği

²⁵³ TDK, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53f457370a9fb2.02107746, 20.08.14.

²⁵⁴ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.172.

²⁵⁵ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.112.

²⁵⁶ Süreya, *Güvercin Curnatası*, s.19.

çağrıştırdığı görülmektedir. Bu düşüncemizi “sert” ve “yumuşak” sözcüklerinin analizi yaparak da gösterebiliriz. Sert sözcüğündeki “s, t” sesleri sedasız konsonantlardır²⁵⁷ ve sözcüğün seslerinin çağrışımı da zorluk, katılık, keskinlik gibi manalara gelen sözcüklerdir. Yumuşak sözcüğündeki “y, m, ş” sesleri de sedalı konsonantlardır²⁵⁸, sesletilmesi de kolay olan bu sesler kolaylığı, uyumluluğu, rahatlığı çağrıştırmaktadır. Güvercin sözcüğünün bize bir cinsiyet çağrışımı yoktur fakat sözcüğün ilk sesinin ve son sesinin sessiz olması, seslerinin uzamaya veya değişmeye eğilimli olmaması, düz anlamlı bir çağrışım yapmasına neden olmaktadır ve bundan dolayı da kadın cinsiyetini tam olarak çağrıştırmamaktadır.

Seslerin zihinlerde uyandırdığı etkileri marka isimlerini oluşturmak üzere inceleyen, markaların yönetim danışmanları “g” gibi seslerin yer aldığı sözcüklerin, güç, dinamizm ve erkek karakterini ön plana çıkardığını ifade etmektedirler.²⁵⁹ Dolayısıyla “g” sesi daha ziyade erkek cinsiyetine çağrışım yapar. Kadın karakteri değişkenliği, hareketliliği, narinliği, ürkekliği içerir. Güvercin sözcüğünün ilk sesi olan “g” sesi düşürülünce sözcükten geriye “üvercin” kalıyor, “üvercin”de mevcut olan ünlü seslerin hepsinin ince ünlülerden olması bize narinliği yumuşaklığı ve ürkekliği çağrıştırmıyor. Ürkeklik kadınlara atfedilen bir özelliktir, erkekler için ünsüz sesleri ve kalın ünlü sesleri içeren “korkak” sözcüğü kullanılır. “Üvercin”, ürkek sözcüğünü çağrıştırmamasından dolayı artık kadın cinsiyetini simgelemektedir. Fakat sözcüğün ünsüz ile bitmesi doğurganlığı sebebiyle devamlılığı çağrıştıran kadın mizacıyla tam olarak örtüşmemektedir. Devamlılığın ünlü seslerle mümkün olduğunu düşünen şair Slav dillerinde kadın isimlerine eklenen –ka küçültme ekini de ekleyerek “üvercinka”yı meydana getirmiştir.

Şairin Türkçeye ait olmayan morfepleri kullanmasının başka örneklerini de görmek mümkündür. Aşağıdaki dizede Farsçadaki bir edatı, mana yönünden birbirini tamamlamayan Türkçe bir sözcüğe eklediğini görmekteyiz. Şairin batı ve doğu kültürleri ve edebiyatları hakkında bilgi sahibi olduğunu yaptığı sapmalarla şiirlerinde görmek mümkündür.

²⁵⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 2008, s.46.

²⁵⁸ Ergin, *a.g.e.*, s.46.

²⁵⁹ Bir Harfin Bile Anlamı Olmalı, <http://www.capital.com.tr/bir-harfin-bile-anlami-olmali-haberler/15833.aspx>, 20.08.14.

Gözleri göz değil *gözistan*

(Bun, s. 37)

“...göz göstergesiyle ülke gösteren Farsça kökenli [-(i)stan] ekini birleştirerek türettiği *gözistan* sözcüğü aynı türden, ilginç bir ögedir.”²⁶⁰

-(i)stan bahçe, tarla yapan anlamına gelen Farsça bir son ektir.²⁶¹ *Gülistan* sözcüğü gül bahçesi, gül tarlası anlamına gelir. Bir şeyin bahçe olabilmesi için orada belli bir bitkiden çok fazla olması gerekir. Gül bahçesi demek bahçe olarak isimlendirilen yerde bir sürü gül ağacının olması demektir. O halde “*gözistan*” demekte birçok gözün aynı yerde bulunması olarak düşünülebilir. Bir nesneye uzun süre bakılması sonucu bakanın gözüne bu görüntü kaydedilir ve baktığı her yerde bu görüntüyü görmeye başlar. Şair sürekli sevdiğinin gözüne baktığından her yerde onun gözlerini görmeye başladığı için sevdiği kadının gözlerini göz bahçesi, *gözistan* olarak ifade etmiş olabilir. Türkmenistan, Türkmenlerin çok olduğu yani yaşadığı yerdir ve o halde mevcut yerin Türkmenlerin hakimiyeti altında olduğunu da gösterir. Bir şeyin bir yerde çok olması o şeyin oraya hakim olduğu o yerde hüküm sahibi olduğu anlamına da geldiğinden hareketle şairin ifadesine baktığımızda şairin, sevgilisinin gözlerinin hakimiyeti altında olduğunu anlamak bizce mümkündür.

Şair sevdiği kadının onun bütün hayatını doldurduğunu, bir bakışının kendisi için bir hüküm olduğunu daha çarpıcı bir şekilde ifade etmek için alışılmışın dışında yeni bir sözcük türetmiştir. Yer bildiren Farsça bir son ek olan -(i)stan bir organ adı ile birleştirilerek farklı bir türetme yapılmıştır. Zihinlerde alışılmayan bir görüntü oluşturan bu türenti sözcük sayesinde yapılan sözcüksel sapma ile şiirde bir sözcükle birbirinden farklı birçok şey ifade edilmiştir.

Sen *elisürencil*

Öyle bir laf varsa işte o

(Özür, s. 155)

²⁶⁰ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.173.

²⁶¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2004, s.957.

Şairin şiirinin dizelerinde de söylediği gibi elisürencil sözcüğü şairin uydurduğu, sevdiği kadını anlatmak için benzer sözcüklerden yola çıkarak türettiği bir sözcüktür. Şair bu sözcüğü türetirken yabancı²⁶², barışçıl²⁶³ veya evcil²⁶⁴ vb. sözcüklerden esinlenmiş olabilir. +*CII*, +*CUI* eki isim köklerine veya isim gövdelerine gelen bir ektir, bu ek eklendiği isme “bir şeye düşkünlük, alışkanlık, bağımlılık, benzerlik”²⁶⁵, ”eğilimli, meyyal olma, söz konusu bitkilerden, hayvandan yemesini seven, yakınlık, seven”²⁶⁶ işlevleri katar. Tahsin Banguoğlu, Kaşgarlı Mahmut’un bu eki az verimli bir ek olarak gördüğünü ifade etmenin yanında bu ekin anlatım özelliği sebebiyle günümüzde terim yapma konusunda işlek bir ek haline geldiğini de ifade etmektedir.²⁶⁷ Şair sevdiği kadını kendi türettiği “elisürencil” sözcüğüyle tanımlıyor, +*CII*, +*CUI* ekinin sözcüğe kattığı işlevden yola çıkılarak türetilen “elisürencil” sözcüğünden, şiirde bahsi edilen kadının dokunmayı sevdiği ve dokunmaya eğilimli olduğu anlaşılabilir. Her seferinde bir diğerinden farklı bir şekilde sözcük türeten şair, sözcük türetmedeki hünerini şiirlerinde sergilemektedir. Oluşturduğu sözcüksel sapmayı birisini tanımlamak için kullanmıştır.

Yeni bir sözcük oluşturmak şair için olağan bir durum ve kolay bir iştir. Bu yeni sözcükler şaşırtıcı, akılda kalıcıdır ve manayı taşıyabilecek niteliktedir.

bir kelebek konsa ağzına
ürküsü taşıran damla
şeyin taşıran her şeyin
Olunç duvarı odada

(Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)

“Olunç” sözcüğü örneksime yoluyla yapılmış bir sözcüktür. Olunç. sözcüğü korkunç, ürkünç sözcükleriyle aynı morfolojik yapıya sahiptir.

kork-un-ç >korkunç

²⁶² Uzak, yabancı ülkelerle ilgili, bu ülkelerden getirilmiş, egzotik, Bkz.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51c043e933a4f4.38816177, 18.06.2013.

²⁶³ Barışsever, Bkz.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51c04f62d4b375.26784106

²⁶⁴ Eve ve insana alışmış, kendisinden yararlanılabilen (hayvan), ehli, yerli, Bkz.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51c0444f1adc46.56587112, 18.06.2013.

²⁶⁵ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yay., Ankara, 2009, s.44.

²⁶⁶ Hamza Zülfiyar, *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., Ankara, 1991, s.72.

²⁶⁷ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK, Yay., Ankara, 2007, s.165.

ürk-ün-ç >ürkünç

ol-un-ç >olunç

Şair yeni bir sözcük türetirken sözcüğü, çağrışım yapmak istediği sözcüklerin yapısına uygun şekilde türetmiştir. Şiirde geçen “ürkü” sözcüğü “korku” sözcüğünü akla getirir.

kork-u>korku

ürk-ü>ürkü

Olunç sözcüğünü oluşturmada korkunç sözcüğünü örnekseyerek korkuyu meydana getirmeye, oldurmaya hazır bir ortamı bizim algı dünyamıza sunan şair dizedeki sözcükle zihnimize çağrışım yaptırmak istediği sözcüğün dilbilgisel yapısını aynı şekilde oluşturmuştur. Şair farklı çağrışımlar oluşturabilecek yeni sözcükler türeterek dizede etkili anlatımı hedeflemiştir.

Şairin sözcük türetmedeki yeteneğinin en yoğun görüldüğü şiirlerinden biri de “Adı İlhan Berk Olan Şiir” adlı şiirdir. Şair çevresindeki kişileri, onları tanıdığı yönleriyle veya karakterlerindeki baskın özelliklerinden yola çıkarak tanımlamak ya da isimlendirmek için yeni sözcükler türetmiştir. Şiirin adının “Adı İlhan Berk Olan Şiir” olması, şairin herkes için bir sözcük türetirken İlhan Berk için dilde kullanılagelen bir sözcüğü kullanmış olması bize şairin bu sözcükleri türetirken eleştirilen sözcüğünden yola çıkmış olduğunu düşündürmektedir. Şair yola çıktığı sözcüğü şiirinin adını verdiği kişi için kullanmıştır.

Nurullah Ataç çeliştirmen

Tahir Alangu soruşturman

Cevdet Kudret deriştirmen

Suut Kemal çekiştirmen

Mehmet Kaplan uyuşturman

Sabahattin Eyüboğlu yetiştirmen

Orhan Burian barıştırman

Vedat Günyol biliştirmen

Adnan Benk veriştirmen

Fahir Onger geçiştirmen

Memet Fuat alıştırman

Fethi Naci kızıştırman

Hüseyin Cöntürk yarıştırman

Rauf Mutluay doluştirman

Asım Bezirci koğuşturman

Mehmet H. Doğan geliştirmen

Doğan Hızlan buluşturman

Konur Ertop araştırman

Vecihi Timuroğlu seviştirmen

Muzaffer Uyguner üleştirmen

Adnan Binyazar örtüştürmen

Fusun Akatlı konuşturman

Atilla Özkırmımlı dalaştırman

Murat Belge yakıştırman

Enis Batur ileştirmen

İlhan Berk eleştirmen (Adı İlhan Berk Olan Şiir, s. 190)

Şair, eleştirmen sözcüğünden örneksime (analoji) yoluyla yeni sözcükler türetmiştir. Örneksime, “dilde var olan bir ses, biçim, birleşik söz veya söz dizimi yapısına benzetilerek, bu yapı örnek alınarak, yeni biçim veya söz dizimi yapılarının elde edilmesidir.”²⁶⁸ Örneksime yoluyla, “önceden mevcut olan eş yapılar temelinde, bir dile yeni eş yapılar girer.”²⁶⁹

Çeliş – tir - men > Çeliştirmen

Çekiş – tir - men > Çekiştirmen

²⁶⁸ Karaağaç, *Türkçenin Ses Bilgisi*, s.59.

²⁶⁹ Karaağaç, *Türkçenin Ses Bilgisi*, s.59.

Buluş – tur - man > Buluşturman

Konuş – tur - man > Konuşturman

Eleş – tir - men > Eleştirmen

Şair, dizelerde geçen örnekseme sözcükleri oluştururken fiil gövdelerine *-Dir/-* *DUr-* fiilden fiil (ettirgen çatı eki) yapım ekini ve onun üzerine de *-mAn* fiilden isim yapım ekini getirmiştir. “Türkçeleştirme çalışmalarında bu ekten “bir işi yapan kimse” anlamında adlar türetilmiştir.”²⁷⁰ Mütercim yerine çevirmen, muallim yerine öğretmen, tenkitçi yerine eleştirmen vb. sözcüklerin türetilmesinde *-mAn* ekinden faydalanılmıştır.

Şairin herkes için ayrı bir sözcük türettiğini ve tekrara düşmediğini görmekteyiz. Şair söylemek istediklerini, uzun bir metinle ifade etmek yerine oluşturduğu bu birbirinden ilginç yirmi beş sözcüksel sapmayı içeren şiiriyle okuyucusuyla paylaşmıştır. Bir sözcüksel sapma ile Süreya, kimin hakkında ne düşündüğünü kısa ve özgün bir şekilde söylemiştir.

Okuyucusunun zihnini, oluşturduğu yeni sözcüklerle zorlayan şairin, birbirinden orijinal sapmalarına bir örnek de şairin “camdan” adlı şiirinde bulunan içkiyi sözcüğüdür.

İçkiyinden çıkınca

Camdan

demin oturduğum yere

baktım.

(Camdan, s. 188)

Mey²⁷¹ (Farsça) içki, hane²⁷² (Farsça) ev demektir. Şair dilimize oturmuş “meyhane” birleşik ismini oluşturan sözcüklerin Türkçe karşılıklarını kullanarak bu sözcüğü Türkçeleştirmiştir. Şair bu sözcüğü ezberlenmiş anlamından kurtarmak, sözcüğün anlam kalıplarını kırabilmek için sözcüğün yerine aynı sözcükten uyarlanmış başka bir sözcük oluşturmuştur. Şair böylece, sözcüklerin sadece oturmuş anlamlarını değil, belli çağrışım alanlarını da ortadan kaldırmış oluyor. Şair aynı sözcüğe yeni kanatlar takmış ve ona özgürlük kazandırmış oluyor.

²⁷⁰ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.98.

²⁷¹ Devellioğlu, a.g.e., s.637.

²⁷² Devellioğlu, a.g.e., s.324.

Şairin dilin en karanlık, pek el değmemiş, girilmemiş alanlarını bile bilmesi ve bu bilgisine şiirlerinde yer vermesi onun dil üzerindeki hakimiyetini göstermektedir. +sa- isimden fiil yapan ve “istemek, gibi görmek” anlamlarına gelen fazla işlek olmayan bir yapım ekidir. Çok işlek olmayan bir ek olmasına rağmen şair, sözcük türetmek için iki kez bu eki kullanmıştır.

Renksemez camgöz

Hep arka pencereden baktı,

(Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 191)

Ablasını o saat *meryemsiyorum*

Çünkü her kadını *meryemsiyorum*

(Bun, s. 37)

+sA- isimden fiil yapma eki eklendiği sözcüğe karşı “istemek ve ihtiyaç bildiren fiiller türetir.”²⁷³ O halde dizede geçen “renksemez” sözcüğü de “renk istemez” manasına gelmektedir. Renk, tekdüzelikten uzak, canlı, neşeli bir yaşamı simgeler.”Renksememek” de hayatında bir değişiklik, yeni bir hareket, farklı bir renk istemek manasında kullanılmış olabilir.”Camgöz” ifadesi gözlük kullanan Behçet Necatigil’i karşılıyor olabileceği gibi, bir zamanlar Necatigil’in Beşiktaş’ta oturduğu evin Camgöz Sokağında bulunmasına yapılan bir gönderme de olabilir.”Hep arka pencereden bakmak” söylemi evin pencerelerinin sokağın arka tarafına bakan kuytu bir yerde olmasını olabilir. Belki de bu söylem Behçet Necatigil’in ön planda olmaya çalışan bir karakter olmayışından dolayı Süreya tarafından yapılan bir nitelendirme değildir.

İlk şiirde geçen “renksemez” sözcüğünde +sa- morfemi istemek anlamında kullanılmıştır. İkinci şiirde geçen “meryemsiyorum” sözcüğünde ise bu morfem “gibi görmek, saymak” anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır. Şairin bu morfemin iki anlamını bilmesi ve ikisini birden kullanması, onun dile ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Çünkü bir şeyi ne kadar önemsiyorsak onu o kadar iyi tanımaya, öğrenmeye çalışırız. Şairin sözcük türetmede tekrara düşmediğini ve orijinal örneklerle şiirlerini bize sunduğunu belirtmiştik. Şairin bu eki iki defa kullanmış olması bizim bu tezimizi çürütecek nitelikte midir? Aynı ekin sözcük türetmek için iki defa kullanılmış

²⁷³ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.121.

olması bizim tezimizi çürütmez, çünkü şair bu ekin iki farklı manasını iki farklı örnekte başarıyla kullanmıştır.

Sözcüksel sapma oluşturmada her bir dönemin siyasi fikri için ayrı bir sözcük türetecek kadar başarılı olan şairin “Kısa Türkiye Tarihi III” adlı şiirinde yedi adet birbirinden farklı ve orijinal sapma örneği verdiği görmekteyiz.

Türkiye'nin adı,
Soyadı yasasından beri
Atatürk adından
Soyutlanamadı:

1930'lu yıllarda
Etitürkiye;

1940'lı yıllarda
Atetürkiye;

1950'li yıllarda
Uditürkiye;

1960'lı yıllarda
Ötetürkiye;

1970'li yıllarda
Atatürkiye;

1980'li yıllarda
Aditürkiye;

Mavi yolculuklar var bir de
O yunani o güzel yolculuklarda,
Hemen her zaman:

Adatürkiye. (Kısa Türkiye Tarihi III, s. 221)

Şiirin adından da anlaşılacağı üzere şair, Türkiye'nin siyasi tarihini şiirinde kullandığı türetilmiş sözcükler vasıtasıyla kısaca bize ifade etmiştir. Şair türettiği sözcüklerin beraberinde türetilmiş sözcükle anlatılmak istenen siyasi olayların yaşandığı tarihleri de bize vermektedir. Şair Türkiye sözcüğünün başına “Eti, Ate, Udi, Ata, ...” gibi sıfat görevinde isimler getirerek yeni sözcükler elde etmiştir. Şair Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi dönemi ve bu dönemin hangi olaylarla birlikte ne surette şekillendiğini, oluşturduğu sözcüksel sapmalarla düşündürücü ve özgün bir şekilde ifade etmiştir.

Yeni bir *güzelduyu* açılırdı

Bir töre cançekişirken

(Yaz Sonu, s. 210)

Şair “güzelduyu” sözcüğünü oluşturmada sağduyu sözcüğünden yararlanmış/esinlenmiş olabilir. Duyu, “insanların ve hayvanların, dış dünyanın uyarılarını görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma organlarıyla algılama yeteneği, duyum”²⁷⁴ anlamına gelir. Şair “yeni bir güzelduyu açılırdı” dizesinde herhangi bir konuda geleneğin değişmesiyle veya geleneğin ortadan kaldırılmasıyla birlikte belki hayatı belki de bir düşünceyi algılama yeteneğindeki değişimin hoş gidecek şekilde olmasından bahsetmektedir. Güzel sözcüğü anlam yönüyle olumlu bir sözcük olduğu için zihinde oluşturduğu görüntü de olumludur.”Güzelduyu” sözcüğünü türeten şair bir yandan bu yeni sözcükle zihinlere pozitif sinyaller gönderirken bir yandan da bir “töre”nin varlığının ortadan kalkmaya başlamasının olumlu bir durum olduğu duygusunu zihinlerde uyandırmaktadır. Şair yaptığı sapma ile okuyucusunun, dinleyicisinin duygu ve düşünce dünyasını da istediği yönde şekillendirmektedir.

Oluşturulan bazı sapmalar, ya türetilme yolundan ya da söylem olarak iyi bildiğimiz sözcüklere benzettiğimizden kulağımıza aşına gelmektedir. Bu yeni sözcüklerin bazıları duyduğumuz zaman yadırgamadan hemen kabul ettiğimiz veya edebileceğimiz sözcüksel sapmalardandır.”Alart” sözcüğü de kulak tırmalamayan başarılı bir sözcüksel sapma örneğidir.

²⁷⁴ *Türkçe Güncel Sözlük*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51d2c15520edc0.55195751, 02.07.2013.

Ve sen, kıyı, yan! *Alart* çevremizi

(Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)

Şair, “karartmak” sözcüğünden örneksene²⁷⁵ yoluyla yeni bir sözcük türetmiştir. Türetilen sözcük Türk Dili’nin sözcük türetme kurallarına uygun olarak türetilmiştir.

kara+ar-t-mak>karartmak

sarı+ar-t-mak>sarartmak

al+ar-t-mak>alartmak

Türettiği sözcükle dizede sözcük tasarrufunda da bulunan şair, bir veya birkaç dizeyle ifade edebileceği bir durumu yeni tek bir sözcükle ifade etmiştir. Böylece anlamın gücünü birden fazla dizeye yayarak düşürmemiş anlamın bütün gücünü, enerjisini tek bir sözcükte toplayarak dizenin etkileyiciliğini arttırmıştır.

Batı kültürünü iyi bilen Süreya’nın, bu bilgisini sadece şiirlerinde değil, yaptığı sapmaların kendisinde de görmek mümkündür. Dilimizde herhangi bir isim, “çocuk, evlat” anlamına gelen “oğul” sözcüğüyle iki yandan birleştirilerek bir kalıp sıfat oluşturulmaktadır. Şair herhangi bir sözcükte değil, bir kalıp sözcükte sapma yaparak dilin söz varlığına hakim olduğunu ve sözcük türetmedeki yeteneğini şiirlerinde sergilemektedir.

Oldurmanın yıkmanın yeniden yapmanın aslan heykelleri

Olduran yıkan yeniden yapan gözlerini seviyorum kaç kişi

Bir senin gözlerin var zaten daha yok

Ya bu başını alıp gidiş boynundaki

Modigliani oğlu Modigliani

(Aslan Heykelleri, s. 31)

Şiirinde yeni sözcük türetmeye çokça başvuran şair, bu defa yeni bir kalıp türeterek okuyucusunu şaşırtıyor. Dilimizde mevcut olan kalıpları yabancı bir sözcükle

²⁷⁵ TDK Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.516c03e38fd353.12307822, 15.04.2013.

kullanan şair,yine karşımıza yeni söylemlerle çıkmıştır. Türkçede “...oğlu...” sözcük kalıbıyla zalimoğluzalim, yokoğluyok,²⁷⁶ hinoğluhin²⁷⁷ gibi örnekler bulunmakta ve halk arasında yaygın olarak benzer örnekler kullanılmaktadır. Süreya, İtalyan bir ressam ve heykeltıraş olan Amedeo Clemente Modigliani’nin soyadını bu sözcük kalıbına uyarlamış ve yeni bir kalıp türetmiştir. Şiirin “Olduran yıkan yeniden yapan gözlerini seviyorum kaç kişi” dizisinde şair, sevdiği kadının bir heykeltıraş özelliği olan yapmak, yıkmak, yeniden yapmak gibi özelliklere sahip olduğuna vurgu yaparak sevdiği kadının gözlerinin yapıcı ve yıkıcı etkisinden bahsetmektedir. Bu özelliğin sevdiği kadında olduğundan başka kimsede olmadığından bahsetmiş, sevdiği ve başarılı bulduğu ressam ve heykeltıraş olan Amedeo Clemente Modigliani’den bahsederek sevgilisini bu özelliklerinden dolayı bu heykeltıraş ile özdeşleştirmiştir.

4. 3. Dilbilgisel Sapmalar

Biz bu bölümde şairin dilbilgisi kurallarına aykırı olarak yaptığı sapmaları ele aldık. Dilbilgisel sapmaları, biçimsel sapmalar, sözdizimsel sapmalar ve yazımsal sapmalar olmak üzere üç bölümde inceledik. Yazımsal sapmaları da kendi içinde dize başında küçük harf kullanma, özel adların küçük harfle başlatılarak yazılması, cins adların büyük harfle başlatılarak yazılması, birleşik yazılması gereken sözcüklerin ayrı yazılması, ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılması, dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması, sözcüklerin asıl yazımından sapılması ve noktalama sapmaları olarak sekiz alt başlıkta inceledik.

²⁷⁶ TDK Sesli Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_seslisozluk&arama=kelime&guid=TDK.GTS.51a5ccf5cd ea20.24649383, 29.05.2013.

²⁷⁷ TDK Sesli Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_seslisozluk&arama=kelime&guid=TDK.GTS.51a5ccf5cd ea20.24649383, 29.05.2013.

5. 3. 1. Biçimsel Sapmalar

Bir dile hakim olmak o dilin sadece sözcük dağarcığını bilmek demek değildir. Bir dile hakim olmak o dilin bütün kurallarını, sınırlarını, olanaklarını, tarihî gelişimini ve değişimini bilmek demektir. Süreya'nın şiirlerinde biçimsel sapmaların ustalıklı yapılmış olması onun dile ne derece vakıf olduğunu göstermektedir. Biçimsel sapma şiirde kendini sözcüklerin şekillerinde değişiklikler yapılmasıyla, tamlamaların tamlayanı veya tamlananında bazı şekil veya anlam uygunluğu yönünden değişiklikler yapılmasıyla, kalıp ifadelerin şekillerinde dil kurallarına aykırı değişiklikler yapılmasıyla, ikilemelerin kullanım şeklinde ve eklerin işlevleri veya kullanımlarında değişiklikler yapılmasıyla gösterebilir. Biçimde değişikliğe gitme de amaç dili bozmak değil dilin bazı kullanımlarını yeniden inşa etmektir. "Dili bozarken dili yapmayan şair dili bozuyor da değildir"²⁷⁸ Şair dildeki bazı biçimleri değiştirirken aynı zamanda yeni biçimler oluşturarak dile yeni biçimler de kazandırmaktadır.

Süreya'nın dili ne kadar iyi bildiğini eklerin işlevlerini bilmesinden, eklerin tarihi şekillerini bilmesinden ve eklerin birbiriyle nasıl etkileşime gireceğini bilmesinden görebiliriz. Vasıta ekinin tarihi şekli ile günümüzde kullanılan şeklini bilmesi ve bunları bir arada kullanabilmesi bunu ispatlar niteliktedir.

Biz eskiden de en aşağı böyleydik *senlen*

(Cıgarayı Attım Denize, s. 21)

İki *gemiciyenen* Van Gogh'dan aşırılmış

(Dalga, s. 18)

Sen+le+n > senlen

Gemici+y+le+n > gemiciylen > gemiciyenen

Yukarıdaki sözcüklerdeki +IA²⁷⁹ eki, *ile* edatının günümüzde ekleşmiş halidir ve vasıta ekidir, +n²⁸⁰ eki de eskiden kullanılan bir vasıta ekidir. Bu sözcüklerde iki vasıta

²⁷⁸ Süreya, *Şapkam Dolu Çiçekle, Toplu Yazıları I*, s.293.

²⁷⁹ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.25.

eki üst üste gelmiş ek yığılması veya gereksiz ek kullanımı oluşmuştur. Şair birinci örnekte “senlen” diyerek olaydaki birlikteliği vurgulamıştır ve yeni bir vasıta eki şekli/kalıbı oluşturmuştur. Şair bu şekli diğer örnekte de kullanmıştır.

Gemiciylen>gemiciyenen sözcüklerindeki *-l->-n-* ses değişimi Türkçe'deki bir ses olayı olan gerileyici benzeşme²⁸¹den kaynaklanmaktadır. *-n* sesi bulunduğu hecenin başındaki *-l-* sesini söyleyiş kolaylığı sağlamak için kendisine benzetmiştir.

Şair *senlen* ve *gemiciyenen* sözcüklerinin biçimiyle oynayarak onları daha vurgulu hale getirmiştir. Bu vurgu, sözcüklerin biçiminde yapılan sapma sayesinde gerçekleşmiştir.

Biçimsel sapma yapmak isteyen şair, sözcükleri dizede işlevine uygun olmayan şekilde kullanmıştır. Dizede bir zarfı görevi dışında kullanarak okuyucusunun algı dünyasına alışılmadık bir sözcük grubu gönderen şair dilbilgisi kurallarına aykırı bir kullanım meydana getirmiştir.

Mutu yaşayan mutsuzluğaysa

En yakıştıran kadın kendini

(Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)

Zarf, “fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözcüktür.”²⁸² Zarf, sıfat-fiilleri niteleyebilir ama en üstünlük derecesi gösteren zarflar “yalnız sıfatların önüne gelerek”²⁸³ onları niteleyebilirler. En üstünlük derecesi bildiren “*en*” zarfı *en güzel konuşan* örneğinde olduğu gibi sıfat-fiili değil güzel konuşan sıfat-fiil grubunu niteler. Dizede geçen *en yakıştıran kadın* sözcük grubunun doğru şekli *en çok yakıştıran kadın*, *en güzel yakıştıran kadın* vb. gibidir. Sözcük grubundan sıfat fiil grubunun sıfatı çıkarılınca geriye bu tamlamayı niteleyen zarf ve sıfat-fiil grubu kalmıştır. Derecelendirme zarfı işlevinin dışında bir kullanımla dizede biçimsel sapma meydana getirmiştir. Şair dizedeki sözcük grubundan sıfatı çıkarınca

²⁸⁰ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.25.

²⁸¹ Bkz., Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK, Ankara, 2010, s.105.; Günay Karaağaç, *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yay., İstanbul, 2010, s.66.

²⁸² Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.451.

²⁸³ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.520.

tamlamadaki sıfat boşluğunu okuyucu doldurmaya çalışacaktır. Bu tamlamaya uyan bütün sıfatlar zihnimizden sözcük grubuna üşüşecektir. Böylece şiiri okuyan da şiire dahil olacak ve kendince en uygun sıfatı dizeye yerleştirecektir. Aynı zamanda şairin tamlamaya bir sıfat belirtmemesi tamlamaya bir sınır da çizmemesi demektir. Yapılan biçimsel sapma ile dizenin anlam alanı daha da genişlemiştir.

Okuyucusunu alışılmışın dışında düşündürmek isteyen şair, vurgu yapmak istediği sözcüklerin veya tamlamaların biçiminde sapma yapmıştır.”Bir zamanlar” çokça kullanılan bir sıfat tamlamasıdır ve “geçmişte” olan bir şeyi ifade ederken kullanılır. Bu tamlama hemen hemen kalıplaşmış bir tamlamadır, kalıplaşmışlıktan hoşlanmayan şair bu tamlamanın şeklini değiştirerek zihinleri ezber manalardan kurtarmak istemiştir. Bu nedenle yine zaman ifade eden bir başka sözcükle tamlamayı yeniden kurmuştur. Şair “bir zamanlar” sıfat tamlaması yerine “bir günler” tamlamasını iki farklı şiirinde de kullanarak bir farkındalık yaratmak istemiştir.

Bir günler şölenlerle egemen ülkende

Şimdi iri gagalı yalnızlıklar dönüyor

(Ülke, s. 49)

İşte çocukluğumdan beri içimde bir önsezi olduğunu

Bunun bir gün birine rastlamak gibi bir şey olduğunu

Belki de *bir günler* bunun için Aydın’da bulunduğumu

(Göçebe, s. 62)

Yukarıdaki şiirlerde şairin, bahsettiği zaman dilimini günlerle ifade etmesi “bir zamanlar” sözcük tamlamasındaki belirsizliği ortadan kaldırmak için olabilir. Çünkü “bir zamanlar” kalıp kullanımdır ve geçmişi anlatırken herkes tarafından kullanılır. Şair geçmişte Aydın’da bulunma sebebinin ve orada bulunduğu zamanın kendi için önemli olduğunu ifade edebilmek için farklı bir kullanım ile dizenin mana değerini ve etkileyiciliğini artırmaya çalışmış olabilir. Geçmişte yaşanan zamanın hesabının tutuluyor olması yani o günlerin şair tarafından önemseniyor olması nedeniyle de biçimde bir sapma meydana getirilmiş olabilir. Bunun tek gündenden ibaret olmadığını vurgulamak için de “gün” sözcüğünü tamlamaya uyarlarlarken aynı “bir zamanlar”

tamlamasındaki gibi +*lAr* çokluk eki bu sözcüğe eklenmiştir.”Gün” sözcüğü yirmi dört saati karşılar yani anlamı nettir, ama “zaman” sözcüğü net bir süreyi karşılamaz.”Bir” sıfatı “gün” sözcüğünü nitelerken sayı olarak niteler ve bu nedenle aynı zamanda +*lAr* çokluk ekini alamaz. Fakat “bir”, sıfat olarak zaman sözcüğünü nitelediğinde sayı belirtmediği için sözcük +*lAr* çokluk ekini alabilir. Bu dizede yapılan sözcük tamlamasında Türk Dili’nin dil mantığına uymayan bir şekil değişikliğine gidilerek biçimsel sapma yapılmıştır.

Süreya her sapma türünde olduğu gibi biçimsel sapma türünde de çok başarılı örnekler vermiştir. Şairin oluşturduğu biçimsel sapmalar içinde en dikkat çeken, biçimi değiştirmenin en özgün örneği olan “*gazel*” adlı şiiirdir. Bu şiiirde şair biçimde öyle bir değişikliğe gitmiştir ki dizede söylenmek istenenin çok daha ilerisinde bir biçim oluşturulmuştur.

Ben nice *gözle* nice *denizle* nice *gazelle*
Rimle gördüm *rimle* bildim *rimle* yaşadım seni

...

Ama ben nice *göz* nice *deniz* nice *gazel*
Lerimle gördüm *lerimle* bildim *lerimle* becerdim o işi (Gazel, s. 42)

Cemal Süreya’nın bu dizelerinde yaptığı biçimsel sapma için Doğan Aksan şöyle bir açıklama yapmıştır:

“Şair burada 1. Kişi iyelik eki [-(İ)m] ve *ile* bağlacını içeren ve hece bölünmesiyle *rimle* biçimine giren bir ses bileşimini dize başına alarak, aynı zamanda *rim* hecesinin vurgusundan yararlanarak ona anlam ve etki gücü kazandırmıştır. Biri iyice vurgulanan iki hece yinelenince 1. 2. dize arasındaki bağlantı yitirilmeden gözlerin, denizlerin ve gazellerin şairle olan bağlantısı (bana ait olan, gerçekten benim olan gözler, denizler, gazeller) ön plana getirilmiş, anlamca belirginleştirilmiştir. Biçimbilim açısından dildeki kullanımından çok başka olan bu örnek ikinci ikilide yinelenerek pekiştirilmiştir.”²⁸⁴

²⁸⁴ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.176.

Yukarıdaki şiirde “*gözlerimle, denizlerimle, gazellerimle*” sözcüklerini daha da vurgulu hale getirmek isteyen şair, ilk beyitte sözcükleri, kök ve çokluk ekinin iki harfi ilk dizede kalanı ikinci dizede kalacak şekilde bölüyor, son beyitte ise sözcüklerin kökleri ilk dizede ekleri ise ikinci dizede kalacak şekilde bölüyor. Doğan Aksan’ın da izah ettiği gibi şair, yaptığı bu sapmalarla göz, deniz ve gazelin kendine ait olduğuna dikkat çekiyor.

Şiirde yapılan biçimsel sapmalar nedeniyle şiirin okuma şekli de değişebilir. Şiir yazıldığı şeklin haricinde bizce iki farklı şekilde okunabilir.

Ya aşağıdaki şekilde okunabilir:

Ben nice *gözlerimle* gördüm
 nice *denizlerimle* bildim
 nice *gazellerimle* yaşadım seni

...

Ama ben nice *gözlerimle* gördüm
 nice *denizlerimle* bildim
 nice *gazellerimle* becerdim o işi

Ya da aşağıdaki şekilde okunabilir.

Ben nice *gözlerimle* gördüm, *gözlerimle* bildim, *gözlerimle* yaşadım seni
 Ben nice *denizlerimle* gördüm, *denizlerimle* bildim, *denizlerimle* yaşadım seni
 Ben nice *gazellerimle* gördüm, *gazellerimle* bildim, *gazellerimle* yaşadım seni

...

Ama ben nice *gözlerimle* gördüm, *gözlerimle* bildim, *gözlerimle* yaşadım seni
 Ama ben nice *denizlerimle* gördüm, *denizlerimle* bildim, *denizlerimle* yaşadım seni
 Ama ben nice *gazellerimle* gördüm, *gazellerimle* bildim, *gazellerimle* yaşadım seni

Bize göre şiir iki farklı biçimde de okunabilir, belki şiir başka bir okuyucusu tarafından daha da farklı okunabilir. Çünkü şiir, “şekil olarak beni böyle okuyun” veya şair “şirimi şöyle okumalısınız” demiyor. Şiirin okuma şeklindeki belirsizlik nedeniyle şiirde anlam kapalılığı vardır. Şairin sözcüklerin biçimiyle oynaması şiirin şeklinin değişmesine ve dolayısıyla da şiirin vurgusunun ve anlamının değişmesine neden olmaktadır. Şiirde birkaç sözcüğün biçiminde yapılan değişikliklerle şiirin bütünü etkileyen bir biçimsel sapma yapılmıştır.

Şair şiirlerinde sadece sözcüklerin ve tamlamaların değil, ikilemelerin de biçiminde sapsmalar meydana getirmiştir. Şairin biçiminde sapma yaptığı ikilemelerin hepsi birbirinden farklıdır. Şair yaptığı sapsmalarda kendini tekrara düşmemiştir. Zehir zıkkım, biz bize ve dobra dobra ikilemelerinin biçiminde değişikliğe giden şair, ikilemeleri yeni bir kimlikle okuyucusuna sunmuştur. Biçiminde sapma yapılan ikilemelerin görüldüğü dizelere bakalım:

Zehir Kazak zıkkım Gedayi

(Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)

Dizede adı geçen Kazak (Abdal) ve (Tokatlı) Gedayi Bektaşî şairlerindendir. Kazak Abdal'ın asıl adı Ahmet'tir ve on yedinci yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. Kazak Abdal hiciv şairidir.²⁸⁵ Asıl adı Ahmet olan Tokatlı Gedai, on dokuzuncu yüzyıl Bektaşî şairlerindendir.²⁸⁶ Kazak Abdal hiciv şairidir ve hicivlerindeki sert üslubundan dolayı sözlerinin “zehir” gibi olduğunu düşünen Süreya, zehir zıkkım ikilemesinin biçiminde değişikliğe giderek *zehir* ve *zıkkım* sözcüklerini Kazak Abdal ve Tokatlı (Beşiktaşlı)Gedai'nin sıfatı gibi kullanmıştır. Şair tarafından yapılan biçimsel sapma ile dizede ikilemenin işlevi ve görünümü değişmiştir. Kazak Abdal ve Tokatlı (Beşiktaşlı)Gedai, Bektaşî saz şairlerindendir, Süreya'nın, şiirlerinde Bektaşî saz şairlerine yer vermesi onun hem folklore hem de Alevi-Bektaşî edebiyatına vakıf olduğunu göstermektedir.

²⁸⁵ Mahfuz Zariç, *Cemal Süreya'nın “Folklor Şiire Düşman” Başlıklı Denemesi Işığında “Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin” Adlı Şiiri Üzerine Bir İnceleme*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (DÜSBED), Nisan 2014, YIL-6 S.11, s.10.

²⁸⁶ Türk Dili, *Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, TDK Yay., Ocak-Haziran 1989, S.445-450, s.207.

Yapayalnız, *ben bana* oturuyordum;
Bir köpek geldi, hayatıma girdi

(Çıkmaz Sinir, s. 281)

İkilemelerdeki bir diğer biçimsel sapma örneği “biz bize” sözcük ikilemesinden “ben bana” ikilemesinin türetilmesidir. Şair yapayalnız olduğunu söyledikten sonra “ben bana” ikilemesiyle yalnızlığını daha da vurgulamaktadır.”Ben bana” ikilemesi bize türetildiği “biz bize” ikilemesini anımsatmaktadır, bu ikilemelerden biri birlikteliği ifade ederken diğeri tek başınalığı ifade etmektedir. Bu ikilemelerin zıtlığı şairin yalnızlığını bizim zihnimize daha da pekiştirmektedir. Şair yukarıdaki dizedeki ikilemede biçim değişikliğine gitmiş ve yeni oluşturduğu biçimle söylemek istediğini daha vurgulu bir şekilde ifade etmiştir.

Adı Çetin’di soyadı Altan,
Dobra söyledi *dobra* baktı;

(Mezartaşı Çiçekleri III, s. 292)

Süreya aynı sözcüğün tekrarıyla yapılan *dobra dobra* sözcük ikilemesini “söylemek” ve “bakmak” fiilleri için tekrar tekrar kullanmak yerine bu ikilemeyi her bir fiilin önüne getirmiş ve ikilemeyi bozarak tek sözcük halinde kullanmıştır. Zarf olarak kullanılan ikileme biçim olarak bozulmuştur, ilk bakışta ikileme fark edilmese de dizenin tamamına bakıldığında anlam yönünden ifade edilmek istenenin “*dobra dobra*” sözcük ikilemesi olduğu anlaşılmaktadır. Şair burada ikilemeyi tekleştirdiği gibi ikiye bölmüş de olabilir. İkileme olarak kullanılagelen *dobra dobra* sözcük grubu ilk bakıldığında okuyucu da yanlış ya da eksik yazılma algısı uyandırabilir, fakat bu bize, şairin dizeyi tekrar okutarak okuyucusunu şaşırtmak istediğini ve söylemek istediğini zihni, ezberden kurtararak söylemeye çalıştığını düşündürmektedir. Bu sapma da diğer biçimsel sapmalar gibi şiirin etkileyciliğini artırmaktadır.

3. 3. 2. Sözdizimsel Sapmalar

Sapmalar şiiri sadece şekil yönünden değil anlam yönünden de değiştirmektedirler. Söyleyeceklerinin gücünü artırabilmek için ve yeni şeyler söyleyebilmek için farklı bir sözdizimine ihtiyaç duyan şairler, sözdizimini söylemek istedikleri yönünde veya anlatımını ön plana çıkaracak şekilde değiştirmiştir. Şiirlerde sözdizimi oturmuş cümlelerin anlamı ezberlenmiş çağrışıma kapalı sözlerin kullanımını kolaycılık olarak gören şair, şiirselliğin algı dünyasına önceden başkaları tarafından oturtulmuş kalıp ifadelerle sağlanmasını aldatici bir yol olarak kabul etmektedir. Şairin sözdiziminin sınırlarını kaldırması ona, yeni şeyler söylemenin ve aynı şeylerin farklı şekilde söylenebilmesinin de önünü açmıştır. Dilde özgür olmak gerektiğini düşünen şair kalıpları kırmaya sözdizimini de değiştirerek devam etmiştir.

Kırmızı bir kuştur soluğum
Kumral göklerinde saçlarının

(San, s. 11)

Dizeler kurallı cümle haline getirilirse “Soluğum saçlarının kumral göklerinde kırmızı bir kuştur.” şeklinde olur. Şair dizelerin etkileyiciliğini arttırmak için şiirinde devrik cümlenin dikkat çekiciliğinden faydalanıyor. Sözdiziminin, dilbilgisi kurallarının dışında kullanılmasıyla dizede bahsedilen sahne zihnimize daha etkileyici bir şekilde canlanmıştır. Şair yaptığı sözdizimsel sapma ile dizeyi bir fotoğraf karesi haline getirmiştir.

Sözdiziminin değişmesiyle dizede anlamın da kesinliğini kaybettiğini ve belirsizlik kazandığını görmekteyiz. Dizenin veya dizelerin sözdizimini bozan şair yeni oluşturduğu sözdizimiyle okurda, sözlerinin bitmediği hissiyatını uyandırmaktadır. *Aşk* ve *Türkü* adlı şiirlerden alınan örnek dizelerde bunu görmekteyiz.

Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların
Öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi sevmek

(Aşk, s. 17)

Yukarıdaki dizeyi kurallı hale getirdiğimiz zaman dizenin yeni halinin birkaç farklı şekilde olabileceğini görebiliriz. Dizenin yeni hali *Lafların dünyaların dokundukça şurda da etin çoğalıyordu* şeklinde olabileceği gibi *Dokundukça lafların dünyaların şurda da etin çoğalıyordu* şeklinde de olabilir. İki ihtimal de anlamı birbirinden farklı hale getirmektedir. Dizenin *lafların dünyaların* diye sonlanması belki de sözdiziminin bir sonraki dizeyeyle devam ettiği anlamına gelmektedir. O halde dizenin bir yeni şekli de şöyle olur:

Dokundukça şurda da etin çoğalıyordu

Lafların dünyaların öyle düzeltici sevmek öyle yerine getiriciydi

Eğer birinci dizenin sözdizimini kendi içinde düzenlersek şiir bu defa şu iki şekilde olacaktır:

Lafların dünyaların dokundukça şurda da etin çoğalıyordu

Sevmek öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi

ya da

Dokundukça lafların dünyaların şurda da etin çoğalıyordu

Sevmek öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi

Şairin dizede sözdizimini değiştirmesiyle dizenin anlam kapısı birkaç farklı yerden açılabilir hale gelmiştir. Yapılan sözdizimsel sapmalarla okuyucuya anlam yönünden ucu açık dizeler sunulmuştur.

Masalın sonunu bekliyorum şimdi

Herkes toplanacak bir odada.

(Türkü, s. 212)

Yukarıdaki dizede yapılan sapma ile anlam belirsizliği ve dizede bitmemişlik hali elde edilmiştir. Dizeyi devriklikten kurtarıncaya dize;

Masalın sonunu bekliyorum

Şimdi herkes bir odada toplanacak.

haline gelecektir. Dizede şairin *masalın sonunu bekliyorum* demesi ve sonraki dizenin *bir odada* diye bitmesi bizde dizelerin devamında masalın sonunun anlatılacağı

fikrini doğurmaktadır. Sözdiziminde yapılan sapmalar ile dizede anlam çeşitliliği sağlanmıştır.

Yapılan bazı sözdizimsel sapmalarla dizede anlatım ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Dizelerin anlamları devam eden dizelerle tamamlanmıştır. Birkaç dize birlikte okunduğu zaman kurallı hale getirilebilmektedir. Böyle bir okuma şiiri daha akıcı bir hale getirmektedir.

Neden

Kunduracının ağzındaki çivi

Değil Ahi mavisî

(Heykel, s. 187)

Yukarıdaki dizeleri okurken ikinci dizenin “çivi” üçüncü dizenin “ahi mavisî” diye bittiğini görmekteyiz. Dizelerin aynı ses ile bitmesi “çivi, ahi, mavisî” sözcüklerinde de aynı ünlü harfin kullanılmış olması kulakta hoş bir tını bırakmaktadır. Dizelerin sözdiziminde şairin değişikliğe gitmesiyle şiirde bir ritim oluşmuştur ve bu ritimle dizelerin etkileyciliği artmıştır.

Sözcüklerin ve seslerin gücünü daha iyi kullanabilmek için şair dizelerin dizimini değiştirmiştir.

Yıkar yüreğime öptükçe

Ağzındaki yükü

(Kaçak, s. 55)

Dizede yapılan sözdizimi değişikliği ile dizede vurgu okuma farklılıklarına göre değişiklik göstermektedir. Dizeyi farklı şekillerde okuyabiliriz:

Öptükçe ağzındaki yükü yüreğime yıkar

Ağzındaki yükü öptükçe yüreğime yıkar

Ağzındaki yükü yüreğime öptükçe yıkar

Öptükçe yüreğime ağzındaki yükü yıkar

Dizenin olabileceğini düşündüğümüz örneklere baktığımızda her bir örnek dizede vurgu değişmektedir. Şair sözdizimini alışılmışın dışına çıkarak dizede vurguyu özgür bırakmıştır.

Dizelerde kullanılan sözcüklere baktığımızda benzer sesleri içerdiğini görmekteyiz.

Yıkar yüreğime öptükçe

Ağzındaki yükü

Dizede *y* sesi üç defa, *k* sesi dört defa ve *ü* sesi de dört defa geçmektedir. Aynı sesleri içeren sözcüklerin kullanımıyla dizede bir ritim sağlanmıştır. Sözdizimsel sapmaya başvurulmasıyla dizenin vurgusu okuyucuya bırakılmış ve yapılan sapma sayesinde dizede oluşturulan ritim ile dize ayrıca kulağa da hitap etmeye başlamıştır ve dizeden alınabilecek lezzet artmıştır.

Bazı sözdizimsel sapma örneklerine baktığımızda yapılan sözdizim değişikliğinin anlamı çok değiştirmedikini fark ettik. O zaman şair devrik dizenin etkileyciliğinden faydalanabilmek için ve vurgunun değişebilirliğini göstermek için sözdiziminde değişikliğe gitmiş olabilir.

Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen

(Cıgarayı Attım Denize, s. 21)

Yukarıdaki dizeyi kurallı hale getirdiğimiz zaman “biz senlen eskiden de en aşağı böyleydik” şeklinde olur. Dizenin sonundaki *senlen* sözcüğü *senin ile* sözcüklerinin birleşmiş halidir ve birliktelik anlamı verir. Şair dizede birlikteliği vurgulayabilmek için dizeyi devrikleştirmiş ve birliktelik bildiren sözcüğü dizenin sonuna getirmiştir. Dizede vurgulanmak istenen söylem sözdizimsel sapma sayesinde vurgulanabilmiştir.

Beş dakika tut bir aynanın önünde

(Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)

Dizede sözdizimsel sapma yapıldığı görülmektedir. Bu sapma ile dizede anlam kapalılığı meydana gelmiştir. Dizede geçen *tutmak* fiili *dakika tutmak* deyiminin fiili mi

yoksa tutulması istenen başka bir şey midir belli değildir. Şiiri kurallı hale getirirsek farklı dizelerle karşılaşırız.

Bir aynanın önünde beş dakika tut

Beş dakika bir aynanın önünde tut

İki dizede de anlam birbirinden farklıdır. Yapılan sözdizimsel sapma ile şairin dizede anlamın üstünü örttüğünü ve dizede anlamsal belirsizlik oluşturduğunu söyleyebiliriz.

6. 3. 3. Yazımsal Sapmalar

Şiirde yazımsal sapmalar yoluyla soyut bir anlatım tarzı elde etmek mümkündür. Soyut anlatım imgeler yardımıyla elde edilebilir. Şiirde imge kullanımı anlatımda yüzeysellikten uzaklaşma ve şiirde söylenmek istenenin özüne bir kaçış olarak görülebilir. İmgeyle oluşturulan soyut anlatım şiire bir bağımsızlık sağlamaktadır. Şiirdeki bağımsızlık şairin üslubunda kendini göstermektedir. Cemal Süreya, şiirindeki özgün yazımsal sapmalarla soyut bir anlatıma ulaşmıştır. Birbirinden farklı yazımsal sapmalar yer aldıkları dizelerde farklı ve yeni şeyleri ifade etmekte ve okuyucuya söylemek istenenin özünü göstererek duyurmaktadır. Söylenmek isteneni dizede, sözcükte gösterme şeklini şairin şiirleri üzerinden incelediğimizde bu bölümü sekiz alt başlığa ayırdık. Bunlar; dize başında küçük harf kullanma, özel adların küçük harfle başlatılarak yazılması, cins adların büyük harfle başlatılarak yazılması, birleşik yazılması gereken sözcüklerin ayrı yazılması, ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazılması, dizelerin yazımsal düzene aykırı yazılması, sözcüklerin asıl yazımından sapılması ve noktalama sapmalarıdır. Bu başlıklar Cemal Süreya'nın şiirleri baz alınarak tarafımızdan oluşturulmuştur.

5. 3. 3. 1. Dize Başında Küçük Harf Kullanma

Dizenin ilk sözcüğünün büyük harfle başlaması gerekirken Cemal Süreya'nın şiirlerinde bazı dizelerin küçük harfle başladığını görmekteyiz fakat şair bunu şiirinin tümüne uygulamamıştır. Şair söylemek istediğini bazen bir dizede söylemiş bazen de birkaç dizeye bölerek söylemiştir. Anlam yönünden birkaç dize birbirini tamamlıyorsa veya şair sözlerini sıralayarak söylüyorsa söyleminin devamlılığını ifade etmek için dize başında küçük harf kullanmış olabilir. Şair bunu dilbilgisi kurallarının dışına çıkabilmek, şiir dilini sınırlandırmamak için de yapmış olabilir. Süreya'nın dize başında küçük harf kullanarak şiirinde meydana getirdiği sapma örneklerine göz atalım.

Pir Sultan benim ağıtım
ben de senin ağıtınım
uzar gideriz bu yolda
sen nereye uçuyorsun
gökyüzüne kana kana

(Kalın Abdal, s. 122)

Sivas'ta mı, Malatya'da mı
baktım
her yaprak sarartıyordu şehri,

(İki Şey, s. 124)

Anılar hep sonbaharda gibidir
astrakan gecede
süt yıldızlar

(Açılmamış Kapılar, s. 205)

Üç anayasa
ortasında büyüdün:

Biri akasya

Biri gül

Biri zakkum

(Kısa Türkiye Tarihi II, s. 220)

Şimdi

utançtır tanelenen

sarışın çocukların başaklarında.

(Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)

Şairin bazı şiirlerinde sadece özel isimlerin ilk harfini büyük yazdığını ve satır başındaki sözcüklerin ilk harflerini küçük yazdığını görmekteyiz. Şair satır başında büyük harfle başlama kuralına uymamak için olsa gerek bazı şiirlerinde ilk dize hariç satır başlarında hiç büyük harf kullanmamıştır.

5. 3. 3. 2. Özel Adların Küçük Harfle Yazılması

Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan yazım kılavuzuna göre bir sözcüğün büyük harfle başlatılması için o sözcüğün özel isim olması gerekir. Süreya, şiirlerinde geçen özel isimlerin bazılarının ilk harfini küçük yazmıştır. Şairin böyle yapmasının farklı nedenleri olabilir. Şairin, yazım kurallarının dışına çıkma arzusu ve özgün bir yazım şekli benimseme isteği olabileceği gibi şiirlerinde kullandığı özel adların şair için herhangi bir “özel”lik hissettirmemesi ve bunu dizelerinde bu şekilde vurgulamak istemesi olabilir.

Ablasını o saat *meryemsiyorum*

Çünkü her kadını *meryemsiyorum*

(Bun, s. 37)

Şair “Meryem” özel ismini bir cins isim gibi ele alıp fiil haline getirmiştir Bu nedenle “meryemsiyorum” sözcüğünün ilk harfini yazım kurallarına aykırı olarak küçük

harfle yazmıştır.”Meryemsemek” sözcüğü analogi yoluyla yapılmış bir sözcüktür. Yapı olarak;

Meryem + se - mek > meryemsemek

Su + sa - mak > susamak

Çok + sa - mak > çoksamak

Umur + sa - mak > umursamak

Sözcükleriyle aynı yolla oluşturulmuştur. İsim köklerine veya isim gövdelerine gelen +sA- eki mana olarak istemek anlamına gelmektedir. Zeynep Korkmaz bu ekin işlek olmayan bir ek olduğundan ve bu ekin birbirine yakın iki görevi olduğundan bahseder.²⁸⁷ +sA- eki bir görevi eklendiği isme karşı istek ve ihtiyaç bildiren fiiller türetmesidir. Bu ek “su” ismine eklendiğinde “susamak” sözcüğünü oluşturur ve bu sözcük “su istemek suya ihtiyaç duymak” manasını; “aygır” ismine eklendiğinde “aygırsamak” sözcüğünü oluşturur ve bu sözcük “kısrığın aygır istemesi” manasını kazanır. +sA- ekinin bir diğer görevi ise eklendiği ismin “gibi görünmek, gibi saymak” manasına gelen fiil yapıları haline dönüşmesini sağlar. Garip ismine eklendiğinde garipsemek sözcüğünü oluşturur ve bu sözcüğe “garip görmek, garip gibi saymak” manasını verir önem ismine eklendiğinde ise önemsemek sözcüğünü oluşturur ve “önem vermek, önemli saymak” manalarını verir. +sA- eki eklendiği isme “istemek, ihtiyaç duymak, gibi görünmek ve gibi saymak” gibi manaları verdiği üzere şair tarafından “meryemsemek” sözcüğü için, şairin hayatında Meryem diye birisinin olduğunu ve şaire herkesin Meryem gibi göründüğünü herkesi Meryem’e benzettiğini düşünebiliriz ya da Süreya, dizelerinde bahsettiğini bayanın saflık, temizlik ve güzellik sıfatlarına sahip olduğunu düşündüğü için bu bayanla Hz. Meryem’i özdeşleştirdiğini ve bu nedenle sevdiği kadını Hz. Meryem’e benzettiğini onun gibi saf, temiz ve güzel olduğunu düşündüğünü söyleyebiliriz.

Göçebe adlı şiirinde Emrah sözcüğü bir özel isim olmasına rağmen şair tarafından küçük harfle başlatılarak yazılmıştır. Şair için *emrah* bir özel isim değil bir

²⁸⁷ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.121.

duygunun adıdır ve duygu herkeste mevcut olan bir şey olduğundan büyük harfle yazma gereksinimi duymamıştır.

Ablalarınsa boyunları soru işareti
Ağabeylerse utançlarından *emrah*

(Göçebe, s.63)

Doğan Aksan, yukarıdaki dizeler için, “**Erzurumlu Emrah** özel adı bir sıfat ya da tür adı olarak kullanılmış (“utancından kıpkırmızı” ya da “utancından şaşkın” gibi) ve böylece bir şair duygululuğu, çekingenliği yansıtılmaya çalışılmıştır.”²⁸⁸ demektedir.

Rumeli sözcüğü rum ve il sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelen ve Rumların yaşadığı Anadolu’yu ifade eder. Rum beyazlığı ve güzelliği simgeler.²⁸⁹ Şair sevdiği kadının saçlarının tüm Anadolu kadar güzel olduğunu söyler ve Anadolu toprağının haritadaki dalgaya benzeyen görüntüsünü sevdiği kadının saçlarıyla özdeşleştirir. Şairin burada *Rumeli* sözcüğünün ilk harfini küçük yazmasının nedeni sevdiği kadının saçlarını kastetmesi olabilir. Özel ad bir varlığı karşılar ama saç bir tane değildir binlercedir. Şair saçların sayısal olarak çokluğunu vurgulamak için *Rumeli* sözcüğünün ilk harfini küçük yazmıştır.

Dünyanın en güzel kadını bu oydu
Saçlarını tarasa baştan başa rumeli

(Yazmam Daha Aşk Şiiri, s.43)

5. 3. 3. 3. Cins Adların Büyük Harfle Yazılması

Türk Dil Kurumu’nun belirlediği yazım kurallarına göre cins isimlerin ilk harfi küçük yazılır. Cemal Süreya’nın özel isim olmadığı halde bazı isimlerin ilk harflerini büyük harfle yazdığını görmekteyiz. Bize göre şair, büyük harfle başlattığı cins isme özel anlamlar yüklemiş olabileceği gibi bu isme vurgu yapmak için de küçük harfle başlatılması gereken sözcüğü büyük harfle başlatmış olabilir. Dilin

²⁸⁸ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.182.

²⁸⁹ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul, 2004, s.380.

özgür olması gerektiğini savunan Süreya, şiirlerini yazarken kullandığı dilin belli bir kalıba sokulmaya çalışılmasından rahatsızlık duymuş olabilir. Bundan dolayı şair, şiir dilinin kalıplarını yıkmak adına kural dışı kullanıma gitmiş olabilir.

Şarabın yanı sıra felekte bir *Cumartesi*

(Önceleyin, s. 13)

Hey bayan *Erozyon* budur dileğim

(Mardin, s. 118)

Şanlı *Haziran*

(Bir Büst İçin Elli Yıl Sonra Söylenmiştir, s. 178)

Artık bir özel ad oldun sen ey *Duman!*

(Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)

Ve *On Binlerin Dönüşü* sırasında

(İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)

Söner *Kış* sapar telefon

(Arka Güneş, s. 66)

5. 3. 3. 4. Birleşik Yazılması Gereken Sözcüklerin Ayrı Yazılması

Sözcüklerin birleşik yazımıyla ilgili yazım kılavuzunda verilen bilgilere bakıldığında, sözcüklerde ses değişimi veya benzetme yoluyla anlam değişimi söz konusu olduğu zaman birleşik yazım kuralının uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Şair, halkın dilinde yer etmiş sözcüklerin kabul edilmiş, alışılmış yazımlarını değiştirerek kalıpları yıkmak istemiş ve bunun için de sözcüklerin yazımında değişikliğe gitmiştir. Şair, dizede vermek istediği anlama ve çağrışımlara göre sözcüğün yazımıyla oynamış,

sözcüğü göndergesel anlamı dışında kullanabilmek için de sözcüklerin yazımında değişikliğe gitmiş olabilir. Bu değişiklik birleşik yazılan bazı sözcüklerin ayrı yazılması şeklinde de görülebilir. Süreya'nın şiirleri arasında bu sapma türü fazla görülmemiştir.

Ama İstanbullar kadınlar *deniz yıldızları*

Hepsi hepsi geminin altında

(Şiir, s. 14)

“Denizyıldızı” sözcüğü Türk Dili'nin yazım kurallarına göre birleşik yazılır.²⁹⁰ Şair belki dizelerde bir deniz canlısı olarak denizyıldızını kastetmediği için ayrı yazmış olabilir belki de sözcüğün yazımını değiştirerek sözcüğün daha fazla dikkat çekmesini istemiş olabilir.

5. 3. 3. 5. Ayrı Yazılması Gereken Sözcüklerin Birleşik Yazılması

İki sözcüğün birleşik yazılabilmesi için sözcüklerin her ikisinde veya sadece birinde ya ses değişikliği ya da benzetme yoluyla anlam değişikliği olması gerekmektedir. Süreya'nın böyle bir durum söz konusu olmadığı halde dilbilgisi kurallarına göre ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik yazımına dizelerinde yer verdiği görülmektedir. Bu kullanım ile şair yazımla ilgili kalıpları yıkararak özgün kullanımları dile kazandırmak istemesinden de kaynaklanabilir. bu sapma türünün örneklerine Süreya'nın şiirlerinde rastlamak mümkündür.

İşbirlik konusunda *yüce gönüllüdürler* Svidrigaylov'luk taslarlar

(Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 132)

Yüce gönüllülük tamlaması ayrı yazılan bir tamlamadır.²⁹¹ *İş birlik* tamlaması da yazım kurallarına göre ayrı yazılır.²⁹² Tamlamalar algı dünyamızda tek bir sözcüğe,

²⁹⁰ TDK Yazım Kılavuzu, TDK Yay., Ankara, 2012, s.201.

²⁹¹ TDK, *Sesli Türkçe Sözlük*,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_seslisozluk&view=seslisozluk&kategori1=yazimay&kelimesec=075028, 08.07.2013.

duruma işaret eder. Şair bu kalıplaşmış tamlamayı birleşik yazarak tek bir sözcük şeklinde görülüp algılanmasını istemiş olabilir. Bu nedenle de bazı tamlamaları birleşik yazmış olabilir. Oluşturulan bu sapmalar ile şairin fikir dünyasında bu sözcüklerin ne anlama geldiği görülmektedir.

Zamanaşımı süresi dolmadan tüyüp gider imzaları,

(Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)

Zaman aşımı sözcüğü ayrı yazılan bir sözcük grubudur. Bu kavram bir durumu karşılamak için kullanılır. Şair, bir durumu tanımlayan bu kavram için isim tamlaması kullanmak yerine bir sözcük kullanmayı tercih etmiştir. Bu nedenle zaman aşımı tamlamasını birleşik yazarak tek bir sözcük haline getirmiştir.

Sekseniki yılında

(Mübeccel İzmirli, s. 180)

Bana bir laf et ki binlerce,

Onbinlerce görüntü anlatamasın.

(Küçük Anne, s. 253)

Türkçenin yazım kurallarına göre sayılar harflerle yazıldığı zaman “birden fazla kelimeden oluşan sayılar ayrı yazılır.”²⁹³ Yukarıdaki örneklerde “*sekseniki*” ve “*onbinlerce*” sayılarının yazımının birleşik olması yazım kurallarına aykırıdır. Ancak şair, bu sayıları birleşik yazarak dilbilgisel bir hata yapmış olmakla birlikte, özgünlüğünü de ortaya koymuştur. Bunu yapmasındaki neden *bin dokuz yüz seksen iki* yılında kendi için önemli olan bir yaşanmışlığı ve *on binlerce*, sözcüğünün içinde gizlenmiş olan kalabalık bir yığılı ifade etmek istemiş olabilir.

Yanbaşımızda

(İp, s. 153)

²⁹² TDK, *Sesli Türkçe Sözlük*,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_seslisozluk&view=seslisozluk&kategori1=yazimay&kelimesec=034718, 08.07.2013.

²⁹³ TDK *Yazım Kılavuzu*, s.11.

Yanı başı sözcük tamlaması ayrı yazılır, çünkü bu sözcüğün yazımı nedeniyle sözcük tamlamasında bir ses veya anlam değişmesi meydana gelmemiştir. Ayrı yazılması gereken bu sözcük grubunu birleşik yazan şair, yakınlığı bir yön olarak ifade etmek istemiş olabilir. Bir yönü tek bir sözcükle isimlendirerek yakınlığı vurgulamıştır.

6. 3. 3. 6. Dizelerin Yazımsal Düzene Aykırı Yazılması

Cemal Süreya'nın şiirlerinde biçimin anlamı olduğu gibi anlamın da biçimi söz konusudur ve bu iki kavram birbirini tamamlar.”Şiir, diğer yazın türlerine oranla daha az yer kapladığından, şair, okuyucunun dikkatini ilk andan çekmek zorundadır.”²⁹⁴ Şair, okuyucunun dikkatini çekmek için dil ötesi ya da dil dışı görsel öğelere başvurur, bir tür görsel şiir ortaya çıkarır.”Şiirin biçimi önem kazanır ve biçim, şiirin anlamına katkıda bulunur.”²⁹⁵ Anamlı bir bütün yaratmak isteyen şair şiirin biçimine de bir anlam verir ve şiirin biçimiyle şiirdeki anlamı destekler. Barthes'ın da dediği gibi “Eserin özelliği sakladığı anlamlarda değil, bu anlamlara verilmiş biçimlerdedir.”²⁹⁶ Biçim ve anlam şiirde birbirini bütünler. Süreya görselliğe önem vermektedir ve bu nedenle şiirinde dizelerin yazımıyla oynamış söylemek istediği manaya göre dizelerin yazımında değişiklik yapma yoluna gitmiştir. Bu şekilde görsel şiir oluşturma şairin şiirlerinde çokça karşımıza çıkmaktadır.

---

²⁹⁴ Özünlü, *a.g.e.*, s.93.

²⁹⁵ Özünlü, *a.g.e.*, s.94.

²⁹⁶ İnce, *a.g.e.*, s.70.

Usul usul giyinir

Sabahları evinde

İşte do, sonra sırasıyla

re

mi

fa

sol

la

Sonunda da şapkası si (Striptiz, s. 156)

...

Atı atıverir

Üstündekileri:

Alın size si

İşte la

sol

fa

mi

re

dooo!

Striptiz adlı şiirinde şairin şiirini alışılmış dize düzeniyle yazmadığını görmekteyiz. Striptiz, “genellikle gece kulüplerinde, pavyonlarda genç bir kadın oyuncunun müzik eşliğinde dans edip soyunarak yaptığı gösteridir.”²⁹⁷ Şair bu anı şiirin dizeleriyle okuyucusuna resmetmiştir. Kadının müzikle birlikte üzerindeki kıyafetleri çıkardığını ifade etmek için şair, müzik notalarını dizelerde bayanın üzerinden çıkarıp attığı kıyafetlerin yere düşüşü gibi sıralamıştır. Süreya şiirin yazımını değiştirmiştir bu

²⁹⁷ TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53fc0e3c789871.03579611, 26.08.14.

şekilde yapılan sapma ile dizelerin yazımı şiirin anlamını destekleyecek şekilde oluşturulmuştur.

Şairin bir başka şiirinin yazımında yaptığı değişiklik de dikkat çekicidir. Dizelerin şiirdeki bu farklı sıralanışı şiirde verilen anlam ile doğru orantılıdır.

Şöyle mi derdi İlhan Berk:

"Sevdiğim kadınlar yaşlandınız hepimiz
Ama, inanın, yine de özlediğim sizlersiniz."

Salah Birsnel bu dizeleri şöyle geliştirdi:

"İsterseniz İlkyazın gazinosuna
Hep birlikte garson girebiliriz."

Aldı Cahit Sıtkı:

"Özgürlüğümün bir parçası oldun artık
Hangi kuytuya düşsen hemen yapraklanırsın orda."

Cahit Külebi:

"O ozanlar var ya büyük ozanlar
Biz yanarken çıkardığımız dumanlar."

(Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)

Aşık edebiyatında olan atışma geleneğini Süreya, yukarıdaki şiirinde uygulamaya çalışmıştır. Şair, İlhan Berk, Salah Birsnel, Cahit Külebi ve Cahit Sıtkı'yı atışma halinde hayal etmiştir ve şiirinde onları konuşturmuştur. Şair bu hayali konuşmayı yazıya aşık karşılaşması şeklinde dökmüştür ve bu İkinci Yeni şiiri için alışılmamış bir durumdur. İkinci Yeni şiiri halk şiirinin kalıplarından hoşlanmadığı için onun dışında bir yazım ve söylem oluşturmuştur. Bu şekilde şair dizelerini özgün bir şekilde dizmiş ve zihnindeki resmi bize bu görsel şiir ile aktarabilmiştir.

Şairin dizelerle resim çizmeye başka şiirlerinde de devam ettiğini görüyoruz.

Şelaleye

Düşmüştür

Zeytinin dali;

Celaliyim

Celalisin

Celali.

(Kısa Türkiye Tarihi*, s. 186, Kısa Türkiye Tarihi I*, s. 219)

Şiirin dizelerinin sıralanışına baktığımızda bu bize bir şelale görüntüsü vermektedir. Şelaleden suyun akması dizelerin aşağıya doğru eğik şekilde dizilişiyile örtüşmektedir. Aynı zamanda dizeler bir zeytin dalının şekline de benzemektedir. Şair böyle yaparak bir yazımsal sapma meydana getirmiştir. Bu sapma ile şiir bir resim gibi okuyucuya sunulurken okuyucunun gözünde şiirle birlikte anlam da canlandırılmıştır.

5. 3. 3. 7. Sözcüklerin Asıl Yazımından Sapılması

Süreya'nın, dizede sözcüğü nasıl görmek veya göstermek istediğiyle ilgili olarak sözcüklerin asıl yazımını değiştirdiğini görmekteyiz. Şair dizede sözcüğü seslettiği şekilde kullanmak istemiş olabileceği gibi sözcüğün yazımına alternatif yazımları da okuyucusuyla/dinleyicisiyle paylaşmak istemiş olabilir. Sözcükleri okumadan önce bakarız ve zihnimizdeki sözcük yazımıyla aynı resme sahip sözcükleri direk algı dünyamıza göndeririz. Gözümüzle algıladığımız sözcüğün, zihnimizde bir de yazımsal resmi mevcuttur bu resme, sözcüğün karşıladığı nesne veya duygu resmi de ilintilidir. Şair, zihinde kodlanmış resmin dışına çıkabilmek için ilk önce sözcüğün zihindeki resmini yani dış görüntüsünü değiştirme çabasına girmiştir. Bu sayede sözcüklere ritim, ahenk ve şekil olarak bir farklılık kazandırılmaktadır.

Süreya bazı sözcüklerin yazımını onların konuşma dilindeki söylenişi doğrultusunda değiştirmektedir. Şair böyle yaparak konuşma dilindeki akıcılığın şiir dilinde de sağlanmasını amaçlamış olabilir.

İstasyonda *tiren* oluyor biraz

(Gül, s. 12)

Tren sözcüğü dilimize Fransızcadan geçmiştir.²⁹⁸ Tren sözcüğü Fransızcada *train* şeklindedir. Biz dilimize geçen bu sözcüğü iki hece olarak sesletiriz: *T - ren*. İlk heceyi oluşturan *t* sesini sesletebilmek için bu sözcüğün Fransızcadaki sesletiminden yola çıkılarak sözcüğün ilk hecesindeki *t* sesinin yanına *i* sesi getirilmiş ve bu hece *ti* şeklinde sesletilmiştir ve bu sözcüğün sesletimi dilimizde *t(i)ren* şeklindedir. Şair bu sözcüğü dizelerinde kullanırken, sözcüğün sesletimini yazıya aynen aktarmış ve sözcüğü *tiren* şeklinde yazarak sözcüğün asıl yazımından sapmıştır. Şairin, bu sözcüğün asıl yazımından sapmasının nedenlerinden biri olarak Türkçenin sesletildiği gibi yazılan bir dil olmasını söyleyebiliriz. Bu yeni yazım ile okuyucunun sözcük üzerindeki fikri sarsıntıya uğratılır.

Rasgele yazarı avcıdan öğrendim:

(Sülünün Yüzü, s. 245)

Yukarıdaki dizede geçen *rasgele* sözcüğünün doğru yazımı *rastgele*²⁹⁹ şeklindedir. Rast sözcüğü *doğru*, *düzgün* ve *tesadüf*³⁰⁰ anlamlarına gelen Farsça bir sözcüktür. *Rast* sözcüğündeki *s* ve *t* sesleri aynı hecede söylenmesi zor olan seslerdir. Bu sözcük sessiz harfle başlayan bir sözcükle birleştiği zaman *rast+gele* sözcüğünde *s* sesi *t* sesini kendisine benzetir ve sözcük *rasgele* haline gelir. Daha sonra *ss* seslerinde tekleşme olur ve sözcüğün yeni hali *rasgele* olur. Bu sözcükte dildeki en az çaba yasasıyla söyleyiş kolaylığı oluşacak şekilde sözcük yeni bir şekle bürünmüştür. Bu

²⁹⁸ TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51daa0d9981a08.87809948.26.08.14.

²⁹⁹ TDK, *Türkçe Sesli Sözlük*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_seslisozluk&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53fc758e22a650.21467819.26.08.14.

³⁰⁰ TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53fc76d605f4f7.16968822.26.08.14.

yeni şekil konuşma dilinde kullanılır ama şair, sözcüğün konuşma dilindeki haline dizelerinde yer vererek sözcüğün asıl yazımını değiştirmiştir.

Cüzamlı işhanlarının çiçekbozuğu basımevlerinin

(Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)

Bir hastalık adı olan *cüzzam* sözcüğü dilimize Arapçadan geçmiştir ve bu sözcüğün asıl yazımı *cüzzam*³⁰¹ şeklindedir. Şair, şiirinde sözcüğün konuşma dilindeki şeklini kullanmıştır. Sözcüğün halk arasında kullanılan şeklini yazıya dökerek şair, sözcüğün asıl yazımını değiştirmiştir.

Şair sözcüklerin yazımını konuşma dilindeki şekline uygun olarak değiştirmiştir. Sözcüklerin bu yeni kullanımıyla konuşma dilindeki akıcılık şiir diline aktarılmaya çalışılmıştır.

5. 3. 3. 8. Noktalama İşaretleri Sapmaları

Okuyucu tarafından bir metnin daha anlaşılır olması için noktalama işaretleri kullanılır. Noktalama işaretleri cümlede/dizede anlamı belirleyici bir unsurdur, metnin farklı anlamlara kaymasını engeller. Yani metne bir sınır çizer. Noktalama işaretleri şiirde/metinde anlamı açık ve net hale getirmek için kullanılır. İkinci Yeni şiirinin önde gelen özelliklerinden biri de şiirde anlam kapalılığıdır. Noktalama işaretlerinin kullanılması şiirin anlam alanını netleştirir ve anlamı daha belirli bir duruma taşır. Süreya, şiirine bir sınır çizilmesini, anlamın belirli ve tek olmasını istemez, bu onun şiir hakkındaki düşüncesine zıttır. Bu nedenle şairin şiirlerinde noktalama işaretleri yoğun olarak kullanılmamıştır. Şair, aynı şiir içinde bazen noktalama işaretlerinin kullanmış bazen de anlam kapalılığını sağlamak adına noktalama işaretlerini kullanmamıştır.

Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda
 Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar
 Sonra yüzün onun ardından gözlerin dudakların
 Sonra her şey çıkıp geldi

(Önceleyn, s. 13)

³⁰¹ TDK, Yazım Kılavuzu (2005), s.145.

Cemal Süreya Varan dergisinin 1 Nisan 1955 tarihli 5. Sayısında kendi imzasıyla yayımladığı şiirinde değişiklikler yapmakla kalmamış noktalama işaretlerini de kullanılmıştır. Varan dergisinde yayımlanan şekli aşağıdadır:

Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda
 Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar
 Şarabın yanı sıra felekte bir Cumartesi
 Gözlerin, onun ardından yüzün, dudakların
 Sonra her şey çıkıp geldi. (Önceleyin, s. 13)

Önceleyin şiirinin ilk halinde hiçbir noktalama işareti kullanılmamıştır. Şiirin Varan Dergisi'nde yayımlanan halinde ise şair noktalama işaretlerini kullanmıştır. Şiirin ikinci yayımlanan halinde dördüncü dizede virgüller ile özneler ayrılmış, virgüllerin olması vesilesiyle okunma sırasında öznelerden sonra duraklanarak vurgu daha da artırılabilir.

Sesinde ne var biliyor musun (?) (8. 10 Vapuru, s. 202)

“Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna”³⁰² soru işareti konur. Şairin bu dizedeki sorusu cevap beklenilen bir soru değildir, şairin bu soruya söylenecek sözleri vardır ve söylemek istediklerine karşı tarafı/okuyucuyu hazırlamak için ona bir soru cümlesi sunmaktadır. Dolayısıyla şair, sözlerini noktalamayla sekteye uğratmamak ve cevap beklemediğini belirtmek için soru işaretini bu dize sonunda kullanmamıştır.

Çırılçıplak sulara yıkanıyorum, utanıyorum

(Şiir, s. 14)

“Çırılçıplak sular” mı yoksa “sulara çırılçıplak yıkanmak” mı? Şair virgül kullanmadığı için “çırılçıplak” sözcüğü sıfat mı yoksa isim mi belli değildir. Utanmak sözcüğünün kullanılması “sulara çırılçıplak yıkanmak” eylemini doğrular nitelikte gibi

³⁰²TDK, *Yazım Kılavuzu*, s.33.

görünmektedir. Şair eğer hiçbir noktalama işareti kullanmamış olsaydı böyle düşünebilirdik ama dizenin devamında sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için virgül kullanılmış olması bize şairin “çırılçıplak” “sular” sözcüklerinin arasında bilerek virgül kullanmamış olma ihtimalini dolayısıyla “çırılçıplak sular”dan bahsettiğini düşündürmektedir. Şair anlamı açık uçlu dize vererek okuyucusunu/dinleyicisini düşündürmek biraz da yormak istemiştir.

Ama İstanbullar kadınlar deniz yıldızları

(Şiir, s. 14)

Yukarıdaki dizede sözcük sıralaması yapıldığı halde sözcüklerin arasına virgül konulmamış. Şairin noktalama işaretleriyle ilgili böyle bir tutumu olduğunu düşünebiliriz fakat şiirin daha önceki dizelerinde Şairin noktalama kullanmış olması o dizelerde anlam karmaşasına yol açmak istememesi olarak düşünülebilir.

Güzin utanmak gerektiğini ileri sürüyor

Boyuna ileri sürüyor, gözleri mavi

(Şiir, s. 14)

Şair eğer bu dizelerde virgül kullanmasaydı dizedeki anlam değişecek bir şeyleri boyuna ileri süren “Güzin” değil “gözler” olacaktı. Şair bu dizelerde anlam karmaşasına sebebiyet vermek istememiş dolayısıyla noktalama işareti kullanmıştır. Ama daha önceki dizelerde Şair virgül kullansa da kullanmasa da okuyanda/dinleyende anlamı belirsizliğe sevkedecek bir durum olmadığı için noktalama kullanma gereksinimi duymamıştır.

Güzin utanmak istiyor ama nerde

Nasıl utanacak bu boş şehirde

(Şiir, s. 14)

Yukarıdaki dizelerde bir soru cümlesi olmasına karşın cümlelerin sonunda soru işareti kullanılmamış. Şair bir soru cümlesi kullanmış ama bizden bu soruya bir cevap bekleyerek mi kullanmış? Birçok soru cümlesi çeşidi³⁰³ vardır. Bazı soru cümleleri yanıt beklenecek sorulur, bazıları söyleyenin onaylaması için sorulur, bazıları ise cümlelerin muhatabını düşündürmek için sorulur. Bu şiirde geçen soru cümlesine baktığımızda şairin burada sorusuna bir cevap beklemediğini şiirin muhatabını düşündürmek veya söylediğini onaylatmak istiyor olabileceğini düşünebiliriz. Ama zıtlık bağlacı “aralarında aykırılık, uyumsuzluk, birleştirmezlik, karşıtlık bulunan”³⁰⁴ tümceleri veya durumları birbirine bağlamak için kullanılır. Birbirini tamamlayan dizelerin birinci kısmında olumlu bir durum belirtiyor sonra “ama” zıtlık bağlacını kullanıyor ve bizi olumsuz bir söyleme hazırlıyor, bağlaçtan sonra gelen “nerde” sözcüğüyle bu durum pekiştiriliyor ve böylece ikinci dizede sorulan soru için okuyucunun/dinleyicinin zihni olumsuz cevaba hazırlanmış oluyor. Sorusunun cevabını zaten kendi veren şair, cevap beklemediği sorusuna soru işareti de kullanmıyor.

Durakta üç kişi

Adam (.) kadın ve çocuk

(Fotoğraf, s. 182)

Türkçenin yazım kurallarına göre “birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına”³⁰⁵ virgül konur. Şair, sanki “adam” ve “kadın”ı bir noktalama işaretiyle bile ayırmak istememiş onların birbirlerine yakınlığını anlatırken araya virgül koymamıştır. Bu şiirde noktalama işareti kullanılmaması anlamda belirsizliğe neden olmaz ama bunun yanında noktalama işaretinin kullanılmamış olması şairin bu dize üzerindeki düşüncesini bize açıkça gösterir.

³⁰³ Soru cümleleri çeşitleri için bkz., Günay Karaağaç, *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yay., İstanbul, 2009, s.208-209.

³⁰⁴ Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Yay., Ankara, 2007, s.528.

³⁰⁵ *TDK Yazım Kılavuzu*, s.28.

5. 4. Sessel Sapmalar

Şiirlerinde kullandığı sözcüklerde şairin, şiirinde söyleyeceklerini ifade etmek istediği yönde ses değişimi yaparak, yöresel sözcükleri şiirlerinde kullanıp bu sözcüklerdeki ses değişimlerinden yararlanarak şiirlerinde özgün bir üslup oluşturduğu ve bu beklenmeyen ifade tarzı ile okuyucusunu şaşırttığını görmekteyiz. Şair, sözcüklerde ses değişimi yaparak okuyucuya sözcükleri olağanın dışında göstermeye ve düşündürmeye çalışmıştır. Böylece okura, yazımı bilinen sözcüklerin farklı ve yeni yazımıyla, şiirde söylenenlere dair farklı ufuklar kazandırmayı amaçlamış olabilir. Şairin sözcüklerin bazı seslerinde veya sesinde yaptığı değişiklikler sapmanın bu çeşidini oluşturmaktadır. Sessel sapmalar oluşturulurken şair ve yazarlar ölçünlü dil³⁰⁶den saparlar. Şairin şiirlerinde işitim imgesi şiire dahildir, bu nedenle seslerin kullanımında işitim imgelerine denk gelmekteyiz.

Saat Çini vurdu birden: *p i r i n ç ç ç*
 Ben gittim bembeyaz uykusuzluktan
 Kasketimi eğip üstüne acılarımın
 Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
 Karanlık her sokaktaydın gizli her köşedeydin
 (Ülke, s. 48)

Şair, saatin vurma sesinin verebilmek için “pirinç” sözcüğünün son sesinden yararlanmıştır. Pirinç sözcüğünün sonundaki “ç” sesi tekrarlanarak saatin çalma/vurma sesini ifade eden çınlama yansıma sözcüğü okuyucu/dinleyicinin zihninde çağrıştırılmış ve söylenmek istenen bu şekilde daha da vurgulanmıştır.”Çin” ve “pirinç” sözcüklerinde “ç” sesinin kullanılmasıyla dizede bu sese vurgu yapılmıştır.”ç” sesi pirinç sözcüğünün sonunda da birkaç kere yazılmış ve böylece bu ses dizede tekrarlanmıştır. Bu dizede şair “ç” sesini tekrarlayarak aliterasyon sanatına başvurmuştur. Aliterasyon, “şiir ve nesirde uyum sağlamak için söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanması”³⁰⁷ yoluyla yapılır.

³⁰⁶ Ölçünlü dil, çeşitli yerel ya da toplumsal değişkenliklerin dışında kalan ve dilsel bir topluluğun ortak paydası olarak görülen dil. Bkz. Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, s.153.

³⁰⁷ TDK, *Türkçe Sözlük*, s.76.

Doğan Aksan bu dizeler için şöyle bir açıklama yapar:

“Bu dizelerde, dikkat edilecek olursa pirinç sözcüğündeki /ç/ sesi iki kez yinelenerek üçe çıkarılmıştır. Şair hem bu ses izleniminden yararlanarak gecenin ileri saatlerinde (uykusuzluktan söz ediyordu) çalan bir saatin ince, çingırağa benzer sesini canlandırmayı sağlamıştır. Burada *pirinç* sözcüğü, aynı zamanda, bu sesi verecek bir metal oluşu nedeniyle de kullanılmıştır. Çin özel adı da ancak ses değeri nedeniyle seçilmiştir. Zira “saatin Çini vurması” da bir anlamsal sapmadır; bir alışılmamış kullanımdır. Ayrıca *bembeyaz uykusuzluk, kasketini acılarının üstüne eğmek*, (birinin) *üzüne sürgün olmak* da alışılmamış bağdaştırmalar olup anlatımı belirgin bir biçimde güçlendirmektedir. Çünkü, örneğin *üzüne sürgün olmak* kullanımında (bir kente, bir kaleye sürgün olmak olağan kullanımdır) bir kadına bağlı, ondan ayrılamaz durumda, hep onu düşünmekte olma, ondan vazgeçememe durumu başarılı bir aktarmayla dile getirilmiştir.”³⁰⁸

Hem ayrıldık *hemi de* öldük

(Di Gel, s. 280)

Kars-Arpaçay yöresi ağzında hem de sözcüğü yerine “hemi”³⁰⁹ sözcüğü kullanılmaktadır. Şair bir bölgeye ait bir sözcüğe dizelerinde yer vererek ayrılığın evrenselliğine, insanlığa ait bir duygu oluşuna vurgu yapmak istemiş olabilir. İnsanların hepsi için ayrılık olumsuzluğu ve acıyı temsil eder, şair bu duyguyu yöresel bir sözcük kullanarak vermiştir. Şair, dünyanın neresinde, ne zaman, kim veya kimler olursa olsun bu duygunun kişiye acı verdiğini bireysellikten çıkarak çoğulcu bir yaklaşımla/üslupla ifade etmiştir. Bir yöreye ait bir sözcük kullanılmasıyla bu duyguya yörenin insanları yani bir topluluk da dahil edilmiş ve ayrılığın insanlar için genel olarak ne ifade ettiği vurgulanmıştır. Halk arasında ayrılık ölüm ile özdeşleştirilir, ölüm gibi ayrılık da büyük acılar arasında sayılmaktadır. Süreya, Karac’oğlan’ın, ayrılığı üç büyük dert arasında saydığı şiirine³¹⁰ de gönderimde bulunmuş olabilir.

³⁰⁸ Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, s.179.

³⁰⁹ *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, <http://tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=hemi>, 17.01.13, 14.12.

³¹⁰ <http://www.turkuler.com/ozan/karaca.asp>, 01.07.2013, 13.55.

Vara vara vardım ol kara taşa
 Hasret ettin beni kavim kardaşa
 Sebep ne gözden akan kanlı yaşa
 Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Karac'oğlan der ki kondum göçülmez
 Acıdır ecel şerbeti içilmez
 Üç derdim var birbirinden seçilmez
 Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Tabure *sandalyalardan* çekiniyor
 Küçük oda karanlık ve ıssız (Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)

Diyarbakır yöresi ağzında sandalye sözcüğü “*sandalya*”³¹¹ şeklinde geçmektedir. İlk dizede geçen “çekinmek”, ikinci dizede geçen “karanlık” ve “ıssız” sözcükleri zihnimizde yalnızlık duygusunu çağrıştırıyor. Sözcüğün “sandalya” şeklinde kullanılması herhangi yöreye ait ağızdan dolayı olabileceği gibi şairin sevgilisinin sandalye sözcüğünü bu şekilde telaffuz etmesinden dolayı da olabilir. Şair sevgilisine olan özlemini dindirmek için veya ona olan özlemini dile getirmek için sevgilisinin kullandığı sözcüğü/sözcükleri dizelerinde dile getirmek istemiş de olabilir. Şair daha samimi bir dil oluşturmak için ya da yalnızlığın her yerde yaşanan bir duygu olduğunu ifade etmek için yöresel ağza başvurmuş olabilir.

Şiirde yöresel ağız, bir duygunun, düşüncenin belli insana veya insanlara ait bir duygu olmadığını okuyucu/dinleyiciye ifade etmek için veya hissettirmek için kullanılmış olabilir.

Di gel gayri *zalım ürüzger* (Di Gel, s. 280)

Bir *cıgara* atmışsak denize (Cıgarayı Attım Denize, 21)

³¹¹ *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, <http://tdkterim.gov.tr/ttas/?kategori=derlay&kelime=sandalya>, 17.01.13, 14.13.

Şairin belli yörelere özgü sözcüklere şiirlerinde sıklıkla yer verdiğini görmekteyiz. Yukarıdaki dizelerde bunların örneklerini görmek mümkündür. Şair bu sözcüklere şiirlerinde yer vererek okuyucuya halkın içinden ve okuyucunun kendi içinden seslenebilmeye çalışmıştır. Yöresel sözcükleri kullanmak, bazı duyguların sadece bir kişi tarafından değil toplumun geneli tarafından yaşanıldığını vurgulamak için olabilir.

5. 5. Kesimsel Sapmalar

Toplumun çeşitli kesimlerine, farklı meslek gruplarına özgü sözcüklerin şiirde kullanılması kesimsel sapmaları oluşturur. Şiir dilinde farklı kesime ait bir dil kullanılması beklenmediği için okuyucu/dinleyici kesimsel sapma ile şaşırılmaktadır. Yapılan kesimsel sapmalar ile farklı meslek gruplarıyla ilgili bir çok kavramın okuyucunun algı dünyasına koşması sağlanır. Bu şekilde okuyucunun zihninde oluşabilecek anlam daha da genişler. Bu sapma türü şairin şiirlerinde çok görülmez.

Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun
Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez
Sevişmek bir kere daha *yürürlüğe giriyor*
Bütün kara parçalarında

Afrika dahil.

(Üvercinka, s. 38)

Zamanaşımı süresi dolmadan tüyüp gider imzaları,

(Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)

En makulü çırılçıplak bir çare

Hafta sekiz *cürmümeşhut* bir...

(Hafta Sekiz, s. 279)

5. 6. Tarihsel Dönem Sapmaları

Tarihsel olayların, tarihsel kişiliklerin, tarihin belli bir dönemine ait, günümüzdeki konuşma ya da yazı dilinde kullanılmayan sözcüklerin, şiir dilinde kullanılması tarihsel dönem sapması olarak isimlendirilir. Sözcüklerin barındırdıkları derin anlamlardaki tutarlılık ile tarihsel dönemsel sapmasında şair başarıya ulaşır. Şiirde kullanılan bu sapma türü bir açar söz özelliği gösterebilmeli ve şiirin derin anlamına bir kapı aralayabilmelidir. Şiirde kullanılan sözcükler, kişiler veya olaylar tarihsel bağlamıyla birlikte güncelleşmeli ve bu güncelleşmeyi şiirin bütünlüğü içinde verebilmelidir. Şairimiz, şiirlerinde yaptığı tarihsel dönem sapmalarıyla şiirini anlam yönünden zenginleştirmiş ve bu sayede okuyucuya da farklı hazlar tattırmıştır.

Sen çıkardın utancını duvara astın

Ben masanın üstüne *kodum* kuralları

(Önceleyin, s. 13)

Cemal Süreya bu şiiri 1954 yılında yazmıştır ve “koymak” fiilini Türk dilinin önceki dönemlerinde kullanılan “komak”³¹² şeklinde kullanmıştır. Şair bu şiiri bir yıl sonra Varan dergisinde³¹³ yayımladığında ise şiirinde bazı değişiklikler yapmış ve “komak” fiilini bu kez “koymak” şeklinde kullanmıştır.

Şu *karangu* şu acayip şu asyalı aşkın

(Ülke, s. 48)

Avucumda *Belkıs'ın delik incisi*

(Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 87)

Şairin şiirlerinde tespit ettiğimiz dil sapmalarını tezin içine dahil etmek tezin inceleme kısmını uzatacağı için bu dil sapmalarını ayırdığımız başlıklandırmalara göre teze ek olarak verdik.

³¹² “Koymak” fiili 13-14-15-16-17-18-19-20. yüzyıllarda “komak” ve “koymak” şeklinde kullanılmıştır. Bkz. Tarama Sözlüğü, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_tarama&arama=kelime&guid=TDK.GTS.51891515b77d52.30525680, 07.05.2013, 17.50.

³¹³ Şair bu şiiri varan dergisinin 1 Nisan 1955 tarihli 5. Sayısında Cemal Süreyya imzasıyla yayımlamıştır.

SONUÇ

Bu çalışmamızda amacımız Cemal Süreya'nın şiirlerindeki dil sapmalarını tespit edip incelemek ve bu sapmaların şairin şiir diline etkisini ortaya koymaktır. Bu çalışmada sapma kavramını kuramsal olarak açıkladıktan sonra sapmaları inceleyeceğimiz alt başlıklandırmalarımızı oluşturduk ve açıkladık. Şiirlerdeki dil sapmalarını tespit etmeden önce şairin şiir dilinin nasıl olduğunu ve şiir, şair ve şiir dili hakkındaki görüşlerini dile getirmeye çalıştık. Süreya'nın şiirlerinde tespit ettiğimiz sapma türlerinin bazı örneklerini şiirin söylemleri ile ilişkili olarak açıklamaya çalıştık ve dil sapmalarının şiirlerdeki etkisini inceledik. En son olarak da şairin şiirlerinde tespit ettiğimiz dil sapmalarını çalışmamızın devamına ekledik.

Cemal Süreya, şiirlerinde yerel ya da çok kullanılmayan sözcüklerden, özel terimlerden ve genellikle türetilmiş sözcüklerden faydalanan bir şiir dili kurar. Şiir dilinin özgünlüğü şairin sahip olduğu üretken bir dil anlayışından beslenmektedir.

İkinci Yeni şiirinde konuşma dili şiire direk alınmamıştır. Şairin şiirlerinde ise konuşma dilinden alınmış sözcüklerin ve sözcük tamlamalarının kullanımlarına sıkça rastlamaktayız.

İkinci Yeni hareketi, şiirdeki kalıpları kırmak niyetindedir, şiirdeki kalıpları kırıp bir kalıp şiiri değil biçim şiiri elde etmeye çalışmıştır. Süreya da şiirde klişe kurgulardan uzaklaşmak istemiş, bu nedenle de şiirinde klişe dışı kurgular oluşturmuştur. Bu kurgular bize, şiirdeki zihinsel klişelerden ve yanılsamalardan kurtulma mücadelesini, şiir dilinde yapılan sapmalar üzerinden göstermiştir.

Süreya, yeni bir şiir ve şiir dili anlayışını oluşturma yolunda dile yaptığı müdahaleler yani sapmalar ile dilin kullanım alanını genişletmiştir. Şair, dili etkili kullanmak ve sözlerini etkileyici bir şekilde söylemek adına şiir dilinin tüm imkanlarını kullanmış ve hatta dilin sınırlarını zorlamıştır. Sözcüklerin kalıplarını kıran şair, sözcüklere özgürlüklerini yeniden kazandırmıştır. Bir sözcük için tanımlanan her bir ifade sözcüklerin boynuna bağlanmış bir zincir gibidir, bu zincirler sözcüğün hareket alanını kısıtlamaktadır. Şairimiz sözcüklerin zincirlerini oluşturduğu sapmalarla kırmıştır denilebilir.

Şairin, şiirini, şiirin görsel ve işitsel sınırlarına doğru sapsmalarla genişlettiğini görüyoruz. Şiir, sınırlarını sapsmalar yoluyla zorlamış, böylece kendine ve okuyucusuna yeni anlam dünyalarının kapılarını aralamıştır. Şair bu zorlamayı dizede anlam kapalılığıyla, sözcüklerin yazımıyla, dizelerin yazımsal biçimiyle, dizede değişen sözdizimiyle, sözcüklerdeki ses değişimleriyle, ara sıra kullanılmayan noktalama işaretleriyle, sözcük başında sözcüğün türüne göre küçük veya büyük harf kullanılmamasıyla, geçmiş dönemlere ait sözcük kullanımıyla, tarihi şahsiyetlere, olaylara dizelerinde yer vermesiyle sağlamıştır.

Süreya'nın, şiirlerinde okuyucusunun zihninde oluşturmak istediği duygu ve düşüncenin oluşabilmesine uygun sözcük seçiminde bulunduğu ve yaptığı sapsmalar ile söyleyeceklerini kaldırabilecek psikolojik bir alt yapı hazırladığı görülmektedir.

Sözcükleri sözlükteki anlamının dışına çıkarmış olan Süreya, onlara yeni anlamlar kazandırmıştır. Şiirlerinde sapsmalara başvurarak dizelerinde etkileyiciliği sağlamış olan şair, bu sapsmalarla bazen biçimi bazen sözcüğü bazen de anlamı vurgulamıştır. Alışılmamış bağdaştırmalarla ve yapılan birbirinden farklı sapsmalarla şairin şiirinde özgün bir dil yakaladığını görmekteyiz.

Dilin en gizil noktalarını bile iyi bildiğini şairin, dizelerinde başvurduğu sapsmalardan görebiliyoruz. Kullandığı şiir dilinde özgün tasarımlar meydana getirebilmesi şairin dildeki yaratıcılığını göstermektedir. Şair dildeki bu yaratıcılığını imge, anlam zenginliği ve anlamdaki belirsizlik ile sağlamaktadır.

Şairin dikkatlerden kaçmayacak şekilde bir sapma türünde bile tekrara düşmediğini de görmekteyiz. Sapma yapmak için veya dikkat çekmek için sapma yapmayan şair, sapsmaları şiirin, dizenin anlamsal yükünü taşıyabilecek şekilde kullanmıştır. Süreya'nın şiirlerinde sapsmaların dile bir saldırı düzenlediği ve şiiri ele geçirdiği izlenimine varmak oldukça güçtür. Sapsmalar şiire ilmek ilmek işlenmiştir, şiirde pürüzlü, iğreti duran bir sapma örneğini görmek pek de mümkün değildir. Şair şiirini ne sapsmalara boğmuştur ne de sapma örneği görülmeyen bir şiir yazmıştır.

Doğu ve batı kültürüne, edebiyatına vakıf olan şair, bu bilgisini şiirlerine yansıtmıştır. Hatta şairin, bu kültürün değişik parçalarını şiirlerinde, sapma oluştururken kullanmasından da onun sadece kendi kültürü hakkında değil, kendine yabancı kültürler hakkında da bilgi sahibi olduğunu görmekteyiz. Süreya'nın şiirlerinde hem şairin

yaşamından izler görmek hem dönemin siyasi ve sosyal olaylarını görmek hem de dünyada yaşanan siyasi ve güncel olayları görmek mümkündür. Şairin genel kültürünü şiirlerinden okumak mümkündür.

Süreya'nın şiirlerinde her türlü sapma çeşidinin örneğine rastlamak mümkündür. Ama şairin, alışılmamış bağdaştırmalara dolayısıyla anlamsal sapmalara diğer sapma türlerinden daha fazla başvurduğunu görmekteyiz. Anlamsal sapmaları, sözdizimsel sapmalar, noktalama işaretleri sapmaları, yazımsal sapmalar, tarihsel dönem sapmaları, sözcüksel sapmalar, sessel sapmalar, kesimsel sapmalar ve daha sonra biçimsel sapmalar takip etmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1999), *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yay., Ankara.
- AKSAN, Doğan (2009), *Anlambilim*, Engin Yay., Ankara.
- AKTAŞ, Şerif (2002), *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Akçağ Yay., Ankara.
- Almanca-Türkçe Sözlük, <http://www.almancasozluk.net/index.php?q=sapma>
- ASAF, Özdemir (2002), *Sen Sen Sen*, Adam Yay., İstanbul.
- AYHAN, Ece (2010), *Bütün Yort Savul'lar!*, YKY, İstanbul.
- BANGUOĞLU, Tahsin (2007), *Türkçenin Grameri*, TDK, Yay., Ankara.
- BARTHES, Roland (2009), *Göstergebilimsel Serüven*, (Çev. Mehmet Rifat-Sema Rifat), YKY, İstanbul.
- BEYATLI, Yahya Kemal (2002), *Kendi Gök Kubbbemiz*, YKY, İstanbul.
- CANSEVER, Edip (2011), *Sonrası Kalır I Bütün Şiirleri*, YKY, İstanbul.
- Capital İş&Ekonomi Dergisi, *Bir Harfin Bile Anlamı Olmalı*, <http://www.capital.com.tr/bir-harfin-bile-anlami-olmali-haberler/15833.aspx>
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2004), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Dil Derneği,
<http://www.dildernegei.org.tr/TR/Sozluk.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFEC9E8A7FA3AA308F&Sozcuk=de%C4%9Fi%C5%9Fmece%20%20&Detay=1&ANAH=13573>
- DOĞAN, Özlem (2011), *Hermeneutik ve Şiir*, Notos Yay., İstanbul.
- DURAK, Mustafa, (der. ve çev.) (2005), *Terimden Anlama Dilbilim Yazıları*, Multilingual Yay., İstanbul.
- ERGİN, Muharrem (2008), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul

Express Cevap, <http://www.expresscevap.com/neoloji-ne-demektir-39510.html>

FEYİZLİ, Hasan Tahsin (2008), *Feyzü'l Furkan Açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali*, Server İletişim, 6. Baskı, İstanbul.

GEÇGEL, Hulusi (2004), *İkinci Yeni Şiirinde Sapmalar*, Uluslararası IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 17-19 Haziran.

GEÇGEL, Hulusi (2006), *Ece Ayhan'ın Şiirinde Sinema Ve Müzik Sanatının Etkisi*, *Hayal*, Sayı: 16, Ocak-Şubat-Mart.

GENCAN, Tahir Nejat (2007), *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Yay., Ankara.

GÖKBERK, Macit (2004), *Değişen Dünya Değişen Dil*, YKY, İstanbul.

GÜNAY, Doğan (2007), *Metin Bilgisi*, Multilingual Yay., İstanbul.

GÜNDOĞDU, A. Eda (2010), *Cemal Süreya'nın Şiirinde Sapmalar*, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2.

İNCE, Özdemir (2002), *Yazınsal Söylem Üzerine*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul.

İngilizce-Türkçe Sözlük, <http://www.zargan.com/sozluk.asp?sozcuk=sapma>

KARAAĞAÇ, Günay (2009), *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yay., İstanbul.

KARAAĞAÇ, Günay (2010), *Türkçenin Ses Bilgisi*, Kesit Yay., İstanbul.

KARACA, Alaattin (2010), *İkinci Yeni Poetikası*, Hece Yay., Ankara.

KOÇ, Metin N. (2006), *Cemal Süreya'nın Düzyazılarında Şiir İle İlgili Görüşleri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

KORKMAZ, Ramazan (2002), *İkaros'un yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*, Akçağ Yay., Ankara.

KORKMAZ, Ramazan, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2009.

KORKMAZ, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yay., Ankara.

KORKMAZ, Zeynep (2010), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara.

Milli Eğitim Dergisi,

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/157/takci.htm

Oxford Dictionaries,

<http://oxforddictionaries.com/definition/english/deviation?q=deviation>

Ötüken Türkçe Sözlük,

http://www.otukensozluk.com/AnaSayfa.aspx?e=pBt8NQCjsvUvs4KeATgMrCAZSQNZ5mJDI1aC8pqJSU_x7F

ÖZEL, İsmet (2008), *Erbain Kırk Yılın Şiirleri*, Şule Yay., İstanbul.

ÖZKIRIMLI, Atilla (1991), *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yay., İstanbul.

[ÖZÜNLÜ, Ünsal \(2001\), Edebiyatta Dil Kullanımları, Multilingual Yay., İstanbul.](#)

PALA, İskender (2004), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul.

PAZ, Octavio (1995), *Yay ve Lir I. Şiir Nedir?* (Türkçesi: Ömer Saruhanlıoğlu), Era Yay., İstanbul.

PERİNÇEK, Feyza, - DURUEL, Nursel (1995), *Cemal Süreya "Şairin Hayatı Şiire Dahil"*, Kaynak Yay., İstanbul.

PORZİG, Walter (1986), *Dil Denen Mucize II*(çev. Vural Ülkü), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.:631, Ankara.

Ruhun Yolculuğu, http://www.ruhunyolculugu.com/kendini_bilmek_ogretisi-t9261.0.html;wap2=

SAKAOĞLU, Saim (1989), Türk Dili, *Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, TDK Yay., S.445-450.

SAYIN, Pelin, *Müziğin Tonu*, http://www.elyadal.org/pivolka/12/PiVOLKA_12_05.pdf

- SÜREYA, Cemal (2011), *Sevda Sözleri (Bütün Şiirleri)*, YKY Yay., İstanbul.
- SÜREYA, Cemal (2012), *Güvercin Curnatası* (haz. Nursel Duruel), YKY, İstanbul.
- SÜREYA, Cemal (2012), *Şapkam Dolu Çiçekle*, Toplu Yazılar I, YKY, İstanbul.
- TDK (2005), *Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara.
- TDK (2005), *Yazım Kılavuzu*, TDK Yay., Ankara.
- TDK (2010), *Yazım Kılavuzu*, TDK Yay., Ankara.
- TDK, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*,
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri.
- TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts.
- TDK, *Tarama Sözlüğü*, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_tarama&view=tarama.
- TDK, *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*,
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas.
- TDK, *Yazım Kılavuzu*,
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_seslisozluk&view=seslisozluk.
- TODOROV, Tzveton (2008), *Kapsamlamalar*, (çev. Fırat Caner), Gai J. Soc. & Appl. Sci. 4(7), 48-58.
- TOKLU, Osman (2002), *Alışılmamış Bağdaştırmaların Anlam Yapısı*, II. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, 9-10 Mayıs.
- TOKLU, Osman (2003), *Şiir Dili ve Çevirisi*, Akçağ Yay., Ankara.
- Türkçe Sözlük, <http://www.sozce.com/nedir/318943-turenti>
- Türkçe Sözlük, <http://www.sozluk.net/index.php?word=sapmak&sozluk=turkce>,
- UYAR, Turgut (2009), *Büyük Saat*, YKY, İstanbul.
- VARDAR, Berke (2001), *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Multilingual Yay., İstanbul.

- VARDAR, Berke (2002), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul.
- VELİ, Orhan (2006), *Bütün Şiirleri*, YKY, İstanbul, 2006.
- Wikipedia, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sapma>
- YALÇIN, Mehmet (2010), *Şiirin Ortak Paydası I, Şiir Bilime Giriş*, İkaros Yay., İstanbul.
- YAVUZ, Hilmi (2010), *Büyü'sün, Yaz! (Toplu Şiirler)*, YKY, İstanbul.
- YAVUZ, Hilmi (2012), *Büyü'sün, Yaz! (Toplu Şiirler)*, YKY, İstanbul.
- ZARİÇ, Mahfuz (2014), *Cemal Süreya'nın "Folklor Şiire Düşman" Başlıklı Denemesi Işığında "Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin" Adlı Şiiri Üzerine Bir İnceleme*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (DÜSBED), 11, 1-14.
- ZÜLFİKAR, Hamza (1991), *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., Ankara.

EK: 1

CEMAL SÜREYA'NIN BÜTÜN ŞİİRLERİNDE TESPİT EDİLEN DİL SAPMALARI

1. ANLAMSAZ SAPMA

1. Kırmızı bir kuştur soluğum (San, s. 11)
2. Kumral göklerinde saçlarının (San, s. 11)
3. Tarifsiz uzuyor bacakların (San, s. 11)
4. Kırmızı bir at oluyor soluğum (San, s. 11)
5. Yoksuluz gecelerimiz çok kısa (San, s. 11)
6. Dörtnala sevişmek lazım (San, s. 11)
7. Gülün tam ortasında ağlıyorum (Gül, s. 12)
8. Önümü arkamı bilmiyorum (Gül, s. 12)
9. Azaldığımı duyup duyup karanlıkta
Beni ayakta tutan gözlerinin (Gül, s. 12)
10. Ellerin bu kadar beyaz olmasından korkuyorum
İstasyonda tiren oluyor biraz (Gül, s. 12)
11. Ve zurnanın ucunda yepyeni bir Çingene (Gül, s. 12)
12. Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda (Önceleyin, s. 13)
13. Sen çıkardın utancını duvara astın (Önceleyin, s. 13)
14. Ben masanın üstüne kodum kuralları (Önceleyin, s. 13)
15. Şarabın yanı sıra felekte bir Cumartesi (Önceleyin*, s. 13)
16. Yeni çizilmiş gözlerinle namuslu, gerçek (Önceleyin*, s. 13)
17. İstanbullar geminin altında (Şiir*, s. 14)
18. Şişeler de geminin altında, Güzin de (Şiir*, s. 14)
19. Güzinciğim ufak bir kadın bir öpüşlük canı var (Şiir*, s. 14)
20. Bir kadın hatırladı sonuna kadar beyaz (Adam, s. 15)
21. Yıldızlar kıyamet gibiydi kaldırımlarda (Adam, s. 15)
22. Adam bulut gibiydi, hatırladı (Adam, s. 15)
23. Bak bu sensin çocuğum enine boyuna (Güzelleme, s. 16)

24. Gözlerinin ucu da burda yaşamaya alışık (Güzelleme, s. 16)
25. Gözlerin sabahın sekizinde bana açık (Güzelleme, s. 16)
26. Üç kulaç öteden İstanbul gidiyordu (Güzelleme, s. 16)
27. Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler (Aşk, s. 17)
28. Sevgiyeydi ilk açılışı gözlerimizin sırf onaydı (Aşk, s. 17)
29. Bir sevişmek gelmiş bir daha gitmemişti (Aşk, s. 17)
30. Şurda senin gözlerindeki bakımsız mavi, güzel laflı İstanbullar (Aşk, s. 17)
31. Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların (Aşk, s. 17)
32. Bıraksalar gökyüzü kendini ikiye bölecekti (Aşk, s. 17)
33. Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra (Aşk, s. 17)
34. Bulutu kestiler bulut üç parça (Dalga, s. 18)
35. İki gemiciyken Van Gogh'dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha. (Dalga, s. 18)
36. Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim (Dalga, s. 18)
37. Tuttum onu güzelce sana tamamladım (Kanto, s. 19)
38. Sen belki de bir resimsin ne haber
Kırmızı bir Beykoz'un yanında duruyorsun
Yapan bir de ağaç yapmış yanına
Dallarına konsun diye kelimelerin (Kanto, s. 19)
39. Gözleri yüzünün تنها bir köşesine çekilmiş (İngiliz, s. 20)
40. Meryem'in diyorsam, Kolay Meryem'in, usulcacık Meryem'in (İngiliz, s. 20)
41. Karanlık bastırmış üstümüzü külliyetli miktarda (İngiliz, s. 20)
42. Kocaman bir gül yer alıyor arkamızda
Zulma karşı (İngiliz, s. 20)
43. Şimdi bir güvercinin uçuşunu bölüşüyoruz (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
44. Bir Akdeniz şehri çıkabilir içinden
Alıp yaracak olsak yüreğini
Şimdi bir güvercinin (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
45. Şimdi sen tam çağındasın yanına varılacak (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
46. Önünde durulacak tam elinden tutulacak (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
47. Bir elinde kızlığın duruyor garip huysuz (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
48. Öbür elinde yetişkin bir günışığı (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
49. Daha öbür elinde de kilometrelerce hürlük (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
50. Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)

51. Bir minarenin keyfine diyecek yoksa onu (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
52. Na şunlar üç açısı üçü de yoksul
Biri sıfırın altında sekiz derece
Birine atan atmış tekme
Biri sizden bir sigara istiyor (Üçgenler, s. 22)
53. Bir kenarını yamuk çizmişler Üsküdar'a gidiyor
Bir kenarına istesek her akşam rastlayabiliriz
Bir kenarı da bir terzinin makasına komşu olmuş Allah versin (Üçgenler, s. 22)
54. Kendi kendine yetmeyen zavallı bir üçgen (Üçgenler, s. 22)
55. Bir de dik açısı var ama ne dik açı
En ufak tepeleri o yaratmış sanırsınız (Üçgenler, s. 22)
56. Üçgeninizi çiziyorum var mı kendine güvenen (Üçgenler, s. 22)
57. Çekingenlikle koşulu beyaz usulcana (Şiir, s. 23)
58. Gittiler gözleri aşka yaşamaya yangın (Şiir, s. 23)
59. Kadın saçlarını getirmede uzakta tuttu (Şiir, s. 23)
60. Kadın gözlerini koydu ortaya (Şiir, s. 23)
61. Sevdiler sonsuz bir maviyle alıngan (Şiir, s. 23)
62. Bir sürü çiçek ama saydırmaya kalkma
Ayrı ayrı kadınlardan koparılmış (Türkü, s. 24)
63. Açlığa saygısından olacak (Türkü, s. 24)
64. Şimdi sen çırılçıplak elma yiyorsun (Elma, s. 25)
65. Bir yarısı kırmızı bir yarısı yine kırmızı (Elma, s. 25)
66. Sevgilerini sebil ediyorsun sıcak (Elma, s. 25)
67. Benim öyle elmalara karnım tok (Elma, s. 25)
68. Kuşlar uçuyor üstümde bunlar senin elmanın kuşları (Elma, s. 25)
69. Gökyüzü var üstümde bu senin elmanın gökyüzü (Elma, s. 25)
70. Bir yandan çan çalıyorum büyük yaşamaklara (Elma, s. 25)
71. Bir yandan yoldan insanlar geçiyor çoğul olarak (Elma, s. 25)
72. Duvarda bir kilise (Elma, s. 25)
73. Denizin ortasına kadar elma yiyorsun (Elma, s. 25)
74. Yüreğimin ortasına kadar elma yiyorsun (Elma, s. 25)
75. Bir yanda Sirkeci'nin tiren dolu kadınları (Elma, s. 25)
76. Adettir sadece ağızlarını öptürürler (Elma, s. 25)

77. Gözümün biri söndü kör oldum (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
78. Tepede bir gökyüzü vardı yuvarlak (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
79. Taşlarda yüzümün yarısını gördüm (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
80. Şehir kan kıyametti ayaklarımızda (Hamza, s. 27)
81. Gökyüzünü katlayıp bir köşeye koymuştuk (Hamza, s. 27)
82. Hamza bütün parmaklarını ortaya dökmüştü (Hamza, s. 27)
83. Yirmi yıldır cebinde biriktirdiği parmaklarını (Hamza, s. 27)
84. Hamza son şarkıyı kırka bölmüştü (Hamza, s. 27)
85. Leyla'nın kaşları oturdu karşıma (Hamza Süiti, s. 28)
86. Başladı Afrikası uzun bir gece (Hamza Süiti, s. 28)
87. Kızlığın masanın üstünde (Şu Da Var, s. 29)
88. Ben Uzunminareliyimdir doğma büyüme (Şu Da Var, s. 29)
89. Dengesini uzun bıyıklarına borçlu yürürken (Süveyş, s. 30)
90. Sevişken bir orospu en mayhoş tenlisi Ortadoğu'nun (Süveyş, s. 30)
91. Saçındaki çiçeği yükleyip merhabasına (Süveyş, s. 30)
92. Geceyi tutup getirmek birinci işi (Süveyş, s. 30)
93. Sonra belirtmek geceyi en yavuz laflarla (Süveyş, s. 30)
94. Meryem kadifeden bir çingenedir (Süveyş, s. 30)
95. Daracık ışığına buyur etmiş bütün mavilikleri (Süveyş, s. 30)
96. Ellerimizin balıkları bütün kanalları (Süveyş, s. 30)
97. Çoğaltan ellerini seviyorum kaç kişi (Aslan Heykelleri, s. 31)
98. Ben bütün hüznüleri denemişim kendimde (Aslan Heykelleri, s. 31)
99. Daha geniş bir gökyüzünde soluk aldırarak şiire (Aslan Heykelleri, s. 31)
100. İçimde bir sevinç dallanıyor kaç kişi (Aslan Heykelleri, s. 31)
101. Bir geyik kendini çiziyor karanlığa sonra kayboluyor (Aslan Heykelleri, s.31)
102. Bir uçtan bir uca bacalarının aslan heykelleri (Aslan Heykelleri, s. 31)
103. Ayık gecemizi dolduruyorlar bir uçta bir uca (Aslan Heykelleri, s. 31)
104. En olmayacak günde geldin tazeledin ortalığı (Aslan Heykelleri, s. 31)
105. Alıp kaldırdın bu kutsal ekmeği düştüğü yerden (Aslan Heykelleri, s. 31)
106. Delikanlı bir köpeği var onunla yatıyor (Aslan Heykelleri, s. 31)
107. Enflasyon parasıyla otuz lira (Hür Hamamlar Denizi, s. 32)
108. Porsuk nehrinin geçtiği kadınlar (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, s. 33)
109. Bozkıra doğru seyrele seyrele yaşamak onlarla (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, s. 33)

110. Sonra bütünsüz uykuları kaşla göz arasında (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, s. 33)
111. Bıçakla kemik arasında (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, s. 33)
112. Ki şekli bozulmasın diye Akdeniz'in (Afrika, s. 34)
113. Yani yaşamak adına güzel düştüğü olan (Onların Yani Sizin, s. 35)
114. Allahlar girmiş, Allahlardan kurtulamıyorlar (Onların Yani Sizin, s. 35)
115. Allahlar, yani çarşıda, pazarda, yani evde (Onların Yani Sizin, s. 35)
116. Bir dilim jandarma ekmeği kürekte, kürek denizde (Onların Yani Sizin, s. 35)
117. Atlarla. Uzun bacaklı evrensel atlar (Tk, s. 36)
118. Uzanıp öpüyorsun ya atları çırılçıplak (Tk, s. 36)
119. Sen ağzını ilave edince atlara (Tk, s. 36)
120. Korkunç bir güzellik halkların havasında (Tk, s. 36)
121. Elim geçiyor aptaldan Kapital (Bun, s. 37)
122. Max Jacob papazı ablasından (Bun, s. 37)
123. Ablasını o saat meryemsiyorum (Bun, s. 37)
124. Çünkü her kadını meryemsiyorum (Bun, s. 37)
125. Gözleri göz değil gözistan (Bun, s. 37)
126. Zenciler zenciler iki okka zencefil (Bun, s. 37)
127. Güneşin linç edildiği bir akşam (Bun, s. 37)
128. Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız (Üvercinka, s. 38)
129. Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun (Üvercinka, s. 38)
130. Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor (Üvercinka, s. 38)
131. Boşunaymış gibi bunca uzaması saçlarının (Üvercinka, s. 38)
132. Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor (Üvercinka, s. 38)
133. En tanınmış kırmızılarla açan (Üvercinka, s. 38)
134. Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar (Üvercinka, s. 38)
135. Kalabalık caddelerde hürlüğün şarkısına katılırkenki (Üvercinka, s. 39)
136. Padişah gibi cesaretti o, alımlı değme kadında yok (Üvercinka, s. 39)
137. Bütün kara parçalarında Afrika hariç değil. (Üvercinka, s. 39)
138. Sen el kadar bir kadınsındır (Balzamin, s. 40)
139. Sabahlara kadar beyaz ve kirpikli (Balzamin, s. 40)
140. Gemiler eskirken, deniz eskirken limanda (Balzamin, s. 40)
141. Ama çarşılarda boynuz azıcık ya da tüy Hindistan (Sürek Avı*, s. 41)

142. Gözlerime uyku yerine olağanüstü bir tavşan (Sürek Avı*, s. 41)
143. Güzel canından bir parça sergileyip silahıma
Tatlı canından bir parça ve kan halinde(Sürek Avı*, s. 41)
144. Bütün tavşanlar dişidir sülalesinden (Sürek Avı*, s. 41)
145. Bütün tavşanlar antikadır sülalesinden (Sürek Avı*, s. 41)
146. Yani Kilyos açıklarında ıssız bir adam (Sürek Avı*, s. 41)
147. Bütün tavşanlar homoseksüeldir sülalesinden (Sürek Avı*, s. 41)
148. Beni yüzyıllık kümesine dadandıran tilki (Gazel*, s. 42)
149. Tüy aldım ki evrende kalkıp gitmeleri özetliyorsun (Gazel*, s. 42)
150. Kuşlar bakımından uçarı (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
151. Çocuk tutumuyla beklenmedik (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
152. Uzatmış ay aydın karanlığıma (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
153. Nerden uzatmışsa تنها boynunu (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
154. Saçlarını tarasa baştan başa rumeli (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
155. Kan kadını rüzgardı atların (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
156. Hep andım ne yaşanır olduğunu (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
157. Bütün duyarlıklara ayarlı (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
158. Sınırsız denizinde çarşafların (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
159. Bir gider bir gelirdi işlek ağzı (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
160. Günün maviliği ondan (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
161. Gecenin horozu ondan (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
162. Beter bir park konuşkanı (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
163. Güvercin kuşkusu cırlak güneş (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
164. Ve limanı Fenikeleştiren (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
165. Örümcek öpüştü kardeş (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
166. Ufak sineması sevginin (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
167. Yer ve gök imececisi (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
168. Bir kelebek konsa ağzına (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
169. Olunç duvarı odada (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
170. Mutu yaşayan mutsuzluğaysa (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
171. Soruları çubuk gibi (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
172. Saat Çin'i vurdu birden: piriñçç (Ülke, s. 48)
173. Ben gittim bembeyaz uykusuzluktan (Ülke, s. 48)
174. Kasketimi eğip üstüne acılarımın (Ülke, s. 48)

175. Sen yüzüne sürgün olduğum kadın (Ülke, s. 48)
176. Bir çocuk boyuna bir suyu söylerdi. Mavi (Ülke, s. 48)
177. Birtakım genç anneleri uzatırdı bir keman (Ülke, s. 48)
178. Sen tutar kendini incecik sevdin (Ülke, s. 48)
179. Kardeşim olan gözlerini unutmadım (Ülke, s. 48)
180. Çocuğum olan alnını sevgilim olan ağzını (Ülke, s. 48)
181. Dostum olan ellerini unutmadım (Ülke, s. 48)
182. Karım olan karnını ve önlerini (Ülke, s. 48)
183. Orospum olan yanlarını ve arkalarını (Ülke, s. 48)
184. Kibrit çak masmavi yanardı sesin (Ülke, s. 48)
185. Ormanlara ormanlara yüzünün sesi (Ülke, s. 48)
186. En gizli kelimeleri akıttırdı ağzıma (Ülke, s. 48)
187. Ve çarpıntılı yüreğim saçlarının akıntısında (Ülke, s. 48)
188. Geceyse ay hemen tazeler minareleri (Ülke, s. 49)
189. Kur'an sayfaları satılan sokaklarından (Ülke, s. 49)
190. Ölüm bir çeşit sevgiyle uçar (Ülke, s. 49)
191. Ölüm uçar çocuk yüzlere (Ülke, s. 49)
192. Damağında dilinin yosunlu tadı (Ülke, s. 49)
193. Bir başak ufak ufak bildirir Konya'yı (Ülke, s. 49)
194. Bilinir ne usta olduğum içlenmek zanaatında (Ülke, s. 49)
195. Canımla besliyorum şu hüznün kuşlarını (Ülke, s. 49)
196. Şimdi iri gagalı yalnızlıklar dönüyor (Ülke, s. 49)
197. N'olur ağzından başlayarak soyunmaya (Ülke, s. 49)
198. Öğle üstü (Öğle Üstü, s. 50)
199. Babası ip yerine yılanı çekilmiş (Öğle Üstü, s. 50)
200. Atkısı bir tambur sesine uzanır (Öğle Üstü, s. 50)
201. Öpüşü hançerlenmiş bir kadının (Öğle Üstü, s. 50)
202. Gürültüsüz bir platini
Usul usul indirir
Celladının damarlarına (Öğle Üstü, s. 50)
203. Senin günübirlik sokaklarında (Öğle Üstü, s. 50)
204. Bir kuş serpintisini, ölümün
Canevine sürgün gönderiyor (Öğle Üstü, s. 50)
205. Beyaz yuksuz uzakta (Kars, s. 51)

206. Ölüleri yağan karda (Kars, s. 51)
207. Hohlasan gök buğulanacak (Kars, s. 51)
208. O iyi yüzlü Tanrı (Kars, s. 51)
209. Kurduğumuz rahat tuzakta (Kars, s. 51)
210. Senin bir elinde bir mendil
Öbüründe kuş sesleri (Kars, s. 51)
211. Terazi türküsü (Terazi Türküsü, s. 52)
212. Günde beş vakit Harput ve hüzün (Terazi Türküsü, s. 52)
213. Sigara içenlere ateş etmeyiniz (Tabanca, s. 53)
214. Rozet gibi göğsüne takmış cesaretini (Tabanca, s. 53)
215. Feodaliteyi süpüren bıyıklarıyla (Tabanca, s. 53)
216. İçlenir dururdu koca ayı
Uymuş bir gramofona (Rokoko, s. 54)
217. Korseli A'lar halinde (Rokoko, s. 54)
218. Hisseli bir tiyatroda (Rokoko, s. 54)
219. Yıkar yüreğime öptükçe
Ağızdaki yükü (Kaçak, s. 55)
220. Sinyor Kurşun. İspanya. (Cellat Havası, s. 56)
221. Asılıp gidebilir bakışlarımız
Bir bulutun yedeğinde (Cellat Havası, s. 56)
222. Sıçrayan kan selamlarıdır (Cellat Havası, s. 56)
223. Parantez içinde Raskolnikov'a (Cellat Havası, s. 56)
224. Ey idama hükümlü yurttaş (Cellat Havası, s. 56)
225. İdare edebilirsen soluğunu (Cellat Havası, s. 56)
226. Çünkü İp Efendinin sunduğu
Ölümler kibarca sürüncemede (Cellat Havası, s. 56)
227. Bir kuş: nereye gidiyon kuşu (Resim, s. 57)
228. Bir çalgı: fayton (Resim, s. 57)
229. Yazıldı yalnızlığın yuvarlak masasına (Tristram, s. 58)
230. Mızrağını geçirdi içinden bir flütün (Tristram, s. 58)
231. Altmış köpek havlaması taşıyan karnında (Tristram, s. 58)
232. Sevgiyi tutundurmak için belki de (Tristram, s. 58)
233. Sonra o gider sesini yıkardı (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
234. Ağız da iyice vardı galiba (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)

235. Gece çiçeklerinden bir orman (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
236. Denize doğru gittikçe artan
Bu yüz benim yüzümdü olsa olsa (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
237. Sevinci bitişti acıya (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
238. Çünkü her yüz bir memlekettir (Az Yaşadıksa da, s. 60)
239. Çünkü her sigara bir kelimedir (Az Yaşadıksa da, s. 60)
240. Güz günleriydi bir şarkı olarak (Az Yaşadıksa da, s. 60)
241. Nice hüzünlerden yaprak yaprak (Az Yaşadıksa da, s. 60)
242. Sevecen bir Akdeniz çizgisini (Göçebe, s. 61)
243. Gözlerimin gemileri kuş istiyor (Göçebe, s. 61)
244. Açılıp kapandıkça sevdam (Göçebe, s. 61)
245. Kapanıp açılıyor bir mavi (Göçebe, s. 61)
246. Kerem ile Arzu geliyor aslı ile Kanber (Göçebe, s. 61)
247. Ay kana kana batıyor (Göçebe, s. 61)
248. Eşkiyalar gecenin yangını izliyorlar uzakta (Göçebe, s. 61)
249. Kargapazarı dağlarını dolanan yaşlı ve öfkeli bir otobüsteyim (Göçebe, s. 61)
250. Jandarma daima nesirde kalacaktır (Göçebe, s. 61)
251. Eşkiyalar silahlarını çapraz astıkça türkülerine (Göçebe, s. 61)
252. Ve dağlar böyle eşkiya güzelliği taşıdıkça (Göçebe, s. 61)
253. Şahmaran süt istiyor kefeninden
Üç aylık ölmüş çocukların (Göçebe, s. 61)
254. Patronunun karısını zimmetine geçirip (Göçebe, s. 61)
255. Ölümü siyah bir kakül gibi alnına düşürmesini bildi (Göçebe, s. 61)
256. İşte eflatun kakalı çocuklar olduğunu Kütahya'da (Göçebe, s. 62)
257. Van'da güreşçi develer gibi süslediklerini kamyonları (Göçebe, s. 62)
258. İstanbul'da minarelerin lirik olduğunu köprülerinse dialektik (Göçebe, s. 62)
259. Acemi bir bulut bozuyor bütün görüntüyü eski bir şarkı gibi (Göçebe, s. 62)
260. Acı bilincinde sonsuzluğun (Göçebe, s. 62)
261. Tanrısal bıyıklarıyla durumlarını paraşütlendiren (Göçebe, s. 62)
262. Pekala yalçınlık iddiasında bulunabilecek bir tepenin üstünde (Göçebe, s. 62)

263. Gökyüzünü Ankara kalesine göre daha soyut ve daha elverişli bir şekilde
(Göçebe, s. 62)
264. Hırpalayan bu kale de olmasa (Göçebe, s. 62)
265. Yalnızlığın başkenti orası (Göçebe, s. 62)
266. Yalnızlığını adlandırıyor o kadar (Göçebe, s. 63)
267. Arkada bir su devrile devrile akıyor
268. Tanrı meleğini ağırlamaya çalışan (Göçebe, s. 63)
269. Dedelerin yüzlerinde erozyon
Silip götürmüş bütün evetleri (Göçebe, s. 63)
270. Annelerinse ağızlarında hiyeroglif (Göçebe, s. 63)
271. Babalarinsa ağustoslar atasözleri (Göçebe, s. 63)
272. Teyzelerse elleriyle yargılıyor gök güzelliğini (Göçebe, s. 63)
273. Ablalarinsa boyunları soru işareti (Göçebe, s. 63)
274. Bıçakla soyuyorlar kelimeleri (Göçebe, s. 63)
275. Bir mezarın doğurduğu iştahlı bir çocuktur Anadolu şiiri (Göçebe, s. 63)
276. Ey şiir arayıcısı ey esrik kişi (Göçebe, s. 64)
277. Bu ağartı ancak yürekle karşılanabilir (Göçebe, s. 64)
278. Ve balyozla vursalar mısralarına (Göçebe, s. 64)
279. Soylu bir demir sesi yükselir (Göçebe, s. 64)
280. Soylu büyük ve mavi bir demir sesi (Göçebe, s. 64)
281. Ellerim gece yatısına çağrılmış (Göçebe, s. 64)
282. Yüzüm giyotine abone (Göçebe, s. 64)
283. Taşınacak silah değildir gurur (Mola, s. 65)
284. Dört rüzgarı biçen mitralyözlerin (Mola, s. 65)
285. Uçlarında gökyüzü mayalanıyor (Mola, s. 65)
286. Görünce kamaştı da ellerim (Mola, s. 65)
287. Ben asker değilim nişanlıyım (Mola, s. 65)
288. Arka güneş (Arka Güneş, s. 66)
289. Yabansı sesiyle doldurup bardağımı (Arka Güneş, s. 66)
290. Boşaltır sonra belirsizliğe (Arka Güneş, s. 66)
291. Kıyıya uzanan düzlük (Arka Güneş, s. 66)
292. Kurtarır karnındaki arıyı (Arka Güneş, s. 66)
293. Yitirir uçlarını çatılar (Arka Güneş, s. 66)
294. Ay çakıllara bölünür (Arka Güneş, s. 66)

295. Bir daldır uykusuzluk (Arka Güneş, s. 66)
296. Sallanır sürekli gecede (Arka Güneş, s. 66)
297. Deniz seyrelir ayaklarında (Arka Güneş, s. 66)
298. Şehir kaçağı çocukların (Arka Güneş, s. 66)
299. Tükenir askerlerden kışla (Arka Güneş, s. 66)
300. Söner Kış sapar telefon (Arka Güneş, s. 66)
301. Unutur otomobiller (Arka Güneş, s. 66)
302. Denize aralık çocukların (Arka Güneş, s. 66)
303. Yabansı sesiyle belirsizliğe (Arka Güneş, s. 66)
304. Boşaltır göğü dalgın dalgın (Arka Güneş, s. 66)
305. Sallanan ışıldaklar (Arka Güneş, s. 66)
306. Balıklar elbirliğiyle
Derindeki durumlarını
Savunurlar huni şeklinde (Arka Güneş, s. 66)
307. Bir kan salkımıdır şarkısı (Arka Güneş, s. 67)
308. O yapışkan uğultu
Acının tekniğini öğretir (Arka Güneş, s. 67)
309. Dört yön birbirini yokladıkça (Arka Güneş, s. 67)
310. İki tanrı çeker arabasını
Ölümün, dağlara doğru. (Arka Güneş, s. 67)
311. Yaprak yaprak suçsuzluğunu
Soyduğum serin bildircin (Arka Güneş, s. 67)
312. Aracısız bir ses gibi
Sallanan aralık kadın (Arka Güneş, s. 67)
313. Sokağı dönen gözleri
Çalar çiniye çiniye (Arka Güneş, s. 67)
314. Susunca bir ağaçtır
Otağı sessizliğin (Arka Güneş, s. 67)
315. Loncaların bakırı (Arka Güneş, s. 67)
316. Devşirir ensesindeki
İhlamur çiçeğini, (Arka Güneş, s. 67)
317. İşte tam bu saatlerde bir yara gibidir su (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
318. Senin güneş sarnıcı gözlerin (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)

319. Çarmihını yanından eksik etmeyen bir İsa gibi (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
320. Sırtında on iki basamak taşıyan bir adam görüyoruz (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
321. Alınla ayıklarsın yeryüzünü (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
322. Çardaklar binaların ağızlarında (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
323. Köpekler gizli bir dağı havlar. (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
324. Karbon sınırında yaşayan balıklar (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
325. Kovadan sızan hicret gününü (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
326. Peygamberin parmaklarına asıp paltolarını (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
327. Nasıl girecekler tanrıevine (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
328. Greklerin keçilerle çiftleştiği (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
329. Minibüslerle morarmış sokaklar (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
330. Tütünün acıyla değişildiği (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
331. Saatler yağmuru gösteriyor (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
332. O tükenmez paslanma tutkusunu (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
333. Denize yediriyor yavaş yavaş (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
334. Köklerimiz kendi çiçeklerinden ürküyor* (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
335. Bütün bir gün derin suları kolladı şunun için (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
336. Bir çoban mevsimini geçirmek için saçının billurundan (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
337. Ve yer yer uçuklamış kıyılarıyla (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
338. Kuştur. Bir türkünün hallacında dağılmış (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
339. Balkondur. En bencil sarmaşığa çekilidir tetiği (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
340. Çünkü mutlu İstanbul kadını alır erkeğinin yüzünü (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
341. Çünkü daha dün dört tarafından çekiştirilmiş utancınla (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
342. Şiirime güvenli bir barınak aramıştın (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
343. Aralamaya çalışırken kederini (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)

344. Senin kahkahanın boğumlarında (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
345. İklim. Devrik tezgahı güneşin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
346. Gözlerimiz bozuluyor kanımızın gürültüsünden (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
347. Sokaklardan kadınsı bir seccade gibi akıyor iklim (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
348. Kırmızılar bitişiyor hiçbir şey kesin değil (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
349. Tenteler gökyüzüne bir folklor kazandırıyor (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
350. Yeni yapıların kekemeliği ve akasya (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
351. Ve çınar. Yelesinin içinde tükenmiş bir aslan (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
352. Büyük bir mutfak yaratmış bir imparatorluğun (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
353. Deniz kaçkını bir ulusun çocuklarıyız biz o gün bugün (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
354. Teneşirlerde bir tekne beğenisi (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
355. Buradan taa peygamberler kıyısına kadar (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
356. Bir kazazede takısı bulunur sarhoşların yüzlerinde (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
357. Yine de faizcinin sesindeki hasır (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
358. Yeni Cami'nin caddeye dadanmış dirsekleri (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
359. Bitişigindeki gri gökkuşağının altından (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
360. Kibrit bilekli kızların anahtar burunlu sekreterlerin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
361. Lastik mühürle para basanların eğeyle tabanca üretenlerin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
362. Cüzamlı işhanlarının çiçekbozuğu basımevlerinin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)

363. Kök bitkilerin heterogüllerin Çin yakılarının arasından (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 77)
364. Ağzında bir tatil gevezeliği (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 77)
365. Bir kadın canıma mercan sokuyor (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
366. Damağına muhabbetle gömülmüş dişleri (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
367. Bir mıknatis tutkusunda ufuk (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
368. Bir kan halkasından geçiyor ısınarak
Boğazımdan dökülen sevda sözleri (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
369. Kanatları dökülmüş kuşa benzerdi (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
370. Uzakta duru kurtlar, çakal lekeleri (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
371. Çözüldü damar damar doğanın belleği (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
372. Uçurumlar tazeliğini yitirmemiştir (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
373. Yakışıklı Süphan ile gizemli Ağrı'yı (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
374. Bohçacı Adapazarı ile izlenimci Bursa'yı (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
375. Zakkumun verdiği deli bal ile batı bağlarının lepiska bilgeliğini (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
376. Muhacir nehirler ile kurumuş sukentlerini (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
377. En uyarıcı zambak vahşetini (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
378. Kibar ve fahişe sıfatlarla (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 83)
379. Kus barsaklarında tembelleştirdiğin ilkeyi. (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 83)
380. Kışne kirazını ve göç mevsim (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 83)
381. utançtır tanelenen (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
382. sarışın çocukların başaklarında (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
383. gözü bağlı bir leylak kokusu ovadan (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
384. Taşarak evlerden taraçalardan
gelip sesime yerleşiyor (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
385. Sesimin esnek baldıranı
sesimin alaca baldıran (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)

386. fildişi: rüzgarın tavrı (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
387. Dağ: güneş iskeleti (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
388. denizin yavrusu kocaman (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
389. karabasan ılık acemi (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
390. –uykusuzluğun sütlü inciri (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
391. beni öp, sonra doğur beni (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
392. Damakta serçe gibi seken bir şarap şimdi (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
393. Ustamın üzümüne attığı enfes düğüm (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
394. Ve gözetimi altında çarkifeleklerin (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
395. Uzak buzulların soluğuna yatırılmış (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
396. Binlerce saptan çekilen şu narin rakı (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
397. Kumaşı çürütüyor lacivert-beyaz hışmıyla (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
398. Işığın tutkusuyla karılmış (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
399. Bu gök talaşıyla tıka basa (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
400. Kabil'in genç sığırını, öbürünün başağını
Bir ateşin içinden geçiriyor
Bu ince duman (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
401. Neler öğrenmiyor ki çetrefil güz
Deneysiz bahardan (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
402. Kuşluk vaktini bir sancı gibi sokar göğsüne (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
403. Ağzının şafağında volkan gülleri (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
404. İki çığlık halinde yükselir memeleri (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
405. Geriye kalan bütün kelimeleri de
Kamulaştırıyorum böylece (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
406. Çarşılardan
erkek bakır
dişi bakır (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 89)
407. Ağzını burnunu tıkasalar gözlerinle soluk alırsın
Gözlerini bağlamaya kalksalar el ve ayak tırnaklarıyla (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
408. Kalsiyum ve kalker destekler seni, yeraltı suları destekler seni (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
409. Yırtılan ipek sesiyle;

- Güneşle birlikte bahçelerde mavi gözlü bir aslan dolaşır (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
410. Sokaklarda insan başlarından bir nehir (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
411. Bu yüzden seni başarı hanesine yazmıştır mavi oksijen (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
412. Şimdi hınçla ve karışık düşüncelerle üflenmiş camdan burkulmuş altın halini görüyorsun güneşin (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
413. neşeliydi el ilanları kadar
ve gözlerinde küçük bir çayır sesi (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
414. kederini soylu kılmak için (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
415. alaca bir çabayla maden damarları arasından (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
416. Ve Galata Kulesi (1514 yılında Bizanslılar zamanında şapkası uçmuştu, 1967'de Türkler tarafından sünnet edildi.) (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
417. Kavminin başında, ve en önde, Cehennem kapısını çalmaya hazırlanan Firavun gibi* (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
418. Birdenbire keskin karanfil kokusu kanıtlanmış merakın (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
419. Birdenbire doruklarda dev bir atın nal izleri (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
420. Birdenbire tırkazından kurtulmuş kan sıcaklığı (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
421. Birdenbire donması yasaların donan bir ışık gibi (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
422. Birdenbire esnek bir saniyede toplanmış bütün bir çağın ağırlığı (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
423. Birdenbire tümdengelmeye başlayan bir gramofon çiçeği
günlerce tümevarıp varıp da (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
424. Birdenbire karnından boşalmaya başlayan su, iskeleye
yanaşmak üzere olan vapurun(Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
425. Birdenbire gözden siliniveren iki ceylanıbahri (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)

426. Masmavi bir örtü gibi bırakarak gölgeni (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
427. Geçtin resim çeken söğütlerin içinden* (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
428. O ilk
O baş döndürücü
O cahil su (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
429. Damla damla gelişen bir udu (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
430. Yunus ki sütdişleriyle Türkçenin (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 95)
431. Ne güzel biçmişti gök ekinini, (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 95)
432. Çıkararak karıkocalığın dükkanından (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 95)
433. Demirin taşın yergisiyle dolu
O çimenleri yeşerten nara (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 95)
434. Yarana bastığın o büyümlü deyimi (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
435. Kan pıhtısının ısrarlı bakışı (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
436. Ustamın gözlerindeki son damla mavi (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
437. Perçemi uysalca dolanmış darağacına (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
438. Uzakta kavaklar kuşku sorulu (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
439. Bir tambur dehşeti sazında (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
440. Fıskıracaktır kanı bir tuyuğ gibi (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
441. Başı omzundan kaydığı zaman (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
442. Kağıt bir paketle koydular mezara (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
443. Boğazında buruldu kaldı Türkçe (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
444. Mevsimlerin tülüne sarılı halde (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
445. Yıllarca dinlendirdin acını (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
446. Göğe urmak ister gözbebekleri (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
447. Bir buğday yüzlü zülfü dolaşım (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 97)
448. Nar çiçeği Karacaoğlan (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 97)
449. Seyrek asker Kayıkçı Kul Mustafa (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 97)
450. İşgal acılarından mavi bir lirizm çıkarana (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 97)
451. Köy köy dağılıp kahverengide

- Kent kent kırmızıda toplandığı Gülşehri (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
452. Yalvaçlara kimlik kağıdı dağıtan (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
453. Kan var bütün kelimelerin altında (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
454. Bir çay söyle yağmurların kokusunda (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
455. Bir yelpaze gibi açıldı sesin (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
456. Sürekli iş başındadır belleğin (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
457. Güzün en gürültülü kanadında (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
458. Göğün en ince dalında (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
459. Bir çeşme gibi akabilir cumartesi (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
460. Çılgılındaki sessiz harfler (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
461. Dün gecenin ağırlığıdır damarlarında (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
462. Daha suçsuzdur kırlangıç yumurtasından (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
463. Ama ışık dökebilir olanca renklerini (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
464. Sürekli iş başındadır belleğin (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
465. Yolculuk bir kafiye arayabilir (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
466. Ölüm bir kafiye arayabilir (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
467. Yol bir kafiye arar ve bulur (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
468. Sonra kes o aynadan bir tutam (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
469. Bütün bir ömür kokar o ayna (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
470. İşte o kandır senin gülüşün (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
471. Ve güneşin solmaz çekirdeğini (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
472. Yeldeğirmeni'nden denize sarpa sararak inen bir sokakta (Vakit Var Daha, s. 100)
473. Bir kilise adı taşıyor Dolmabahçe camiinin pencereleri (Vakit Var Daha, s. 100)
474. Ve denizin şişesinde oturan kısa boylu saat kulesi (Vakit Var Daha, s. 100)
475. Yakasının içine kaydırılmış hafifçe basınç-ölçerini (Vakit Var Daha, s. 100)
476. Mermerin memelerinden hafifçe hafifçe damlıyor mavi (Vakit Var Daha, s. 100)
477. Bir koku gibi dururdu parmağı yüzüğünün içinde

- Gerindikçe bütün Doğuya yayardı bedenini (Vakit Var Daha, s. 100)
478. Sağlığından çerçeveler yaratır Kelime Hatun
Uzun uzun duyardı gözlerine çekilmiş mili (Vakit Var Daha, s. 100)
479. Gündüz de tırnaklı hayvanların etleri haram edildi (Vakit Var Daha, s. 101)
480. Genç Osman annesinin rahmini çekip üstüne
Adı burgaçlara yazılsın diye bekledi (Vakit Var Daha, s. 101)
481. Ve kaçarken yılan sokmuş orman perisi (Vakit Var Daha, s. 101)
482. Gürültüyle akıp gidiyor General Motors'un enikleri; (Vakit Var Daha, s. 101)
483. Devesinin boynunda düğüm (Ortadoğu I, s. 105)
484. Ama irili ufaklı göllerle gamzelenir toprak (Ortadoğu I, s. 105)
485. Alfabe ihraç eden Fenike'yi
Alfabe ithal eden Ankara'yı (Ortadoğu I, s. 106)
486. Bir çiçek adı: Tanrım (Ortadoğu I, s. 106)
487. Taşırın damla onuru vardır (Ortadoğu I, s. 106)
488. Bunun için kördür şerbet (Ortadoğu I, s. 106)
489. Bunun için etoburdur petrol (Ortadoğu I, s. 106)
490. Bunun için öfkeli dir özsu (Ortadoğu I, s. 106)
491. Morarıyor faltaşı (Ortadoğu I, s. 106)
492. Lacivert bir çingiraktır ölüm (Ortadoğu II, s. 107)
493. Ve avcıdır amansızdır coğrafya (Ortadoğu II, s. 107)
494. Kayalıklara sıkışmış bir tarihi (Ortadoğu II, s. 107)
495. Kilim sanrısının halı dalgınlığına (Ortadoğu II, s. 107)
496. Dağların gizemli şakaklarından (Ortadoğu II, s. 107)
497. Bölgenin bütün üvey topraklarına (Ortadoğu II, s. 107)
498. Altın öldürmüş, ipek yalan söylemiştir (Ortadoğu II, s. 107)
499. Umudun kanayan cephesinde (Ortadoğu II, s. 107)
500. Bak yağmur yağıyor ana unsura (Ortadoğu II, s. 107)
501. Bir ilkkar tomurcuğu gibi (Ortadoğu II, s. 108)
502. Geveze dualardan sıyrılmış (Ortadoğu II, s. 108)
503. Son gölgeleri yakılanların (Ortadoğu II, s. 108)
504. Ve her akşam göğün yorgun başı (Ortadoğu II, s. 108)
505. Sütündeki mavi damarlara koyunların (Ortadoğu II, s. 108)
506. –Mavi şaman damarlarına- (Ortadoğu II, s. 108)

507. Erzurum'da
Geçit vermez kaşlarının ardında (Ortadoğu II, s. 108)
508. Bir kibir kırışığı çekmeyi ihmal etme (Ortadoğu II, s. 108)
509. Çiçek ki çiğniyorum ağzımda
Zifaftan ve yastan (Ortadoğu III, s. 110)
510. Havlıyor barut
Sarartıyor gök kumaşını (Ortadoğu III, s. 110)
511. Bütün elbiselerim üstümde
Kandan ve kavaktan (Ortadoğu III, s. 110)
512. Beyaz ateşin içinde (Ortadoğu III, s. 110)
513. Çılgın salkım (Ortadoğu III, s. 111)
514. Kıraçlar çarptıkça dağlara
Gül göçürür şafağından (Ortadoğu IV*, s. 113)
515. Akan zaman değil mesafelerdir (Ortadoğu IV*, s. 112)
516. Güneşin çekici yukarda (Ortadoğu IV*, s. 112)
517. Suyun bıçağı aşağıda (Ortadoğu IV*, s. 112)
518. Krom alçakgönüllü, bakır utangaç, (Ortadoğu IV*, s. 112)
519. Ağaç: bir damla iki kıvılcım arasında. (Ortadoğu IV*, s. 112)
520. Kekre bir şey var bu havada (Ortadoğu IV*, s. 112)
521. Yalnız alnımı örtüyor uyku (Çay Bahçesi, s. 117)
522. Gözlerine dolan beyaz çiçekte (Çay Bahçesi, s. 117)
523. Yalnız adıyla besleniyor (Çay Bahçesi, s. 117)
524. Rüzgar pıhtısı bir imbat (Çay Bahçesi, s. 117)
525. Cüzamlı bir kıyımın gözlerini (Çay Bahçesi, s. 117)
526. Ve hasatçı bir gökyüzü ki (Mardin, s. 118)
527. Taştan ağzıyla öpmüştür seni
Kan revan içinde alnaçlar (Mardin, s. 118)
528. Telgraf çiçekleri astımlı kamyonlar (Mardin, s. 118)
529. Çiçeğe kesmiştir karabasan (Mardin, s. 118)
530. İşte gülgillerden armut (Mardin, s. 118)
531. İşte baklagillerden akasya (Mardin, s. 118)
532. Soluğundan öptüm seni (Sayım, s. 119)
533. İliğinden öptüm seni (Sayım, s. 119)
534. Kaynağından öptüm seni (Sayım, s. 119)

535. Yüreğinin kokusunu taşır (Kurt, s. 120)
536. Boynundaki kutup çiçeği (Kurt, s. 120)
537. Öfkeli değil lacivert (Kurt, s. 120)
538. Yırtıcı değil sıcak (Kurt, s. 120)
539. Karanlıktan çağlayarak
Atardamarlarıyla koşar (Kurt, s. 120)
540. Kurt: büyük karbonun sesi (Kurt, s. 120)
541. Ulur gözlerinin arasıyla (Kurt, s. 120)
542. Kıt karınlı iki mevsimli (Kurt, s. 120)
543. Belleğini örttükçe tipi (Kurt, s. 120)
544. Unutuşun gri tipisi (Kurt, s. 120)
545. Yorgun atları tarazlı tipisi (Kurt, s. 120)
546. Ve tanrının koyunlarını
547. Güden çobanın dostu (Kurt, s. 121)
548. Ödleriyle öten kuşlar gibi (Kurt, s. 121)
549. Kurt, soluğuyla içer suyu (Kurt, s. 121)
550. Köpek: ılık profesyoneli (Kurt, s. 121)
551. Ağzı cehennemleşir (Kurt, s. 121)
552. Kurt altı yavru doğurur
Köpek olur bunlardan biri (Kurt, s. 121)
553. Boynu usul turna (Kalın Abdal, s. 122)
554. Silmeye çalışma yavrum
Lekeni gözyaşlarıyla, (İki Şey, s. 123)
555. Mahvolmaz renklerini dehşetin (İki Şey, s. 123)
556. Kaşları uzaklardan geliyor
Sımsıcak bitişiyordu alnında (İki Şey, s. 123)
557. Dişlerinde boylamların serinliği (İki Şey, s. 123)
558. her yaprak sarartıyordu şehri, (İki Şey, s. 124)
559. mekkâreleri güneşin (İki Şey, s. 124)
560. saçı sakalına karışmış dağlara (İki Şey, s. 124)
561. çılgılık çünkü
avurtlarından değil
iliklerinden kopar (İki Şey, s. 124)
562. Soluk soluğa yaklaşır rastlantı

- Yumurtlayıp giderdi avucuma (Yer altı, s. 125)
563. Yani dalında sevmeye alışmışım kadını; (Yer altı, s. 125)
564. Horozunda tilki gülücüğü
Duyarlıksız bir öreke (Yer altı, s. 125)
565. Lekeli bir gezinti (Yer altı, s. 126)
566. Altındış bir miğfer (Yer altı, s. 126)
567. Kupon kesen bir kilidin (Yer altı, s. 126)
568. Bulanık bir kilidin (Yer altı, s. 126)
569. Cevapsız bir kilidin (Yer altı, s. 126)
570. Bilirkişi bir kilidin (Yer altı, s. 126)
571. Bekâret kemeri bir kilidin (Yer altı, s. 126)
572. Morarmış bir kilidin (Yer altı, s. 126)
573. Balyemez bir kilidin (Yer altı, s. 126)
574. Bülbüliye sayaçlı (Yer altı, s. 126)
575. Kölelik terleyen (Yer altı, s. 126)
576. Anız terleyen (Yer altı, s. 126)
577. Yeminli bir kilidin (Yer altı, s. 126)
578. Salt bir kilidin (Yer altı, s. 126)
579. Göksel bir kilidin (Yer altı, s. 126)
580. Aykırı dalda açmışsa da çiçeğim (Türkü, s. 128)
581. Doyumsuz bir sarmaşık gibi (Türkü, s. 128)
582. Can tahtamda iştahlı bir çoban soluğu (Türkü, s. 128)
583. Dinle ak bakışlı bir çeşme söylüyor (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
584. Dinle babanın eski bir resmi söylüyor
–Gün gelir anılar da değiştirir sözcüklerini (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
585. Bir kez olsun tatsaydınız kara mermeri (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
586. Dinle kan söylüyor sevda söylüyor (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
587. Çözerdiniz bilişmenin al köpüklü dilini (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)

588. Dinle balgam söylüyor safra söylüyor (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
589. Susuzluk bir şey değil Keban'ım delindi (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
590. Ama zariftirler de bir bisiklet kazasında ölmeyi akıl edecek kadar, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
591. Patatesin ağaçtan mı koparıldığını tartışacak kadar naiftirler de, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
592. Hakçası bilmedikleri yoktur, bütün balık adlarını bilirler bir kere (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
593. Lunapark beğenisiyle düzenlenmiştir yatak odaları, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
594. Ulusçudurlar bunun kanıtı olarak viskiyi kâseyle içerler (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
595. Ama batılıdırlar da lahmacuna havayar sürececek kadar, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
596. Hekimdirler de güneş gözlüğüyle kürtaj yaparlar başarılılar da (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
597. Şapkaları güzel bir niyet gibidir, öfkeleri dört mevsim reklamı (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
598. Ama hamarattırlar uyku hapları ve bir sürü zimbirtıyla ölümü magazinleştirecek kadar; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
599. Padişahtırlar ferman çıkarmışlardır; hareme patlıcan ve hıyar ancak kıyılarak sokulabilir; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
600. Tecimendirler yüzyıllar boyunca karılarına hükümdarların sataşmasını ağırca vergi olarak kabullenmişlerdir. (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
601. Düşünürdürler de ölülerin aile albümlerinden toplumbilim kuralları çıkaracak kadar, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
602. Dalgalı görürler her şeyi çiçek sayrılığını omuriliklerinde

- geçirmişlerdir; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
603. Tarihin sabıka kaydında fotoğrafları (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
604. Önden güleç ve edilgin yandan keskin ve firavun; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
605. İçlerindeki sevgi insanları atlayarak hayvanlara yönelmiştir (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
606. Noterler tutar güncelerini, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
607. Japon feneri ya da uçurtma tadı taşıyan senetlerden (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
608. Kulağında âmâ bir çömleğin kırılma sesi (Seviş Yolcu, s. 136)
609. Ben geçmiş zamanda dondurdum fiilleri (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
610. Bahar mezarına gömsünler sizi (Dört Mevsim, s. 147)
611. Kokular gibi seviştinizdi (Dört Mevsim, s. 147)
612. Salkımlar gibi buluştunuzdu (Dört Mevsim, s. 147)
613. Çarşılar gibi seviştinizdi (Dört Mevsim, s. 147)
614. Biber ki yasa dışı önderleridir sebzelerin (Banko, s. 148)
615. Evlilere kız vermedikleri de doğru (Banko, s. 148)
616. Ama yalnız ikimizin sözcükleri
Sarmaşdolaş (Üzerinden Sevişmek, s. 151)
617. Sivri topukları nasıl ortasına
Gömülmüştür belleksiz halıların (Üzerinden Sevişmek, s. 151)
618. Yanıbaşımızda
Bir su akardı eli serçeli, (İp, s. 153)
619. Sen akışkan ayna dertli böcek (Özür, s. 155)
620. Çamaşırımda besleyici leke (Özür, s. 155)
621. Alinyazımın tek okunaklı yeri (Özür, s. 155)
622. Bıçkın sevinç kunt öfke (Özür, s. 155)
623. Küçük dilini yutmuş kırmızı soğan (Özür, s. 155)
624. Yüce gönüllü akasya (Özür, s. 155)
625. Püsküren bir çiçek gibi (Striptiz, s. 156)
626. Şu senin bulutsu sesin var ya (Var, s. 158)
627. Adı kötüye çıkmış tüm sözcükleri (Var, s. 158)
628. Çiçek aşısı gibi bakardı (Karne, s. 159)

629. Ötekiyse nasıl incelikli
Türkçe sığmazdı ağzına (Karne, s. 159)
630. Sesi yeraltından geliyordu ve kemiktendi elleri. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
631. Sen tavşan aralığı, (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
632. Tek boynuzlu yapılar arasında
İki katlı ve gözlüklü bir hayirevi (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir III, s. 166)
633. Sen bir mevsimin sanat eki (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir III, s. 166)
634. Çeşmeler adın kokulu! (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir III, s. 166)
635. Alüminyum mırıldanıyor zorluyor güçsüz belleğini, (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)
636. Bir gökkuşağıyla doldurmak istiyorum içini. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
637. Sözcükler gömlek değiştirir (Taşırın Damla, s. 173)
638. Taçyapraklı mahrem dakika (Taşırın Damla, s. 173)
639. Sen güneşin her anlık dergisi
Bin yıllık aboneyim sana (Taşırın Damla, s. 174)
640. Bir çiçek yolunu kesti! (Bir Çiçek I, s. 175)
641. Bir ilkokul bahçesi geçiyordu
642. Cıvı cıvı sulardan (Bir Çiçek II, s. 176)
643. Yumuşak Ğ vitamini:
Ulusalçılık! (Ğ Vitamini, s. 177)
644. Ağzında
Filtreli
Şanlı Haziran (Bir Büst İçin Elli Yıl Sonra Söylenmiştir, s. 178)
645. Senli benli buğday çocuk (İlhan'ın Anısına Türküler, s. 179)
646. Bir bardak su içsem şimdi
Yaralarımından dökülür (İlhan'ın Anısına Türküler, s. 179)
647. Parmağında küçük bir zincir
Bıyıkların yazgı gibidir (İlhan'ın Anısına Türküler, s. 179)
648. Anıştırır yüzleri aşklar

- Belirsizdir o mu değil mi (İlhan'ın Anısına Türküler, s. 179)
649. Beslenirdi sadece
Küçük dargınlıklarla. (Mübeccel İzmirli, s. 180)
650. Hışırda durur sular
Giz tutmuş bakışlarıyla
Gökten boşanırcasına (Mübeccel İzmirli, s. 181)
651. Hekim
Avucunun içinde mevsimin yüreği (Ceyhun Atuf Kansu, s. 184)
652. Dost
Sözleri "soğan kadar şirin" (Ceyhun Atuf Kansu, s. 184)
653. Alçakgönüllü
Koparmıştı saatinin akrebini (Ceyhun Atuf Kansu, s. 184)
654. Sandalyede
Tıpkı benim gibi
Oturuyor boşluğum. (Camdan, s. 188)
655. Kökü dışarıda bir aşk, (Bu Bizimki, s. 189)
656. Sözcük
Ağızdan, değirmi sözcük (Ceyhun Atuf Kansu, s. 184)
657. Çiğnediği sözcükler, ağzının kenarında
Salya değil köpük halinde toplanırdı (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye
Yazardı, s. 191)
658. Kehribar yüzü öylece kalsın (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 192)
659. –Nereye mi yazardı dizelerini
Tırnaklarının üstüne yazardı. (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı,
s. 192)
660. Nasıl anımsamazsın Mussolini'yi,
Garsoniyerinde mutlaka bulundururdu
Bir dua iskemlesi.
–Ama son duasında
Toprağa doğru açılmıştı elleri. (Yazgıcı Şiir, s. 193)
661. Adresimsen,
Mektuplarım doğru dürüst gelsin;
İki kişi telefonla konuşurken
Olmayalım hemen üç kişi.

Kentimsen,
 Başka kentler de girsin araya;
 Daha bir sevinçle katılayım,
 Şenliğimsen.
 Her şeyi yaz tarihimsen,
 Ama her bir şeyi;
 Dilimsen,
 Sen de koru biraz dilliğini.
 Düşüncemsen,
 Kızkardeşim pencereyi açsın;
 Sorguçlu bir ışık aracılığıyla
 Günyenisi dolsun içeri.
 Uzat saçlarını Frigya,

Yarimsen, (Dilekçe, s. 197)

662. Acı bir gölge geçerdı bakışından, (Sıcak Nal I, s. 198)
 663. Art çocuk, Muhyiddin Çelebi, (Sıcak Nal I, s. 198)
 664. Kirlidir şiir; ve söz, atılmazsa zehirdir; (Sıcak Nal I, s. 198)
 665. Gökyüzüne çarpıp düşen kelebek (Sıcak Nal II, s. 199)
 666. Ayakları dolaşan sandalyelerden (Sıcak Nal III, s. 199)
 667. Saplantılı duvar saatlerinden (Sıcak Nal III, s. 199)
 668. Ağız ağzına dolu telefonlardan (Sıcak Nal III, s. 199)
 669. Gözleri bozuk paralardan (Sıcak Nal III, s. 199)
 670. Evreşe,
 Tek türküsüyle varolan ela gözlü kasaba, (Sıcak Nal IV, s. 199)
 671. Umarsızlığı yüceltmek mi desem?
 Renkleri beklemek belki... (Sıcak Nal V, s. 200)
 672. Makbule geçmeyen armağan
 Ya da
 Zindanda gökbilim öğrenimi. (Sıcak Nal V, s. 200)
 673. Ölü duvağı, (Sıcak Nal VII, s. 200)
 674. Karaköy altgeçitinde bekliyor
 Şemsiyesini tüfek gibi asmış omzuna
 Ölüm meleği (Sıcak Nal VIII, s. 201)
 675. Bir şey var

- Balkonlar kollarını açmışlar (Sıcak Nal X, s. 201)
676. Sesinde ne var biliyor musun
 Bir bahçenin ortası var (8. 10 Vapuru, s. 202)
 Sesinde ne var biliyor musun
 Uykusuz Türkçe var (8. 10 Vapuru, s. 202)
 Sesinde ne var biliyor musun
 Eski öpüşler var (8. 10 Vapuru, s. 202)
 Sesinde ne var biliyor musun
 Ev dağınıklığı var (8. 10 Vapuru, s. 202)
 Sesinde ne var biliyor musun
 Söyleyemediğin sözcükler var (8. 10 Vapuru, s. 202)
677. İkide bir elini başına götürüp
 Rüzgarda dağılan yalnızlığını
 Düzeltiyorsun (8. 10 Vapuru, s. 202)
678. Rüzgar
 Az ötedeki kervansarayı
 Eleştirir durur (Tercan, s. 203)
679. Yeşil ipek gömleğinin yakası
 Büyük zamana düşer (Edip Cansever, s. 204)
680. *Sevdiğin kentlerin selamı sanki*
 Sülüs kamyon şoförleri
 Kûfi hamallar (Açılmamış Kapılar, s. 205)
681. *Anılar hep sonbaharda gibidir*
 astrakan gecede
 süt yıldızlar (Açılmamış Kapılar, s. 205)
682. Odanız kızkardeşinizdir,
 Büyük Ş'lerle iner giysiniz; (Lavanta, s. 206)
683. Değme acı baş edemez
 Hazların lâl oyuklarıyla. (Lavanta, s. 206)
684. Çıkarken yığılan basamaklar
 Kaçı kaçırır inerken, (Lavanta, s. 206)
685. Bekletilmiş ipeklinizden
 Kopmaya can atar bir düğme (Lavanta, s. 206)
686. Umut'un içinde mut varsa

- Umutsuzluğun da içinde umut (Karacaoğlan, s. 207)
687. Yaş otuz beş dantel gibi ortasından
Sessizce yırtılmış temiz yüzlü hacılar (Karacaoğlan, s. 207)
688. Karacaoğlan der ki göçüm söküldü
Kilimim parça parça acılar al al açar (Karacaoğlan, s. 207)
689. Gözlerinde yıldızlar
Serin yerde durur (Turgut Uyar, s. 209)
690. Yeni bir güzelduyu açılırdı
Bir töre cançekişirken (Yaz Sonu, s. 210)
691. Karagözlü hançer, sen; sen, mavi bakışlı kılıç, (Yaz Sonu, s. 210)
692. Sen yaz sonunu ilan eden güzel keten
Güneşten yırtılmış caz sen (Yaz Sonu, s. 210)
693. Ayakta duran pantolonlar,
Anılar ortalıkta dolaşır ve karmaşır (Dostluklar İçin Düzyazı, s. 214)
694. Fırat suyu bütün bir bölgeyi
Takma adlarla dolanmak
Zorundadır. (Düşüncesi Değil Kendisi, s. 230)
695. Aylar birbirinin içinden yürüyebilir. Ağustosta bile Marta gönderme vardır.
(Siz, Saatleri, s. 237)
696. Siz, saatleri yaşadınız. Zamantaşlarını. (Siz, Saatleri, s. 237)
697. Sesimiz radyasyon içinde. (Siz, Saatleri, s. 237)
698. Sürgündük. Göçebeliğin elverişli yanlarını da yitirmiş gibiydik. Yanınızda
göçmen olduk. Bir yerleşmişlik duygusu ki, hırkamız yazlık sinemada iliklenir.
(Siz, Saatleri, s. 237)
699. Saatlerle yaşadınız. *Düşlerinizde doğulu bir ressamın elinden çıkmış ağırlıksız
yapraklar.* (Siz, Saatleri, s. 238)
700. İki din var: siyah ve beyaz. Gerisi?... (Siz, Saatleri, s. 238)
701. Merdivenlerin oraya koşuyorum,
Beklemek gövde kazanması zamanın; (İki Kalp, s. 241)
702. Eşdeğeriyle yan yana yürürken
Cehennem sokağında birey olmak (Eşdeğeriyle Yan, s. 242)
703. Ve en inceldikten sonra
İlkel sözcüklerle konuşmak seninle. (Eşdeğeriyle Yan, s. 242)
704. Yalnızlığı soruyorlar, yalnızlık

- Bir ovanın düz oluşu gibi bir şey. (Eşdeğeriyle Yan, s. 242)
705. Bol dökümlü gömleğinin içinde
Sırtını ve karnını dolanan
Ve sonunda sincap olan
O kuş. (Atı'lar Deltalara, s. 243)
706. Çalgılar ikidurur sürgün ilinde,
 Bir gözü mavidir bir gözü bleu. (Çekirge Bulutu, s. 244)
707. Irmak aşağı inen güz parçası, (İlkokulu Bitirdiği, s. 246)
708. Bilgisayar olarak kullanılmış bir gölü (Bilgisayar Olarak, s. 247)
709. Baktım yeri toparlıyor ayak izleri (Bilgisayar Olarak, s. 247)
710. Önlerine katarak insan ve hayvan listelerini
 Sabah akşam kapınızın önünden geçirirler. (Daha ben, s. 249)
711. Örtüler arasında yeryüzü beğenisiyle
 Ayışığını paylaşırdı bacakları (İçtim O, s. 250)
712. Gözlerimizin dibi karıştı
 Dağyollarının uzak dumanı gibi. (Bir Mineli, s. 251)
713. Metinlerde buluştuk, kopkoyu deyimlerde, (Metinlerde Buluştuk, s. 252)
714. Ç harfini daha yeni dönmüşüz (Metinlerde Buluştuk, s. 252)
715. Küçük anne, kelepik kız, (Küçük Kız, s. 253)
716. Genceli Nizami'nin dediği gibi
 Taşı onunla yıkasalar
 Üzerinde akik biter,
 Bakışların ki... (Küçük Anne, s. 253)
717. 26 yılda 28 ev değiştirdin;
 Leke kuşağı nasıl bilmez seni! (Hiçbir Semtte, s. 255)
718. Yürüyoruz bütünlemeye kalmış bir sessizlikte (Hiçbir Semtte, s. 255)
719. Anımsarsın, günlerce konuşup durmuştuk
 O İB (ipekböceği) sesli kadını;
 Birinin Gröndland'ı olmaya hazırlanıyordu. (Mutsuzluk Gülümseyerek, s. 256)
720. Bir kış göğü gibi o saat alçalır ölüm,
 Yalnız işitme duyusu kalır ortada. (Bir Kış, s. 257)
721. Yitmiş bir geleceğin işaret parmakları;
 Horasan uykusuna havlayan köpekler, Buhara. (Bir Kış, s. 257)
722. Ben atımı böyle dört sürüyorum ya,

- Yetişmek için mi, bilmem, kaçmak için mi? (Piri Reis, s. 258)
723. Bir çiçek duruyordu, orda, bir yerde,
Bir yanlışı düzeltircesine açmış; (Bir Çiçek, s. 259)
724. Bir gemi bembeyaz teniyle açıklarda,
Güverteleri uçtan uca orman; (Bir Çiçek, s. 259)
725. An ki fiskiyesi sonsuzluğun (Gece Bitkilerinden, s. 260)
726. Su akar kan yerine damarlarınızda. (Şarkı, s. 263)
727. Usulca dağılır uzaklara
bedeninden
barış
akan
bir
zürafa. (Şarkı, s. 263)
728. Mutsuzluğumu yeterince hak etmek için
Geri döndüm ve kilometrelerce yürüdüm (11 Beyit, s. 267)
729. Baktım ki aşk dizesi ayakta duramıyor
Kadın adına da söylenmemişse. (11 Beyit, s. 267)
730. *Bir çadır bir dağın eteğinde*
Doğaya odalar tanıtır. (11 Beyit, s. 267)
731. *Sığınacak yer kalmadı*
Chagall'daki eşeğin gözünden başka (11 Beyit, s. 267)
732. *Ey ışık ayı gönlübol Eylül*
Doğuda bekle bizi perdeli kentte (11 Beyit, s. 268)
733. Öncesiz bakışları yeryüzünün
Krater gölleri. (11 Beyit, s. 268)
734. Gökyüzünden başka şey görmemiş
O göller. (11 Beyit, s. 268)
735. Küfür diyorum bir saldırmama eylemidir. (16 Dize, s. 271)
736. Zincir gibi öten ağaçkuşları (16 Dize, s. 271)
737. Yazgının bir günlüğüne güncelleşmesi (16 Dize, s. 271)
738. Benim küçük kızçocuğu tanırım! (16 Dize, s. 271)
739. Renkleri tek tek alırsan hepsi tarikat. (16 Dize, s. 271)
740. Şehirler taş yürekliydi Şarkısı-beyaz (Şarkısı-Beyaz*, s. 277)
741. Ölüm daha saçlarına gelmemişti Şarkısı-beyaz (Şarkısı-Beyaz*, s. 277)

742. Rüyalar darmadağındı Şarkısı-beyaz (Şarkısı-Beyaz*, s. 278)
743. Sonra dalgalar geldi dile
Sonra bir mavilikti aldı her yerimizi; (Şarkısı-Beyaz*, s. 278)
744. Siz siz olun dayanın dostlar
Gölgem beni artık takmaz olmuştu. (Hafta Sekiz, s. 279)
745. Karım gözlerindeki son damla maviyi
Elleriyle saklıyordu her seferinde. (Hafta Sekiz, s. 279)
746. Bakışlarımız birden buluşuverdi
Evvela gözlerim baktı, sonra ben baktım (Çıkmaz Sınır, s. 281)
747. Baktım ki bir şarkı almış gidiyor dudaklarımı (Çıkmaz Sınır, s. 281)
748. Dudakların başkalarının masasında lâle (Piyale, s. 285)
749. Ben boynumdaki ipe bir düğüm daha atıyorum (Piyale, s. 285)
750. Bense boşalttığın kadehleri satın alıyordum (Piyale, s. 285)
Enayilik ettiğimi bile bile
751. Başkasının olmayı bir türlü beceremiyordun (Piyale, s. 285)
752. İstanbul'da elimi kaldırdım
Biraz içkiliydim, biraz sevdalı, biraz da minareli
Geleni geçeni durdurdum (Saat Beş, s. 290)
753. İstanbul'da gözümün birini söndürdüm
Balıkların yarısı yok oldu gitti (Saat Beş, s. 290)
754. Bir kadın döktüre döktüre susuyordu (Saat Beş, s. 290)
755. Mezartaşı çiçekleri (Mezartaşı Çiçekleri, s. 291)
756. Ulunay Milliyet'in altın dişiydi,
Bugünse o boşluğu Felek dolduruyor;
O kendi protezini, Refik de sütdişlerini
Zaman zaman altın suyuna daldırıyor. (Mezartaşı Çiçekleri II, s. 291)
757. Adı Çetin'di soyadı Altan,
Dobra söyledi dobra baktı; (Mezartaşı Çiçekleri III, s. 292)
758. İyi niyetlidir musluk,
Diyordu adam, (Perdeli, s. 294)
759. Biliyorum papağan renklidir mahşer, (Bent Kapağı*, s. 295)
760. Zambak gibi hırsla açılıyor bir kuğu, (Bent Kapağı* III, s. 296)
761. Sessiz bent kapağı Hayrat yazı (Bent Kapağı* III, s. 296)
762. Ve üstündekileri

- Bir bir fırlatıp atan
Bir leylak sesi... (İntihar, s. 298)
763. Kuşlar gibi cıvılda
Tattırdığın acılar (Park, s. 301)
764. Ey alınyazısı uzmanı
Suretlerle doldurursun yazını (Alın Yazıları, s.303)
765. Sevdaya tutulduğu günlerde
Saatinin akrebi kopar
Cuma günleri Merkez'de
Yelkovana yelken katar (Ahmet Köksal İçin, s.303)
766. Sevgili Eray
Çevirir sessizliği
Deniz lokantasında
İnsancaya (Eray Canberk İçin, s. 304)
767. Şiiri doğurmaz,
Yumurtlar! (Ercüment Uçarı İçin, s. 304)
768. Gür ve coşkun bir günışığı dadanmış pencereye
Masada tabaklar neşesiz
Koridor ıssız
Banyoda havlular yalnız
Mutfak dersen-derbeder ve pis
Çiti orda duruyor, ekmek kutusu boş
Vantilatör soluksuz ([Sevgilim Ben Şimdi..., s.307])
769. Memo'nun oyuncak sepeti uykularda
Mavi gece lambası hevesiz ([Sevgilim Ben Şimdi..., s.307])
770. Her şey seni bekliyor her şey gelmeni
İçeri girmeni
Senin elinin değmesini
Gözünün dokunmasını ([Sevgilim Ben Şimdi..., s.307])
771. Güvercinler güneşten bir sessizliği biriktiriyor ([Sevgilim, Bir Günün..., s.308])
772. Gözlerinden uyku akan bir taksinin içindeyim (Bugün Ne?, s.309)
773. Başkent en pahalı örümceğini biriktiriyor (Bugün Ne?, s.309)
774. O ağacın yanından geçerken gökyüzü ne derindi (Bugün Ne?, s.309)
775. Tek bir kuş tek bir şapka tek bir çorap onaylamayacak bunu (Bugün Ne?, s.310)

776. Fazıl'ı: İçi boşalmağa yüz tutmuş o şiir tankerini. (Bugün Ne?, s.310)
777. Ve Tahsin: Onu bir duygu taşaronu olarak ananlar olacaktır (Bugün Ne?, s.310)
778. Vinç! diye öter sevinç kuşu (Korkarak Vinç, s.313)
779. Madrid'de yemiştin, ve çatılardan kanguru akıyordu
Londra'da (Roman Okudum Seni Düşündüm, s.314)
780. Sesin
balkona asılı çamaşırcasına
Havalansın, havalansın dursun (Senin Sesin, s.316)
781. Siz, saatleri yaşadınız. Henüz sözcük haline dönüşmemiş, ya da bir sözcük karşılığı oluşmamış durumlar yarattınız. (Siz, Saatleri, s.237)
782. Ya sen? Neden sende tehlike anlarına
Bunca hazırlıksız olma özeni (Piri Reis, s. 258)
783. Ne eflatun etin var, yanarca mı yanarca (Roman Okudum Seni Düşündüm, s. 314)
784. Bilinçdışı gökbilimde bile
Sen, sıcak kazıbilim, geleceğini
Anladım. (Bugün hava Güzel, s. 329)

2. SÖZCÜKSEL SAPMALAR

1. Seni *usulcu* öpmüştüm ilk öptüğümde (Güzelleme, s. 16)
2. Tepede bir gökyüzü vardı yuvarlak
Şöylelemesine maviydi kör oldum (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
3. Gözleri göz değil *gözistan* (Bun, s. 37)
4. *Üvercinka* (Üvercinka, s. 38)
5. *Olunç* duvarı odada (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
6. Ve sen, kıyı, yan! *Alart* çevremizi (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
7. Kök bitkilerin *heterogüllerin* Çin yakılarının arasından (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
8. Uzakta kavaklar kuşku *sorulu* (Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin, s. 96)
9. Dönüşmüştür bir *yurtsamaya* (Mardin, s. 118)
10. Avukattırlar
Günoğludurlar (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
11. *Yabancıya* berbat bir çevirisi (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
12. Diyorum *çoğunca* evli kadınlar (Uçumda Açan, s. 149)
13. Sen *elisürencil* (Özür, s. 155)
14. Şu senin *dolayık* sesin var ya (Var, s. 158)
15. *Dursuz_duraksız* güdülerime (Karne, s. 159)
16. Daha *nen* olayım isterdim,
Onursuzunum senin! (Ama Senin, s. 160)
17. Yakamda gizlilik rozeti, ehh *çobanllık* da caba; (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
18. *Zıngadak* duran bahçe (Taşırın Damla, s. 173)
19. Telgraf direğinde *vınlı* (Taşırın Damla, s. 173)
20. *İçkievinden* çıkınca (Camdan, s. 188)
21. Nurullah Ataç *çeliştirmen*
Tahir Alangu *soruşturman*
Cevdet Kudret *deriştirmen*
Suut Kemal *çekiştirmen*

Mehmet Kaplan *uyuşturman*

Sabahattin Eyüboğlu *yetiştirmen*

Orhan Burian *barişturman*

Vedat Günyol *biliştirmen*

Adnan Benk *veriştirmen*

Fahir Onger *geçiştirmen*

Memet Fuat *alışturman*

Fethi Naci *kızışturman*

Hüseyin Cöntürk *yarışturman*

Rauf Mutluay *doluşturman*

Asım Bezirci *koğuşturman*

Mehmet H. Doğan *geliştirmen*

Doğan Hızlan *buluşturman*

Konur Ertop *araşturman*

Vecihi Timuroğlu *seviştirmen*

Muzaffer Uyguner *üleştirmen*

Adnan Binyazar *örtüştirmen*

Fusun Akatlı *konuşturman*

Atilla Özkırmımlı *dalaşturman*

Murat Belge *yakişturman*

Enis Batur *ileştirmen*

İlhan Berk eleştirmen

(Adı İlhan Berk Olan Şiir, s. 190)

22. *Renksemez camgöz*

Hep arka pencereden baktı, (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 191)

23. Türkiye'nin adı,

Soyadı yarasından beri

Atatürk adından

Soyutlanamadı:

1930'lu yıllarda

Etitürkiye;

1940'lı yıllarda

Atetürkiye;

1950'li yıllarda

Uditürkiye;

1960'lı yıllarda

Ötetürkiye;

1970'li yıllarda

Atatürkiye;

1980'li yıllarda

Adıtürkiye;

Mavi yolculuklar var bir de

O yunani o güzel yolculuklarda,

Hemen her zaman:

*Adatürkiye.*_ (Kısa Türkiye Tarihi III, s. 221)

24. Uzaklarda bir yeri *aynatmasından* belli; (Sıcak Nal III, s. 199)

25. *Bilir misin iki kökeni var* hüznüniyetinin: (Açılmamış Kapılar, s. 205)

26. Yeni bir *güzelduyu* açılırdı

Bir töre cançekişirken (Yaz Sonu, s. 210)

27. Uzanıp durmuş mahcup

Işığagöçerin şarkısı (Turgut Uyar, s. 209)

28. *Sevincelik* (Sevincelik, s. 211)

29. Savunma ve *içdökü* koklar (Dostluklar İçin Düzyazı, s. 214)

30. Siz, kazıbilimler, *alinyazısibilimler,*

Geçsin yıllar geçsin, seneler gibi. (18 Aralık, s. 254)

31. *Ey otobüssever ey Troya yolcusu!*
 Anımsarsın, günlerce konuşup durmuştuk
 O *İB* (ipekböceği) sesli kadını;
 Birinin Gröndland'ı olmaya hazırlanıyordu. (Mutsuzluk
 Gülümseyerek, s. 256)
32. Ve suların altında *mavileyin* (Şarkısı-Beyaz*, s. 277)
33. Sevgili Eray
 Çevirir sessizliği
 Deniz lokantasında
İnsancaya (Eray Canberk İçin, s. 304)
34. Başladı Afrikası uzun bir gece
 –Afrika dediğin bir garip kıta-
 Geceler yukarda telcek-bulutcak (Hamza Süiti, s. 28)
35. Oldurmanın yıkmanın yeniden yapmanın aslan heykelleri
 Olduran yıkan yeniden yapan gözlerini seviyorum kaç kişi
 Bir senin gözlerin var zaten daha yok
 Ya bu başını alıp gidiş boynundaki
Modigliani oğlu Modigliani (Aslan Heykelleri, s. 31)
36. İlim günleri gelirdi taraçalar
 Uzatırdı *mevsimölçerlerini* (Karne, s. 159)
37. İlkokulu bitirdiği gün Cumhuriyet şairi,
 Saçında kurdelesini Lozan gibi;
 Sonra her yıl öldürüldü, öldürüldükçe de
Hemeninden göğesini hüthütler çizildi. (Bilgisayar Olarak, s.247)
38. Çıkarken yığılan *basmağlar*
 Kaçı kaçırırler inerken, (Lavanta, s. 206)
39. Ne eflatun etin var, *yanarca mı yanarca* (Roman Okudum Seni Düşündüm, s.
 314)
40. belki de. Ruhun, özdeş yönlerini denediği
 organlar olabileceği gibi, *çelişkin* yönleriyle
 belirdiği organlar da vardır. Olabilir . (Sesin Senin, s. 315)
41. *Yağmurkuşgillerden biri* (İp, s. 153)
42. Dursuz duraksız güdülerime
 Bir şeyler katardı *düşüncemsi* (Karne, s. 159)

43. Sorguçlu bir ışık aracılığıyla

Günyenisi dolsun içeri. (Dilekçe, s. 197)

3. DİLBİLGİSEL SAPMALAR

3. 1. BİÇİMBİLİMSEL SAPMALAR

1. Zehir Kazak zıkkım Gedayi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
2. Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
3. İki gemiciyken Van Gogh'dan aşırılmış (Dalga, s. 18)
4. En yakıştıran kendini (Bir Park Konuşkanı Üstüne, s. 47)
5. Bir günler şölenlerle egemen ülkende (Ülke, s. 49)
6. Adı Çetin'di soyadı Altan,
Dobra söyledi dobra baktı; (Mezartaşı Çiçekleri III, s. 292)
7. Belki de bir günler bunun için Aydın'da bulunduğumu (Göçebe, s. 62)
8. Yapayalnız, ben bana oturuyordum; (Çıkmaz Sınır, s. 281)
9. Ben nice gözle nice denizle nice gazelle
Rimle gördüm rimle bildim rimle yaşadım seni (Gazel, s. 42)
10. Ama ben nice göz nice deniz nice gazel
Lerimle gördüm lerimle bildim lerimle becerdim o işi (Gazel, s. 42)
11. Sütündeki mavi damarlara koyunların (Ortadoğu III, s. 108)
12. Yataklar var konuşmak için
Öpüşmek için telefon kulübeleri (Var, s. 158)
13. İçtim o bin yıllanmış testiden, içtim, içtim, (İçtim O, s. 250)
14. Seversin mi beni, doğru söyle ama?-Sigara? (Roman Okudum Seni
Düşündüm, s. 314)
15. Ama telefon kulübesinden konuşuyorsun ([Bu Yaşta, s.328])

3. 2. SÖZDİZİMSEL SAPMALAR

1. Seni kucağıma alıyorum
Tarifsiz uzuyor bacakların (San, s. 11)
2. Sütündeki mavi damarlara koyunların (Ortadoğu III, s. 108)
3. Adam şapkasına rastladı sokakta (Adam, s. 15)
4. Bir kadın açtı pencereyi sonuna kadar (Adam, s. 15)
5. Bir kadın hatırladı sonuna kadar beyaz (Adam, s. 15)
6. Yıldızlar kıyamet gibiydi kaldırımlarda (Adam, s. 15)
7. Bak gizlisi saklısı kalmadı günümüzün (Güzelleme, s. 16)
8. Sen asıl bunlara bak bunlar dudakların (Güzelleme, s. 16)
9. Seni usulcu öpmüştüm ilk öptüğümde (Güzelleme, s. 16)
10. Yoktu dünlerde evelsi günlerdeki yoksulluğumuz (Aşk, s. 17)
11. Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların (Aşk, s. 17)
12. Bir dilim ekmeğin bir iki zeytinin başınaydı doymamız (Aşk, s. 17)
13. Öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi sevmek (Aşk, s. 17)
14. Oysa bir bardak su yetiyordu saçlarını ıslatmaya (Aşk, s. 17)
15. Bulutu kestiler bulut üç parça (Dalga, s. 18)
16. Kanım yere aktı bulut üç parça (Dalga, s. 18)
17. Bir kere asılmışım çocukluğumda (Dalga, s. 18)
18. Sen binlerce yaşayasın diye yaptım bunu (Kanto, s. 19)
19. Bütün açıklardı kavgalardı gördüğüm (Kanto, s. 19)
20. Karanlık bastırılmış üstümüzü külliyetli miktarda (İngiliz, s. 20)
21. Çünkü ne zaman ağzından öpecek olsam
Hele bu ağız onun kendi ağzıysa
Kocaman bir gül yer alıyor arkamızda
Zulma karşı (İngiliz, s. 20)
22. Yapan bir de ağaç yapmış yanına
Dallarına konsun diye kelimelerin (Kanto, s. 19)
23. Neden
Kunduracının ağızındaki çivi
Değil Ahi mavisini (Heykel, s. 187)
24. Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)

25. Uzun saçlı iri memeli kadınlarıyla
 Bir Akdeniz şehri çıkabilir içinden
 Alıp yaracak olsak yüreğini
 Şimdi bir güvercinin (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
26. –Şair arkadaş,
 Bir derdin mi var
 Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun derdinden
 Ankara'ya gelmelisin. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir
 IV, s. 168)
27. Beş dakika tut bir aynanın önünde* (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
28. Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda (Önceleyin, s. 13)
29. Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar (Önceleyin, s. 13)
30. Bir korkusuzluk aldı yürüdü çevremizde(Önceleyin, s. 13)
31. Ben masanın üstüne kodum kuralları (Önceleyin, s. 13)
32. Çalgıcının biridir belki de macun satan (Üçgenler, s. 22)
33. Üçgeninizi çiziyorum var mı kendine güvenen (Üçgenler, s. 22)
34. Kadın kendini gösterdi usulcana (Şiir, s. 23)
35. Düştüler karanlıkta aralık aralık (Şiir, s. 23)
36. Kadın gözlerini koydu ortaya (Şiir, s. 23)
37. Bir mavi bir gökyüzü aldı çevrelerini (Şiir, s. 23)
38. Sevdiler sonsuz bir maviyle alıngan (Şiir, s. 23)
39. Ben ne kadar öbür çiçekleri denesem
 Seninki gül oluyor aralarında (Türkü, s. 24)
40. Kanatlarımdan bellidir yeni açılmış sokaklarda (Türkü, s. 24)
41. Bir yandan çan çalıyorum büyük yaşamaklara (Elma, s. 25)
42. Bir yandan yoldan insanlar geçiyor çoğul olarak (Elma, s. 25)
43. Tepede bir gökyüzü vardı yuvarlak (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
44. Şehir kan kıyametti ayaklarımızda (Hamza, s. 27)
45. Yıldızlar kaldırımlara dökülmüştü bütün(Hamza, s. 27)
46. Yaşayanlar unutmuştu bizi (Hamza, s. 27)
47. Leyla'nın kaşları oturdu karşıma (Hamza Süiti, s. 28)
48. Başladı Afrikası uzun bir gece (Hamza Süiti, s. 28)
49. Soy bir portakal yedir bana dilim dilim (Şu Da Var, s. 29)
50. Daracık ışığına buyur etmiş bütün mavilikleri (Süveyş, s. 30)

51. Ben bütün hüznüleri denemişim kendimde (Aslan Heykelleri, s. 31)
52. Bir bir denemişim bütün kelimeleri (Aslan Heykelleri, s. 31)
53. Yeni sözler buldum bir nice seni görmeyeli
Daha geniş bir gökyüzünde soluk aldırarak şiire (Aslan Heykelleri, s. 31)
54. Ayık gecemizi dolduruyorlar bir uçta bir uca (Aslan Heykelleri, s. 31)
55. En olmayacak günde geldin tazeledin ortalığı (Aslan Heykelleri, s. 31)
56. Alıp kaldırdın bu kutsal ekmeği düştüğü yerden (Aslan Heykelleri, s. 31)
57. Ama yok aslan heykelleri var köpek (Aslan Heykelleri, s. 31)
58. Süleyman yutar mı kaçın kurrası (Hür Hamamlar Denizi, s. 32)
59. Ben gördüm ne gördümse kadınlarda
Porsuk nehrinin geçtiği (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, s. 33)
60. Kimler ürkütmüş acaba bu kadar kadını (Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm, s. 33)
61. Ki şekli bozulmasın diye Akdeniz'in
Hala eskisi gibi çizilir
Haritalarda (Afrika, s. 34)
62. Birden ötesine geçiyoruz varmak istediğimizin (Tk, s. 36)
63. Ayır ayırabilirsen, hangimiz kadın hangimiz erkek (Tk, s. 36)
64. Kurtarmasa olmazdı beni olmaktan
İçtiği şaraba ait bir adam (Bun, s. 37)
65. Böylece bir kere daha boynunlayız sayılı yerlereinden (Üvercinka, s. 38)
66. Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde (Üvercinka, s. 38)
67. Onunla daha bir değere biniyor soluk almak (Üvercinka, s. 38)
68. Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü (Üvercinka, s. 38)
69. Bir insan edinmişsindir kendine (Balzamin, s. 40)
70. Bir şarkı edinmişsindir, bir umut (Balzamin, s. 40)
71. Bir denizkızı da denebilir ya da bir mısra güzeli (Sürek Avı*, s. 41)
72. Oydu bir bakışta tanıdım onu (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
73. Uzatmış ay aydın karanlığıma (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
74. Nerden uzatmışsa تنها boynunu (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
75. Kan kadını rüzgardı atların (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
76. Hep andım ne yaşanır olduğunu (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
77. Sınırsız denizinde çarşafların
Bir gider bir gelirdi işlek ağzı (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)

78. Ben gittim bembeyaz uykusuzluktan
Kasketimi eğip üstüne acılarımın (Ülke, s. 48)
79. Bir umuttun bir misillemeydin yalnızlığa (Ülke, s. 48)
80. Yalnız aşkı vardır aşkı olanın (Ülke, s. 48)
81. Ve kaybetmek daha güç bulamamaktan (Ülke, s. 48)
82. Kibrit çak masmavi yanardı sesin (Ülke, s. 48)
83. En gizli kelimeleri akıttırdı ağzıma (Ülke, s. 48)
84. Ve çarpıntılı yüreğim saçlarının akıntısında
Karadeniz'e karıştırdı ordan Akdeniz'e
Ordan da daha büyük sulara (Ülke, s. 48)
85. Yaşadım o kısa ve korkunç hükümdarlığı
86. Geceyse ay hemen tazeler minareleri (Ülke, s. 49)
87. Ölüm uçar çocuk yüzlere (Ülke, s. 49)
88. Bir başak ufak ufak bildirir Konya'yı (Ülke, s. 49)
89. Bilinir ne usta olduğum içlenmek zanaatında (Ülke, s. 49)
90. Canımla besliyorum şu hüznün kuşlarını (Ülke, s. 49)
91. N'olur ağzından başlayarak soyunmaya
Bir kez daha sür hayvanlarını üstüme üstüme (Ülke, s. 49)
92. Ölülerini yağın karda
Donmuş gözlerimin arası (Kars, s. 51)
93. Anla ki her durakta
Yok sınırları aşkın (Kars, s. 51)
94. O iyi yüzlü Tanrı
Beklesin dursun bizi
Kurduğumuz rahat tuzakta (Kars, s. 51)
95. Akılda kalmıyor adresin uzun (Terazi Türküsü, s. 52)
96. Doldur doldur Allahı seversen (Terazi Türküsü, s. 52)
97. Evli bir kadınla rakı içerken
Rozet gibi göğsüne takmış cesaretini (Tabanca, s. 53)
98. Ordan giderdim işim ne (Rokoko, s. 54)
99. İçlenir dururdu koca ayı
Uymuş bir gramafona (Rokoko, s. 54)
100. Bir kızın vardı sarışın
Hisseli bir tiyatroda (Rokoko, s. 54)

101. Yıkar yüreğime öptükçe
Ağızındaki yükü (Kaçak, s. 55)
102. Ve gözleri yaşarır sabahları
Okuduğu intiharlara (Cellat Havası, s. 56)
103. Asılıp gidebilir bakışlarımız
Bir bulutun yedeğinde (Cellat Havası, s. 56)
104. Kelle bir şey anlamadan
Emirler veredursun ayaklara (Cellat Havası, s. 56)
105. İşini bitirmiştir Herr Balta (Cellat Havası, s. 56)
106. Ey idama hükümlü yurttaş
Altından çekilince iskemle
İdare edebilirsen soluğunu
Yaşarsın kısa da olsa bir süre (Cellat Havası, s. 56)
107. Toplar dağların rüzgarlarını (Resim, s. 57)
108. Dağıtır çocuklara erken (Resim, s. 57)
109. Yazıldı yalnızlığın yuvarlak masasına (Tristram, s. 58)
110. Mızrağını geçirdi içinden bir flütün (Tristram, s. 58)
111. Kimler gördü o hayvanı onlardan biri o da (Tristram, s. 58)
112. Dördüncü kitapta hiç rastlanmıyor adına (Tristram, s. 58)
113. Ağızı da iyice vardı galiba (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
114. Denize doğru gittikçe artan
Bu yüz benim yüzümdü olsa olsa (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
115. Yüzümü ellemişti galiba (Yağmurun Yağması İyidir, s. 59)
116. Her şey kırmızıydı yüzün olarak (Az Yaşadıkça da, s. 60)
117. Ben sigaramı yaktığım zaman
Güz günleriydi bir şarkı olarak (Az Yaşadıkça da, s. 60)
118. Yabana mı atıyorum yani seni (Göçebe, s. 61)
119. Yabana mı atıyorum saat altı buçukları (Göçebe, s. 61)
120. Şahmaran süt istiyor kefeninden
Üç aylık ölmüş çocukların (Göçebe, s. 61)
121. Açılıp kapandıkça sevdam
Kapanıp açılıyor bir mavi (Göçebe, s. 61)
122. Eşkiyalar gecenin yangını izliyorlar uzakta (Göçebe, s. 61)
- 123.

124. Patronunun karısını zimmetine geçirip
Amasya'dan Kars'a kaçmakta olan sayman yardımcısıyla
Alevilikten konuşuyoruz uzun süre (Göçebe, s. 61)
125. Marilyn Monroe öldü diyorum ona (Göçebe, s. 61)
126. Acemi bir bulut bozuyor bütün görüntüyü eski bir şarkı gibi (Göçebe, s. 62)
127. Ama bırakalım bırakalım bunları (Göçebe, s. 62)
128. Yoldan piyade erleri geçiyor tahta bavullarıyla ve büyük yakalarıyla
(Göçebe, s. 62)
129. Kuşkusuz artacak yalnızlığım sevgili çocuk (Göçebe, s. 62)
130. Biliyorsun kişi tutkularıyla
Yalnızlığını adlandırıyor o kadar (Göçebe, s. 63)
131. Dedelerin yüzlerinde erozyon
Silip götürmüş bütün evetleri (Göçebe, s. 63)
132. Değil orda diyor belki biraz daha ilerde (Göçebe, s. 63)
133. Amcalarınsa avdan boş dönüyor elleri (Göçebe, s. 63)
134. Teyzelerse elleriyle yargılıyor gök güzelliğini (Göçebe, s. 63)
135. Sıralanmışlar su boylarına (Göçebe, s. 63)
136. Bıçakla soyuyorlar kelimeleri (Göçebe, s. 63)
137. Bir mezarın doğurduğu iştahlı bir çocuktur Anadolu şiiri (Göçebe, s. 63)
138. Zaten böyle durumlarda ve aşkta
Taşınacak silah değildir gurur (Mola, s. 65)
139. Çavuş pırpırların ne mavi
Görünce kamaştı da ellerim (Mola, s. 65)
140. Yabansı sesiyle doldurup bardağımı
Boşaltır sonra belirsizliğe (Arka Güneş, s. 66)
141. Kuşlar dal değiştirdikçe
Kıyıya uzanan düzlük
Kurtarır karnındaki arıyı (Arka Güneş, s. 66)
142. Yitirir uçlarını çatılar (Arka Güneş, s. 66)
143. Deniz seyrelir ayaklarında
Şehir kaçağı çocukların (Arka Güneş, s. 66)
144. Tükenir askerlerden kışla (Arka Güneş, s. 66)
145. Söner Kış sapar telefon (Arka Güneş, s. 66)

146. Unutur otomobiller (Arka Güneş, s. 66)
147. Denize aralık çocukların
Yabansı sesiyle belirsizliğe
Boşaltır göğü dalgın dalgın
Sallanan ışıldaklar (Arka Güneş, s. 66)
148. Balıklar elbirliğiyle
Derindeki durumlarını
Savunurlar huni şeklinde (Arka Güneş, s. 66)
149. Bir kan salkımıdır şarkısı (Arka Güneş, s. 67)
150. Savunur kendini solgun
Aracısız bir ses gibi (Arka Güneş, s. 67)
151. Sokağı dönen gözleri
Çalar çiniye çiniye (Arka Güneş, s. 67)
785. Ve ay
Devşirir ensesindeki
Ihlamur çiçeğini, (Arka Güneş, s. 67)
152. İki tanrı çeker arabasını
Ölümün, dağlara doğru. (Arka Güneş, s. 67)
151. Devşirir ensesindeki
Ihlamur çiçeğini, (Arka Güneş, s. 67)
152. Yeni çizilmiş gözlerinle namuslu, gerçek
Bir korkusuzluk aldı yürüdü çevremizde (Önceleyin, s. 13)
153. Bir elinde kızlığın duruyor garip huysuz
Öbür elinde yetişkin bir günışığı
Daha öbür elinde de kilometrelerce hürlük (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
154. Her şeyin fazlası zararlıdır ya,
Fazla şiirden öldü Edip Cansever. (Edip Cansever, s. 204)
155. Çıkarken yığılan basmaklar
Kaçı kaçiverirler inerken, (Lavanta, s. 206)
156. Masalın sonunu bekliyorum şimdi
Herkes toplanacak bir odada. (Türkü, s. 212)

157. Sanmasınlar inanmıyorum
Elbet inanıyorum tanrıya
Herkesin kendi tanrısı var
Sen ölünce ölüyor o da. (Türkü, s. 212)
158. Kırmızı bir kuştur soluğum
Kumral göklerinde saçlarının (San, s. 11)
159. İşte tam bu saatlerde bir yara gibidir su (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
160. Sen ne seviyorsun sen zaten sevince
Alınla ayıklarsın yeryüzünü, (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
161. Aşar gider kendi sınırlarını (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
162. Peygamberin parmaklarına asıp paltolarını
Nasıl girecekler tanrıevine (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
163. Minibüslerle morarmış sokaklar (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
164. Gecenin bodrumlarında beslediği
O tükenmez paslanma tutkusunu
Bir ağız mızıkası halinde
Denize yediriyor yavaş yavaş (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 69)
165. Bütün bir gün derin suları kolladı şunun için (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
166. Balkondur. En bencil sarmaşığa çekilidir tetiği (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
167. Sokaklardan kadınsı bir seccade gibi akıyor iklim (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
168. Gözlerimiz bozuluyor kanımızın gürültüsünden (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
169. Ne kuşatmalar ne dostluklar pahasına
Büyük bir mutfak yaratmış bir imparatorluğun,
Yalnız sütunlar savunuyor serinliği (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
170. Öbür ucuna da gittim ben bu suyun (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
171. Deniz kaçkını bir ulusun çocuklarıyız biz o gün bugün (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
172. Toprakçıl bir çapadır Denizyollarının arması bile (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)

173. Bir kazazede takısı bulunur sarhoşların yüzlerinde (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
174. İngilizlerden de saymayı öğrendin biraz. O da iyi. (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 77)
175. Alnında bir ayazma serinliği taşıyan
Bir kadını sevdin çok. O belki daha da iyi. (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 77)
176. Damağına muhabbetle gömülmüş dişleri (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
177. Bak şehla parmaklarının arasında
Şaşıyor akrep eski trafiğini (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
178. Bir kan halkasından geçiyor ısınarak
Boğazımdan dökülen sevda sözleri (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
179. Ben bir yük vagonunda açtım gözlerimi (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
180. Dilsiz olandan karşılanmaz olana
Çözüldü damar damar doğanın belleği (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
181. Yaklaştır şurama usulca bas hançerini (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 81)
182. İkişer ikişer yan yana getirdik sevdiğimiz adları(Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
183. Bir miknatis tutkusundadır ufuk(Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
184. Ve sen, kıyı, yan! Alart çevremizi. (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 82)
185. Kus barsaklarında tembelleştirdiğin ilkeyi. (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 83)
186. Kargışla bizi. (Kışne Kirazını ve Göç Mevsim, s. 83)
187. Şimdi
utançtır tanelenen
sarışın çocukların başaklarında (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
188. Ovadan
gözü bağlı bir leylak kokusu ovadan
çeviriyor o küçücük güneşimizi. (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)

189. Binlerce saptan çekilen şu narin rakı
Kumaşı çürütüyor lacivert-beyaz hışmıyla (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
190. Bir ısırganı bile koynuna alıp yatabilir insan(Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
191. Neler öğrenmiyor ki çetrefil güz
Deneyersiz bahardan (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 85)
192. Şimdi ben buradayım ya
Olmayabilirim az sonra (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
193. Kuşluk vaktini bir sancı gibi sokar göğsüne (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
194. İki çığlık halinde yükselir memeleri (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
195. Geriye kalan bütün kelimeleri de
Kamulaştırıyorum böylece (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
196. Unutma ki
İnsanlarımız gibi aşkımız da
Kazılarla bulacak kendin güneşini (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 87)
197. Vakit ilerliyor Anadolu güneşi
Pelepenez güneşi olacak az sonra (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 87)
198. Bir süstür kara abanoz, kakılır fildişiyle. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
199. Serin ve rahat ateşini düşün İbrahim'in. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
200. İnsan sevişirken bütün çağlarda birden oluyor, geçmiş çağların hepsini birden
yaşıyor bugünle birlikte. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
201. Bu bakımdan bir erginliktir sevişmek (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
202. Sevgili yabancı, bir erginliktir aşk. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
203. Yine de en büyük kanıttır onun. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
204. İnsanın aslan kanıttır, güneş kanıttır aşk (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
205. Çin'de aslan yoktu eskiden. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 89)
206. Sen bir çocuksun, annen sinirden bir de sevinçten doğurdu seni (Burkulmuş
Altın Hali Güneşin, s. 90)
207. Bu yüzden seni başarı hanesine yazmıştır mavi oksijen (Burkulmuş Altın
Hali Güneşin, s. 90)
208. Kalsiyum ve kalker destekler seni,yer altı suları destekler seni (Burkulmuş
Altın Hali Güneşin, s. 90)
209. Bir çocuksun sen, bedeviler gibi ezberindeki şiirlerle bulmak zorundasın çölde
yitirdiğin yolu (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)

210. Yeryüzü şenliğinin azımsanamaz bir parçasıdır yaktığın ateş (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
211. Bu yüzden seni başarı hanesine yazmıştır mavi oksijen;desteklemiştir seni yırtılan ipek sesiyle; (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
212. Şimdi hınçla ve karışık düşüncelerle üflenmiş camdan burkulmuş altın halini görüyorsun güneşin (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 90)
213. Bir arkadaşın vardı ki neşeliydi el ilanları kadar ve gözlerinde küçük bir çayır sesi (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
214. Biri de vardı ki operetlerde harcadı seni (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
215. Yer altı suları bir sebzelikten geçer gibi tatla geçiyor cesetler arasından (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
216. Serinliğim duyurmayın anama. (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
217. Hep “ateş, tutuş, yan” diye bildi bizi; karışmasın akli fikri. (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 91)
218. Evet sevgilim, vücutlarımızın arasında binbir titizlikle kurduğumuz bezah coğrafya anlamından taşmakta ve mimarî bir olanak halinde uzamakta şimdi (Burkulmuş Altın Hali Güneşin, s. 92)
219. Bir çocuktun sen, bir bardak duruyordu eşikte; (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
220. O zamanlar sen daha neydin ki, annen Alucra’nın gizli su kürelerinden geçirdi seni (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
221. O rahatsız sübyeyi içtin elinden; onun süreğen elinden. (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
222. Gör bizi dünya, görsene bizi! (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
223. Bir çocuktun sen parıltılar yaratacaktın düzensizliğinden(Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
224. Masmavi bir örtü gibi bırakarak gölgeni Geçtin resim çeken söğütlerin içinden (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
225. Bir yalvaç ılıkığı içindeki ihlamurları Geçirdin bakışlarının eziklerinde (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
226. Şiirdi bir çeşit: (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
227. Yunus ki sütdeşleriyle Türkçenin Ne güzel biçmişti gök ekinini, (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)

228. Toz duman içinde yollar boyunca
Canından sızdırmıştı şiiri; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
229. Kim yazdı günün aydınlığın
O diri o insan yüzlü beratını (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
230. Sen ki şu kısacık hayatında
Sevdin ve yaşadın kelimeleri (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
231. Çıkararak karıkocalığın dükkanından
232. Tuttu aynasında Kızıl Deli'yi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
233. Aşık Garip unutmuştu kendini (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
234. Bir gün bile düşürmedin kalbinden
Yarana bastığın o büyüdü deyimi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
235. Pir Sultan mı ısmarladı seni (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
236. Bilece uçarsınız hastanız ulu (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
237. Ustamın gözlerindeki son damla mavi
Takılıp kalmış kirpiklerine (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
238. Perçemi uysalca dolanmış darağacına (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
239. Hazırlar kaderini Kadı Burhanettin'in (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
240. Fışkıracaktır kanı bir tuyuğ gibi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
241. Sen ki gözlerinle görmüşün 57'de
Babanın parçalanmış beynini (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
242. Kağıt bir paketle koydular mezara (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
243. Ama ağlamak haramdı sana (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
244. Boğazında buruldu kaldı Türkçe (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
245. Mevsimlerin tülüne sarılı halde
Yıllarca dinlendirdin acını (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
246. Utandın ondan korktun bir bakıma
Sakladın geleninden gideninden; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
247. Göge urmak ister gözbebekleri (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
248. Bir buğday yüzlü zülfü dolaşığın
Özlemiyle karmış doğanın buyruğunu (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
249. Sen işte bunlarla bildin Türkçe'yi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)

250. Posta arabalarından söz et bana (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
251. Kan var bütün kelimelerin altında (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
252. Umulmadık bir gün olabilir bugün (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
253. Bir çay söyle yağmurların kokusunda (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
254. Aslan kardeşçe uzanabilir kayalıklara (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
255. Bir yelpaze gibi açıldı sesin (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
256. Bir çeşme gibi akabilir cumartesi (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
257. Dün gecenin ağırlığıdır damarlarında (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
258. Daha suçsuzdur kırlangıç yumurtasından (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
259. Ama ışık dönebilir olanca renklerini (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
260. Ne güzel konuşur sokak satıcıları (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
261. Yaprağını dökecek ağaç yok burda (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
262. Sürekli iş başındadır belleğin (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
263. Bir gül al eline sözgelimi (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
264. Beş dakika tut bir aynanın önünde (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
265. Sonra kes o aynadan bir tutam (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
266. Koy iç cebine (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
267. Bütün bir ömür kokar o ayna (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
268. İşte o kandır senin gülüşün (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
269. Sever çocuklara anlatılan masalları (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
270. Sızmıştır hayatın derinlerine (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 99)
271. Bir kilise adı taşıyor Dolmabahçe camiinin pencereleri (Vakit Var Daha, s. 100)
272. Ve denizin gişesinde oturan kısa boylu saat kulesi
Yakasının içine kaydırılmış hafifçe basınç-ölçerini (Vakit Var Daha, s. 100)
273. Vakit var daha (Vakit Var Daha, s. 100)
274. Mermerin memelerinden hafifçe hafifçe damlıyor mavi (Vakit Var Daha, s. 100)
275. Çalgıcısını da yanında gezdirirdi Konya'da Şems ki (Vakit Var Daha, s. 100)

276. Cücükleniyor orda hemen ılık menekşesi Şems'in (Vakit Var Daha, s. 100)
277. Bir koku gibi dururdu parmağı yüzüğünün içinde (Vakit Var Daha, s. 100)
278. Gerindikçe bütün Doğuya yayaradı bedenini (Vakit Var Daha, s. 100)
279. Sağlığından çerçeveler yaratır Kelime Hatun (Vakit Var Daha, s. 100)
280. Uzun uzun duyardı gözlerine çekilmiş mili (Vakit Var Daha, s. 100)
281. Evlerden çadırlardan toplananlar bini buldukça
Padişahın önünde törenle uçuruldu kelleleri (Vakit Var Daha, s. 101)
282. Ve kaçarken yılan sokmuş orman perisi
Gözleriyle izlerdi sessizce erkeğini (Vakit Var Daha, s. 101)
283. Çılgın gibi koşuyorum köylerden şehirlere (Vakit Var Daha, s. 101)
284. Deve, devenin üstünde tabut, biri çekiyor deveyi (Vakit Var Daha, s. 101)
285. Gürültüyle akıp gidiyor General Motors'un enikleri; (Vakit Var Daha, s. 102)
286. Ve ağaçlar görüyor, gözlüklü, iri kıyım Chrysler ailesini (Vakit Var Daha, s. 102)
287. Ama irili ufaklı göllerle gamzelenir toprak (Ortadoğu I, s. 105)
288. Laledir
Devesinin boynunda düğüm (Ortadoğu I, s. 105)
289. Suçüstü bastırmaktadır karanlıkları (Ortadoğu I, s. 105)
290. Anlat nasıl boşaltıldı o şehirler (Ortadoğu I, s. 105)
291. Kumla çamurla tıkanı her biri (Ortadoğu I, s. 105)
292. Buradan gözalabildiğine
Tek ve seyrek göreceksin yağmuru (Ortadoğu I, s. 106)
293. Bunun için kördür şerbet (Ortadoğu I, s. 106)
294. Bunun için etoburdur petrol (Ortadoğu I, s. 106)
295. Bunun için öfkeli dir özsu (Ortadoğu I, s. 106)
296. Morarıyor faltaşı (Ortadoğu I, s. 106)
297. Lacivert bir çingiraktır ölüm (Ortadoğu II, s. 107)
298. Ve avcıdır amansızdır coğrafya (Ortadoğu II, s. 107)
299. Bölgenin bütün üvey topraklarına
Bir değişim aracı olmuştur ayna; (Ortadoğu II, s. 107)
300. Savaşın vakti yoktur oysa (Ortadoğu II, s. 107)
301. Ve ancak yenilgi halinde
Söz konusu olabilir geç kalma (Ortadoğu II, s. 107)

302. Umudun kaynayan cephesinde
Bak yağmur yağıyor ana unsura (Ortadoğu II, s. 107)
303. Bir şey vardı hani (Ortadoğu II, s. 107)
304. Bak o şey sinmiş şurana (Ortadoğu II, s. 108)
305. Erzurum'da
Geçit vermez kaşlarının ardında
Derindir karanlıktır ıssızdır gözleri (Ortadoğu II, s. 108)
306. Kahire'de
Tıkmıştır can kafesinin içine
Tarihin büyük hayaletini (Ortadoğu II, s. 109)
307. Büyük bir felaket lazımdır ona (Ortadoğu II, s. 109)
308. Çiçek ki çiğniyorum ağzımda
Zifaktan ve yastan (Ortadoğu III, s. 110)
309. Havlıyor barut
Sarartıyor gök kumaşını (Ortadoğu III, s. 110)
310. Tozun içinde
Biliyorum adını (Ortadoğu III, s. 110)
311. Rüzgar bilmiyor nerden eseceğini (Ortadoğu IV*, s. 112)
312. Ama katil de bilmiyor öldürdüğünü (Ortadoğu IV*, s. 112)
313. Hırsız da bilmiyor çaldığını (Ortadoğu IV*, s. 112)
314. Son kötü günleri yaşıyoruz belki (Ortadoğu IV*, s. 112)
315. İlk güzel günleri de yaşarız belki (Ortadoğu IV*, s. 112)
316. Büyür bir gün zenginleşir orada (Ortadoğu IV*, s. 112)
317. Granitin de olur bir okyanus diriliği (Ortadoğu IV*, s. 112)
318. Öyle sever, çalışır insan (Ortadoğu IV*, s. 113)
319. Gül göçürür şafağından (Ortadoğu IV*, s. 113)
320. Kimse dokunamaz bizim suçsuzluğumuza. (Ortadoğu IV*, s. 113)
321. Yalnız alnımı örtüyor uyku (Çay Bahçesi, s. 117)
322. Bir olanak arıyor kendine (Çay Bahçesi, s. 117)
323. Şehir adları sayıyor küçük kız (Çay Bahçesi, s. 117)
324. Kuşları salmıştır çatılar (Mardin, s. 118)
325. Taştan ağzıyla öpmüştür seni
Kan revan içinde alnaçlar (Mardin, s. 118)
326. Çiçeğe kesmiştir karabasan (Mardin, s. 118)

327. Dönüşmüştür bir yurtsamaya (Mardin, s. 118)
328. Neye yarar yazmak dostlara (Mardin, s. 118)
329. Ama düşündüm uzak kardeşlerimi (Mardin, s. 118)
330. Hey bayan Erozyon budur dileğim (Mardin, s. 118)
331. Bileğinden öptüm seni (Sayım, s. 119)
332. Soluğundan öptüm seni (Sayım, s. 119)
333. İliğinden öptüm seni (Sayım, s. 119)
334. Kaynağından öptüm seni (Sayım, s. 119)
335. Dudağından öptüm seni (Sayım, s. 119)
336. Çocuğundan öptüm seni (Sayım, s. 119)
337. Evime götürdüm yatağında
Kasığından öptüm seni (Sayım, s. 119)
338. Köpek, diliyle içer suyu (Kurt, s. 120)
339. Ay tutulur gözlerinde (Kurt, s. 120)
340. Kaçar ufuk (Kurt, s. 120)
341. Bulanır gezegen (Kurt, s. 120)
342. Düşen kulaklarıyla birlikte
343. Buruşur sevinci (Kurt, s. 121)
344. Kurt altı yavru doğurur
Köpek olur bunlardan biri (Kurt, s. 121)
345. Uzar gideriz bu yolda (Kalın Abdal, s. 122)
346. Benim söylendi ağıtım (Kalın Abdal, s. 122)
347. Silmeye çalışma yavrum
Lekeni gözyaşlarıyla, (İki Şey, s. 123)
348. çünkü bitektir leke
taşır görkemli düşlere (İki Şey, s. 123)
349. en yalın suda bile
bir uçurum özü tanır
güvenli derbentlere (İki Şey, s. 123)
350. sıfatıdır ölüm
kavrulan işçi arının (İki Şey, s. 123)

351. sayıklasa da ağaç
gövdesine kazılı adı
sürecektir yaprağını
bucurgatların sesine (İki Şey, s. 123)
352. ve ay soğutacaktır
kırkırdığını
uçarı, gergin tayların, (İki Şey, s. 123)
353. bir bildiridir leke
günden ve bedenden
yüreğe ve kansere (İki Şey, s. 123)
354. kaşları uzaklardan geliyor
sımsıcak bitişiyordu alnında (İki Şey, s. 123)
355. bir anda
çarpıtıverdi yeryüzünü, (İki Şey, s. 123)
356. her yaprak sarartıyordu şehri, (İki Şey, s. 124)
357. mekkâreleri güneşin
çekip götürüyordu patikalardan
saçı sakalına karışmış dağlara (İki Şey, s. 124)
358. çığlık çünkü
avurtlarından değil
iliklerinden kopar (İki Şey, s. 124)
359. Bitmemiş hiçbir şiirim yoktu hemen hemen (Yer altı, s. 125)
360. Soluk soluğa yaklaşır rastlantı (Yer altı, s. 125)
361. Yumurtlayıp giderdi avcuma (Yer altı, s. 125)
362. Yani dalında sevmeye alışmışım kadını; (Yer altı, s. 125)
363. Öğrenci kızlar ardında sürttüm biraz, orda burda, (Yer altı, s. 125)
364. Kimbilir nerde şimdi (Yer altı, s. 125)
365. Gelip tıkanıp boğazıma (Yer altı, s. 127)
366. Sonra nasıl oldu bıraktık işi (Yer altı, s. 127)
367. Yahu dedik var mı bunun ötesi (Yer altı, s. 127)
368. Hemen dışarı attık kendimizi (Yer altı, s. 127)
369. İki alev gibi yürüdük sokaklarda (Yer altı, s. 127)
370. Binalar yükseliyordu duman gibi (Yer altı, s. 127)

371. Bilirim az buçuk ne istediğimi
Aykırı dalda açmışsa da çiçeğim (Türkü, s. 128)
372. Doruklara tırmanıyor patika
Doyumsuz bir sarmaşık gibi (Türkü, s. 128)
373. İte kaka yürüyorum kalabalıkta (Türkü, s. 128)
374. Yaram derine düşer gün günden (Türkü, s. 128)
375. Seyircidir ovanın büyücüsü hekimi (Türkü, s. 128)
376. Anlatmak uzun sürer şimdi (Türkü, s. 128)
377. Sırlarımı alıp gitti bir çocuk (Türkü, s. 128)
378. Dönmesin geri dönmesin geri (Türkü, s. 128)
379. Sırıkla araladım sulardaki pisliği (Türkü, s. 128)
380. Kaç yıldır akarım bilmem pazar yerini (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve
Öbürleri, s. 129)
381. Koparsınlar beni koparsınlar beni (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s.
129)
382. Gün gelir anılar da değiştirir sözcüklerini (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve
Öbürleri, s. 129)
383. Bir kez olsun tatsaydınız kara mermeri (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve
Öbürleri, s. 129)
384. Çözerdiniz bilişmenin al köpüklü dilini (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve
Öbürleri, s. 129)
385. Koltuğa oturdular mı koltuğun boyuna eklenir boyları (Onlar İçin Minibüs
Şarkısı, s. 130)
386. Pat pat pat diye gülerler bir motosiklet neşesiyle (Onlar İçin Minibüs Şarkısı,
s. 130)
387. Ama zariftirler de bir bisiklet kazasında ölmeyi akıl edecek kadar, (Onlar
İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
388. Hakçası bilmedikleri yoktur, bütün balık adlarını bilirler bir kere, (Onlar İçin
Minibüs Şarkısı, s. 130)
389. Lunapark beğenisiyle düzenlenmiştir yatak odaları, (Onlar İçin Minibüs
Şarkısı, s. 130)
390. Şapkaları güzeldir bir niyet gibidir öfkeleri dört mevsim reklamı (Onlar İçin
Minibüs Şarkısı, s. 130)

391. Ama hamarattırlar uyku hapları ve bir sürü zimbirtıyla ölümü magazinleştirecek kadar (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
392. Sikke kesmişlerdir badem yaprağından ince kırağı tanesinden yeğni; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
393. Ve sakıngandırlar sokakta konuşurken sırtlarını duvara verecek kadar; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
394. Düğünlerinin provası yapılır sünnetlerinin de ölümlerinin de (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
395. Dilenciler ve genelev kadınları üstüne sayısız özdeyiş yatar kursaklarında, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
396. Özellikle kedilere ve köpeklere karşı iyice duygusaldırlar iki gözleri iki çeşme, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
397. Öğretmenlerden de korkarlar nedense (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
398. Noterler tutar güncelerini (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
399. Zamanaşımı süresi dolmadan tüyüp gider imzaları, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
400. Haşhaşla çalıştırırlar güzellik enstitülerini (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
401. Dibe çökerler devinim evrelerinde (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 132)
402. Nilüferleri kararta kararta
Kalırlar orada (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 132)
403. Bir sen kaldın alçak mimar ey Sinan Usta! (Teknokratlar, s. 134)
404. Gurbet yavrum garba düşmektir gurbet (Seviş Yolcu, s. 136)
405. Yürüdün gittin eski kurganlar üstünden kent kent (Seviş Yolcu, s. 136)
406. Barış demiştir ve güvercin tıkmışlardır boğazına (Seviş Yolcu, s. 136)
407. Bu yüzden edep kuralı gözetmez Anadolu ermişi (Seviş Yolcu, s. 136)
408. Bu yüzden kimi zaman zordur ayırmak
Üstünü başını yırtmış ağıtlardan şiiri (Seviş Yolcu, s. 136)
409. Sümbül diye genzine bastırırsın akrebi (Seviş Yolcu, s. 136)
410. Öyle durur bir kıyının serüveninde ceset (Seviş Yolcu, s. 136)
411. O durursa hayatın da duracak sanki (Seviş Yolcu, s. 136)
412. Sokaklarsa çatışıyor temizliyor birbirini (Seviş Yolcu, s. 137)
413. Biletlerinizden ibaretti ikinizin de kimliği (Seviş Yolcu, s. 137)
414. Uçurumlar birleştirir yüksek tepeleri (Seviş Yolcu, s. 137)

415. Ve daha acıdır bu
Ölümden de ölüm korkusundan da (Düello, s. 138)
416. İşte acıdır bu da
Ölümden de korkusundan da (Düello, s. 138)
417. Acıdır bu
Ondan da ondan da (Düello, s. 138)
418. Daha da acısı
Kılıcın elinde
Alnında bir tutam güneş
Kalakalıyorsun ortada (Düello, s. 138)
419. Düşünsene nasıl geçmiştik hızla
Birleşen iki güvercinin arasından
Hiç dokunmaksızın onlara (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
420. Bende tarçın sende ihlamur kokusu
Az mı dolandık Başkent'in sokaklarında (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
421. Ama işte şölenin kaçınılmaz acısı
Bizim payımıza düştü sonunda (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
422. Ben geçmiş zamanda dondurdum fiilleri (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
423. Düşünür müsün zaman zaman acaba (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
424. Nelerle ödedik şu mevsimi (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
425. Ve gün nasıl vuruyor topuklarımıza (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
426. Şanssızım diyemem ben kendi payıma (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
427. Oluyor böyle şeyler ara sıra (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
428. Sözelimi okul kitaplarına girmez şiirim
Bütün çocuklar anlar da (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
429. Bahar mezarına gömsünler sizi (Dört Mevsim, s. 147)
430. Yaz mezarına gömsünler sizi (Dört Mevsim, s. 147)
431. Güz mezarına gömsünler sizi (Dört Mevsim, s. 147)
432. Kış mezarına gömsünler sizi (Dört Mevsim, s. 147)
433. Biber ki yasa dışı önderidir sebzelerin: (Banko, s. 148)
434. Orta yerde durmuyor bir türlü yumru. (Banko, s. 148)
435. Bu akşamüstü üç şey doğruladı beni (Banko, s. 148)
436. Bekarlara ev vermiyorlar, doğru; (Banko, s. 148)
437. Tütünü bırakmak gibi bir şey olur bu. (Banko, s. 148)

438. Evet, gün geliyor bıkiyorum senden (Banko, s. 148)
439. Git, istersen, cüzam kap bir yerlerden, (Banko, s. 148)
440. Görmek istersen, nicedir, tutkunluğumu. (Banko, s. 148)
441. Aştın sen kokundan bildim seni (Uçurumda Açan, s. 149)
442. Aştın sen gidişinden bildim seni (Uçurumda Açan, s. 149)
443. Neye yarar sağduyuyu aşmazsa şiir (Uçurumda Açan, s. 149)
444. Bilir misin acaba ne demiş tilki (Uçurumda Açan, s. 149)
445. Giderek nasıl anlaşılmaz olur sözleri (Uçurumda Açan, s. 149)
446. Dağ görgüsü kazanır Ağrı'yı bir kez görse de kişi (Uçurumda Açan, s. 149)
447. Belki de biraz geç rastladım sana (Uçurumda Açan, s. 150)
448. Ama her şey geç gelmiyor mu yurdumuza (Uçurumda Açan, s. 150)
449. Ne demiş uçurumda açan çiçek (Uçurumda Açan, s. 150)
450. Yurdumsun ey uçurum (Uçurumda Açan, s. 150)
451. Başkaları da var masada (Üzerinden Sevişmek, s. 151)
452. Onunla gelmişin buraya (Üzerinden Sevişmek, s. 151)
453. Niçin sevmiyorsun duvar kağıtlarını (Üzerinden Sevişmek, s. 151)
454. Sivri topukları nasıl ortasına
Gömülmüştür belleksiz halıların (Üzerinden Sevişmek, s. 151)
455. Bir su akardı eli serçeli, (İp, s. 153)
456. Öpüşlerle yeniden çizerdim seni (İp, s. 153)
457. O ipti işte aşkın yazı dili (İp, s. 153)
458. Ezilir ezilirdi aralarında (İp, s. 153)
459. Küçük dilini yutmuş kırmızı soğan (Özür, s. 155)
460. Sevmektedir onları
Kendi bedeni gibi (Striptiz, s. 156)
461. Püsküren bir çiçek gibi
Çıkar kapıdan (Striptiz, s. 156)
462. Her şey hızlanır birden (Striptiz, s. 156)
463. Uçtan uca tersyüz ediyor geceyi (Var, s. 158)
464. Yiyemem tek lokma yiyemem orda. (Var, s. 158)
465. Yeni törenler gerek bize (Var, s. 158)
466. İlim günleri gelirdi taraçalar
Uzatırdı mevsimölçerlerini (Karne, s. 159)

467. Tartışıp dururduk yollarda
Hızla çevirirdi başını (Karne, s. 159)
468. Seğirtir karşı kaldırıma (Karne, s. 159)
469. Türkçe sığmazdı ağzına (Karne, s. 159)
470. Bir ilçeyi sever gibi
Yürürdü odalarda (Karne, s. 159)
471. Dursuz duraksız güdülerime
Bir şeyler katardı düşüncemsi (Karne, s. 159)
472. İç kaslarıyla uçar biri (Karne, s. 159)
473. Yüz kez yırtılmıştır gömleğim (Karne, s. 159)
474. Onursuzunum senin (Ama Senin, s. 160)
475. Sahi kaçınıcı sanat oluyordu şu mimari? (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
476. Birer önyargı gibi uzuyor çağdaş caminin minareleri (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
477. Can boyasıyla çizer portresinin ilk çizgilerini. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
478. Sesi yeraltından geliyordu ve kemiktendi elleri. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
479. O nereye giderse peşini bırakmayan Ankara Oteli: (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
480. “Şetaret” diyordu yanlış okumadımsa Şemsettin Sami: (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 164)
481. Ey şetaret bankası, artık gelmiş sayılırsın Çankaya’ya! (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 164)
482. Paraşüt Kulesini yukardan görmüş olursun ayrıca. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 164)
483. Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de, (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir II, s. 166)
484. Hani o arsız sonbahar küçücüğü
Gözündeki arpacıkla ısıtmıştı hepimizi. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir II, s. 166)
485. Alüminyum mırıldanıyor zorluyor güçsüz belleğini, (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)

486. Sevdığım kadınlar yaşlandınız hepimiz
Ama, inanın, yine de özlediğim sizlersiniz. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)
487. Özgürlüğümün bir parçası oldun artık
Hangi kuytuya düşsen hemen yapraklanırsın orda. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)
488. Bir gökkuşağıyla doldurmak istiyorum içini. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
489. Bir sürü giysiyi üst üste atmış omuzlarına
Terzi çırakları pat pat düşüyorlar ortaya (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
490. Bir derdin mi var
Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun derdinden (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
491. Müfettişler arasından geçiyor tiren (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir VI, s. 170)
492. Seviyorum seni taşıran damla (Taşıran Damla, s. 173)
493. Adın yazılı gün sonlarına (Taşıran Damla, s. 173)
494. Zoruna gitmeye başlar gerçeğin (Taşıran Damla, s. 173)
495. Yenilgiler de birikir ilenç de (Taşıran Damla, s. 173)
496. Bin yıllık aboneyim sana (Taşıran Damla, s. 174)
497. Kadıköy parkının umarsızları
Sıralanmışlar parklara (Bir Çiçek I, s. 175)
498. Şey kalabalıktır şimdi (Bir Çiçek I, s. 175)
499. Bir çiçek
Rıhtım taşının aralığından
Uzatmış başını (Bir Çiçek I, s. 175)
500. Anıştırır yüzleri aşklar (İlhan'ın Anısına Türküler I, s. 179)
501. Canyeleşti sayısı da
Bir adet artardı o an, (Mübeccel İzmirli, s. 180)
502. Dalgıç Okulu'nun tüm öğrencileri
Kıyıda el ederlerdi ona. (Mübeccel İzmirli, s. 180)
503. Mübeccel İzmirli
Mektuplaşırды onlarla, (Mübeccel İzmirli, s. 180)

504. Beslenirdi sadece
Küçük dargınlıklarla. (Mübeccel İzmirli, s. 180)
505. Oymuştu baldırını, (Mübeccel İzmirli, s. 180)
506. Hışırda durur sualr
Giz tutmuş bakışlarıyla
Gökten boşanırcasına (Mübeccel İzmirli, s. 181)
507. Ey Dalgıç Okulu öğrencileri
Sularda değil o aradığımız: (Mübeccel İzmirli, s. 181)
508. Alçakgönüllü
Koparmıştı saatinin akrebini (Ceyhun Atuf Kansu, s. 184)
509. Neden
Kunduracının ağzındaki çiviv
Değil Ahi mavisi (Heykel, s. 187)
510. Sandalyede
Tıpkı benim gibi
Oturuyor boşluğum. (Camdan, s. 188)
511. Otururken de
Biraz daha mı çıkarıyor
kamburunu? (Camdan, s. 188)
512. Biraz daha mı benziyor
babama? (Camdan, s. 188)
513. Bir yaş büyüğüm babamdan
514. Ve rüzgar
bir törendeki gibi
çekiştirir durur
yağmurluğumu. (Camdan, s. 188)
515. Yıkıcı bir aşk bu,
Yıkıyor milletin ortasına
Tutku yükünü. (Bu Bizimki, s. 189)
516. Nereye mi yazardı dizelerini
Bir şey çıkmamış biletlerin kenarına yazardı. (Behçet Necatigil Şiirlerini
Nereye Yazardı, s. 191)

517. Bir kapı mı açılıyor
Hemen menteşeye kayardı gözleri (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı,
s. 191)
518. Şal gibi aşağı akardı boyunbağı (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı,
s. 191)
519. Nasıl anımsamazsın Özdemiroğlu'nu, (Yazgıcı Şiir, s. 193)
520. Uyurdu kolları bir gulamın boynunda (Yazgıcı Şiir, s. 193)
521. Yabanıl bir beğeni arardı zulumlarda; (Yazgıcı Şiir, s. 193)
522. İçki hakladı Selim'i. (Yazgıcı Şiir, s. 193)
523. Esrarla tükendi Murad. (Yazgıcı Şiir, s. 193)
524. Söylentiye göre alev alev
Yandı onun koynunda. (Yazgıcı Şiir, s. 193)
525. Ama son duasında
Toprağa doğru açılmıştı elleri. (Yazgıcı Şiir, s. 193)
526. Temizleme-aydınlatma resminden
Oldu onun da sonu. (Yazgıcı Şiir, s. 194)
527. Ben bu şiiri yazdım akşamüzeri, (Yazgıcı Şiir, s. 194)
528. Kapanan evin kapısı değil,
Senin kapın olsun açılan. (Dilekçe, s. 197)
529. İki kişi telefonla konuşurken
Olmayalım hemen üç kişi. (Dilekçe, s. 197)
530. Kentimsen,
Başka kentler de girsin araya; (Dilekçe, s. 197)
531. Dilimsen,
Sen de koru biraz dilliliğini. (Dilekçe, s. 197)
532. Sorguçlu bir ışık aracılığıyla
Günyenisi dolsun içeri. (Dilekçe, s. 197)
533. Uzat saçlarımı Frigya
Yârimsen, (Dilekçe, s. 197)
534. Yurdumsan,
Söz ver Anadolu! (Dilekçe, s. 197)
535. Okuduğu her beyitten sonra
Gülsuyuyla yıkardı ağzını; (Sıcak Nal I, s. 198)

536. Acı bir gölge geçerdi bakışından,
Mesir macununun içindeki çivit gibi. (Sıcak Nal I, s. 198)
537. Karısı yanındaydı hep, (Sıcak Nal I, s. 198)
538. Kerbela yası hemen her zaman
Görünmez kılardı Mevlit sevincini; (Sıcak Nal I, s. 198)
539. Kumaşları mı diyeceksin şimdi? (Sıcak Nal II, s. 199)
540. Evreşe,
Tek türküsüyle varolan ela gözlü kasaba,
Bir çocuğum olsun isterdim senden. (Sıcak Nal VI, s. 199)
541. Adını değiştirmişler senin de mi? (Sıcak Nal VI, s. 199)
542. Ya da
Satın alınmak
Ezgiler tarafından. (Sıcak Nal V, s. 200)
543. Gözlerine mendil bağlamış hocalar. (Sıcak Nal VIII, s. 201)
544. Bir olanak gibi
Sıkmıştır avucunu (Tercan, s. 203)
545. İpi kopmuş bir uçurtma
Hızla uzaklaşır bakışlarından. (Tercan, s. 203)
546. Her şeyin fazlası zararlıdır ya,
Fazla şiirden öldü Edip Cansever. (Edip Cansever, s. 204)
547. Sizin yüzünüz çıkar ortaya, (Lavanta, s. 206)
548. Çıkarken yığılan basamaklar
Kaçı kaçiverirler inerken, (Lavanta, s. 206)
549. Bir şeyiniz olayım sizin (Lavanta, s. 206)
550. Kopmaya can atar bir düğme (Lavanta, s. 206)
551. Küçük bir kitaptır yaşamak (Lavanta, s. 206)
552. Kilimim siyahtır bütün renklerden (Karacaoğlan, s. 207)
553. Yaş otuz beş dantel gibi ortasından
Sessizce yırtılmış temiz yüzlü hacılar (Karacaoğlan, s. 207)
554. Yaşadım, Tanrım,
Yarım ve uluorta, (1994 Eliyle Samanyolu'na, s. 208)
555. Uzanıp durmuş mahcup
Işığagöçerin şarkısı (Turgut Uyar, s. 209)

556. Yeni bir güzelduyu açılırdı
Bir töre cançekişirken. (Yaz Sonu, s. 210)
557. Ve elindeki tuğla da gelirdi gündeme; (Yaz Sonu, s. 210)
558. Kediler uzaklaşırdı ısrarla camdan bakan; (Yaz Sonu, s. 210)
559. Ne yiğitlik, ne aşk... Bir şey kalmazdı tek başına. (Yaz Sonu, s. 210)
560. Bir kitap düştü yanan bankadan (Türkü, s. 212)
561. Masalın sonunu bekliyorum şimdi (Türkü, s. 212)
Herkes toplanacak bir odada. (Türkü, s. 212)
562. Aslında o götürüyor bizi (Türkü, s. 212)
563. Sanmasınlar inanmıyorum
Elbet inanıyorum tanrıya (Türkü, s. 212)
564. Herkesin kendi tanrısı var
Sen ölünce ölüyor o da. (Türkü, s. 212)
565. Eskiden birinci işimdi sigara içmek
Şimdiyse içmemek birinci işim. (Sigarayı Bırakanın Şiiri, s. 213)
566. Dönmektedir yine o savuna çiçeği (Dostluklar İçin Düzyazı, s. 214)
567. Yürüyor muyduk,
Yoksa bir doğa parçasının
Altını mı çizdiriyorlardı bize? (Söz Yitimi, s. 228)
568. Binlerce çocuk,
Siyah-beyaz bir kuşak,
Ötelere akar sessizce. (Söz Yitimi, s. 228)
569. Öteşirde
Batar çıkar sözcüklerimiz. (Söz Yitimi, s. 228)
570. Simgelerin, herkesin olduğu an,
Ay fena oynar yerinden. (Anısı, s. 229)
571. Ölüm güney yarımkürede
Çok sığ ve sonsuz geniş
Bir ırmaktır
Ganj da derler ona (Düşüncesi Değil, Kendisi, s. 230)
572. Zamansızlığın ortalarında
İstanbul'da Enderun Ağaları
Padişahın buyruğuyla
Kartopuna tutar birbirini. (Düşüncesi Değil, Kendisi, s. 230)

573. Niceldir saatler. (Siz, Saatleri, s. 237)
574. Bir şeyin provası yapılıyor sanki. (İki Kalp, s. 241)
575. Kuşlar toplanmışlar göçüyorlar
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni. (İki Kalp, s. 241)
576. Hiçbir şey şeyim yok akıp giden sokaktan başka (Eşdeğeriyle yan, s. 242)
577. Gölgede boy atmış top fesleğen, (Çekirge Bulutu, s. 244)
578. Bir ilkokul bahçesinde görmüştüm seni, (Çekirge Bulutu, s. 244)
579. Gelecek zaman oldu, şimdiki zaman; (İlkokulu Bitirdiği, s. 246)
580. Bu yüzden önündeki ayna kırılır kırılmaz
İntihar etti sayılmış tasavvuf ehli, (Bilgisayar Olarak, s. 247)
581. Yine bu yüzden doğduğu an
Kaymaya başlamış Osmanlı yıldızı, (Bilgisayar Olarak, s. 247)
582. Baktım yeri toparlıyor ayak izleri (Bilgisayar Olarak, s. 247)
583. Varto depremini düşün, yardım olarak Batı'dan
Gönderilmiş bir kutu süttozunu ve sutyeni. (Afyon Garındaki, s. 248)
584. Karısıysa saklamıştı ne olduğunu bilmediği sutyeni,
Kulaklık olarak kullanmayı düşünüyordu onu kışın; (Afyon Garındaki, s. 248)
585. Örtüler arasında yeryüzü beğenisiyle
Ayışığını paylaşırdı bacakları, (İçtim O, s. 250)
586. Yazsınlar felaketlerin hep çift geldiğini (İçtim O, s. 250)
587. Garson acıması tutmuş içkievini (İçtim O, s. 250)
588. Madalyonunu ve boncuğunu
İttim içeri, (Bir Mineli, s. 251)
589. Metinlerde buluştuk, kopkoyu deyimlerde, (Metinlerde Buluştuk, s. 252)
590. Koşut ve eşzamanlı okuduk kimi kitapları (Metinlerde Buluştuk, s. 252)
591. Dostumuzsa, Bodrum'da, dönmez geri. (Metinlerde Buluştuk, s. 252)
592. Bir şey söyle bana, (Küçük Anne, s. 253)
593. İkinci bir parıltı var senin bakışlarında (Küçük Anne, s. 253)
594. 18 Aralık 1985'te o salonda
Kişi nasıl kestirebilirdi ileriye? (18 Aralık, s. 254)
595. Geçsin yıllar geçsin, seneler gibi. (18 Aralık, s. 254)
596. Şöyle yazmamış mıydı defterine:
"Bugün kayda değer bir şey yok..." (18 Aralık, s. 254)

597. Leke kuşağı nasıl bilmez seni! (Hiçbir Semtte, s. 255)
598. Yürüyoruz bütünlemeye kalmış bir sessizlikte (Hiçbir Semtte, s. 255)
599. Banliyö treninde rastladığımız
Sınav saatini kaçırmış liseli kız, (Mutsuzluk Gülümseyerek, s. 256)
600. İki çay söylemiştik orda, biri açık, (Mutsuzluk Gülümseyerek, s. 256)
601. Bir kış göğü gibi o saat alçalır ölüm, (Bir Kış, s. 257)
602. Yalnız işitme duyusu kalır ortada (Bir Kış, s. 257)
603. Uzaklara bir bakışın vardı kafeteryada (Bir Kış, s. 257)
604. Piri Reis geri çekmiştir haritasını (Piri Reis, s. 258)
605. Azmayı çoktan unutmuştur hayvanlar; (Piri Reis, s. 258)
606. Başlamıştır Sultanahmet sürüncemesi, (Piri Reis, s. 258)
607. Bir çiçek duruyordu, orda, bir yerde, (Bir Çiçek, s. 259)
608. Bir başına arşınıyor bir adam mavi treni (Bir Çiçek, s. 259)
609. El ele yürürsünüz daracık odalarda; (Şarkı, s. 263)
610. Bilinçle karılmıştır bu seveda, (Şarkı, s. 263)
611. Su akar kan yerine damarlarınızda (Şarkı, s. 263)
612. Düşünebilir misiniz gülün tersini, (Şarkı, s. 263)
613. Olur mu suya düşmüş yaprağın tersi? (Şarkı, s. 263)
614. Parmaklarınızdır karışmış bağbozumuna. (Şarkı, s. 263)
615. Usulca dağılır gider uzaklara
bedeninden
barış
akan
bir
zürafa. (Şarkı, s. 263)
616. Rüzgargülünü tıkayan kürk hayvanları
Atalarımız birlikte eleştirsin bizi. (11 Beyit, s. 267)
617. Ey ışık ayı gönlübol Eylül
Doğuda bekle bizi perdeli kentte. (11 Beyit, s. 267)
618. İnsan süsüdür günah (16 Dize, s. 271)
619. Gömmeden önce biraz gezdirin beni. (16 Dize, s. 271)
620. Sazan pullarıyla örmüş kapısını. (16 Dize, s. 271)
621. Türler esridi kimse yok mu orada? (16 Dize, s. 271)
622. Halatlara asılıyorum (Şarkısı-Beyaz, s. 277)

623. Ben ayrı düşmüşüm bir kere (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
624. Ayrı düşmüşüm insanlardan. (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
625. Bu yıldız tutmaz mavilikte
Ne deniz ne köpük kar eder bana. (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
626. Yatardı yavaşlamış tüyleriyle
Gemicilerin öldürdüğü kuş (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
627. Üç tane uzun hilal vardı, upuzun (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
628. Sonra dalgalar geldi dile (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
629. Sonra bir mavilik aldı her yerimizi (Şarkısı-Beyaz, s. 277)
630. Karım gözlerindeki son damla maviyi
Elleriyle saklıyordu her seferinde. (Hafta Sekiz, s. 279)
631. Gökyüzü acıyım demedi bize. (Di Gel, s. 280)
632. Buğdaylar kaçınıcı sarardı üstümüze (Di Gel, s. 280)
633. Küçük küçük doğurdım önüne, (Çıkmaz Sinir, s. 281)
634. Baktım saat kulesi hep orda, akrep altıda (Çıkmaz Sinir, s. 281)
635. Baktım insanlar eski yaşamalarında (Çıkmaz Sinir, s. 281)
636. Baktım bir şarkı almış gidiyor dudaklarımı (Çıkmaz Sinir, s. 281)
637. Belinin ortası budur diyerek
Bir tekme vurdum köpoğluna (Çıkmaz Sinir, s. 281)
638. Şehir kan-kıyametti arkamızda, (Ölmüştük, s. 282)
639. Yıldızlar kaldırımlara dökülmüştü bütün (Ölmüştük, s. 282)
640. Daha bir dokunaklı gelir şarkı şarkıdan (Şiir, s. 283)
641. Olan umudumuzla kalakalırız ortalıkta (Şiir, s. 283)
642. Daha bir yumuşak uçar kuş kuştan (Şiir, s. 283)
643. Başlar yeniden aramızda kadınlık, erkeklik, sevgililik (Şiir, s. 283)
644. Sevdalanırız yeni baştan. (Şiir, s. 283)
645. Daha bir sevgili gelir gün günden (Şiir, s. 283)
646. Söndürüp attık cigaramızı (Eski Kadınlar, s. 284)
647. İki kişi bezik oynuyordu veya tavla (Eski Kadınlar, s. 284)
648. Hele o çıkışın yok mu kapıdan (Piyale, s. 285)
649. Kendini seyreder gözlerimde (Gölge Oyunu, s. 286)
650. Gece inmesin gözlere ve sokaklara (Kesik, s. 287)
651. Derindir, ıssızdır, korkunçtur gözleri (555 K, s. 288)
- Sabahın demiri girdikçe toprağa

652. Hınçlarını gömmektedir içine yerin (555 K, s. 288)
653. Çünkü başka yerlerinde memleketin
Kanına girdiler masum gençlerin (555 K, s. 288)
654. İşte onun için karanlıktır gözleri (555 K, s. 288)
655. Şimdi saat sekizdir başlar gecemiz (555 K, s. 288)
656. Şimdi ay doğar bulutlar arasından (555 K, s. 289)
657. Türkülerini duyuyor musunuz nice derin (555 K, s. 289)
658. Bu, böyle gidecek demek değil bu işler (555 K, s. 289)
659. Beş tane gözüm vardı mavi (Saat Beş, s. 290)
660. Herkes bir şey söyledi kendine göre (Saat Beş, s. 290)
661. Birdenbire
Odayı
Sözgelimi
Brezilya'ya
Çevirir
Bir çiçek. (Perdeli, s. 294)
662. İyi niyetlidir musluk,
Diyordu adam, (Perdeli, s. 294)
663. Biliyorum papağan renklidir mahşer (Bent Kapağı I, s. 295)
664. Geldin değiştirdin bütün anılarımı (Bent Kapağı II, s. 295)
665. Zambak gibi hırsla açılıyor bir kuğu, (Bent Kapağı III, s. 296)
666. Tanrılar karıştırır durur denizleri... (Göller Denizler, s. 300)
667. Ey alınyazısı uzmanı
Suretlerle doldurursun yazını (Alın Yazıları, s. 303)
668. Sevgili Eray
Çevirir çaresizliği
Deniz lokantasında
İnsancaya (Eray Canberk İçin, s. 304)
669. Hayatımız geçiyor gözlerimin önünden ([Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)
670. O gülün yüzü gülmüyor sensiz ([Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)
671. Gür ve coşkun bir günışığı dadanmış pencereye ([Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)
672. Ben seni düşünüyorum bir bodrum kahvesinde ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)

673. Ben seni düşünüyorum seni ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
674. Aşkı anılar besliyor düşler kadar ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
675. Ordan çıkıyor biri ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
676. Geçip gidiyorum bütün hayatımı da seni de (Bugün ne?, s. 309)
677. Biliyorum sen kaldın bir de hayatım kaldı geride (Bugün ne?, s. 309)
678. Biliyorum tek bir güvercin onaylamayacak bunu (Bugün ne?, s. 309)
679. Sonra kırgınlıkla vuruyor masaya elindeki sübyeyi? (Bugün ne?, s. 309)
680. Ben de geçmişe çevirdim bütün gelecek zaman kiplerini (Bugün ne?, s. 310)
681. Böyle yetişmişim ben, içim götürmez kenarından azıcık
kesilmiş ekmeği (Bugün ne?, s. 310)
682. Hiç anımsamıyorum tam dolu olmayan bir bardaktan su içtiğimi (Bugün ne?, s. 310)
683. Karnaval. Soytarılar. Maskelilerle birleştiriyoruz masamızı (Bugün ne?, s. 310)
684. Biz payımıza düştü şölenin kaçınılmaz trafiği (Bugün ne?, s. 310)
685. Gülüşlerimiz nasıl da söndü galadan sonra sokağa atılan
çiçekler gibi (Bugün ne?, s. 310)
686. Kırdım, evet, seni. Ama kırmıştın beni (Bugün ne?, s. 310)
687. Geldin masaya oturdun ve hayatımı böldün bir milat gibi (Bugün ne?, s. 310)
688. Ömründe bir iki kez büyük ihanete dadanmak isteyebilir bu ses. (Sesin Senin, s. 316)
689. Mesafeler birleştirdi bizi bir de sözler (Sesin Senin, s. 316)
690. Fotoğraf çekirmek için yan yana getirilmiş iki nesne değiliz biz (Sesin Senin, s. 316)
691. Öykünü yanına alabilirsin elbet (Sesin Senin, s. 316)
692. Niçin güvenemiyorsun bana? (Sesin Senin, s. 316)
693. Bil ki bir düelloda
Acı bir şey vardır
Ölüm korkusundan da: (Düello, s. 317)
694. Dün en güvendiğin adam
Karşı tarafın şahididir
ve daha acıdır bu
ölümden de korkusundan da (Düello, s. 317)

695. Her şeyi öğrenir kişi ve bağışlar sonunda (Gitsin Efendim, s. 318)
696. Tam bir yıl can alacağım var birinden (Gitsin Efendim, s. 318)
697. Sen incelikler antolojisi, uyut beni (Gitsin Efendim, s. 319)
698. Okul kitaplarına girmez benim şiirim (Dikkat Okul Var!, s. 321)
699. Alevdir çünkü benim şiirim (Dikkat Okul Var!, s. 321)
700. Sizde oturdum, sizde kurdum düşlerimi (Dikkat Okul Var!, s. 321)
701. Biliyorum sana giden yollar kapalı ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
702. Üstelik sen de hiçbir zaman sevmedin beni ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
703. Ben artık adam olamam bu derde düşeli ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
704. Şimdilerde bir köpek gibi koşuyorum ordan oraya ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
705. Anımsamıyorum yarı dolu bir bardaktan su içtiğimi ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
706. Nasıl unutmuşum senin bir başkasını sevdiğini ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
707. Bağışla bir daha tekrarlanmaz hiçbiri ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
708. Alışırım seni yalnız düşlerde okşamaya; ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
709. Çıkar giderim bu kentten daha olmazsa, ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
710. Sensizliğin bir adı olur, bir anlamı olur belki ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
711. Bir gece yarısı yazıyorum bu mektubu ([Biliyorum Sana Giden...], s. 324)
712. Yalvarırım onu okuma Çarşamba günleri ([Biliyorum Sana Giden...], s. 324)
713. Son istediğimi de söyleyebilirim şimdi: ([Biliyorum Sana Giden...], s. 324)
714. Bugün hava güzel dedi adam ([Bugün Hava Güzel...], s. 327)
715. Ablası hemen onayladı onu ([Bugün Hava Güzel...], s. 327)
716. Daha doğru hemen özetlemiyor mu kişiyi ve durumu ([Bu Yaşta], s. 328)
717. Kim serbest bıraktı yasaklanmış Emmanuel filmi ([Övünme], s. 329)
718. Göz kırpmaya hakkını bile yitirmiş başbakan ([Övünme], s. 329)
719. Tenis oynayanı getirdi takunyalı ([Övünme], s. 329)

3. 3. YAZIMSAL SAPMALAR

1. Gözlerinin ucu da burda yaşamaya alışık (Güzelleme, s. 16)
2. Şurda senin gözlerindeki bakımsız mavi, güzel laflı İstanbullar (Aşk, s. 17)
3. Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların (Aşk, s. 17)
4. Saat Çini vurdu birden: pirinççç (Ülke, s. 48)
5. Söner Kış sapar telefon (Arka Güneş, s. 66)
6. Ve On Binlerin Dönüşü sırasında (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
7. *Cüzamlı işhanlarının* çiçekbozuğu basımevlerinin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
8. Dört yön birbirini yokladıkça (Arka güneş, s. 66)
9. Acıyoncam, çocuğum, bozkır çiçeği, (Kışne Kirazını ve Göç, Mevsim, s. 81)
10. Gündoğusu ensekökümüz sırtımız (Kışne Kirazını ve Göç, Mevsim, s. 81)
11. İşte onbir taze başak dizdik bir sapa (Kışne Kirazını ve Göç, Mevsim, s. 83)
12. Şimdi
utançtır tanelenen
sarışın çocukların başaklarında (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
13. Ovadadan
gözü bağlı bir leylak kokusu ovadan
çeviriyor o küçücük güneşimizi (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
14. Taşarak evlerden taraçalardan
gelip sesime yerleşiyor (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
15. Sesimin esnek baldıranı
sesimin alaca baldıran (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
16. Ve kuşlara doğru
fildişi: rüzgarın tavrı
Dağ: güneş iskeleti. (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
17. Tahta heykeller arasında
denizin yavrusu kocaman. (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)

18. Kan görüyorum taş görüyorum
bütün heykeller arasında
karabasan ılık acemi
–uykusuzluğun sütlü inciri-
kovanlara sızıyor . (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
19. Annem çok küçükken öldü
beni öp, sonra doğur beni (Beni Öp Sonra Doğur Beni, s. 84)
20. Bir çiçek adı: Tanrım (Ortadoğu I, s. 106)
21. Bir ilkkar tomurcuğu gibi (Ortadoğu III, s. 108)
22. Anlat onu: (Ortadoğu III, s. 108)
23. Hey bayan Erozyon budur dileğim (Mardin, s. 118)
24. Kurt: büyük karbonun sesi (Kurt, s. 120)
25. her yaprak sarartıyordu şehri, (İki Şey, s. 124)
26. saçı sakalına karışmış dağlara (İki Şey, s. 124)
27. çığlık çünkü (İki Şey, s. 124)
28. Dinle babanın eski bir resmi söylüyor
–Gün gelir anılar da değiştirir sözcüklerini (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve
Öbürleri, s. 129)
29. Üstümde üçbin yaprak yüzbin ipekböceği (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve
Öbürleri, s. 129)
30. Ama zariftirler de bir bisiklet kazasında ölmeyi akıl edecek
kadar, (Onlar İçin Minibüs
Şarkısı, s. 130)
31. ...dığı gibi, ...mekle birlikte, ...na karşın; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı,
s. 131)
32. Zamanaşımı süresi dolmadan tüyüp gider imzaları, (Onlar İçin
Minibüs Şarkısı, s. 131)
33. İşbirlik konusunda yüce gönüllüdürler Svidrigaylov'luk taslarlar (Onlar İçin
Minibüs Şarkısı, s. 132)
34. Bir sen kaldın alçak mimar ey Sinan Usta! (Teknokratlar, s. 134)
35. Ama gerçekte su katılmadık birer Lujin'dirler
Taşarondurlar, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 132)
36. Odan öyle sevinçsiz yüzün öyle serin ki (Seviş Yolcu, s. 136)
37. Yağmurkuşugillerden biri. (İp, s. 153)

38. Yanıbaşımızda (İp, s. 153)

39. Yücegönüllü akasya (Özür, s. 155)

40. Usul usul giyinir

Sabahları evinde

İşte do, sonra sırasıyla

re

mi

fa

sol

la

Sonunda da şapkası si (Striptiz, s. 156)

Atı atıverir

Üstündekileri:

Alın size si

İşte la

sol

fa

mi

re

dooo!

41. Dol (An)kara bakır dol! (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)

42. Artık bir özel ad oldun sen ey Duman! (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)

43. Şöyle mi derdi İlhan Berk:

"Sevdiğim kadınlar yaşlandınız hepimiz

Ama, inanın, yine de özlediğim sizlersiniz."

Salah Birsal bu dizeleri şöyle geliştirdi:

"İsterseniz İlkyazın gazinosuna

Hep birlikte garson girebiliriz."

Aldı Cahit Sıtkı:

"Özgürlüğümün bir parçası oldun artık

Hangi kuytuva düşsen hemen yapraklanırsın orda."

Cahit Külebi:

"O ozanlar var ya büyük ozanlar

Biz yanarken çıkardığımız dumanlar."

(Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)

44. Tam Ataç Sokak'tan Pazaryeri'ne dönüyorum ki

Bir sürü giysiyi üst üste atmış omuzlarına

Terzi çıraqları pat pat düşüyorlar ortaya

Rengarenk kır çiçekleri gibi.

–Şair arkadaş,

Bir derdin mi var

Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun derdinden

Ankara'ya gelmelisin. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir

IV, s. 168)

45. Şanlı Haziran (Bir Büst İçin Elli Yıl Sonra Söylenmiştir, s. 178)

46. Doğumun

T. Ö.

Yani Tariş'ten Önce (Bir Büst İçin Elli Yıl Sonra Söylenmiştir, s. 178)

47. Sekseniki yılında (Mübeccel İzmirli, s. 180)

48. Yüzyetmişbeş liraya. (Mübeccel İzmirli, s. 180)

49. Ey Dalgıç Okulu öğrencileri

Sularda değil o aradığınız:

Bodrumlarda

bodrumlarda

bodrumlarda! (Mübeccel İzmirli, s. 181)

50. Kırmızı

Kızamık ve gelincik

Mavi

Su ve gök ögesi

Kansu

Kan ve su (Ceyhun Atuf Kansu, s. 185)

51. Şelaleye

Düşmüştür

Zeytinin dali;

Celaliyim

Celalisin

Celali.

(Kısa Türkiye Tarihi*, s. 186, Kısa Türkiye Tarihi I*, s. 219)

52. Renksemez camgöz

Hep arka pencereden baktı,

Orada, oralarda sabah akşam

Solgun ay altında kasımpatı

–Nereye mi yazardı dizelerini

Bir şey çıkmamış biletlerin kenarına yazardı.

(Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 191)

53. Üç anayasa

ortasında büyüdü:

Biri akasya

Biri gül

Biri zakkum (Kısa Türkiye Tarihi II, s. 220)

54. Sesinde ne var biliyor musun

Bir bahçenin ortası var

Mavi ipek kış böceği

Sigara içmek için

Üst kata çıkıyorsun (8. 10 Vapuru, s. 202)

55. *Anılar hep sonbaharda gibidir*

astrakan gecede

süt yıldızlar (Açılmamış Kapılar, s. 205)

56. *Ne varsa yarım kalmış geleceğindir*

Bir kez girilmiş sokaklar

Açılmamış kapılar (Açılmamış Kapılar, s. 205)

57. Uzanıp durmuş mahcup
Işığagöçerin şarkısı (Turgut Uyar, s. 209)
58. Yeni bir güzelduyu açılırdı
Bir töre cançekişirken (Yaz Sonu, s. 210)
59. Karagözlü hançer, sen; sen, mavi bakışlı kılıç, (Yaz Sonu, s. 210)
60. Öteşirde
Batar çıkar sözcüklerimiz (Söz Yitimi, s. 228)
61. Rasgele yazarı avcıdan öğrendim: (Sülünün Yüzü, s. 245)
62. Yabanördekleri donmasın diye,
Suya nöbetleşe kanat vururlar. (Sülünün Yüzü, s. 245)
63. Bana bir laf et ki binlerce,
Onbinlerce görüntü anlatamasın. (Küçük Anne, s. 253)
64. Anımsarsın, günlerce konuşup durmuştuk
O İB (ipekböceği) sesli kadını;
Birinin Gröndland'ı olmaya hazırlanıyordu. (Mutsuzluk Gülümseyerek, s. 256)
65. Çayım kurudu kahvem taşsökülür (16 Dize, s. 271)
66. Gözlerimizin dibi karıltı
Dağyollarının uzak dumanı gibi (Bir Mineli, s. 251)
67. İlk kitapta kırksekiz, altıncıda üç; (Bent Kapağı*, s. 295)
68. Mezartaşı çiçekleri (Mezartaşı Çiçekleri, s. 291)
69. Sessiz bent kapağı Hayrat yazı (Bent Kapağı* III, s. 296)
70. Ey alınyazısı uzmanı
Suretlerle doldurursun yazını (Alın Yazıları, s.303)
71. İstasyonda tiren oluyor biraz (Gül, s. 12)
72. Üstü başın olmuyor mu zaman
ân, diyorum, çocukluktur... ([Bu Yaşta, s. 328])
73. Bizim ilişkimiz ne bileyim belki de hayatı
sürdürme ilişkisi (Övünme, s. 329)
74. Çiçektozu ne demek feministlere tek soru (Bugün hava Güzel, s. 329)
75. Sen, sıcak kazıbilim, geleceğini
Anladım. (Bugün hava Güzel, s. 329)
76. İlk'tin. (Bugün hava Güzel, s. 329)

77. Aşkla sıyrılmış çamaşırlarımız
Dört kat çimenin üstünde
ve *çarpınan* bedenlerimizin altında
ve yaşlı, hoşgörülü aynanın karşısında (Korkarak Vinç, s. 313)
78. N'olur bir bebek alalım oyuncakçıdan (Korkarak Vinç, s. 312)
79. Tiren kuşları daha Eskişehir'den başlayarak (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir I, s. 163)
80. Fazıl'ı: İçi boşalmağa yüz tutmuş o şiir tankerini. (Bugün ne?, s. 310)
81. Ve Tahsin: Onu bir duygu taşaronu olarak ananlar olacaktır (Bugün ne?, s. 310)
82. ÇARPIŞTIĞIMIZI. Senin başın dönüyor, benim bir ayağım
basıyor (Bugün ne?, s. 309)
83. Tirenin biri bir istasyona varıyor ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
84. Birdenbire tümdengelmeye başlayan bir gramafon çiçeği
günlerce tümevarıp varıp da (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
85. Zaman mı? değil zaman. (Ortadoğu IV, s. 112)
86. Kerem Aslı'nın koynunda
çiçeği hiç solmayana (Kalın Abdal, s. 122)
87. biz ki Nazım'dık dünyada
rumelili kalın abdal (Kalın Abdal, s. 122)
88. Kerem Aslı'nın koynunda
çiçeği hiç solmayana (Kalın Abdal, s. 122)
89. Üstümde üçbin yaprak yüzbin ipekböceği (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
90. Dinle gündeğusundan bir ozan söylüyor (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
91. Yarın mı öbürgün mü? (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
92. Müfettişler arasından geçiyor tiren (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir VI, s. 170)
93. Mayıs mıdır artık Ekim mi olur (Taşırın Damla s. 173)
94. İçkievinden çıkınca

95. Camdan
demin oturduğum yere
baktım. (Camdan, s. 188)
96. Bir eli alnında
benim gibi.
Ama
biraz daha mı hüzünlü?
Otururken de
Biraz daha mı çıkarıyor
kamburunu? (Camdan, s. 188)
97. Biraz daha mı benziyor
babama? (Camdan, s. 188)
98. Şal gibi aşağı akardı boyunbağı(Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 191)
99. Sokağımsan
Ben anahtarı çevirdiğim zaman
Kapanan evin kapısı değil,
Senin kapın olsun açılan. (Dilekçe, s. 197)
100. Her şeyi yaz, tarihimsen,
Ama her bir şeyi;
Dilimsen,
Sen de koru biraz dilliğini. (Dilekçe, s. 197)
101. Sesinde ne var biliyor musun
Bir bahçenin ortası var
Mavi ipek kış çiçeği
Sigara içmek için
Üst kata çıkıyorsun (8.10 Vapuru, s. 202)
102. *Ne varsa yarım kalmış, geleceğindir*
Bir kez girilmiş sokaklar
Açılmamış kapılar (Açılmamış Kapılar, s. 205)
103. Mavi yolculuklar var bir de,
O yunani o güzel yolculuklarda, (Kısa Türkiye Tarihi III, s. 221)

104. Öteşirde
Batar çıkar sözcüklerimiz. (Söz Yitimi, s. 228)
105. Ölüm güney yarımkürede (Düşüncesi Değil, Kendisi, s. 230)
106. Zamansızlığın ortalarında
İstanbul'da enderun ağaları (Düşüncesi Değil, Kendisi, s. 230)
107. Siz, saatleri yaşadınız. *Henüz sözcük haline dönüşmemiş, ya da bir sözcük karşılığı oluşmamış durumlar* yarattınız. Tanışınızım. (Siz, Saatleri, s. 237)
108. Atı'lar deltalara gömülen atı'lar,
Saçı'lar fiyortları öpen saçı'lar,
Kutu'lar, Haliçlerden susmuş kutu'lar,
Taki'lar eski aşkları imler taki'lar. (Atı'lar Deltalara, s. 243)
109. Rasgele yazarı avcıdan öğrendim: (Sülünün Yüzü, s. 245)
110. Yabanördekleri donmasın diye (Sülünün Yüzü, s. 245)
111. Marienbad ilkokulu, Nişantaş'ta; (Çekirge Bulutu, s. 244)
112. Adam süttozuyla evinin duvarlarını badana etmişti, (Afyon Garındaki, s. 248)
113. Gözlerimizi dibi karıştı
Dağyollarının uzak dumanı gibi. (Bir mineli, s. 251)
114. Bana bir laf et ki binlerce,
Onbinlerce görüntü anlatamasın. (Küçük Anne, s. 253)
115. Rüzgargülünü tıkayan kürk hayvanları (11 Beyit, s. 267)
116. *Ey ışık ayı gönlübol Eylül* (11 Beyit, s. 268)
117. Benim küçük kızçocuğu tanrım! (16 Dize, s. 271)
118. Mezartaşı çiçekleri (Mezartaşı Çiçekleri I, s. 291)
119. Kıravatındaki kir mevsimin kiri; (Mezartaşı Çiçekleri V, s. 292)
120. İlk kitapta kırksekiz, altıncıda üç; (Bent Kapağı I, s. 295)
121. Ey alinyazısı uzmanı
Suretlerle doldurursun yazını (Alın Yazıları, s. 303)
122. Cuma günleri Merkez'de
Yelkovana yelken katar (Ahmet Köksal İçin, s. 303)
123. Tirenin biri bir istasyona varıyor ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)

124. Önümüz Temmuz önümüz Ağustos nasıl olsa (Roman Okudum
Seni Düşündüm, s. 314)
125. Kolkola yürüyoruz tek tük öpüyoruz (Roman Okudum Seni
Düşündüm, s. 314)
126. Sesin
balkona asılı çamaşırcasına
Havalansın havalansın dursun (Sesin Senin, s. 316)
127. Yaprak, mevsimin içi ve Çin-i Maçın (Gitsin Efendim, s. 318)
128. Sil beni n'olur kırk yıllık kırım pasım gitsin (Gitsin Efendim, s. 319)
129. Gidilmemesi gereken bir ev Dikmen;'de
130. (Üç kaatçılar, yalancılar, pijamalılar gitsin) (Gitsin Efendim, s. 318)
131. Hangi şarkıyı uysam, bizimçin söylenmiş sanki ([Biliyorum Sana
Giden...], s. 323)
132. Bir geceyarısı yazıyorum bu mektubu ([Biliyorum Sana Giden...],
s. 324)
133. Çiçektozu ne demek feministlere tek soru (Bugün hava güzel, s. 329)
134. Sen, sıcak kazıbilim, geleceğinin
Anladım
İlk'tin. (Bugün hava güzel, s. 329)

3. 4. NOKTALAMA İŞARETLERİ SAPMALARI

1. Gülü alıyorum yüzüme sürüyorum
Her nasılsa sokağa düşmüş
Kolumu kanadımı kırıyorum
Bir kan oluyor bir kıyamet bir çalgı
Ve zurnanın ucunda yepyeni bir Çingene (Gül, s. 12)
2. Yıkadılar aldılar götürdüler (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
3. Adam şapkasına rastladı sokakta (Adam, s. 15)
4. Çırılçıplak sulara yıkanıyorum, utanıyorum (Şiir*, s. 14)
5. Nasıl utanacak bu boş şehirde (Şiir*, s. 14)
6. Ama İstanbullar kadınlar deniz yıldızları (Şiir*, s. 14)
7. Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim (Dalga, s. 18)
8. Uzun saçlı iri memeli kadınlarıyla (Cıgarayı Attım Denize, s. 21)
9. Sesinde ne var biliyor musun (8. 10 Vapuru, s. 202)
10. Durakta üç kişi
Adam kadın ve çocuk (Fotoğraf, s. 182)
11. Önce ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda
Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar
Sonra yüzün onun ardından gözlerin dudakların
Sonra her şey çıkıp geldi (Önceleyin, s. 13)
12. Bunların konuşması olur öpülmesi olur (Güzelleme, s. 16)
13. Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların (Aşk, s. 17)
14. Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra (Aşk, s. 17)
15. Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim (Dalga, s. 18)
16. Bütün açlıklardı kavgalardı gördüğüm (Kanto, s. 19)
17. Üçgeninizi çiziyorum var mı kendine güvenen (Üçgenler, s. 22)
18. Sevip yaşayanlar oldu sevdi yaşadılar (Şiir, s. 23)
19. Benim bir kere öldü kör oldum (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
20. Yıkadılar aldılar götürdüler (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
21. Taşlar pırl pırlı ayna gibiydi (Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, s. 26)
22. Leyla'nın kaşları geldi oturdu karşıma (Hamza Süiti, s. 28)
23. Sevişken bir orospu en mayhoş tenlisi Ortadoğu'nun (Süveys, s. 30)

24. Biz seviştik Süveyş kanalı kapanmıştı (Süveyş, s. 30)
25. Birdenbire önümüze çıkıyorlar buysa çok güzel (Aslan heykelleri, s. 31)
26. Yorgan toplanmış bacakların seçiliyor (Aslan heykelleri, s. 31)
27. Bunlarla geliyor sevdamız anlatılmaz (TK, s. 36)
28. Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor (Üvercinka, s. 38)
29. Senin bir havan var beni asıl saran o (Üvercinka, s. 38)
30. Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü (Üvercinka, s. 38)
31. Kıtlıklar kırımlar başkaldırmalar uzakdoğudaki (Sürek Avı, s. 41)
32. Hayvan mıdır kimbilir belki de hayvandır (Sürek Avı, s. 41)
33. Ben hayalet miyim kimbilir belki de öyleyimdir (Sürek Avı, s. 41)
34. Rimle gördüm rimle bildim rimle yaşadım seni (Gazel, s. 42)
35. Sınırsız denizinde çarşafların
Bir gider bir gelirdi işlek ağzı (Yazmam Daha Aşk Şiiri, s. 43)
36. Ben gittim bembeyaz uykusuzluktan (Ülke, s. 48)
37. Karanlık her sokaktaydın gizli her köşede ydin (Ülke, s. 48)
38. Bir umuttun bir misillemeydin yalnızlığa (Ülke, s. 48)
39. Yalnız aşkı vardır aşkı olanın (Ülke, s. 48)
40. İşte bunlarını bunlarını bunlarını (Ülke, s. 48)
41. Nasıl unuturum hiç unutmadım (Ülke, s. 48)
42. Ormanlara ormanlara yüzünün sesi (Ülke, s. 48)
43. Yaşadım o kısa ve korkunç hükümdarlığı (Ülke, s. 48)
44. Karadeniz'e karıştırdı ordan Akdeniz'e (Ülke, s. 48)
45. Ölüm bir çeşit sevgiyle uçar (Ülke, s. 49)
46. Önce buğulu sonra cam gibi parlak sonra buğulu yine (Ülke, s. 49)
47. Pazar pazartesi günlerini ve haftanın öbür günlerini (Ülke, s. 49)
48. O başakta o Konya'da seni ararım (Ülke, s. 49)
49. Altın ölçü çift ölçü ve altın karşılıksız (Ülke, s. 49)
50. Para basma yetkisini Fırat'ın suyunu Palandöken'i (Ülke, s. 49)
51. Erzincan'ın düzünü asma bahçelerini Babil'in (Ülke, s. 49)
52. Antalya'nın denizini o denizin dibini (Ülke, s. 49)
53. Bir şehir söyle bana bir şey anlatmasın (Öğle Üstü, s. 50)
54. Doldur doldur Allahı seversen (Terazi Türküsü, s. 52)
55. Seni anmak sonu açın yalnızın (Terazi Türküsü, s. 52)
56. Akılda kalmıyor adresin uzun (Terazi Türküsü, s. 52)

57. Ben Mitridat'tan söz ettim siz etmeyiniz (Tabanca, s. 53)
58. Ben çok seviyorum siz de seviniz (Tabanca, s. 53)
59. Ordan giderdim işim ne (Rokoko, s. 54)
60. Yalnızım bir de uzaktayım (Rokoko, s. 54)
61. Önce küçük kızları sonra ölümü (Kaçak, s. 55)
62. Dağlar ovalar ve atının terkisinde (Kaçak, s. 55)
63. Önce dağlar ovalar ve atının terkisinde (Kaçak, s. 55)
64. Yazıldı yalnızlığın yuvarlak masasına (Tristram, s. 58)
65. Aldandı Papadanmış gibi gelen mektuba (Tristram, s. 58)
66. İki sevdiği vardı İsoud adı ikisinin de (Tristram, s. 58)
67. Yabana mı atıyorum yani seni (Göçebe, s. 61)
68. Yabana mı atıyorum saat altı buçukları (Göçebe, s. 61)
69. Kerem ile Arzu geliyor Aslı ile Kanber (Göçebe, s. 61)
70. Yanımdaki hep bir gazetede Marilyn Monroe'nun resimlerine
bakıyor (Göçebe, s. 61)
71. Acemi bir bulut bozuyor bütün görüntüyü eski bir şarkı gibi (Göçebe, s. 62)
72. Yoldan piyade erleri geçiyor hatta bavullarıyla ve büyük
yakalarıyla (Göçebe, s. 62)
73. N'olacak bakalım hırpalayan bu kalede olmasa (Göçebe, s. 62)
74. Değil orda diyor belki biraz daha ilerde (Göçebe, s. 63)
75. Ey şir arayıcısı ey esrik kişi (Göçebe, s. 64)
76. Soylu büyük ve mavi bir demir sesi (Göçebe, s. 64)
77. Kaç tane vurmuştum mütarekede (Mola, s. 65)
78. Bana bak ben yüzbaşı değilim (Mola, s. 65)
79. Görünce kamaştı da ellerim (Mola, s. 65)
80. Ben asker değilim nişanlıyım (Mola, s. 65)
81. Dağılır incelir belledikçe (Arka Güneş, s. 67)
82. O beyaz o erken o ilk (Arka Güneş, s. 67)
83. İşte tam bu saatlerde bir yara gibidir su (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
84. Bunlar iyidir diyorum bunlar senden haberli (İşte Tam Bu Saatlerde, s. 68)
85. Üç kulesi altı şairi sayısız minareleri (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
86. Gözlerimiz bozuluyor kanımızın gürültüsünden (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)

87. Kırmızılar bitişiyor hiçbir şey kesin değil (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 75)
88. Saatle uzun günler kısa (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
89. Bu son sözü sana söylüyorum bir gün gerekir nasıl olsa (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
90. Toprakçıl bir çapadır Denizyollarının arması bile, (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
91. Kibrit bilekli kızların anahtar burunlu sekreterlerin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
92. Lastik mühürle para basanların eğeyle tabanca üretenlerin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
93. Cüzamlı İşhanlarının çiçekbozuğu basımevlerinin (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 76)
94. Kök bitkilerin heterogüllerin Çin yakılarının arasından (Bir Kentin Dışardan Görünüşü, s. 77)
95. Özür mü zafer sesi mi teşekkürler mi? (Kışne Kirazını ve Göç, Mevsim, s. 81)
96. Yaklaştır şurama usulca bas hançerini. (Kışne Kirazını ve Göç, Mevsim, s. 81)
97. Bir söğüt yaprağı susuz ve erkenci (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
98. Bir mermi yatağı derin ve pusuda (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
99. Bir çocuktun sen parlıtlar yaracaktın düzensizliğin (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
100. Geçtin resim çeken söğütlerin içinden (Yüreğin Yaban Argosu, s. 94)
101. Sütbeyaz Ayvaz Kankırmızı Köroğlu; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
102. Yeryüzü gökyüzü ve sabah vakti (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
103. Utandın ondan korktun bir bakıma (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
104. Sakladın geleninden gideninden (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
105. Nice şair nice duyarlık elçisi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)

106. Kim bu Gülşehri öksüz Emrah kim? (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
107. Pir Sultan mı ısmarladı seni (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
108. Bir koku gibi dururdu parmağı yüzüğünün içinde (Vakit Var Daha, s. 100)
109. Sırtlar arkalar talvekler duldalar öte yüzler (Vakit Var Daha, s. 102)
110. Sestir akar
Atının koşumlarından demir (Ortadoğu I, s. 105)
111. Yeniden yeniden söylenmektedir (Ortadoğu I, s. 105)
112. Irmaklar ırmaklar (Ortadoğu I, s. 105)
113. Kumla çamurla tılandı her biri (Ortadoğu I, s. 105)
114. Patlar sarnıçların eski suyunda, (Ortadoğu II, s. 107)
115. Ve avcıdır amansızdır coğrafya, (Ortadoğu II, s. 107)
116. Ovalara yaylalara bozkırlara çöllere (Ortadoğu II, s. 107)
117. Mitridat'ın dostlarını sevgililerini (Ortadoğu II, s. 107)
118. Siyaset meydanlarından sehpalardan (Ortadoğu II, s. 108)
119. Derindir karanlıktır ıssızdır gözleri (Ortadoğu II, s. 108)
120. Bir şey var adını biliyorum (Ortadoğu III, s. 110)
121. Yazdan yaz sokaklarından (Ortadoğu III, s. 110)
122. Biz kırıldık daha da kırılırız (Ortadoğu IV, s. 112)
123. Burda bu çay bahçesinde (Çay Bahçesi, s. 117)
124. Kılıç kalkan gürz ve at (Mardin, s. 118)
125. Yazda kışta hazıranda, (Kalın Abdal, s. 122)
126. Dostum dostum aslan dostum (Kalın Abdal, s. 122)
127. Kerem Aslı'nın koynunda (Kalın Abdal, s. 122)
128. Ben mavi-kırmızı o kırmızı-mavi (Yeraltı, s. 127)
129. Adım başında sağımızda solumuzda (Yeraltı, s. 127)
130. Yaram derine düşer gün günden (Türkü, s. 128)
131. Seyircidir ovanın büyücüsü hekimi (Türkü, s. 128)
132. Dönmesin geri dönmesin geri (Türkü, s. 128)
133. Koparsınlar beni koparsınlar beni (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)
134. Susuzluk bir şey değil Keban'ım delindi (Çeşme, Küçük Kız, Ozan ve Öbürleri, s. 129)

135. Eşyanın konumunu biçimini rengini almışlardır (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
136. Kadındırlar nişanlıları kendilerine ada falan armağan ederler (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
137. Lirik değıllerdir olmayı da istemezler zaten isteseler de olamazlar (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
138. Düğünlerinin provası yapılır sünnetlerinin de ölümlerinin de (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 130)
139. Tarihin sabıka kaydında fotoğrafları;
Önden güleç ve edilgin yandan keskin ve firavun; (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
140. Atçalı Kel Memet mi Manısalı Kır Bayram mı? (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)
141. Yan yana omuz omuza bitişe bitişe (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 132)
142. Odan öyle sevinçsiz yüzün öyle serin ki (Seviş Yolcu s. 136)
143. Sokaklarsa çatışıyor temizliyor birbirini (Seviş Yolcu s. 137)
144. Bahçelerden geç parklardan köprülerden geç git (Seviş Yolcu s. 137)
145. Ondan da ondan da (Düello, s. 138)
146. Bende tarçın sende ihlamur kokusu (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
147. Düşünür müsün zaman zaman acaba (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
148. Ve gün nasıl vuruyor topuklarımıza (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
149. Elinde bir tuhaf çanta saçında soku (Uçurumda Açan, s. 149)
150. Bilir misin acaba ne demiş tilki (Uçurumda Açan, s. 149)
151. Ama her şey geç gelmiyor mu yurdumuza (Uçurumda Açan, s. 150)
152. Taşıttan indin sonra da karşıya geçtin (Uçurumda Açan, s. 150)
153. Ne demiş uçurumda açan çiçek (Uçurumda Açan, s. 150)
154. Niçin sevmiyorsun duvar kağıtlarını (Uçurumda Açan, s. 150)
155. İnsan iki kişiyi sevebilir mi (Karne, s. 159)
156. Karnemde sevinç bir aşk iki (Karne, s. 159)
157. Biliyor musun başkentim nedense
Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir III, s. 166)
158. Bir kapıyı açtım ürktüm ve kapattım (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir III, s. 166)

159. Sen temiz hava saklı su (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir III, s. 166)
160. Sevgilim bilemem sesimi duyuyor musun (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
161. –Şair arkadaş
Bir derdin mi var (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
162. Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun derdinden (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 168)
163. Arı mısın türkü boku musun ne (Taşırın Damla s. 173)
164. Mayıs mıdır artık Ekim mi olur (Taşırın Damla s. 173)
165. Bir sokak daha mı kaldı (Taşırın Damla s. 173)
166. Önce şu mektubu mu atmalı (Bir Çiçek I s. 175)
167. Deli
Çocukların delisi yıldız delisi (Ceyhun Atuf Kansu, s. 184)
168. Neden başkent
Yalnız cenaze törenlerinde
İnsana verilir (Heykel, s. 187)
169. Neden ülkemde
Kahramanlar
Hep dargındırlar (Heykel, s. 187)
170. Neden tarihe değil de
Coğrafyaya geçenler
Önemli (Heykel, s. 187)
171. Neden
Kunduracının ağzındaki çivi
Değil Ahi mavisini (Heykel, s. 187)
172. Nereye mi yazardı dizelerini (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 191)
173. Sesinde ne var biliyor musun
Bir bahçenin ortası var (8.10 Vapuru, s. 202)
174. *Belleğinin yerini tutar kadehindeki*
Taşlar taş kemerler
İvedi sarmaşıklar (Açılmamış Kapılar, s. 205)

175. Yan yana yan yana düşünün ama. (Lavanta, s. 206)
176. Neden bilmem can havliyle akar (Karacaoğlan, s. 207)
177. Karacaoğlan der ki göçüm söküldü
Kilimim parça parça acılar al al açar. (Karacaoğlan, s. 207)
178. Mavi yolculuklar var bir de,
O yunani o güzel yolculuklarda, (Kısa Türkiye Tarihi III, s. 221)
179. Bir gözü mavidir bir gözü blue. (Çekirge Bulutu, s. 244)
180. Eşiklere oturmuş bir dolu insan (Afyon Garındaki, s. 248)
181. Küfür diyorum bir saldırmama eylemidir. (16 Dize, s. 271)
182. Çayım kurudu kahvem taşsökülür. (16 Dize, s. 271)
183. Türler esridi kimse yok mu orada? (16 Dize, s. 271)
184. Birebir gelirler yağmura karanlığa (Eski Kadınlar, s. 284)
185. Geceyken yağmurluyken hava (Eski Kadınlar, s. 284)
186. Bir başına değil aşk başka sevilerle koşullu (Kesik, s. 287)
187. Şimdi saat sekizdir başlar gecemiz (555 K, s. 288)
188. Umudun yıldızı sarı yıldız mavi yıldız (555 K, s. 288)
189. Biliyor musunuz bir orman geliyor şimdi (555 K, s. 289)
190. Türkülerini duyuyor musunuz nice derin (555 K, s. 289)
191. Bakın dedim bakın gökyüzü nasıl eskimemiş (Saat Beş, s. 290)
192. Evlerinde kocalarında uykularında (Saat Beş, s. 290)
193. Yarı yarıya saç yarı yarıya dudak (Saat Beş, s. 290)
194. Nasıl sıcak olurlardı düşünürdüm (Saat Beş, s. 290)
195. Bak dedim martılar ne kadar alıngan (Saat Beş, s. 290)
196. Geldin değiştirdin bütün anılarımı. (Bent Kapağı II, s. 295)
197. Beni mi seviyorsun Atatürk'ü mü? (Bent Kapağı III, s. 296)
198. Kapı diyor ki açın beni kapayın beni ([Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)
199. Her şey seni bekliyor her şey gelmeni ([Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)
200. Uzat bana uzat ellerini ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
201. Aşk anılar besliyor düşler kadar ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
202. Ben de geçmişe çevirdim bütün gelecek zaman kiplerini (Bugün Ne?, s. 310)

203. Gülüşlerimiz nasıl da söndü galadan sonra sokağa atılan
çiçekler gibi (Bugün ne?, s. 310)
204. Ne yaparım söyle daha da derine düşerse yaram (Bugün ne?, s. 310)
205. Ve sen üç satır atladın neden atladın (Bugün ne?, s. 310)
206. Tek bir kuş tek bir şapka tek bir çorap onaylamayacak bunu
(Bugün ne?, s. 310)
207. Bense sessizce ayrılıp gittim yarasını kuliste saran bir soytarı gibi
(Bugün ne?, s. 310)
208. Bir daha raslar mıyım sana (Bugün ne?, s. 310)
209. Bende tarçın sende ihlamur kokusu (Roman Okudum Seni Düşündüm, s.
314)
210. Önümüz Temmuz önümüz Ağustos nasıl olsa (Roman Okudum
Seni Düşündüm, s. 314)
211. Kolkola yürüyoruz tek tük öpüşüyoruz (Roman Okudum Seni
Düşündüm, s. 314)
212. Sonra ayrılıyoruz korkuyoruz da (Roman Okudum Seni Düşündüm, s.
314)
213. Mendilim kalmamış kağıt peçete yok mu çantanda? (Roman
Okudum Seni Düşündüm, s. 314)
214. Madrid’de yemiştin, ve çatılardan kanguru akıyordu (Roman
Okudum Seni Düşündüm, s. 314)
215. Sil beni n’olur kırk yıllık kırım pasım gitsin (Gitsin Efendim, s. 319)
216. Bir başka açıklamıyor mu ([Bu Yaşta, s. 328])
217. Daha doğru özetlemiyor mu kişiyi ve durumu ([Bu Yaşta, s. 328])
218. Bir kişisellik kazanmıyor mu zaman ([Bu Yaşta, s. 328])
219. Üstü başın olmuyor mu zaman ([Bu Yaşta, s. 328])

4. SESSEL SAPMALAR

1. Yoktu dünlerde evelsi günlerdeki yoksulluğumuz (Aşk, s. 17)
2. Zulma karşı (İngiliz, s. 20)
3. Saat Çini vurdu birden: p i r i n ç ç ç (Ülke, s. 48)
4. N'olur ağzından başlayarak soyunmaya (Ülke, s. 49)
5. Beş dakika tut bir aynanın önünde* (Kan Var Bütün Kelimelerin Altında, s. 98)
6. Bir cigara atmışsak denize (Cıgarayı Attım Denize, 21)
7. Ve Balım Sultan Urum abdallarından (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
8. Hoparlörlerinde halı ve mevlithan
Gri gözlerinde zararsız kırlangıçlar,
Alnaçlarının ardında kirli kan,
Önüdeyse temiz ve vurulandan akan. (Oteller Hanlar Hamamlar İçin Sürekli Şiir IV, s. 167)
9. Hem ayrıldık hem de öldük (Di Gel, s. 280)
10. Di gel gayri zalım ürüzger (Di Gel, s. 280)
11. Belinin ortası budur diyerek
Bir tekme yapıştırdım köpoğluna... (Çıkmaz Sınır, s. 281)
12. Baktık çıldırmak işten değil
Söndürüp attık cigaramızı (Eski Kadınlar, s. 284)
13. Rasgele yazarı avcıdan öğrendim: (Sülünün Yüzü, s. 245)
14. Öbür dünyanın ahret kapısında
Bir gözlük: Zatî eşya!
Bir şiir: Ayrılmaz parça!
–Bir aşk: Belirsiz, karantinaya! (Tevfik Akdağ İçin, s. 304)
15. Tabure sandalyalardan çekiniyor ([Sevgilim Ben Şimdi...], s. 307)
16. Karnına bastıkça “bi dakika” desin, (Korkarak vinç, s. 312)
17. Bir daha raslar mıyım sana (Bugün ne?, s. 310)
18. Ordan çıkıyor biri. ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
19. Şimdi ben burdayım ya (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 86)
20. Öğrenci kızlar ardında sürttüm biraz, orda burda, (Yeraltı, s. 125)

21. Kimbilir nerde şimdi (Yeraltı, s. 125)
22. Yumurtlayıp giderdi avcuma (Yeraltı, s. 125)
23. Mitos, yitme n' olur! (16 Dize, s. 271)
24. Amma hinoğlu hin, amma hergele. (Gölge Oyunu, s. 286)
25. N' olur yolcu, sevaptır, sakın üşenme,
26. Yukardaki sayıya bir sıfır da sen ekle. (Mezartaşı Çiçekleri I, s. 291)
27. Ordan çıkıyor biri. ([Sevgilim, Bir Günün...], s. 308)
28. Bir daha raslar mıyım sana (Bugün ne?, s. 310)
29. (Üç kaatçılar, yalancılar, pijamalılar gitsin) (Gitsin Efendim, s. 318)
30. Hangi şarkıyı uysam, bizimçin söylenmiş sanki ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
31. Raslaşmamak için elimden geleni yaparım ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
32. Anımsamıyorum yarı dolu bir bardaktan su içtiğimi ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)
33. Bağışla bir daha tekrarlanmaz hiçbiri ([Biliyorum Sana Giden...], s. 323)

5. KESİMSSEL SAPMALAR

1. Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız

Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun

Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez

Sevişmek bir kere daha *yürürlüğe giriyor*

Bütün kara parçalarında

Afrika dahil. (Üvercinka, s. 38)

2. *Zamanaşımı* süresi dolmadan tüyüp gider imzaları, (Onlar İçin Minibüs Şarkısı, s. 131)

3. En makulü çırlıçiplak bir çare

Hafta sekiz cürmümeşhut bir... (Hafta Sekiz, s. 279)

4. Bir de dik açısı var ama ne dik aç

En ufak tepeleri o yaratmış sanırsınız (Üçgenler, s. 22)

5. Camekanda neft, güherçile, (İp, s. 153)

6. Ve işte şamandırasıyla Beşiktaş'ımız, (Sülünün Yüzü, s. 245)

7. Sessiz bent kapağı Hayrat yazı

Hüsnühat. (Bent Kapağı* III, s. 296)

8. -Kartallar dolanıyor generalim (Mola, s. 65)

9. -Ölüyorum yüzbaşım ölüyorum (Mola, s. 65)

10. -Dört rüzgarı mitralyözlerin (Mola, s. 65)

11. -Çavuş pırpırların ne mavi (Mola, s. 65)

12. Bütün mimarlar yüksek mühendisler de

13. Bir sen kaldın alçak mimar ey Sinan Usta! (Teknokratlar, s. 134)

14. Birdenbire tümdengelmeye başlayan bir gramafon çiçeği

günlerce tümevarıp varıp da (Yüreğin Yaban

Argosu, s. 93)

15. Birdenbire gözden siliniveren iki ceylanıbahri

Birdenbire iki kafes kış güvertede (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)

16. Sessiz bent kapağı Hayrat yazı

Hüsnühat. (Bent Kapağı III, s. 296)

17. Yunus Emre'ye de

Basın kartı vermiyor, (Hükümet, s. 299)

18. Ben de geçmişe çevirdim bütün gelecek zaman kiplerini (Bugün Ne?, s. 310)

19. Şu zambakgillerin akıl almaz işlerini (Bugün Ne?, s. 310)

6. TARİHSEL DÖNEM SAPMASI

1. Kabil'in genç sığırını, öbürünün başağını (Sımsıcak, Çok Yakın Kirli, s. 85)
2. Avucumda Belkıs'ın delik incisi (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 87)
3. Birdenbire gözden siliniveren iki ceylanıbahri (Yüreğin Yaban Argosu, s. 93)
4. Göğe urmak ister gözbebekleri (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
5. Kamu kuşların yedi bin yıl (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
6. Tam bir danişmendlik içre uçtuğu (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
7. Silah çatuben askerler, (Kalın Abdal, s. 122)
8. Şu karangu şu acayip şu asyalı aşkın (Ülke, s. 48)
9. Ve Balım Sultan Urum abdallarından (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
10. Bilece uçarsınız hastanız ulu (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
11. Çıkıp gitmelerimiz, su içmelerimiz, öpüştüklerimiz
"Ağlarım aklıma geldikçe gülüştüklerimiz". ([Sevgilim Ben Şimdi..., s. 307])
12. Kargışla bizi (Kişne Kirazını ve Göç, Mevsim, s. 83)
13. Yunus ki sütdeşleriyle Türkçenin (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
14. Vâsf-ı Hal'inde öyle esrikti
Acı dirliği Aşık Paşa'nın (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
15. Başka kim yazdı Emir Sultan'dan; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
16. Tuttu aynasında Kızıl Deli'yi; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
17. Aşık Garip unutmuştu kendini (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
18. Aklını fikrini takıp Mecnun'a; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
19. Sütbeyaz Ayvaz Kankırmızı Köroğlu (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 95)
20. Zehir Kazak zıkkım Gedayi (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
21. Hazırlar kaderini Kadı Burhanettin'in (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 96)
22. Nar çiçeği Karacaoğlan; (Yunus Ki Sütdeşleriyle Türkçenin, s. 97)
23. Vakit ilerliyor Anadolu güneşi
Pelepenez güneşi olacak az sonra (Sımsıcak Çok Yakın Kirli, s. 87)

24. Odu ocağı harlı tutar, evi barkı şenlendirir (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
25. Mavi gözlü bir aslan, esrik bir aslan. Zurayk dediler adına. (Yırtılan İpek Sesiyle, s. 88)
26. Bunlarla yarattı sorumlu Musa'yı (Ortadoğu II, s. 108)
27. Bunlarla yarattı iyi İsa'yı (Ortadoğu II, s. 108)
28. Bunlarla yarattı cesur Muhammed'i. (Ortadoğu II, s. 108)
29. Çünkü Ali'yi diriltten iksir de saklı (Ortadoğu IV, s. 112)
30. Hasan'a sunulmuş ağuda, (Ortadoğu IV, s. 112)
31. Kerem Aslı'nın koynunda
çiçeği hiç solmayana (Kalın Abdal, s. 122)
32. biz ki Nazım'dık dünyada
rumelili kalın abdal (Kalın Abdal, s. 122)
33. Aşkımız şimdi görklü bir hayatın (Dikkat, Okul Var!, s. 139)
34. Kökü dışarda bir aşk
Dante ile Beatrice'inkine
Fena öykünüyor. (Bu Bizimki, s. 189)
35. Koca Barbaros'a karşın (Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı, s. 192)
36. Nasıl anımsamazsın Özdemiroğlu'nu (Yazgıcı Şiir, s. 193)
37. Nasıl anımsamazsın Yavuz Sultan Selim'i; (Yazgıcı Şiir, s. 193)
38. Nasıl anımsamazsın öbür Selim'i ve Murad'ı (Yazgıcı Şiir, s. 193)
39. Nasıl anımsamazsın Adolf Hitler'i, (Yazgıcı Şiir, s. 193)
40. Nasıl anımsamazsın Mussolini'yi, (Yazgıcı Şiir, s. 193)
41. Nasıl anımsamazsın kabadayı Al Capone'u, (Yazgıcı Şiir, s. 193)
42. Makbule geçmeyen armağan
Ya da
Zindanda gökbilim öğrenimi. (Sıcak Nal, s. 200)
43. Mahpusta beyaz elli Musa (Karacaoğlan, s. 207)
44. Yaş otuz beş dantel gibi ortasından
Sessizce yırtılmış temiz yüzlü hacılar (Karacaoğlan, s. 207)
45. Gözlerimizde İbni Sina bozukluğu, (Metinlerde Buluştuk, s. 252)
46. Genceli Nizami'nin dediği gibi (Küçük Anne, s. 253)
47. Olur mu anımsamamak Onaltıncı Louis'yi, (18 Aralık, s. 254)

48. Kontenjan senatörü bir bayan vardı ya,
Fuzuli'nin cinsel eğitim görmediğini söylemiş; (Mezartaşı Çiçekleri VI, s. 292)
49. Bu hükümet
Pir Sultan'a pasaport vermiyor, (Hükümet, s. 299)
50. Yunus Emre'ye de
Basın kartı vermiyor, (Hükümet, s. 299)
51. Karacaoğlan'ı
Otobüse bindirtmiyor. (Hükümet, s. 299)

ÖZGEÇMİŞ

Öznur Güleç Düğenci 15 Aralık 1987 tarihinde Sakarya'da doğmuştur. İlköğretimini Dolayoba İlköğretim Okulu'nda, orta öğrenimini Rauf Denktaş Lisesi'nde tamamlamıştır. Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili bilim dalında yüksek lisansa başlamıştır. Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı Yeni Türk Dili bilim dalında araştırma görevlisi olarak akademik hayata adım atmıştır. Yüksek lisans kaydını Ardahan Üniversitesi'ne aldırarak tez çalışmasına burada devam etmiştir. Orta düzeyde İngilizce bilmektedir. Halen Ardahan Üniversitesi'nde çalışmakta olan Öznur Güleç Düğenci evli ve bir çocuk annesidir.